

De faste Statsdommere

og

Edsvorneretten.

af

Hother Hage.

Kjøbenhavn.

Forslagt af Universitetsboghandler C. H. Møtzsl.

Trykt i det Schultzi'ske Officin.

1847.

Helliget

Johannes Hagen

Minde.

Forord.

„Der er en stærk Trang til en fuldstændig Reform af Retsorganisationen og Procedüren i mange Lande. Uden den vil man ei have sand politisk og borgerlig Frihed, ja ei engang personlig Sikkerhed. Alles Liv, Være og Lykke ere stadig udsatte for det forbærreligste Lotterispil. Om man end i nogle af disse Lande nyder et Slags Retsfærdighedens Haandhævelse, er det kun at betragte som en lykkelig Hændelse, og alene derfor mangler Retshaandhævelsen den første Betingelse for at være god: den indgyder ei Tillid, den skaber ei Sikkerhed*)“. Disse Ord ere udtalte af en Mand, der udmærker sig ligesaameget ved sin alsidige Dannelse, som ved sin Skarpsindighed, der har et Navn, saavel

*) Rossi: Observations sur le traité des preuves judiciaires. Ben-
tham: Oeuvres 3lième. Ed. Bruxelles 1840. T. III. S. 129.

paa Grund af sin praktiske som theoretiske Virksomhed. Det kan være Tvivl underkastet, om disse Ord i deres hele Udstrækning kunne anvendes paa vort Fædreland, men saa meget turde være afgjort, at der er en stærk Opfordring til nærmere at undersøge de Principer, hvorpaa vor Retsorganisation og Procedüre ere grundede. Dette har jeg bestræbt mig for at gjøre i det Skrift, der her forelægges Publikum. Jo mere jeg har sat mig ind i den Gjenstand, jeg har behandlet, des inderligere er jeg bleven overbevist om Sandheden af de Principer jeg har forfægtet. Jeg frygter saaledes ei for at skulle udsiges til at tilbagekalde hvad jeg har udtalt; men vel har jeg ofte været fristet til at opgive et Arbejde, som maaske i flere Henseender overstiger mine Kræfter. Jeg troer imidlertid, at det er paa Tiden, at der reises en mere omfattende Diskussion om den Gjenstand, der her er behandlet, og kan jeg bidrage til, at flere Stemmer for Eftertiden ville lyde i denne Sag, har jeg alt udvirket Noget.

Det er kun den kriminelles Retspleie, der er gjort til Gjenstand for denne Undersøgelse. Det vilde være særdeles uanselig at behandle den kriminelles og civile Retspleie paa engang. Parternes Naadighed over den civile Sag, det forskjellige Resultat, man søger at op-

naae i Civil- og i Kriminalprocessen, bevirke, at der tilbøds maa anvendes en anden Procedure i hin end i denne. Smidlertid troer jeg ingenlunde, at Ebsvorne- retten ei bør benyttes i civile Sager, om der end langt- fra tale de samme Grunde for at anvende den i disse, som for at anvende den i kriminelle Sager. Den største Fordel ved Juryen i civile Sager er vistnok den Indflydelse, den har med Hensyn til at fremme den statsborgerlige Udvikling og Dannelse, og gjøre de Ebsvorne bedre skikkede til at domme vel i kriminelle Sager. Paa den anden Side er der neppe nogen Fare ved at lade de Ebsvorne domme i civile Sager, skjøndt det kunde synes, at de let kunde feile, ved at afgjøre Spørgsmaal, der i Reglen ere vanskeligere i disse Sa- ger end i de kriminelle. Tocqueville siger med god Grund herom*): „I de civile Sager, i det Mindste i alle de Tilfælde, hvor der ei handles om de faktiske Omstændigheder, har Juryen kun Skinnets af en dom- mende Ret. De Ebsvorne affige Dommen, som Dom- meren dikterer. De forsyue Dommen med det Sam- funds Autoritet, som de repræsentere, medens Dommeren giver den Fornuftens og Lovens Autoritet“. Jeg frem-

*) La Démocratie en Amérique, T. II. S. 177—78.

VIII

hæver dette, for at vise, at jeg ei antager, at Edførneret-
retten bør eller behøver at udelukkes i civile Sager,
men, som sagt, forskjellige Grunde tale for og imod
den i civile og i kriminelle Sager.

Jeg har troet det rigtigst at omtale den bestaaende
Retsorganisation og Procebdüre for sig, forend jeg om-
talte Edførneretten med den Procebdüre, der følger den.
Denne Behandlingsmaade har gjort, at Gjentagelser ei
gaanske kunde undgaaes. Desuagtet har jeg valgt denne
Methode, da Fremstillingen derved synes at vinde i
Klarhed og Overskuelighed.

Kjøbenhavn i Marts 1847.

F o r f.

Indledning.

Montesquieu har udtalt, og alle nyere den absolut-monarkiske Statsforms Tilhængere gjøre hans Ord til deres, at det uindskrænkede Monarki er forskjelligt fra Despotiet, idet Loven hersker i hint, Fyrstevilkaarligheden i dette. Paa den anden Side forstaae den folkelige Friheds Talsmænd ei ved Friheden Individets Besvielse til at gjøre hvad det lyster, eller Folke-majoritetens Ret til at tilføjesætte Loven; de ville tværtimod igjennem Friheden gjøre Samfundsmagten stærkere, og vække en større Agtelse for Loven. Alle forbre saaledes Lovens Herredømme.

Skal Loven herse, da maa der være en Magt i Staten, der med Selvstændighed og Uafhængighed kan tolke dens Bud, der kan sige hvad der er Ret i det enkelte Tilfælde. Denne Magt kan ei falde sammen med den lovgivende, thi der er ingen Garanti for, at denne vil lyde sit eget Bud, naar den ad Fortolkningsoveien hvert Øieblik kan forandre det; men skal Loven herse, da maa ei blot Borgeren, men ogsaa Lovgiveren lyde den. Ei heller kan den executive Magt tilveles denne Myndighed, thi der bliver som oftest Spørgsmaal om at bedømme dens Myndigheds Grændser, dens Indvirkelse af Loven. Det bliver derfor nødvendigt, at der er en særegen

uafhængig Magt i Staten, der har at afgjøre hvad der er Ret i hvert enkelt Tilfælde, som af det Offentlige eller af Privatmand undergives dens Afgjorelse. Denne Magt kalder man Domstolene.

Saa enig man er om, at disse skulle eksistere, og at de ved deres Organisation skulle afgive Betryggelse for en upartist Afgjorelse af de Sager, de paatjende, saa uenig er man om Principet for deres Organisation, ja endog om deres Myndigheds Udstrækning. Medens man i nogle Stater priser de juridiske, regeringsvalgte Dommere, holder man i andre med Iver paa de af Folket udgaaede Mænd, der, i Forbindelse med juridiske Dommere, afgjøre Sagen; medens i nogle Stater Bedømmelsen af alle den eksekutive Magts Handlinger, af Stridigheder mellem det Offentlige og Privatmanden, undtages Dommerne, have disse i andre Stater en ubegrænset Magt til at dømme i alle Tilfælde, hvor de opfordres til at fortolke Loven, og afgjøre, om den har været rigtigt anvendt.

Denne forskjellige Maade, hvorpaa Domstolene fremtræde, staaer i nær Forbindelse med den hele Statsudvikling, og kan kun forstaaes ved at betragtes i Forbindelse med denne. Før end vi gaae over til at undersøge, hvorledes Domstolene bør organiseres, maae vi derfor give en kort Fremstilling af deres historiske Udvikling.

Vi ville i det Følgende nærmest tage Hensyn til den kriminelle Dommervirksomhed, dels fordi en Reform med Hensyn til den især synes os paatrængende nødvendig, dels fordi de civile og kriminelle Sagers forskellige Natur gjør det vanskeligt at behandle dem under Et.

Forste Afdeling.

Den kriminelle Retspleies historiske Udvikling.

I.

Athen.

Athen er den første Stat, der frembyder et nogenlunde udviklet Statsliv; det er denne lille Stat, der paa mange Maader har indvirket paa Romerstatens og derigjennem paa alle andre Staters Udvikling. Paa den Tid, da det athenienske Folkeliv ret blomstrede, var Forfatningen demokratisk-republikansk. Det var imidlertid ei et Demokrati i Rutidens Forstand, da Slaveriet ei var afskaffet; Forfatningen kan kun kaldes demokratisk i den Forstand, at enhver atheniensk Borger havde Indflydelse paa Statsanliggenderne. Forfatningen var ei blot demokratisk-republikansk, men Folket var ganske besjalet af den demokratiske Frihedsaaand. Denne bevirkede dels, at de største og herligste Kræfter udviklede sig, dels, at Folket frygtede for Magtens Centralisation, at det med Jalusi betragtede Storheden, at det var tilbøieligt til at sjerne den, der havde naaet en høi Berømmelse, for at han ei skulde styrte den frie Forfatning. Det demokratisk-republikanske Princip udtrede sig, hvad Dommermyndigheden angaaer, saavel deri, at

4 Den kriminelle Retsspleies historiske Udvikling.

Folkemassen havde en direkte Andel i Retsspleien, som i Naaden, hvorpaa Dommerne og Embedsmændene valgtes.

Ligesom Folket samlede paa den offentlige Plads for at af- og indsætte Statsembedsmand, saaledes domte det ogsaa i sine Forsamlinger, hvori enhver myndig atheniensist Borger havde Sæde. Et Udskud af Folketsforsamlingen (valgt blandt Borgere paa 30 Aar, der fungerede i eet Aar) Naadet kaldet, der i Begyndelsen bestod af 400, senere 600, og i den seneste Tid 500 Medlemmer, havde ligeledes dommende Funktioner. Saavel Naadet som Folketsforsamlingen domte fornemmelig over Forbrydelser mod Staten, altsaa i Sager, der mest umiddelbart angik Folket. Klageren synes at have havt Valget imellem at henvende sig til Folketsforsamlingen eller til Naadet. Kom Sagen for Naadet, da kunde dette enten umiddelbart henvise Sagen til Folketsforsamlingen (i hvilket Tilfælde det dog i Almindelighed maatte foreslaae for denne, hvorledes Sagen skulde afgjøres, og hvorledes Proceduren skulde være), eller, uden selv at afgjøre Sagen, tage foreløbige Skridt, (Kautionsforbring, Fængsling, Tvang til Angivelse af Medskyldige), eller endelig selv afgjøre Sagen. Naar Naadet domte selv, og det affagde en Frifindelsesdom, var Sagen dermed endelig afgjort. Fordømte det derimod, var dets Dom kun endelig, naar den angik et Beløb indtil 500 Drakmer; hvor der blev Spørgsmaal om højere Straf, indskrænkede det sig til at erklære „skyldig“, hvorefter Folkeretterne (hvorom senere) havde at bestemme Forbrydelsens Art og Grad. Den Anklagede havde forøvrigt altid Ret til at appellere Sagen til Folketsforsamlingen. Naar Folketsforsamlingen blev opfordret til at domme, kunde den, ligesom Naadet, enten selv undersøge og afgjøre Sagen, eller ogsaa overdrage Areopagus, (der bestod af de afgaaede Arkonter, som fungerede paa Livstid), foreløbig at undersøge eller endelig afgjøre den. Domte Folketsforsamlingen

selv, og frifandt, var Sagen dermed afgjort. Forbømte den, blev Sagen (gaanske enkelte Tilfælde undtagne), af Theømoteterne (en Afdeling af Arkonernes Kollegium) bragt for Retterne, der bestemte Straffens Art og Grad. Areopagus kunde, som det synes, ligesom Folketsforsamlingen kun frifinde eller forbyde; det overlodes Retterne at bestemme Straffen.

Raad og Folketsforsamling lignede saaledes de nyere Eftsporne deri, at deres Frifindelse endelig afgjorde Sagen, ligesom de kun erklærede „skyldig“, uden at bestemme Straffen.

I Forbindelse med Raad og Folketsforsamling stode Folkeretterne (Helica). Medlemmerne af disse valgtes blandt de ældre Borgere ved Lodtrækning; de talte i Reglen 500 Medlemmer, men oftere forenedes flere Retter til een, saa at man havde Exempler paa, at en Ret talte 6000 Medlemmer, hvilket var alle atheniensiske Dommerses Antal. Disse Dommere afslagde en Ed, hvorved de lovede ei at stemme for Tyranni eller Oligarki, ei at tage Hensyn til Forslag, der sigtede til Demokratiets Opløsning o. s. v., hvorefter det kunde synes, at de havde en mere umiddelbar Andel i den lovgivende Magt, hvilket dog, i det Mindste i den senere Tid, ei var Tilfældet. I Helica præsiderede Theømoteterne. I disse Retter afgjordes alle Sager, der ei udtrykkelig vare underlagte andre Autoriteter. De danne en Appellinstans for alle Embedsautoriteter, der havde nogen Andel i Dommersmyndigheden (saasom Areopagus, Efeterne, Dælaterne). Vi have alt fremhævet, at de bestemte Straffens Art og Grad, naar Folketsforsamlingen eller Raadet havde forbømt.

Uagtet disse Retter vare uafhængige af Folketsforsamlingen, sadt de dog i flere Henseender sammen dermed. De samme Mænd, som havde Sæde i Retterne, havde nemlig ogsaa Sæde i Folketsforsamlingen, og, da de vare saa mange i Tal, kunde deres Mening tilbøds betragtes som Folkets. Det var derfor

6 Den kriminelle Retspleies historiske Udvikling.

ogsaa almindeligt, at Talerne sammenblandede Folkeretterne med Folfeforsamlingerne, og tiltalte hine som om de tiltalte disse. Retternes Medlemmer vare ei heller, som andre Embedsmænd, ansvarlige.

I enkelte forudbestemte Tilfælde domte særegne Domstole eller Embedsmænd, men i Reglen indskrænkede disses Virksomhed sig til en Forundersøgelse.

Proceduren, saavel for Raadet og Folfeforsamlingerne som for Retterne, var mundtlig og offentlig. Kun i enkelte Sager optraadte en offentlig Klager, ellers var det private Anklagesystem herskende.

Man sees, hvor demokratisk Retsorganisationen var; med hvilken Forsigtighed man havde søgt at udstøffe Dommermyndigheden. I de vigtigste Sager domte Folfeforsamlingen eller Folferaadet i Forbindelse med Folkeretterne, eller disse alene, og i Tilfælde, hvor de mindre demokratisk organiserede Retter eller Embedsmænd domte, fandt Appel til Folkeretterne Sted. Hertil kommer, at ei blot Raadet og Folkeretterne valgtes ved Lodtrækning, men det samme var for en stor Del Tilfældet med Embedsmændene, som desuden i Reglen valgtes for en meget kort Tid.

Folkemassen havde saaledes i denne mærkværdige Stat ei for ringe, men for stor Magt. Majoriteten var almægtig; den kunde i hvert enkelt Tilfælde undertrykke Minoriteten; den kunde tilsidesætte Loven efter Godtbefindende. Hvor Minoriteten saaledes er udsat for Fare, lider den sande Frihed. Enhver Sag blev let til en politisk Kamp, og Folket fulgte som oftest sine øieblikkelige Linner, sit blinde Instinkt; det domte skundom ledet af Sympathier eller af Had og ei af Retsfærdighedsfølelse. Man finder derfor ogsaa, at Veltalenheden benyttedes til at vække Lidenstaber for eller imod den Anklagede. Men uagtet dette, var den atheniensiske Forsatning dog herlige,

velsignelseörige Frugter. Med den svindende Frihed og Selvstændighed, gif ogsaa den folkelige Retspleie til Grunde i Athen; men de der herskende frie Institutioner have udøvet og udøve endnu en mægtig Indflydelse paa andre Folkeslag. (Zfr. Tittmann: Darstellung der griechischen Staatsverfassungen S. 193 flg. Schömann u. Meier: Attischer Proceß.)

II.

Rom.

Roms Forfatning var, selv affeet fra Slaveriet, først aristokratisk-monarkisk, derefter aristokratisk-republikansk; da Demokratiet seirede, afløste Despotiet Republiken.

Det er vanskeligt at sige, hvorledes det forholdt sig med den dommende Myndighed i den ældste Tid i Rom, hvilken Andel Folket og hvilken Kongerne havde deri. Vist er det, at først Kongerne og senere Konsulerne havde betydelig Myndighed i saa Henseende. For visse Tilfælde valgtes et Slags Jufvirenter, der undersøgte Sagen og dømte; de kaldtes *duumviri capitales*. Bestemte Regler for Proceduren gaves neppe.

Efterhaanden som det republikanske Liv uddannedes, fik Folket en steds større Del i Dommermyndigheden. Men ei heller i Republikens Tid var de forskjellige Statsautoriteters Ret til at dømme næiere begrændset. Den samme Kamp, som foregik paa Lovgivningens Gebiet mellem det egentlige Aristokrati (Senater), Pengearistokratiet (*comilia centuriata*) og Folket (*comilia tributa*), forekom ogsaa hvad Dommermyndigheden angaaer. Vel var det ved de 12 Tavlers Love bestemt, at Senatet skulde dømme i visse vigtige Statsager, *comilia centuriata* i andre betydelige kriminelle Sager, og *comilia*

8 Den kriminelle Retsspleies historiske Udvikling.

tributa kun i Bybesager, men dette blev et overholdt, idet snart det ene, snart det andet Parti i Staten vidste at tilvinge sig en større Magt, end den der tilkom det.

Naar Komitierne fungerede som Domstole, præsiderede i Reglen Kvæstorerne i dem.

Folketsforsamlingernes (Komitiernes) og Senatets dømmende Magt tabte imidlertid i Tidens Løb en stor Del af sin Betydning. Hvor forvildede Sager skulde afgjøres, nedsatte Senatet stundom ekstraordinære Kommissioner for at undersøge og dømme. Disse forvandledes efterhaanden til faste Kriminalkommissioner, der under Navn af *qvæstiones perpetuæ* havde at dømme i visse forudbestemte Sager. Man maatte snart overbevise sig om, at disse Domstole vare bedre skikede til at dømme end Folketsforsamlingerne, og det var saaledes ganske naturligt, at deres Dommervirksomhed erholdt en stedsse større Udstrækning, imedens Komitiernes indskrænkedes.

I disse *qvæstiones* præsiderede en af Prætor valgt *judex qvæstionis*. Som Dommere fungerede Mænd, der i hver enkelt Sag valgtes ved Lodtrækning, efter en af Prætor aarlig forfattet Liste. Kandidaterne til denne Liste verlede med Svingningerne i Roms politiske Liv. I Begyndelsen bestod den alene af Senatorer, senere alene af Riddere, og senere igjen dels af Senatorer, dels af Riddere. Den Anklagebeholdning havde en meget udstrakt Forkastelsesret. Dommernes Antal var forskjelligt efter Sagernes Bestaafenhed; der forekomme 28, 30, 40, 50 Dommere i en Sag.

Proceduren i *qvæstiones* var forskjellig fra den i Komitierne. I disse kunde kun den optræde som Anklager, der kunde sammenkalde dem, og forhandle med dem. Vedkommende Magistratperson, der præsiderede i Komitierne stillede Klagen, anmeldte naar Sagen skulde forhandles, og opfordrede den

Anklagebe til at møde paa en bestemt Dag, paa hvilken Proceduren gik for sig.

Naar Sagen derimod skulde forhandles i *qvæstiones perpetuæ*, maatte først en foreløbig Undersøgelse finde Sted.

For de enkelte Forbrydelser var der ved særegne Love givet forskellige Regler med Hensyn til Anklagen, Beviserne og Proceduren. Der kunde som Følge heraf kun dømmes om den Forbrydelse, hvorpaa Anklagen, overensstemmende med Loven, gik ud. Det var Prætor, der havde at anordne Alt, hvad der angik den foreløbige Anklage. For ham, dog i Overværelse af Dommerne, forhandlede Sagen; Beviser samlede; han prøvede, antog eller forkastede Anklagen; han tilstodte den Anklagebe en vis Tid til at forberede sig. Efter at have gjort dette, overgav han Sagen til endelig Paadømmelse af Retten, præsideret af *judex qvæstionis*. Herefter begyndte den endelige Procedure. Den var i *qvæstiones* som i Komitierne mundtlig og offentlig. Anklagesystemet og Forhandlingsskikken vare konsekvent gennemførte. Vidnerne afhørtes saaledes af Parterne selv. Den Anklagebe behøvede ei at svare paa de Spørgsmaal, der stillede til ham. Tortur anvendtes i visse Tilfælde mod Slaver, der optraadte som Vidner, men aldrig mod den frie Rømer. Forhandlingerne sluttede med Forsvarstaler for den Anklagebe, der især i Komitierne spillede en stor Rolle, og ligesom i Athen ofte antog en politisk Karakter. Dommen affagdes, saavel i Komitierne som i *qvæstiones*, efter Stemmeslæthed.

Folket havde saaledes en betydelig Andel i Retspleien, og Proceduren var ganske afpasset efter den republikanske Frihed; navnlig var der med stor Omhu sørget for den Anklagebes Ret. Det vil ei være vanskeligt at udpege store Mangler ved denne Retspleie, saasom: Manglen paa Enhed i Dommervirksomheden, Faren ved at lade Folket direkte dømme, det forvilsede Anklage-

10 Den kriminelle Rettspleies historiske Udvikling.

system o. s. v.; men det er alt meget, at man havde en saa udviklet Institution, som *quaestiones perpetuæ*. Disse vare vel deri forskjellige fra de nyere Juryer, at Dommerne afgjorde Sagen i det Hele, men de lignede Juryinstitutionen i Listens Forsættelse, Valget ved Vedtrækning, Forsættelsesretten fra den Anklagedes Side, Anklagesystemet, Procedurens Mundtlighed og Offentlighed. Prætors Afgjørelse angaaende Anklagen havde en Del tilfælles med Anklagejuryen.

Med Keiserregjeringen svandt Friheden; de frie Dommerinstitutioner kunde ei taales under et Despoti. Keiserne demte ofte selv, eller de lode deres afhængige Tjenere, saasom *præfeetus urbi*, *præfeetus prætorio*, eller faste Kriminalretter domme. *Quæstiones perpetuæ* vedbleve vel endnu en Tid at bestaae, men de maatte rette sig efter Keiserens Lune. Anklagesystemet, og den mundtlig = offentlige Procedure holdt sig ogsaa som Regel; men den gamle selvstændige Frihedens Aand, der vidste at forebygge Vold og Misbrug, var borte, og Formen gjør da ei saa meget til Sagen; man anvendte ofte en inkvisitorisk Fremgangsmaade, ja selv Tortur imod den Anklagede.

Det mægtige Romerrige gik under, da det svækket ved de hyppige Krige, ved Demoralisationen, der altid følger Despotiet, ikke kunde modstaae de indtrængende Barbarer, som ved et Slags Instinkt styrtede imod det. Men dets Indflydelse paa Civilisationen, paa hele Verdens Fremtid var uberegnelig; den yttrede sig i alle Retninger, og ei mindst paa Staternes politiske Organisation. Romerstaten frembød et mægtigt vidtindstrakt Rige med den majestætiske Enhed, med den centraliserede Magt, med den udviklede administrative Organisation og med den fortrinlige Lovgivning. Imodens Frihedens Talsmænd stattede og beundrede den romerske Republik, lærte Dyrletterne

og Forsagterne af den absolut-monarkiske Statsform af Keiserregieringen at centralisere og administrere.

(Jfr. Schweppe: Römische Rechtsgeschichte S. 898 flg. Mittermaier: Strafverfahren § 13. Montesquieu: L'esprit des lois L. XI, C. XVIII).

III.

De germaniske og skandinaviske Folkeslag.

De nordeuropæiske Stammer trængte efterhaanden frem overalt, hvor Romerne havde hersket. I Britannien, Gallien, Spanien og Italien fik disse raac, mandige Folkeslægter fast Fodfæste. Hvor en raac Erobrer træffer paa en højere Civilisation, bøier han sig i Almindelighed for den; det er derfor som oftest i ugentlig Forstand, at Barbaren sliges at seire over et civiliseret Folk. Det romerske Liv var imidlertid saa forskjelligt fra Barbarernes, at disse ei kunde fatte og anvende de Ideer og Institutioner, som de foresandt, saa at de Ideer, Sæder, Skikke og Institutioner, de medbragte fra deres Hjem, i længere Tid vare fremherskende, og bleve af stor Indflydelse paa det senere Statsliv.

Vi maae saaledes et Øieblik betragte de ældre Germaners og Skandinavers Liv, idet vi maae indskrænke os til at fremhæve enkelte Grundtræk, der fandtes hos de fleste af dem. Hos disse Folkeslag var et egentligt Statsliv endnu ei udviklet. Den individuelle Uafhængighedsfølelse var for stærk, for stolt til at bøie sig under Almenvillien, der saaledes havde store Vanskeligheder ved at gjøre sig gjældende. Imidlertid var der et sundt og godt Grundlag at bygge paa, idet Familielivet var, og det endog i høj Grad, uddannet, og hvor det er Tilfældet, føler man snart Trangen til en Stat, der kan beskytte Person og Eiendom.

12 Den kriminelle Retspleies historiske Udvikling.

Det var især Sambesiddelsen, der knyttede en Families Medlemmer til hverandre. De Betslægtede forenede sig, de forskaffede sig Bopæl og Jord, og boede i Nærheden af hverandre. Der opstod derved en samlet Eiendom, der havde i et Slags Fællesskab, og som indbefattede flere Gaarde, beboede af sideordnede Familier, der dog havde et Familieoverhoved. Paa en saadan Eiendom, der kaldtes en Frigaard *) (Freihof) fandtes, foruden de Betslægtede: 1) de egentlige Slaver, der forrettede det simpleste Arbejde, 2) de mere eller mindre afhængige Personer, der dyrkede Jorden for vedkommende Eier, og som enten horte til overvundne Stammer, eller paa Grund af Svaghed havde givet sig under en mægtig Families Beskyttelse.

Alt hvad der angik de Betslægtedes indbyrdes Forhold afgjordes i selve Familien. Da den nærmest betslægtede vaabenbygtige Mand maatte indstaae for Forseelser begaaede af Kvinder eller Børn mod Fremmede, forsaavidt som han kunde have forebygget dem, havde han en temmelig udstrakt Mynsighed over de nævnte Personer. Faderen kunde endog sælge, ja bræbe sit Børn; Slaven var saagodtsof retsløs, Herren kunde behandle ham som han lystede, saa at der ei kunde blive Spørgsmaal om en Retsstrid mellem Slaven og Herren. Naar Stridigheder opstode mellem Familiens vaabenbygtrige Mænd, afgjordes de i Familiens Midte; Heide mellem dem, der dannede en Familie, ansaaes som hvist fordommelig.

Naar en saadan Families Medlemmer havde Stridigheder med Fremmede, deltog Alle, der horte til Familien, og som ved Sambesiddelsen vare interesserede i Sagens Udfald, i Kampen. Enhver deltog i Rydelsen og Udbedelsen af Vøder. Den vaabenbygtrige Mand maatte værge for Kvinden og den Umys-

*) Der findes endnu enkelte Steder i Frankrig flige Frigaarde, der have bevaret en Del af deres ældste Karakter.

dige; han maatte optræde for den Ufrie, dersom han ei vilde udlevere ham. Saadanne Mænd maatte derhos borge for hverandre indbyrdes; de vare berettigede til at forbre, og forpligte til at yde Hjælp, naar der blev Spørgsmaal om at værne om den Enkeltes Fred; de maatte virke for Opnaaelsen af hverandres Ret, hvad enten det kunde skee, ved at forebygge eller deltage i Feide, ved at optræde som Vidner o. s. f. Familiebaandets Styrke viste sig saaledes baade i Maaden, hvorpaa de indre Forhold ordnedes, og i det faste Sammenhold mod Uderverdenen.

Al Familien udviklede Kommunen sig; den førte i Almindelighed Navn af et Tiællestak (decennarius, tithing); om dette var fordi den bestod af 10 Frigaarde er tvivlsomt. En saadan Kommunes Medlemmer havde neppe Eiendomsfællesskab, de syntes ene at have forenet sig, for at virke og borge for hverandres Fred: Familiefreden skulde ved Kommunen udvides til et større Antal. Tanken om en saadan Forening laae temmelig nær. Hvor raat og frigglystent et Folk end er, bliver det dog snart træt af den daglige Kamp paa Liv og Død, som vil føres, hvor Enhver tager sig selv til Rette; det føler Tilboielighed til at erholde en nogenlunde Sikkerhed for Person og Gods. Ved at være Medlem af Folkemenigheden (Kommunen) forpligte Enhver sig saaledes til at bidrage til at forhindre Feide: man lovede at virke for en mindelig Udsøning mellem stridende Parter, at tvinge Fornærmeren til at fremstille sig, og hindre, at der gaves Midgjerningsmanden Bestyttelse; man skulde gjøre sit til at den Ustyldige fik Leilighed til at bevise sin Ustyld, Fornærmeren til at undgaae Feide, ved at udrede Bøder. Det var imidlertid vanskeligt at tvinge den, der ei godvillig vilde underkaste sig Menighedens Bestemmelse, den, der tilfidesatte sit Løfte. Man kunde ei heller tvinge Nogen til at indgaae Forlig, men naar han havde indgaaet det, da

14 Den kriminelle Rettspleies historiske Udvikling.

sejgte man at tvinge ham til at holde det lovede, derved, at han, naar han brød Forliget, erklæredes for Sjende af Menigheden, for uærdig til at nyde dens Beskyttelse. Frykten for en saadan Straf var vel som oftest tilstrækkelig *).

Hovedoietemedet med Folkemenigheden var altsaa, at virke for den indbyrdes Fred. For at opnaae dette Diemed maatte man danne et Slags Domstole, for hvilke Retstrætter kunde erholde en Afgjorelse, eller rettere Fredsmæglingen kunde foregaae.

Naar Hovdinger skulde vælges, naar Love skulde gives, naar Krig skulde føres eller Fred sluttes, samledes de frie Mænd paa Ting og afgjorde Alt. Hovdingerne præsiderede i Folkeforsamlingerne; Folket besluttede. Efter dette Princip vare ogsaa Folkeretterne dannede. I dem præsiderede Domnere, valgte af det forsamlede Folk iblandt Familiehovdingerne i Menigheden. Folkeretterne afholdtes i den ældste Tid ved Ny- og Fuld-Maane. I Tidens Løb indførtes to Slags Ting (begge kaldte mallus eller placitum), af hvilke det ene af-

*) Man finder karakteristiske Exempler paa Friheden til at indgaae Forlig eller undlade det, samt paa Forpligtelsen til at holde det, naar det først var indgaaet, i „Udvalgte Sagshyfter forbandtede af Grimur Thomsen. Kjøbenhavn 1846“. Gunnar havde indgaaet et Forlig; i den Anledning siger Mial til ham: „Men bryder du dette Forlig og tager ikke udenlands, da vil du blive dræbt heri Landet“. Kolleggur siger ligeledes til Gunnar: „Gjør et blæve Sjender den Glæde, at du bryder Forliget; thi Ingen vilde tiltro dig det, og det kan du ikke paa, at Alt vil gaae som Mial har sagt“. (S. 92.) Derimod afbrydes, uden at de tilstedevarende Mænd lægge sig derimellem, et saagodtsom affuttet Forlig, ved en Trætte, der opstaaer mellem Parterne: „Gloel sparke til Pengene, og nægtebe at ville have en Penning deraf; han sagde, at eet af to, enten skulde Intet bødes for Høskulburs Drab, eller han skulde blive blodig hævnet. Gloel vilde da ingen Fred give og ingen tage“ (S. 112).

holdtes regelmæssigt hver 14de Dag, det andet, efter en almindelig Forskyndelse eller paa visse forud bestemte Tider, i Almindelighed tre Gange om Aaret. Det sidste af disse Ting var den egentlige Følkeret. Naar den afholdtes, var Enhver forpligtet til at møde. Der førstnævnte Ting derimod var at betragte som et Udfind af den egentlige Følkeret. Paa det skulde kun de, der førstst opfordredes dertil, møde; dog kunde andre frie Mænd, naar de vilde, indfinde sig (*rachimburgi residentes et adstantes*). Antallet af dem, der vare forpligtede til at glve Møde, var i Reglen 7. Disse vare sandsynligvis de 7 af de 10 Familielhøvdinger, der repræsenterede 10 Frigaarde, hvoraf en Menighed muligt har bestaaet. Af de tre Høvdinger, der bleve tilovers, var den ene den valgte præsiderende Dommer, der sammenkaldte Retten, og de andre to optraadte som Parter i Sagen for Klageren og den Anklagede. Dette hyppigere afholdte Ting afgjorde alle Sager, der ei kunde opsættes til det almindelige Ting skulde afholdes.

Naar en Sag skulde forhandles for Følkeretten, præsiderede, som alt sagt, en iblandt Høvdingerne valgt Dommer. Ligesom det var hans Pligt at sammenkalde Retten, saaledes ledede han Forhandlingerne, forklarede Loven, opfordrede Forsamlingen til at domme, erklærede hvad Dommen lød paa, og førte for at den udførtes. Han havde vistnok nogen Indflydelse paa Dommen, hvilken, er tvivlsomt.

Forsamlingen domte over Sagen i dens Helhed. Paa det almindelige store Ting domte alle frie Mænd; paa det ekstraordinære mindre Ting, skulde kun de tilfaldte Mænd (*residentes*) domme, men de tilstedeværende frie Mænd (*adstantes*) vare dog ei berøvede al Indflydelse. Naar saaledes tvende af de tilstedeværende Mænd misbilligede Dommen, kunde de, dersom den præsiderende Dommer delte deres Mening,

16 Den kriminelle Rettspleies historiske Udvikling.

foranledige en ny Raadslagning og Afstemning. Enhver Tilstædeværende var derhos berettiget til at gøre Indsigelser mod dem, der beklædte Dommersædet, og kunde komme til at indtage deres Plads. De Omkringstaaende tilkjendegave ogsaa ofte uopfordrede deres Bifald eller Misfornoielse med Dommen.

Efterat Dommen var affagt, kunde den vel ei i egentlig Forstand appelleres, men den kunde dog omstødes. Dette kunde blive Tilfældet, idet en Part var berettiget til at opfordre det tilstædeværende Folk til at billige eller forkaste Dommen, hvorefter han da kunde beraabe sig paa den udtalte Mening, naar den stred mod Dommerens. Da der ofte kun var et ringe Antal ei tilfaldte Mænd tilstede, naar en Sag afgjordes af det extraordinære Ting, kunde en endelig Afgjorelse vistnok ogsaa foretages af den store ordinære Folkeret. Naar der saaledes kom til at staae Dommere mod Dommere, var Striden flyttet fra Parterne til disse; de betragtedes som om de beskylde hinanden for en feilagtig Dom. Hvorledes en sliq Strid afgjordes, er tvivlsomt; muligt endte Sagen, af Mangel paa en indgribende overordnet Magt, med en Kamp mellem Dommerne.

Ligesom Kommunen indbefattede flere Frigaarde, saaledes indbefattede et Hundrede flere Kommuner, et Grevskab flere Hundreder, og et Land flere Grevskaber. I disse større Landsinddelinger fandtes ogsaa Folkeretter; de vare ei Kommunens Retter overordnede, de havde kun en større Sfare for deres Virksomhed. De havde at dømme i Sager, der ei kunde afgjores af de mindre Folkeretter, enten paa Grund af Sagens Bigtighed, naar den var af Interesse for en større Afdeling af Landet, eller fordi en Part ei hørte til een Kommune alene, idet han havde Besiddelser i flere. Disse større Folkeretter optraadte ogsaa, naar Stridigheder reiste sig mellem tvende mindre Menigheder, eller mellem Personer, der hørte til

forskjellige Menigheder. Med Hensyn til Organisationen lignede de større de mindre Retter.

Dette var i det Væsentlige de ældste Folkerettens Karakter. Naturligvis vare der ei ubetydelige Forskjelligheder i Enkelt- heberne, men vi have her kun at give de almindelige Hovedtræk.

Procedüren for Folkeretterne maatte rette sig efter Hensigten med deres Organisation. Det maa steds fastholdes, at man ved Retterne ene vilde forhindre Fejde; man vilde tilveiebringe en Udsøning mellem stridende Parter; man vilde ei faae affagt nogen egentlig Dom. Parterne opgave ei deres individuelle Uafhængighed; Kampen ved aaben Fejde var afløst af en Kamp for Retten. Der kunde saaledes ei blive Spørgsmaal om nogen inkvisitorisk Fremgangsmaade fra Retternes Side; Parterne førte Sagen mellem sig. Retterne havde nærmest at bestemme, hvilken Bevismaade, der skulde anvendes i det enkelte Tilfælde, og hvilke Bøder der i Tilfælde af Skyld skulde udredes. Efterat dette var steet, begyndte Parterne at føre Beviser for og imod. Klagerens blotte Udsagn paavælte den Anklagedes Pligten at bevise sin Ulskyld. Ligesom de Beslægtede i Tilfælde af Fejde vare forpligtede til at staae den formentlige Fornærmer bi, saaledes daanedes den Sædvane sig ganske naturligt, at de ogsaa optraadte for Retten for at bevidne den Anklagedes Ulskyld. Det blev saaledes almindeligt, at den Anklagede, for at bevise sin Ulskyld, afslagde en Ed, understøttet af et vist Antal af dem, der kjendte ham, og som benævnedes Medbedsmænd. Dises Ed var en Godtroenhedsed; den gik ud paa, at de, efter deres bedste Overbevisning, antog den Anklagede for uskyldig. Antallet af Medbedsmændene var forskjelligt; det almindelige var, navnlig i Norden, 12 (Tyltered). De valgtes af Parten, for hvem de skulde sværge. De maatte være enige, for at frie den Anklagede; den Enkelte

kunde forspilde Beviset, ved at nægte at sværge. En egen Art af Medbedsmænd vare Kjendmændene, der valgtes af Modparten iblandt vedkommende Partis Beslægtede. Den, for hvem de skulde sværge, havde en begrænset Forkastelsesret.

Naar den Anklage ei kunde bevise sin Ufkyld ved Medbedsmænd, tog man i den ældste Tid ofte sin Tilflugt til Duellkamp mellem Parterne. Man antog, at Guddommen vilde give den, der havde Ret, Seiren. Ved Siden heraf benyttedes Orbalier, hvoraaf der forekom forskjellige Arter, saavel i Skandinavien som i Germanien, hvilke ofte vare meget haarde Prøver, som den Anklagede skulde giennemgaae, for at bevise sin Ufkyld.

Bristede ethvert Bevis for den Sigtedes Ufkyld, maatte han udrede Bøder. Disse betragtedes ei som en Straf, men som et Sonoffer. Det stred nemlig mod Begrebet om Indbydets Frihed og Uafhængighed, at det skulde kunne lide Straf. En saadan anvendtes kun i ganske enkelte Tilfælde, hvor Vedkommende, ved Gjenstridighed mod den almene Villie, var at betragte som en Fjende af Folket.

Den hele Retsorganisation og Procedüre bærer Præget af det raae, men frie og mandige Liv, som Nordens Beboere førte i den ældste Tid. Man havde paa en simpel, naturlig Maade ladet Retshaandhævelsen slutte sig til det øvrige Folkeliv.

(Jfr.: Unger: Gerichtsverfassung, Kap. I & II. Klimrath: Travaux T. II, §§ XCII—XCVI og C. VIII S. 433. Rosenvinge: Retshistorie, 5te Uffnit. Kennedey: On the Juries, S. 1 flg. Mittermaier: Strafverfahren, B. 1, §§ 15, 20, 21. Guizot: Cours d'histoire moderne T. I, leçons 7—9, T. III, S. 198 flg. T. IV, S. 113 flg.).

IV.

Karl den Stores Indflydelse paa Retspleien. Foreningen af det romerske og det nordiske Element. Videre Udvikling af Retspleien.

Rom havde givet Exemplet paa en despotisk Nivellerung, paa en Statsenhed, paa en uddannet Regjeringsorganisation. De nordiske Stammer bragte overalt med sig Ideen om den personlige Frihed og Uafhængighed, om Afgtelsen for Individualiteten. Ved Siden deraf laae der i deres Familieliv Spiren til et aristokratisk Element, der maatte fremtræde stærkere, hvor Krige og Erobringer foranledigede den Svage til at søge Beskyttelse hos den Mægtige. Der var saaledes en dyb Kæft mellem Romernes og Nordboernes Samfundsliv; at forsones Statsenheden med Friheden, var el et let Arbeide. I længere Tid var der saaledes en almindelig Forvirring. Det var først Karl den Store med det mægtige, omfattende Geni, der fattede den store Plan at lade det romerske og nordiske Princip række hinanden Haanden. Han besluttede at opbygge et nyt, kraftigt Samfund med en stærk Statsvillie, forbunden med en betydelig individuel Frihed. I det Siemed stræbte han at ordne et administrativt Hierarki, at virke i de forskjellige Sfarer ved Mænd, valgte og kontrollerede af ham selv. Hvad Dommervirksomheden saaledes angaaer, tiltog han sig Magten til selv eller ved Embedsmænd, der stode umiddelbart under ham, at dømme i en Del Sager. De tidligere folkevalgte Mænd, der præsiderede i Folkeretterne, afløstes af Retspersoner, valgte af Monarken, dog i Almindelighed efter Raadsporsel med de frie Mænd. Han indsatte saaledes i Grevskaber, Distrikter og Sogne, Grever, Der atter kunde være de egentlige Grever, Markgrever og Borg-

greber, eller Pfsalsgrever), samt Centenarier og Defaner. Folket beholdt vel Retten til at domme i de egentlige Folkeretter, ligesom Enhver kunde møde ved de ekstraordinære Retter og udøve Indflydelse paa Dommen; de sidstnævnte Retter bleve imidlertid sammensatte anderledes end tilforn. Ved Familiernes indbyrdes Kampe, ved Udvandringer, ved Indtrængen af fremmede Stammer, og ved den stedse almindeligere Skik, at give sig under en Mægtigers Beskyttelse, forrykkedes Familieforholdene. Retterne kunde saaledes ei besættes som forhen. Karl den Store havde derfor god Anledning til, i Stedet for de ældre Dommere, at vælge, eller ved sine missi dominici lade vælge, Mænd ud af Folkets Midte til Dommere (scabini, Schöffen). Disse valgtes paa længere Tid, maaske endog paa Livstid. For at kunne vælges, krævedes der Myndighedsalderen, et uberygtet Navn, samt at Vedkommende var Medlem af den Menighed, hvori han skulde være Dommer. Antallet af disse Dommere var snart 7, snart 12.

Forandringen med Hensyn til Retternes Besættelse fremkaldte en anden Betragtning af selve Dommens Natur. Indens man tidligere ansaae det som selve de frie Mænds Sag at borge for og skaffe Fred, betragtede man nu Monarken som Fredsstifteren; det hele Land blev en stor Fredsborg. Dommen, der skulde skaffe Freden tilveie, var saaledes Kongens Værk; hans Befuldmægtigede, den præsiderende Retsperson, maatte derfor ogsaa stadfæste Dommen, for at den kunde erholde Retskraft.

Med den monarkiske Indflydelses Tiltag, afløste Ideen om Straf Ideen om Udsoning, og et nyt Anklagesystem indtraadte. Den, hvis Ret var krænket, forpligtedes saaledes i visse Tilfælde til at optræde som Anklager, i andre Tilfælde paalagdes det Retsforstanderen at optræde som saadan.

Forholdet mellem Retterne forandrede ogsaa. Visse

Eager, navnlig de vigtigere, der kunde medføre en hvi Straf, bleve henlagte under Retterne for de større Distrikter. Det blev derhos vistnok i alle Tilfælde tilladt Klageren strax at gaae til en hoiere Ret. Endelig blev det en Regel, at en lavere Ret ei blev afholdt paa den Tid, da de store Folkeretter holdtes. Dette synes at have havt sin Grund deri, at enhver Ret ansaaes som befuldmægtiget af Monarken for et vist Distrikt. De lavere Retter i et slikt Distrikt vare at betragte som subsidære, som befuldmægtigede til at dømme paa de hoiere Begne. Naar disse altsaa holdtes, ansaaes den lavere Ret som overflødig.

Man blev ei staaende herved. Der blev tillige givet Ret til et Slags Appæl fra den lavere til den hoiere Ret. Da Retspersonen valgtes af Kongen, og stod under hans Kontrol, blev det tilladt at klage over ham. En saadan Klage kunde oftere gientages. Det hele Klagevæsen erholdt en betydelig Udvikling derved, at der udvalgte egue Embedsmænd, *missi dominici*, der reiste omkring i Landet, for at modtage Folkets Klager over Embedsmændene. Disse *missi dominici* afløstes senere for en Tid af Hertuger, der i Embedshierarkiets Række kom til at staa over Greverne. Naar en Klage over Retspersonen var grundet, maatte han erlægge Bøder; var den ugrundet, udredte Klageren Bøder, der steg jo oftere der færdtes urigtig Klage; heri søgte man en Garanti imod for hyppige Klager.

Man vil af disse faa Træk fatte, at Karl den Store arbejdede med Energi for Statsforvaltningens Gjennemtrængen. Han stødte imidlertid steds paa store Hindringer, der dels hidrørte fra den individuelle Uafhængighedsfølelse, der søgte at frie sig for hemmende Bænd, dels fra herskesyge og forsummelige Embedsmænd, der modsatte sig Gjennemførelsen af vigtige Forholdsregler, dels fra de usfuldkomne Meddelelser

midler, der vanskeliggjorde Kontrol. Det var derfor ei sjældent, at de ældre Ideer seirede over de nye, og i flere Henseender maatte Karl den Store lempe sig efter de herskende Anskuelser. Man vedblev saaledes ei blot at benytte Dvekamp og Orbalier til Retsstrætters Afgjærelse, men den ældre mærkelige Fremgangsmaade med Hensyn til Forbrydere, grebue paa frist Gjerning, vedligeholdte sig. Fremgangsmaaden i disse Sager var følgende: Naar et vist Antal (nogle Steder 5 andre 7) uberygtede Mænd førte den, der var greben paa frist Gjerning, til Retspersonen, og for denne aflagde en edelig Forklaring om Forbryderens Skyld, domtes denne uden videre Procedüre, uden Tilfaldelse af Dommere. De frie Mænd, der aflagde Eden, traadte her i de edsvorne Dommers Sted. Denne Fremgangsmaade reiste sig senere, under en anden Form, ved Oprettelsen af de bekjendte vestfalske hemmelige Retter (Behmgerichte), hvorom senere.

Imidlertid de ældre Folkeretter undergik Modificationer, blev Herrens Ret over de Ufrige indskrænket. Der var i det Hele en Tilbøjelighed hos Monarkerne til at værne om den Svage, der var voldgivet sin Herres raue Lidenstaber; de havde ogsaa en særlig Interesse derved, da den Ufrige, under en lastefuld Herres Beskyttelse, ustraffet kunde begaae Forbrydelser. Imidlertid boode selv Karl den Store ei at berøve Herrerne Straffemagten; han indskrænkede sig til, ligesom hans nærmeste Forgængere og Efterkommere, at sætte visse Grændser for den. Geistligheden søgte vel paa en alvorlig Maade at gribe ind i Herrerne's Straffemagt, ved at true med Kirkestraffe for ulovlig, grusom Behandling, men det virkede et meget.

Den vigtigste Indskrænkning i Herremagten var den, at det blev gjort til Pligt for Herren at udløse den Ufrige, der havde forbrudt sig mod en Fremmed, saa at Retterne's Kompetence rettede sig efter Klagerens, og ei efter Indklagedes

Stilling. En vigtig Forandring i Herrens Ret over den Ufrie foregik ogsaa derved, at saa mange Personer kom i Klientelforhold til de mægtigere Herrer. Herved opstod en steds talrigere Klasse, der ei kunde behandles som de egentlige Slaver. Jo større Eiendommene bleve, des mindre følte Herren Tilbeielighed til at udøve Tugtelsesretten, der i Almindelighed kun forekom i sin fulde Udstrækning, hvor den umiddelbare Berøring gav de raade, dyriske Lidenstaber Anledning til at fremtræde. Herrerne oprettede derfor ofte af egen Drift et nyt Slags Herreretter, hvori alle Sager mellem hans Undergivne indbyrdes, og mellem disse og ham selv, paadømtes. Disse Retter bleve i Reglen dannede efter de samme Principer som Folkeretterne.

I Karl den Stores vidtstrakte Rige foregik saaledes en betydelig Forbedring i Retspleien. Statsvillien fremtraadte stærkere; den individuelle Toilesløshed indskrænkedes, de Ufries Aaar forbedredes.

Lidt efter lidt sporede man i andre Lande en Virksomhed i samme Retning, som i det frankiske Rige.

I Britannien medførte Normannernes Indtrængen Forandring i den tidligere Inddeling af Landet. De angelsaksiske Folkeretter holdt sig vel i lang Tid, men man havde dog alt under William den Første Exempel paa, at en Sag, der var afgjort ved en Folkeret, undertastedes Prøvelse af 12 edsvorne Mænd, der vare valgte i Menigheden. Under Henrik den Anden indstiftedes den saakaldte magna assisa, der bestod af 12 edsvorne Mændsmænd, der afgjorde Stridigheder om Besiddelse af Land. Denne Konge bød ogsaa, at naar Ingen vorede at fremstaae som Klager mod en mægtig Mand, skulde 12 Mænd tages i Ed, og erklære Sandheden efter deres Overbevisning. Af denne Ret, der vistnok baade opfyldte en Anklagers og en Dommers Rolle, udvikledes den senere An-

Klagejury; den var nødvendig, for at sætte en Skranke mod den Mægtiges dristige Voldsbegjæringer. Under Johan uden Land blev det endelig, ved det berømte magna charta, fastsat, at Ingen skulde berøves Rettigheder, fængsles, landsforvises eller miste Livet, nisi per legale iudicium parium suorum vel per legem terræ. Ved de sidste Ord synes at forståes de endnu dengang bestaaende Tvekampe, Orbalier og Bevis ved Medbedsmænd. Bestemmelsen om Dom af Ligemænd (i Reglen 12, stundom 7 edsvorne Mænd) blev Grundlaget for Juryinstitutionen, der, trods mange haarde Prover, har holdt sig til den Dag idag. Institutionen udvikledes under Edvard den Første, der gav Regler om den Anklagedes Forkastelsesret og om Fremgangsmaaden ved Dommens Afslgelse. Edvard den Tredie bestemte, at de edsvorne Mænd skulde være enige for at fordomme, hvilket, om det end tidligere var bestemt, neppe overholdtes i Praxis. Paa samme Tid, som disse Forandringer skete, indsattes kongevalgte Dommere til at præsidere i Retterne.

Disse Forsøg paa at forbedre Retsspleien vidne om alle om, at Folkets umiddelbare Dommen ei var tilfredsstillende. Efterhaanden som Juryen uddannedes, svandt de ældre barbariske Retsmidler, saasom Tvekamp, Orbalier og Afgjørelsen ved Medbedsmænd.

Vende vi os til Skandinavien, da see vi ogsaa der, at de edsvorne Dommere mere og mere fortrængte de ældre Folkeretter, om begge end i længere Tid bestode ved Siden af hinanden. Professor Larsen har anført meget vægtige Grunde for, at de danske Edsvorne, Nævninger, udviklede sig af Medbedsmændene. Man maatte, siger Forfatteren blandt Andet, efterhaanden indsee, at det ei var noget særdeles godt Bevis for Ukyld, som Medbedsmændenes Ed afgav. Dette foranledigede Overgangen til den modsatte Overligbed, idet man

lod Klageren (den Anklagede havde dog en begrændset Forkastelsesret) vælge Medbedsmændene. Nu var den Anklagede i en ugunstig Stilling, da en eneste, ved ei at sværge, forspildte Beriset. Man blev saaledes ledet til at benytte Mænd, der skulde undersøge Sagen og sværge for eller imod den Anklagede, og endelig afgjøre Sagen. Her havde man altsaa egentlige Dommere, der førte Navnet Rævnings. Imod denne Maade at forklare Rævningernes Oprindelse paa synes vel den Omstændighed at tale, at Rævninger og Medbedsmænd have bestaaet ved Siden af hinanden. I Tydskland synes man ogsaa at antage, at de germaniske Schöffen udviklede sig af de ældre Folkeretter, der efterhaanden ei kunde overkomme at dømme i alle Sager, og, da man ei kunde have den Tillid til de valgte Mænd, som til det forsamlede Folk, maatte de sværge, førend de afgjorde Sagen. Vi tør imidlertid ingen bestemt Mening udtale herom.

Rævningernes Antal var i Skaane, Sjælland og Jylland forskjelligt. I de to første Lande blev de af Klageren, men Anklagede havde en begrændset Forkastelsesret. I Jylland valgtes de af den kongelige Ombudsmand, eller af en anden uvillig Mand; den Anklagede kunde forkaste sin aabenbare Advokatmand. I Skaane og Sjælland afgjordes Sagen efter Stemmesflerhed; efter jydsk Lov krævedes Enstemmighed, for at dømme.

I Jylland vare flere Arter af Rævninger for de forskjellige Sager. I Jylland og Fyen havde man derhos en særegen Ret: Sandemændene. De vare 8 i Tal; de valgtes af Kongen paa Livstid; de assagde, efter forud at have aflagt en Ed, Dommen efter Stemmesflerhed.

I Rævningeretten præsiderede de kongevalgte Ombudsmand og Fogder. De ledede Forhandlingerne, tolkede Loven,

holbt Orden i Retten; lidt efter lidt tiltoge de sig Andel i Dommens Afsligelse.

Efterhaanden som Rævnigeretten steg i Betydning, bleve Tvekamp, Ordalier og Bevis ved Mededømand sjældnere. Domme af de paa Ting forsamlede Mænd afløstes ogsaa mere og mere af Rævnigerens Domme; dog fortrængtes de ei ganske. Det var endog i jydsk Lov udtrykkelig bestemt, at de bedste Tingmænd, præsidere af Bispens, kunde underkjennde saavel Sandmændenes som Rævnigerens Domme. Desforuden var det paalagt Rævnigerne at raadsføre sig med de bedste Mænd i Herredet, førend de domte.

Et egentligt Appellvæsen blev først sent (i det 14de Aarhundrede) anordnet. De Herredstetterne overordnede Retter (Landsding, Kongens Ting, bestaaende af anseelige kongevalgte Mænd, og Dannerhoffet, hvor de forsamlede Stænder domte) havde en mere abstrakt Jurisdiktion, end de lavere Retter; de domte i visse vigtige Sager, ligesom man ogsaa umiddelbart kunde henvende sig til dem; men de vare i den tidligere Tid ei Appellinstanser.

Saaledes uddannedes Retsspleien i Danmark i det 11, 12 og 13de Aarhundrede. I Sverrig og Norge modificeredes Retsspleien omtrent paa samme Maade. Ved Magnus Lagabøters Gulatings Lov af 1274 for Norge, og ved Landslov i Sverrig, gaves ifær et stærkt Stød til Indførelsen af edsvorne Dommere i Stedet for de ældre Følkeretter. Kongerne valgte efterhaanden ogsaa i disse Riger de præsidende Dommere, der oprindeligen kun skulde præsidere i Retterne, og lede Forhandlingerne, men som egenmægtig tiltoge sig Dommermyndighed.

Paa Island var Retsspleien tidlig temmelig udviklet. Landet var delt i 39 Herreder; 3 Herreder udgjorde et Retssdistrikt. Hvert Herred havde sin, udaf Folket taget, Rettsfor-

stander (Gode); der vare, altsaa tre Retsforstandere i hvert Retsdistrikt. Hver Retsforstander valgte 4 Dommere, saa at der bleve 12 Dommere i hvert Distrikt. Dette var den laveste Ret. Som overordnet Ret bestod Hjerdingsting, der bestod af 36 Mænd, valgte af de 36 Retsforstandere (der fandtes egentlig 39 saadanne, men de 3 vare ei lovlig anerkjendte), og som samledes een Gang aarlig paa Altinget. Femteting var den øverste Ret; den afholdtes ogsaa paa Altinget. Den bestod af 48 Dommere, ibet 12 for hvert Hjerding valgtes af Retsforstanderne. Hver af Parterne kunde forkaſte 6 af disse Dommere, saa at Antallet ved Femteting ei var større end ved Hjerdingsting.

Ved disse Retter benyttedes som oftest Edsvorne til at undersøge og afgjøre Sagerne. De valgtes snart af Klageren, snart af Retsforstanderne. Deres Tal var 5, 9 eller 12. En Alder af 20 Aar syntes at udkræves, for at være Edsvoren. Nærbeslægtede, ligesom og syge, svagelige, fattige eller i Sagen indviklede Personer vare befrieede eller udelukkede fra at være Edsvorne. De, der havde været tilstede, da Handlingen blev begaaet, saa og de, der boede i Nærheden af den Anklagede, skulde fortrindvis vælges til Edsvorne; bleve de forbigaaede, kunde Juryen desaaarsag forkaſtes. Den Anklagede kunde gjøre Indsigelser mod de valgte Edsvorne; Retten paaakjendte Indsigelsens Gyldighed. Juryen afgjorde efter Stemmesflerhed. Naar der vare ligemange Stemmer, og en Retsforstander (Gode) var Medlem af Juryen, gjorde hans Stemme Udslaget. Man holdt strengt paa Formernes Jagttagelse; vare de tilfødsatte, kunde Dommen af den Grund forkaſtes.

I Slutningen af det 13de Aarhundrede, undergik den islandſke Retsordning betydelige Forandringer, navnlig ved Magnús Lagabúters Lovbog (Jonsbók); dog vedligeholdte Juryen sig endnu længe.

Som ved en uimodstaaelig Magt forties saaledes de forskjellige Folkeskæder til at lade Monarken, som Statens Repræsentant, faae Indflydelse i Dommerstæden, og til at lade ubetalte Mænd som Dommere træde i det forsamlede Folkested. Dommermyndigheden var imidlertid endnu i Folkets Hænder; thi Dommerne vare tagne ud af dets Midte; de vare uafhængige frie Mænd; Folkeretterne ophørte veduden ei, men de benyttedes sjældnere; Procedüren var overalt mundtlig og offentlig; det private Anklagesystem vedvarede.

(Jfr. Unger, d. a. S. Kap. 3. Mittermaier, d. a. S. Guizot, d. a. S. T. III S. 278 flg., T. IV S. 128 flg. Kennedey, d. a. S. S. 8 flg. Rosenvinge, d. a. S. Larsen: Jur. Tidsskrift, B. 14 S. 19 flg. Mepp: Trial by Jury).

V.

Feudalaristokratiet. Kirkens Immuniteter. Stæderne.

Det Bærk, Karl den Store havde opbygget, maatte, for at bestaae og svare til sin Hensigt, støttes af en aarvaagen, stærk, dygtig Centralregjering. Saa længe denne store Monark levede, kunde han holde sammen paa den Bygning, han saadristigt havde reist. Han udviklede en benndringøværdig Virksomhed; han kunde kraftigt enhver Modstand; han drog i Spidsen for Krigerstæder fra Sted til Sted, for at sætte sin Villie igjennem. Men under hans svage Efterfølgere viste det sig snart, at den individuelle Tvilseløshed vilde reise sig i en ny Skikkelse. Det var ei fra Folkets Side, at Faren truede, det var selve Embedsmændene, der vare indsatte, forat styrke Statsvillien, der benyttede deres Magt, forat trodsen den. Det monarkiske Princip skulde endnu ei seire. Samfundet skulde

først gienneengaae den forvirrede, brogede Tilstand, som vi kalde Feudalaristokratiet.

De Mænd, der udnævntes til Embedsmænd, vare i Almindelighed mægtige Herrer, store Grundbesiddere. Som saadanne udøvede de Retspleie, ved deres Herreretter. Det blev derhos almindeligt, at saadanne Mænd erholdt, som Løn for deres Embedsstyrelse, Immuniteter o: Eiendomme, der ifølge Privilegier vare undbragte fra den almindelige Embedsmyndighed. Endelig erholdt de ofte betydelige Eiendomme som Lehn; de bleve Kongers eller Stormænds Vasaller, og havde atter Vasaller under sig. Paa denne Maade bleve let store Eiendomme samlede i enkelt Mands Hænder, hvorved hans Velstand og Indflydelse steg.

Naar nu en saadan Mand befandt sig som Embedsmænd over for en svag Monark, kunde det let blive ham muligt at tiltvinge sig en uafhængig Stilling, at tiltage sig Magt til at udøve Myndigheden som Retsforstander i eget, i Steedet for i Kongens Navn. Det var saaledes ei nok, at Monarkerne ved Privilegier fritog de mægtige Herrer fra den almindelige Rettergang, og gave dem Retspleien paa deres Gods; disse tiltvang sig endog Retten til i eget Navn at domme over de frie Mænd, der horte til den Jurisdiktion, hvor de fungerede paa Monarkens Vegne. Det lykkedes dem endog at gjøre Dommermagten arvelig i deres Familie. Herved blev saaledes betydelige Dele af et Land undbragte den almindelige Retspleie.

Dette Exempel, der var givet af Rigets Embedsmænd, blev snart fulgt af andre anseelige Herrer, der ved List, Vold eller Kongernes Svaghed unddroge sig de almindelige Domstole.

Det var imidlertid ei blot værdige Herrer, men ogsaa Kirkens Tjenere, der tiltvang sig en saadan Stilling. Alt tidlig havde det været Brug at skænke Kirken og Geistligheden Eiendomme. Paa saadanne Eiendomme syntes Kronen i Be-

gynnelsen at have udøvet Dommermyndigheden, endog over de Ufræ, naar intet særligt Privilegium var givet Geistligheden i saa Henseende; thi i Reglen betragtedes de Kirken saaledes skænkede Eiendomme endnu som Staten tilhørende, de kunde benytte dem som anden offentlig Eiendom. Men dette Forhold forandrede sig snart. Klostre og andre Geistlighedens Eiendomme, der stedsvis udvidedes mere, og stundom omfattede hele Grevskaber, bleve efterhaanden undtagne fra de almindelige kongelige Embedsmænd og erholdt deres egne Retstjeneste. I disse kirkelige Immuniteter valgte Monarkerne vel endnu til en Tid Embedsmændene, men lidt efter lidt tiltog de geistlige Immunitetsherrer sig denne Myndighed. Den største Vanskelighed, Geistligheden havde med Hensyn til at tiltage sig Dommermyndigheden, var den, at Kirken ei maatte udøve Blodhævn, saa at dens Embedsmænd af Monarken maatte forleghes med Magten til at udøve den kriminelle Retsspleie; men man satte sig ogsaa ud over denne Hindring, og det bestemtes, at Blod nok kunde udgydes i Kirkens Navn. Der opstod saaledes en Mængde Immuniteter, med Embedsmænd valgte af den geistlige Immunitetsherre, der dog pleiede at raadfore sig i Valget med de samlede fræ Mænd. Overfor Geistligheden søgte nu atter de af den indsatte Embedsmænd at gjøre sig uafhængige, men dette lykkedes dem dog ikke meget ofte.

Foruden Udel og Geistlighed, erhvervede de efterhaanden opkommende Stæder Immunitetsrettigheder. Slige Stæder opstode som oftest i Nærheden af Klostre og Bispedømmer eller paa Adelsens Godser. Deres Indbyggernes Hovedbestjæftigelse var i Begyndelsen fornemmelig Avægavl, Agerdyrkning og nogen Haandværksdrift; men lidt efter lidt opkom Handel og Industri. Med Hensyn til Retsspleien kom der let til at herse den største Forvirring i disse Stæder. Der samlede sig nemlig efterhaanden saavel Fræ som Ufræ i Stæderne, for i dem at

søge Erhverv. Naar nu en Fremmed havde bosat sig som
Haaudværker, Kunstner eller Handlende, var det ofte umuligt
at sige, om han var fri eller ufri. Der opstod som Følge
heraf evige Stridigheder mellem de herstabelige og almindelige
Retter, angaaende Vedkommendes Bærning. For at raade
Bod derpaa, bleve Stæderne i Almindelighed geistlige eller
adelige Immuniteter, saa at vedkommende Herre kunde indrette
Retspleien, som han lystede. Men i de fleste Tilfælde indsaae
disse Herrer, hvor stor Nytte de selv kunde drage af, at
Stæderne blomstrede, og de fatte, at en Betingelse for deres
Opkomst var, at der herskede Frihed og Selvstaendighed i dem.
Den Immunitetsret, en Abelsmand eller Geistlig havde erholdt
for Stadens Vedkommende, overdrog han derfor ei sjælbent til
Stadens Befolkning, der undertiden ogsaa selv tiltog sig de Privi-
legier, som man ei frivillig vilde give den. Der oprettedes
da Retter, som vare fælles for Frie og Ufrie. Imidlertid
pleiede Herren, under hvis Jurisdiktion Byen laae, dog at
have sine Betjente i Byen, der opkrævede Skat til ham, og
tillige ofte forrettede en Del af Retspleien, navnlig den
kriminelle.

Man vil let forstaae, hvorledes dette Privilegievæsen,
disse mangfoldige Undtagelser fra den almindelige Retshaand-
hævelse, maatte bidrage til at nedbryde Samfundordenen.
Magten, der et Dieblif syntes at skulle indtages af en stærk
Centralmagt, var delt mellem en utallig Mængde geistlige og
verslige Smaaherrer samt Byerne. Samfundsmagten var
derfor saa svag som nogensinde; et Slags Anarki, i Forbin-
delse med en frygtelig Uligheid, var indtraadt. Dog, midt i
denne Privilegiernes og Aristokratiets Tid, vidste Ligheden at
gøre bethdelige Fremstribt, idet Forskiellen mellem Frie og Ufrie
for en ikke ringe Del tabte sig. Vi have antydet, hvorledes
dette gik til i Stæderne, men ogsaa ellers blev det Tilfældet.

De ældre herskabelige Retter maatte ophøre, da de, der havde Interesse ved at bevare dem, havde erholdt Retshaandhævelsen saavel over Frie som Ufrie. De ældre Folkeretter vare nemlig nu blevne et Slags herskabelige Retter, og, for at holde paa disse, søgte de aristokratiske Herrer at sammenblande dem med den ældre Herrejurisdiktion, saa at der bleve fælles Retter for Alle, der fandtes paa en flig Herres Territorium.

Det følger af sig selv, at Immuniteterne ofte maatte forstyrre den ældre Inddeling af Rettsdistrikterne, idet Sogne, Distrikter og Grevskaber bleve delte mellem flere Vasaller eller Immunitetsherrer. Man bevarede imidlertid de tidligere Inddelinger af Retterne, og Immunitetsherrerne indførte en lignende for deres Distrikter. Som Dommere benyttedes endnu i de forskjellige Retter Mænd, valgte iblandt Folket, men i Almindelighed valgtes de ganske efter Lehnsherrens eller Immunitetsherrens Lykke. De egentlige Folkeretter, hvor de til Ting samlede Mænd domte, bleve sjældnere, men forekom dog stundom. Med Hensyn til Valget af Dommere, opstod den Uansælgelighed, at Enhver skulde dommes af sine Ligemænd; det var nemlig ei let paa en Tid, da Klassesinddelingerne vare uendelige, altid at finde Standsfæller; thi der manglede ofte, navnlig paa de høiere Trin af Samfundet, en sand Forbindelse, en Interessernes Fællesskab, der skulde bringe Folk til at fungere som Dommere. Selv hvor Dommerne kunde findes, havde Parterne sjældent den nødvendige Agtelse for og Tillid til de affagte Domme.

Det var derfor meget almindeligt, at man, i Stedet for at ty til Domstolene, afgjorde sine Stridigheder ved Tvekamp og Felde, der passede saa godt for den Tids eventyrlige Liv. Fejdebædnene reiste sig i en ny Skikkelse; man gav de nøiagtigste, bestemteste Regler for Kamp mellem tvistende Parter. Enhver Aristokrat paa sin Borg, med en Befolkning, der havde sluttet

sig frivillig eller ufrivillig til ham, udgjorde saaledes næsten en lille Stat for sig. Han vovede ofte hjælt at trodse sin Konge eller sin Lehnsherre; han drog i stadig Kamp mod sine Medaristokrater.

Denne feudalaristokratiske Udvikling, der i de fleste Lande begynder i det 9 og 10 Aarhundrede og gaaer lige til Slutningen af Middelalderen, i nogle Stater ud over denne, frembyder talrige Exempler paa en betydelig individuel Styrke, paa enkeltstaaende storartede Karakterer, medens Mæssen var afhængig, men den var ikke meget gunstig for et ordnet Retsfamsund.

Det var imidlertid dog nærmest i Aristokraternes Forhold til Kongerne og til hverandre indbyrdes, at det tvilsomme Liv yttrede sig. Den afhængige, lavere staaende Mængde maatte vistnok i Reglen agte Ordenen og lyde de Love og Sædvaner, der havde udviklet sig. Statsvillien var svag, Monarken var kun at betragte som Landets første Aristokrat; men hver Aristokrat var mægtig paa sit Territorium; de ham Underordnede maatte lyde hans Bud, maatte agte de Domme, som affagdes. Der var forsaavidt et Fremstribt i Udviklingen, som den individuelle Tvilsomhed blev bunden, maatte hvie sig for en overordnet Villie, skjøndt denne Villie endnu ei var en Statsvillie. Paa den anden Side udviklede, som alt paaapeget, under Feudalaristokratiet et Slags Lighed sig, idet Forskjellen mellem Frie og Ufrie svandt, ligesom ogsaa Aristokratiet, der, i dets indbyrdes Kamp og i Kampene mod Monarkerne, trængte til Folket, maatte vogte sig for i altfor hvi Grad at krænke dets Rettigheder og Friheder. Feudalaristokratiet kan saaledes have været et nødvendigt Mellemled, om det end var en haard Stjærnsild, for at naae til en høiere Statsorganisme.

Ufr. Unger, d. a. S. Kap. 4. Klimrath, d. a. S. T. I, S. 132 flg. T. II S. 451 flg. Guizot, d. a. S. T. IV S. 137

fig. S. 318 fig. Rey: Les institutions judiciaires de la France et de l'Angleterre T. I S. 155 fig.)

VI.

Retsspleien under Monarkiets Kamp mod Aristokratiet.

Den anarkiske og voldsomme Tilstand, der herskede paa Feudalaristokratiets Tid, kunde ei vedblive. Den undertrykte Befolkning søgte Befrielse; Stæderne trængte til Eiendoms og personlig Sikkerhed, for at drive deres Handel og Haandværksdrift, og nyde Frugterne af deres Vindstibeligbed; Geistligheden følte sig mindre mægtig, jo mere Aristokratiet hævede sig, jo tøilesløsere det var, hvorover den var utilfreds. Disse Samfundsklasser vare imidlertid ikke ene i Stand til at afryste det aristokratiske Nlag; de henvendte sig, for at opnaae hvad de vilde, til Kongerne. Disse begyndte at føle, at de, for at opfylde deres Plads, maatte være mere end aristokratiske Hovdinge, der tilbøds maatte lyde deres Vasallers Villie; de dreves af en Tilvielighed til at være Repræsentanter for det ganske Samfund. Der begyndt: saaledes overalt, medens Adelsstanden endnu bestod i sin fulde Styrke, en aabenbar eller hemmelig Kamp af Fyrster mod Aristokratiet. Imidlertid maatte de af Mangel paa Magt gaae meget forsigtigt tilværks. De anerkjendte den feudalaristokratiske Tilstands Berettigelse; de søgte kun at modvirke de fordærligste Følger af den. I Almindelighed begyndte de med paa deres Domæner at affstaae de mest fordærlige Misbrug, saasom Benyttelsen af Feide, for at afgjøre Retstrætter. De haabede ved Exemplet at virke. Efterhaanden bleve de i Stand til at stille sig over Aristokratiet, at gjøre sig til et Slags almindelige Fredsdommere, der hjalp de Svage og Fattige til deres Ret,

der optraadte mæglende mellem stridende Parter. Kongerne vidste steds at benytte Kampene mellem Stæderne og Aristokratiet, hvad Udfald de end fik, og mellem Aristokraterne indbyrdes, til at forøge deres Myndighed.

Mere end noget Andet virkede imidlertid Benyttelsen af overordentlige Kommissioner og Drettelsen af faste Domstole til at udvikle Monarkernes Indflydelse paa Retspleien. Vi have alt omtalt, at det ofte var vanskelig at faae Adelen til at møde i Retterne som Dommere. Dette gav Anledning til, at saavel Kongerne som den høiere Adel i deres Retsdistrikter nedsatte Kommissioner til at domme. Da de selv valgte Dommere til disse Kommissioner, bleve navnlig politiske Stridsspørgsmaal afgjorte med en frygtelig Partiskhed; vedkommende Lehnsherres Magt udvidedes steds paa de underordnede Vasallers Beføstning. I Stedet for de paa aristokratisk Vis ordnede Retter, indførte man flere Steder Domstole, hvori Mænd valgte paa længere Tid ofte paa Livstid havde Sæde. Disse Dommere vare i Begyndelsen almindelige Adelsmænd, men de bleve efterhaanden afløste af Mænd, der særligt havde dannet sig til at være Dommere, og som hørte saavel til Borger som til Adelsstanden. Man havde nemlig paa det europæiske Fastland ladet Rømerretten og den kanoniske Ret faae Indpas paa Landretternes og Retsfædvanens Beføstning. Den i fremmed Ret ukyndige Mand maatte som Følge heraf vige for de Retskyndige. Der opstode saaledes faste Domstole besatte med Retslærde. Det givne Exempel fulgtes af flere Lande, hvor dog Rømerret og kanonisk Ret ei fortrængte den fædrelandske Ret, saasom her i Norden. De Retslærde gjorde Alt, hvad der stod i deres Magt, for at lue Adelsvælden, thi da de for en stor Del udgik fra Middelstanden, da de maatte ønske, at Kundskaber, Dannelsen og Dygtighed bleve fortrinlig skatte, harnedes de over den over-

modige Adelsmand, der ved den blotte Fødsel indtog en betydelig Stilling i Samfundet. Idet de Retslærde bekæmpede Adelen, arbejdede de for Kongemagten. Hvor Stridigheder opstode om Jurisdiktionsforholdene, vidste de altid at afgjøre dem til Fordel for Kongerne; de søgte at indskrænke de aristokratiske Reters Jurisdiktions Udstrækning ved at faae indført den Regel, at visse vigtige Sager ene kunde afgjøres ved de kongelige Retter; de udbannede Appellvæsenet, saa at de kongelige Retter bleve højeste Instans, hvortil der kunde appelleres fra de aristokratiske Domstole.

Fra det 13de og 14de til det 17de og 18de Aarhundrede foregik der saaledes en bestandig Kamp mellem Kongemagten og Aristokratiet. Striden var ofte haard; Adelen beholdt næsten overalt en Del af sine dømmende Privilegier; der vedblev at være en utallig Mængde forskjellige Domstole, hvis Virksomhed tilvæls var ubestemt, og der var altsaa Forvirring i rigt Maal i denne Epoke; men Kampen endte dog overalt med, at Adelen tabte en stor Del af sin Dommermyndighed, saa at, da de nyere Revolutioner udbrød, Centralmagten alt var udrustet med en betydelig Magt i Retsffæren.

Man kan ei Andet end glæde sig over denne Kongemagts Stræben efter at fravriste Aristokratiet en Myndighed, der aldrig bør være i Privatmands Hænder, hvis Udøvelse ei bør være afhængig af den Enkeltes Løner og tilfældige Egenstaber. Men efterhaanden som Kongemagten steg, svandt ogsaa Folkets Deltagelse i Dommermyndigheden. Feudalaristokratiet havde omstyrret de ældre Folkereters Organisation; Kongemagten styrkede de aristokratiske organiserede Retter, og satte de juridiske Dommere i Stedet. Vel forekom endnu Edsvorneinstituttet i flere Lande, indtil det 17de og 18de Aarhundrede, men det frembød kun et svagt Minde om den ældre Institution.

Det var ikke blot med Hensyn til Domstolenes Besættelse,

at der, under Kongemagtens Udvikling, foregik en Forandring; ogsaa Procedüren blev en anden. For at forstaae den Revolution, Retsspleien undergik, maae vi et Øieblik baae ved, hvoreledes Procedüren efter den kanoniske Ret havde udbannet sig. Ifølge den betragtedes Straf som et Udsoningsmiddel i offentlig Interesse, og et som en blot privat Bøde. Med denne Anskuelse, maatte der nødvendigvis danne sig en Virksomhed fra det Offentliges Side, for at hæmme og straffe Forbrydelsen. Denne begyndte dermed, at Kirken, der udøvede en Opsigtsret over Geistligheden saavel i kirkelige som i verdslige Anliggender, tiltvang sig Magten til ogsaa at føre en Opsigt over Lægmands Sæder og Moralitet. Med Opsigtsretten fulgte Strafferetten. Der indførtes omreisende geistlige Retter, der undersøgte og straffede i Anledning af Forbrydelser mod Sædeligheden. I Begyndelsen skulde en privat Klager vel fremstaae, men hvor en saadan manglede, betragtede man efterhaanden de Dphøninger, der ved Retternes Forhør erholdtes, eller et almindeligt Rygte, som tilstrækkeligt til at reise en Sag og anvende kirkelig Straf. Man forlod saaledes det rent private Anklagesystem og lod Dommerne skrive ind paa Embedsvegne. Pave Innocens den Trede, der levede i Slutningen af det 12te og Begyndelsen af det 13de Aarhundrede, fastsatte udtrykkelig, at det var Pavens Pligt at undersøge og faae afftraffet de Undergivnes Forbrydelser. Vel mødte denne Bestemmelse stor Modstand; Geistligheden protesterede imod, at den samme Mand skulde være Anklager og Dommer, men Paven holdt sin Beslutning ved Magt, idet han ansaae den nødvendig, for at kontrollere Geistligheden, hvis ryggesløse Levnet vistnok ofte krævede energiske Forholdsregler, forat holdes i Tømme. Undersøgelsen paa Embedsvegne blev dog især breven med Iver ved de berøgtede Rjetterretter, der kom i Brug efter Korstogene mod

Albigenserne i Sydfrankrig, og som senere fik en saa frygtelig Indflydelse.

Med Undersøgelsen paa Embedsvegne begyndte Skriftlighed og Hemmelighed i Procedüren at trænge frem. Paven dannede Appellinstansen for de underordnede geistlige Retter; forat kontrollere, maatte han have en skriftlig Fremstilling af Sagen, og saaledes fik Skriftlighed Indpas, skjøndt selve Forhørene optoges i Nærværelse af den Anklagede og Dommerne. Man gik steds videre i denne Retning, efterat Begyndelsen engang var gjort. Man anvendte saaledes ofte en fuldkommen Hemmelighed i Procedüren; man fortiede Vidnerne's Navne, for at de, som det sagdes, ikke skulde frygte for hvad de vidnede. Innocens den Fjerde erklærede, at der altid var Fare for det sande Vidne, og paabød saaledes Hemmelighed i Procedüren som Regel, saaat Offentlighed vel endnu forekom i de geistlige Retter, men som Undtagelse.

Med Siden heraf fastsattes bestemte Bevisregler, idet man forkastede de Bevismidler, der anvendtes i de værslige Retter; man lagde særdeles Vægt paa egen Tilstaaelse. For at faae Tilstaaelse, tog man sin Tilflugt til de rædselsfuldeste Torturmidler, der udøvedes af de Mænd, der skulde udbrede Kristendommens milde, rene Sædelære og den broderlige Kjærlighed! Fra de geistlige Retter forplantedes Procedüren til Italiens værslige Domstole.

Da den kanoniske Ret indførtes i Mellemuropa, havde den saaledes alt optaget Undersøgelsen paa Embedsvegne, Skriftlighed og Hemmelighed i Procedüren, samt fastsat bestemte Bevisregler, der førte Torturen med sig. Heraf maa man tildeels forklare sig den Udvikling Procedüren erholdt, saa at det ei var en naturlig Udvikling af den fædrelandske Retsspleie, der gik for sig, men en voldsom Nebbryden af ældre Former, for at give Plads for Geistlighedens med Klugt

ubtænkte, med Konsekvens giennemførte, al Frihed undergrævende Principer.

I Frankrig afløste saaledes Hemmelighed- og Skriftlighed i Procedüren lidt efter lidt Offentligheden, og ved en Lov af Franz den Første 1539 blev det endelig udtrykkelig bestemt, at den skriftlige og hemmelige Procedüre i Reglen skulde benyttes. Nye Bevisregler og Torturen gjorde sig ligeledes gjældende, og den Anklagedes Forsvarøret indskrænkedes. Det private Anklagesystem tabte sig ogsaa; men det blev dog ei afløst af en Underfogelse paa Embedsvegne, hvorimod Kongerne, for at have en Embedsmand, der kunde repræsentere dem i Parlamenterne, udnævnte de kongelige Procuratorer, der skulde optræde som Klagere, og Sagen blev forhandlet mellem dem og de Anklagede. Dette var vistnok en fortrinlig Institution, der bidrog til, at Retspleien ikke udarte sig fuldt saa meget i Frankrig som i andre Lande. Ved en Lov af 1670 søgte Ludvig den 14de at indføre nogle Forbedringer i den kriminelle Retspleie; men i alt Væsentligt vedligeholdt den skriftlige, hemmelige Procedüre sig til Revolutionen.

I Tydskland erholdt den ældre Retsforfatning, som altid tidligere antydet, en betydelig Modification ved de hemmelige vestfalske Retter (Schwurgerichte). Ved disse Retter var Procedüren tildels hemmelig; de almindelige Former tilfidesattes; den Anklagedes Forsvarøret indskrænkedes, og Domsældelse paa mindre fyldestgjørende Grunde fandt Sted. De udarte sig efterhaanden saaledes, at Domsældelse kunde finde Sted uden Underfogelse eller Procedüre.

Hovedforandringen i den tydske kriminelle Retspleie foregik ved Keiser Karl den Femtes Kriminalanordning (Carolina) af 1532, til Grund for hvilken den Bambergste Retsanordning af 1507 blev lagt. Ved denne Lov blev der indført Underfogelse paa Embedsvegne, idet Dommeren optraadte som

Klager, naar der ei fremtraadte nogen privat Anklager. Da det var en Byrde at optræde som Klager, blev Undersøgelsen paa Embedsvegne snart Regel i Stedet for Undtagelse. Med Undersøgelsesprincippet fulgte Skriftligheden, der ogsaa udtrykkelig blev paabudt i Carolina, og den dermed i Forbindelse staaende Hemmelighed i Procedüren. Imidlertid forekom dog i Tydskland, indtil langt ind i det 18de Aarhundrede, den private Anklage og mundtlig samt offentlig Procedüre. Skriftligheden, Hemmeligheden og Inquisitionsprocedessen fik dog steds mere Overhaand og have i den nyeste Tid udviklet sig til den yderste Konsekvens.

I Danmark vedligeholdtes dels nogle Levninger af Folkets dommende Myndighed, dels vigtige Bestanddele af den ældre Procedüre temmelig længe. Kristian den Femtes danske Lov har saaledes endnu bevaret Meddomsmænd i de vigtigste kriminelle Sager, ligesom Tingmænd som Repræsentanter for Folket vare tilstæde paa Ting, for ligesom at give Retshandlingen et folkeligt Stempel. Den ældre Juryforsatning var vel tabt, men det folkelige Element i Retsspleien vilde dog ei ganske have tabt sin Betydning, dersom der havde boet den rette Aand i Folket. Ifølge denne Lov var det private Anklagesystem i det Væsentlige gjort gjældende, skjøndt der vare kongelige Jiskaler, der i en Del Tilfælde skulde optræde som Anklagere, medens i andre Øvrigheden skulde stride ind paa Embedsvegne, naar ingen Klager optraadte. Procedüren var offentlig; Ls. 1. 3. 1 siger: „By-Ting skal holdes af Byfogden offentlig, og ikke paa Raadhuset inden lukte Døre“. Mundtlighed i Procedüren herskede i det Mindste tildeels. Ls. 1. 5. 20 bestemmer blandt Andet, at Landsdommerne, og de som nogen Overret betjene, „ei maae deres Domme paa de indstævnte Domme grunde; men selv tage Sagerne og deres Beviser for sig, og derefter kjende og domme som de agte at forsvare“. Ls. 1. 13. 25

figer udtryffeligt, at Landsdommere, „hvis de det nødtig befinde, kunne lade Vidner for dem i egen Person forhøres“. At en saadan Procedüre vedligeholdtes sig saalange i Danmark, uagtet de folkelige Institutioner for en Del vare gaaede tilgrunde, hidrørte vel fornemmelig derfra, at Rømerretten og den kanoniske Ret ei fortrængte vor nationale Lovgivning. Hvad vi ei fik fra Rom, modtog vi imidlertid lidt efter lidt fra Tydskland.

I 1686 erholdt Anklageprincippet et stærkt Stød, idet en Inquisitionskommission oprettedes i Kjøbenhavn, der foreløbig skulde undersøge alle Tydsfager, forhøre Vedkommende og sende dem til den Jurisdiktion, hvorunder de hørte, hvor de da, „uden nogen Ophold skulle dømmes og tilbørligen straffes“. Der bestemtes endog, at Procuratorer, der antog sig nogen haandgribelig eller viensynlig Tyv eller Tyvshælperes Sag, skulde „selv agtes og holdes for Tyvmedvidere og aldrig tillades mere for ærlige Folk at gaae i Rette“. Anklageprincippet — det offentlige (der erholdt en Del nyere Bestemmelser) og det private — vedligeholdtes sig forøvrigt tilbøds i hele det forrige Aarhundrede. Forbgn. 3die Juni 1796 bestemmer vel, at Dommeren skal optage det foreløbige Forhør (§ 25), men fastsætter tillige, at der, efterat dette er sluttet, skulle beskikkes Aktor og Defensor, der selv afhøre Vidnerne under den endelige Undersøgelse (§ 28). Af Præmisserne til Forbgn. 8de Marts 1799 sees det, at det endog var almindeligt, at i Inquisitionssager, uagtet Bestemmelsen i Forbgn. 30de December 1771 § 9, og i Politiretssager, i hvilke Procuratorer ei kunde møde, de private Parter selv forhørte og sørgede for Oplysningerne. Det indskræpkes ved denne Forordning Dommerne at sørge for Sagernes Oplysning. Herved blev imidlertid ikke gjort nogen Forandring med Hensyn til Forhørsoptagelsen af Aktor og Defensor i de almindelige kriminelle Sager. Forbgn. 13de Oktober 1819 § 2 har først ganske omstødt Anklageprincippet,

idet Dommeren efter den har at optage det Forhør, hvortil Aktor eller Defensor maatte finde, at der kunde være Anledning. Hermed blev den inkvisitoriske Procedüre endelig indført. Med Inkvisitionsprocesen fulgte Anvendelsen af Tvaugemidler, for at fremkalde Tilstaaelse. Der gaves vel et Forbud herimod ved Fordgn. 30te December 1771, men dette blev ført efter hævet.

Mundtligheden trængtes vistnok tilbage i Praxis, førend Lovene bestemte Noget udtrykkeligt derom. Den store Uleilighed og Bekostning, det maatte føre med sig at forhøre Vidnerne ved de overordnede Retter, have ledet til, at man har undgaaet nye Forhørs Optagelse saa meget som muligt.

I Hviesterets Instrux af 10de November 1774 § 19 tales kun om Dplædningen af et Tingøvidne, og ved Overretsanordningen af 11 August 1797 § 26 for Norge, ligesom ved Forordningen om Overretterne i Danmark af 25de Januar 1805 § 26 bestemmes det, at den Anklagede ei skal fremstilles til nyt Forhør for de nævnte Retter, men, dersom nye Oplysninger maatte udkræves, skulle disse erhyves ved at Underdommeren optager et nyt Forhør. Saaledes fortrængtes altsaa Mundtligheden ganske, da Underdommeren kun kan støtte sin Dom paa de skrevne Akter, der komme til Overdomstolens Kundskab.

Offentligheden kunde ei beholde stor Betydning, efterat Mundtligheden var afløst af Skriftligheden. Uagtet Offentligheden ved Forhørsoptagelsen i kriminelle Sager aldrig udtrykkelig er affaftet, er der saaledes lidt efter lidt indtraadt en hemmelig Forhørsoptagelse, som man roligt taaler.

Rettsudviklingen har i Norge været som i Danmark, medens Sverrig har bevaret en ganske eieendommelig Procedüre, som senere skal omtales.

Den store Nytte, Absolutismen har stiftet i Retssfæren,

er den, at Straffemagten er fremtraadt med mere Styrke, at de Private, der havde Retshaandhævelsen i deres Hænder efterhaanden have maattet give Staten, hvad Statens er, saa at Samfundsivillien ei saa let kan trodses af den individuelle Toiletsløshed. Men paa den anden Side, er man ved den skriftlige Procedüre og ved Inquisitionsprincipet kommen paa høist sørgelige Afveje, og vi kunne ingenlunde troste os med, at Inquisitionen og Skriftligheden, da de fremtraadte, i visse Henseender vare at foretrække for den ældre Tilstand. Hvad der forvirrer og ufuldkommengjør Midlerne til at komme til Sandhedens Erkjendelse, hvad der forrykker Dommerens Stilling kan aldrig være godt: Usandhed kan ikke paa Grund af Forhold og Omstændigheder blive til Sandhed. Ved Inquisitionen og Skriftligheden er Folkets Deltagelse i og dets Interesse for Retshaandhævelsen gaaet tabt, og det er umuligt at opveie et slikt Onde, selv om der ellers havde været store Fordele ved denne Procedüre.

England gjorde, hvad Retspleien angaaer, en Undtagelse fra de øvrige Stater. Aristokratiet vendte sig aldrig i den Grad mod Folket som i de andre Lande; Folket ansaae det derfor ei heller nødvendigt, for at kue Aristokratiet, at lade et stærkt Monarki fortrænge Friheden, om den end var opvokset paa en aristokratisk Jordbund. Man manglede imidlertid ikke, da Kongemagten stræbte at befæste sig paa Aristokratiets og Folkets Beføstning, Exempler paa Udskielser og paa frygtelige Misbrug af Magten, navnlig i politiske Sager. Saaledes dømtes oftere den Anklagede efter hemmelige Forhør, eller fæstedes i Fængsel, naar han ei vilde svare. Man gik endog saavidt, at man drog de Edsvorne til Ansvar, naar de ei dømte som man ønskede; navnlig benyttedes det berøgtede Stjernerammer til at tugte Vedkommende. Men disse Misbrug

vare Undtagelser. Aldrig fortrængtes Juryen, den offentlige og mundtlige Procedüre samt Anklagesystemet ganske. Den kanoniske Ret og Rømerretten bleve ei indførte, og ei heller den Procedüre, der i andre Lande fulgte med. Uagtet de Angreb, der stete paa Folkets Frihed og paa Domstolenes Uafhængighed, dukkede de ældre Retsinstitutioner stedse op i en fornyet og kraftigere Skikkelse. I Stedet for at ophæve Juryinstitutionen, søgte man at forbedre den; man sørgede for udmærkede, uafhængige, uafsættelige Dommere, der præsidere i Retterne, og ledede Forhandlingerne; man gav Juryen den repræsentative Karakter, hvorved der kunde erholdes duelige, uafhængige og upartiske Edsvorne; man indsatte Kronadvokater, der skulde paatale visse Forbrydelser, hvorved den offentlige Orden frænkedes. Folketsfriheden og den monarkiske Udvikling gik saaledes i England Haand i Haand, medens Folket i de andre Lande opgav Friheden for at see Aristokratiet fæst. Fra England forplantedes de frie Retsinstitutioner til Nordamerika, hvor de i flere Henseender forbedredes.

(Jfr. Guizot, d. a. S. T. IV S. 400, T. V S. 55 flg. og S. 99 flg. Mittermaier, d. a. S. §§ 15–22. Mey, d. a. S. S. 159 flg. og S. 131 flg. Leue: Anklageprocess S. 23 flg. Welfer: Staatslexikon B. 9, S. 31 flg. Blackstone: Commentaries B. I S. 17 flg.)

VII.

Den franske Revolutions Indflydelse paa Retspleien.

Et af den franske Revolutions første Arbejder var at foretage en Reform i Retspleien. Den konstituerende Forsamling, der udførte saa omfattende, saa betydningsfulde Re-

former i alle Retninger, løste ogsaa hvad Retspleien angaar sit vanskelige Hverv med en beundringsværdig Dygtighed og Dristighed.

Med foreløbige Dekreter affattedes Torturen og indførtes Offentlighed i Procedüren. Derefter udkom der i Marts 1790 og 1791 flere Love, der kaldte en ny Retsorganisation og Procedüre tillive. Alle de privilegerede Retter, som Adelen, Geistligheden og tildeels Stæderne endnu havde, hvis Virksomhed var bleven indskrænket, men ei tilintetgjort af Monarkerne, bleve ophævede. De administrative og lovgivende Funktioner, der for en ikke ringe Del havde været forenede med Domstolene, adskiltes nu fra disse. Der blev saaledes indført en fælles Retsorganisation for det hele Rige.

Paa den anden Side optog man fra England de folkelige Retsinstitutioner, der i Tidernes Løb vare gaaede tilgrunde, men som passede til den hele nye politiske Organisation.

Der oprettedes Politiretter og Tugtpolitiretter, der tildeels endnu have holdt sig, for de mindre kriminelle Sager, medens Juryinstitutionen indførtes for de større kriminelle Sager. Der indførtes en Anklagejury, hvor 8 Edførne skulde afgjøre, om Sagen skulde forfølges eller ikke. Den dømmende Jury skulde vælges paa følgende Maade: Kandidater til at være Edførne vare alle Bølgere 3: de, der vare 25 Aar gamle, og som havde en vis temmelig lavt ansat Indtægt. Der forfattedes i hvert Distrikt en Liste over disse Mænd, hvilken sendtes til Departementets Administrationschef. Denne valgte af den samlede Liste 200, der skulde benyttes ved Afseferetten, efterat det gjorte Udvalg var approberet af Departementets administrative Raad. Af disse 200 kunde den offentlige Anklager stryge 10. Det maa her erindres, at Administrationschefen, Raadet og den offentlige Anklager vare folkevalgte Embedsmænd. Listen, der altsaa bestod

af 200 eller 180 Navne, sendtes til Rættspresidenten. Denne udtog ved Lodtrækning 12 Navne af Listen, der var ham overleveret. Naar ingen Tidsfrist gjorde, dannede disse 12 Juryen. Den Anklagebe kunde imidlertid forkaste alle disse, uden at angive nogen Grund og desuden 8 andre af dem, der senere uddroges, altsaa 20 i Alt. Han kunde derhos, naar han havde tilstrækkelig Grund at anføre derfor, faa forkaste et næsten ubegrænset Antal. Rættspresidenten afholdtes hver Maaned. Der skulde 10 af 12 Edsvorne til at fordømme, saa at 3 havde det i deres Magt at bevirke Frifindelse. Senere udkrævedes der Enstemmighed, for at fordømme, men, naar den ei erholdtes inden 24 Timer, kunde simpel Majoritet fordømme. Naar Juryen dømte, skulde flere retslærde Dommere præsidere i Retten.

Procedüren var mundtlig og offentlig. Anklageprincippet var gjort gjældende.

Juryen kunde ei trives i sin Reenhed under Nationalkonventets Rædsels-scener. 1793 indførtes der ekstraordinære Tribunaler, for at dømme angaaende Statsforbrydelser. Da det revolutionære Tribunal oprettedes, afskaffede man vel ikke Juryen, men Konventet, der selv dannede Anklagejuryen, valgte Juryens Medlemmer. Enhver Anklage var derfor en Blokkade. Da Rødselsperioden i Konventet, var hans Dom ved det revolutionære Tribunal, som han selv saa ofte havde benyttet, derfor alt affagt.

Efterat Rædselsperioden var endt, traadte Juryen atter i Kraft, men blev dog alt tidlig i flere Henseender indskrænket i sine Funktioner af Napoleon. Lovbogen, der blev given 1808, var Bidragsbyrd om, at Verdensherren frygtede for uafhængige Domstole i sit eget Land. Ved denne Lov, der skulde træde i Kraft fra 1 Januar 1811, blev Anklagejuryen afskaffet, og der blev givet saadanne Bestemmelser om den dømmende Jury, at denne havde mistet flere af sine vig-

tigste Egenskaber. Man vedligeholdt vel et liberalt Princip med Hensyn til Afgangen til at være Edsvoren, men ved Siden deraf bestemtes, at administrative Embedsmænd, med en aarlig Gage af 4000 fr., vare berettigede til at være Edsvorne, medens deres Embedsstilling netop burde udelukke dem derfra. Endnu mindre var det, at enhver Borger kunde henvende sig til Præsidenten med Begjering om at optages paa Juryslisten, hvilken de administrative Autoriteter kunde indrømme. Saaledes var der ringe Garanti for at faae en Liste med upartiske Juryskandidater. Af denne Liste valgte Departementets Præsident, der imidlertid var bleven en afhængig keiserlig Embedsmænd, efter Godtbefindende 60 Navne. Hvad der forøgede Misligheden ved dette Valg, var, at det kun foretoges 14 Dage, førend Nomineringerne skulde holdes, paa en Tid altsaa da Sagerne, der skulde paadømmes, vare bekjendte. Nomineringspræsidenten, der ei engang var uafhængig, reducerede de 60 Navne til 36. Den offentlige Anklager, der ligeledes var en afhængig Embedsmænd, kunde af disse 36 forkaste 12 Edsvorne, og den Anklagede, der kun erholdt Listen meddelte Afstenerne førend Sagen skulde paadømmes, kunde ogsaa forkaste 12.

Ved den keiserlige Lov bestemtes tillige, at Majoriteten kunde forbyde; men naar der kun vare 7 for Domsældelsen, havde de juridiske Dommere, der vare 5 i Tal, at dømme med, og der var da den forunderlige Bestemmelse, at de Edsvornes og Dommeres Stemmer bleve lagte sammen, og Majoriteten af Stemmerne afgjorde. Som Følge heraf, blev en Anklaget forbydt, naar 7 af 12 Edsvorne og 2 af 5 Dommere havde forbydt ham: simpel Majoritet af de Edsvorne og en Minoritet af Dommerne.

Den kriminelle Retspleie under Napoleon maatte vel langt foretrækkes for den, førend Revolutionen, idet Mundtlighed, Offentlighed og Anklageprincippet bevaredes; men Ed-

svorneretten var ingenlunde ordnet paa en endog blot nogenlunde tilfredsstillende Maade.

Under Restaurationen skete der ingen væsentlige Forandringer i Institutionen før end 1827, da der blev foretaget meget priselige Reforme. Nødvendigheden af disse følte sig stærkt, og selve Justitsministeren erkjendte i den Tale, hvormed han indbragte Loven, at der havde reist sig grundede Klager i Anledning af den hidtilværende Valsmaade. Da denne Lov endnu er gjældende, ville vi senere komme til at omtale den. Julirevolutionen fremkaldte enkelte ikke uvigtige Forandringer; men heller ikke disse er det her Stedet at omtale.

Fra Frankrig forplantedes Juryinstitutionen til de tydske Rhinprovincer, til Belgien, Portugal og Grækenland. Italien erholdt vel ikke Juryen, men dog en mundtlig, offentlig Anklageproces. Efter Napoleons Fald, affskaffedes imidlertid disse Reforme i Retspleien for Italiens Vedkommende, men afskillige af dem ere dog atter i den nyeste Tid indførte. Herom i det Følgende.

Medens dette foregik i Frankrig, vedblev man i Tydskland og hos os paa den ene Side at affkaffe de privilegerede Retter, saa at Retspleien blev mere ligelig for Alle, og de Private berøvedes den Myndighed, der bør tilkomme Samfundsmagten; men paa den anden Side udviklede man mere og mere den striklige, hemmelige, inkvisitoriske Procehdure med de regjeringsvalgte juridiske Dommere. Først i den allersejesten Tid, har der i Tydskland yttret sig en meget hæderlig Stræben i den modsatte Retning.

(Sfr. Rey, d. a. S. S. 181 flg. og S. 245 flg. Bourguignon: Manuel du juri, S. 136 flg. Boitard: L'instruction criminelle, S. 526 flg. S. 600 flg.)

Anden Afdeling.

De faste Statsdommere.

A.

Domstolenes Organisation. Procedüren.

Naar vi undersøge Retsspleien i de Stater, hvor de juridiske Domstole i Særdeleshed have udviklet sig, da finde vi følgende Grundtræk: Naar en Forbrydelse anmeldes eller antages at være begaaet, optages Forhør af regjeringsvalgte Dommere, eller af Politibedsmænd, der kunne sætte sig i Bevægelse og undersøge en Sag, uden at der er fremskæet, eller under Sagen optræder nogen Klager. De ere i deres Undersøgelse ikke bundne til nogen Anklageakt, og de ere ikke forpligtede til at angive for Indviisten, hvilken Brøde han beskyldes for. Undersøgelsen er skriftlig og hemmelig. Efterat Undersøgelsen gaaer af Staden, eller i det Mindste i Hovedsagen, er tilendebragt, sendes Forhørene i nogle Stater til vedkommende dommende Ret, der, uden nogen Anklageakt, efter at Sagen er refereret af en iblandt Dommerne, samt efter at en Defensor (der i Almindelighed bestikkes) har udviklet Sagen fra sit Standpunkt, afgjør Sagen. I andre Stater sendes Forhørene til en administrativ Øvrighedsperson, der bestemmer, om Sagen skal forfølges videre. Beslutter han dette, da først rettes Anklagen mod en bestemt

Person, Forbrydelsen, hvorfor Tiltalen finder Sted, angives, Aktor og Defensor beskikkes, der støttende sig paa de skriftlige Akter deducere Sagen, og nedlægge deres Paastand, og, hvor særdeles Omstændigheder udkræve det, fordrer nye Forhør optagne. Efterat Sagen er udprocederet, paadømmes den af den eller de regjeringsvalgte Embedsmænd.

Dommerne ere bundne ved lovbestemte Bevisregler, og ere forpligtede til at motivere deres Domme. Den affagte Dom kan i Reglen appelleres til høiere kollegiale Domstole, ifølge det Offentliges, igjennem administrative Autoriteter, udtalte Forlangende, eller ifølge den Tiltaltes Ønske. Instanserne ere i Almindelighed treende. For de høiere Instanser beskikkes Aktor og Defensor, der, ligesom for den underordnede Ret, udvikle Sagen paa det Offentliges og den Anklagedes Vegne, hvorefter vedkommende Domstol afsiger sin Dom.

Man vil finde de anførte Grundtræk i den danske Retspleie. Naar en Forbrydelse anmeldes, det være sig af den Belvate, der troer sig krænkede i sin Ret, eller af en offentlig Autoritet, eller naar Forbryderen angiver sig selv, eller naar vedkommende Retsbetjent finder sig foranlediget til, efter hvad han selv veed, at sætte sig i Bevægelse, saa optager denne, uden nogen egentlig Klagers Mellemkomst, Forhør. Det kunde ofte synes tvivlsomt, i hvilken Egenskab Embedsmanden optager Forhørene, da Forhørsdommerne udenfor Kjøbenhavn i Reglen ere Politimestere og Dommere paa engang. Fr. 18 Februar 1845, der henlægger de kjøbenhavnske kriminelle Sager under en Kriminal- og Politiret, oplyser os om Lovgiverens Betragtning af Forholdet mellem Politi- og Dommermyndigheden. Efter denne Anordning, er det Politidirektøren, som i alle kriminelle Sager — saavel større som mindre — modtager Anmeldelser, og som har at optage eller lade optage de foreløbige Forhør, og derefter beslutte, om der er Anledning til

at forfølge Sagen. Beslutter han dette, henviser han Sagen til videre Undersøgelse af vedkommende Forhørsdommer, og, naar den er endt, afgjør han, om Aktion skal anlægges eller ikke; eller ogsaa, — hvilket ordentligvis skal være Tilfældet i de mindre kriminelle Sager, i hvilke det ei er nødvendigt, at der beskikkes Aktor og Defensor, — henviser Politidirektøren Sagen til Paa-
 kjendelse, hvorefter Retten dommer efter de af Politidirektøren, eller af hans underordnede Betjente, optagne Forhør. Efter denne Anordning, er det saaledes en administrativ Autoritet, der for en stor Del optager Forhørene, og som dekretterer Aktion, ligesom Politidirektøren dekretterer Arrest, ja endog maa give sit Minde til, at den inviterende Dommer hæver Arresten. I Kjøbstæderne, udenfor Kjøbenhavn, og paa Landet er, som alt sagt, Dommer- og Politimyndigheden forenet i een Person, saa at det ofte kan være vanskeligt at sige i hvilken Egenkab vedkommende Embedsmand har handlet. Fr. 28 Februar 1845 vilde i mødende Tilfælde faae en væsentlig Betydning ved Afgjørelsen af dette Spørgsmaal. Kun det kan her bemærkes, at saavel Forhørsoptagelsen som Beslutningen om Arrest dels tilkommer Politibedsmanden, dels Dom-
 meren.

Den hele Undersøgelse er inkvisitorisk. Ingen Klager optræder under den, ingen Anklageakt foreligger; Inkvisitionen veed ikke, hvad han beskyldes for, førend Aktionen, efterat Undersøgelsen er tilendebragt, anlægges, og det er ei tilstedt ham at have nogen Defensor ved sin Side under Undersøgelsen. Den hele Undersøgelse er skriftlig og hemmelig. Støttende sig paa de skrevne Akter, bestemmer en administrativ Autoritet (i Kjøbenhavn Politidirektøren, ellers Amtmanden), om Sag skal anlægges eller ikke. Anlægges Sag, bliver Anklagen først rettet mod en bestemt Person, for en bestemt Forbrydelse. Aktor og Defensor beskikkes i de større kriminelle Sager. Efterat

diøse støttende sig paa de skriftlige Forhør have udviklet deres Anskuelse om Sagen, gaaer den til Doms. Paa Landet og i Kjøbstæderne dommer i Reglen den inkvirerende Dommer i første Instans (i Livs og Eresfager medtages Meddomsmænd*), den sidste Levning af de folkelige Institutioner). I Kjøbenhavn er der en kollegial Ret. Dommerne ere bundne ved bestemte Bevisregler, og de ere forpligtede til at motivere deres Domme, der affiges offentlig. Den affagte Dom kan i Reglen appelleres af det Offentlige eller af den Tiltalte. Appellen fra den kjøbenhavnske Ret er direkte til Højesteret; fra Underretterne appelleres der til Overretterne i Viborg og Kjøbenhavn eller til Overpolitiretterne. For de sidstnævnte Retter finder en skriftlig Procedure Sted; Dommerne maae støtte sig paa de skriftlige Forhør i deres Afgjørelse af Sagen. Kun hvor særdeles Omstændigheder fordrer det, begjæres nye Forhør optagne. Dommen er ogsaa her bevisbunden, og den skal motiveres. Fra Overretterne og Overpolitiretterne kan i Reglen atter, ligesom fra den kjøbenhavnske Ret, appelleres til Højesteret. Her er Proceduren mundtlig og offentlig, men den har de skriftlige Forhør til Grundlag. Dommen, der affiges af mindst 9 Medsøjorer, er bevisbunden, men den motiveres ikke. Efterat Højesteret har affagt sin Dom, tilsteds ingen videre Appel. Kun Kongens Benaadningsret kan gjøre Forandring i Dommen.

Paa samme Maade som i Danmark, har den kriminelle Retspleie udviklet sig i Norge. Efter Adskillelsen fra Danmark ere ingen væsentlige Forandringer deri gjorte; man har siden Adskillelsen bevaret den bestaaende Retsorganisation

*) Diøse have for Elben saagodt som Intet at betyde. Det er gaaet saavidt, at Dommerne ansees berettigede til at benytte Politibetjente til Meddomsmænd. (See en Erklæring af Justitsraad Fosø i Langes Udvalg af Kriminalsager, B. 6, S. 121).

og Procedure, skjøndt de kun lidet påse til den nye konstitutionelle Forfatning. De nye Love, der ere udkomne, ved hvilke Advokat og Defensor for de underordnede Retter slaes sammen i een Person, der gjøres til et Slags Referent (Fr. 24 August 1827), og Aktionsordre i de mindre kriminelle Sager, naar der er egen Tilstaaelse, bortfalder (Fr. 6 September 1845), kunne neppe kaldes Forbedringer i Retspleien. Det sidste Storting har imidlertid yttret Sympathi for Eidsvornes retten, og for Tilbliffet bereise tvende Mænd for offentlig Regning de Lande, hvor den findes, for at undersøge og erklære sig over, om dens Indførelse i Norge kan anses ønskelig.

Tydsland har i det Hele afgivet Forbilledet for vor Retsudvikling. I adskillige Henseender er der dog Forskiel mellem vor og den tydske Retspleie. Saaledes ere Inkvisent og Dommer sjældent forenede i een Person. Forhørene optages enten af et Medlem af vedkommende Overret, der særligt udnævnes dertil, eller af Underdommere, der i Reglen kun have Ret til at dømme i de mindre kriminelle Sager, og i de vigtigere Sager kun optage Forhør. Efterat Undersøgelsen er endt, sendes Forhørene til Overretten, der dommer, uden selv at see og høre den Anklagede, og uden at nogen formelig Anklage finder Sted. En af Dommerne har at udvikle Sagen og fremsætte sin Mening om den, hvorefter den paadømmes af den samlede Ret. Hemmelighedsprincippet er endnu strengere end hos os.

Det er denne Retspleie, hvorom Feuerbach ¹⁾, idet han sammenligner den med Eidsvornes retten, siger: „at den staar som et mørkt foruroligende Tvangshus, som Tyranner i Mørkets Tider have bygget for deres Slaver, og hvori det bedre menneskelige Sind først senere har indbragt nogle enkelte lys-

¹⁾ Das Geschwornen Gericht, S. 36.

straalet, for at forsøge paa at gjøre det beboeligt ogsaa for frie Mænd". Denne store Kriminalist har i flere Skrifter andraget paa meget indgribende Reformer i Retspleien, skjøndt ikke paa Indførelsen af Edfvorne retten. Efter Fenerbach have mange af Tydslands dygtigste Jurister og Publicister arbeidet i hans Fodspor, og den ene tydske Stænderforsamling efter den anden har gjort det samme. Saaledes have Stænderforsamlingerne i Baden, Württemberg, Bayern, Brunsvig, Sachsen og Holsten alle med stor Majoritet andraget paa Indførelsen af Mundtlighed, Offentlighed og Anklageprincippet i den kriminelle Retspleie, og flere af dem, deriblandt den holstenske, have fordret Edfvorne retten. Et vigtigt Moment i denne Bestræbelse er det ogsaa, at den tydske Advokatforening, der forrige Aar var forsamlet i Kiel, med Enstemmighed erklærede sig for en mundtlig, offentlig Anklageproces, og med en Majoritet af 2 mod 1 for Edfvorne retten. I Ungarn have Stænderne fordret Edfvorne retten og den mundtlige, offentlige Anklageproces. Ogsaa i en dansk Stænderforsamling, nemlig den sledvigske, ere lignende Ønsker udtalte, idet i 1842 den, for at prøve et Forslag om Indførelse af Reformer i Retspleien, nedsatte Komitees Majoritet erklærede sig for den mundtlige, offentlige Anklageproces, Minoriteten tillige for Edfvorne retten, medens i 1844 Komiteens Majoritet ogsaa erklærede sig for Edfvorne retten; Sagen kom ikke til endelig Behandling. I den sidste tydske Stænderforsamling har man ogsaa aabnet Diskussionen i denne Sag, idet Majoriteten af Komiteen, der afgav Betænkning i Trykkesfrihedssagen, indstillede, at man skulde udtale sig for Edfvorne retten i Trykkesfrihedssager; dette Forslag blev imidlertid forkastet.

Resultaterne af disse Bestræbelser have i praktisk Henseende endnu ikke været store, hvor betydningsfulde de end ere for den fremtidige Udvikling. Flere Staters Regjeringer have

vel forelagt Ständerne Lovudkast, hvorved partielle Reformer skulde indføres, men de fleste af disse ere blevne forkastede af Ständerne som ufuldkomne, eller de ere tagne tilbage af Regjeringerne. Kun i Würtemberg og Baden er det lykkedes at indføre en, om end temmelig begrænset, Reform. Man har bibeholdt de faste juridiske Dommere; man har ladet den skriftlige, hemmelige Inquisitionsprozess bestaae, hvad Forundersøgelsen angaaer, hvorimod man har indført en paa Anklageprincippet støttet, mundtlig og offentlig Hovedprocedüre. De lovbestemte Bevisregler, Domsmotiver og Appelvæsenet har man ikke dristet sig til at opgive. I Preussen har man ogsaa foretaget nogle Reformer i den kriminelle Retsspleie, men foreløbig kun for Berlins Vedkommende. Ved en Lov af 17 Juli 1846 er det bestemt, at der skal optræde en offentlig Anklager i de kriminelle Sager, og at en Anklageret skal afgjøre, om der er Anledning til at forfølge en Sag; Procedüren for den dømmende Ret er mundtlig, og der er tilstødt en vis Offentlighed; ethvert Evangsmiddel mod den Anklagede er strengt forbudt; Dommerne ere ei bundne ved faste Bevisregler, men de maae motivere deres Dom; Appel er tilstødt, og Overdomstolene kunne, naar de finde Anledning dertil, paany forhøre Vidnerne og den Anklagede. Der er en forskjellig Procedüre, og i det Hele forskjellige Regler for de større og for de mindre Sager. Dersom denne Lov bærer gode Frugter, er det sandsynligt, at Retsspleien i Preussen vil undergaae en Forandring.

I Italien, der er den skriftlige, hemmelige Inquisitionsprozesses Hjem, har man ogsaa dels indført, dels vist sig tilbøjelig til at indføre vigtige Reformer i Retsspleien. Som alt sagt, indførtes de franske Love og til dels de franske Rettsinstitutioner, dog ikke Edførneretten, i Italien af Napoleon. Med hans Fald mistede Italien til dels denne store Velgjerning, men de franske Institutioner foresvævede dog Lovgiverne, da

Trangen til Reformer paaany vaaguede. Man har i Neapel, Toskana, Lucca, Parma og Sardinien indført en mundtlig, offentlig Anklageproces, hvad Hovedundersøgelsen angaaer, medens man har bevaret den skriftlige, hemmelige og inkvisitoriske Forundersøgelse. De faste juridiske Dommere har man ikke afløst med Edsvorneretten. I Toskana, Sardinien og Neapel afgiges Dom efter subjektiv Overbevisning, i de to første Stater, uden at den skal motiveres. I Toskana, Parma og Neapel kunne Dommene ikke appelleres, men kun være Gjenstand for Kassation. Ogsaa i Pavestaten er der indført Reformer, men Anklageprincippet, saavelsom Mundtligheden og Offentligheden ere ikke konsekvent gennemførte; Dommene maae motiveres, skjøndt de skulle afgiges efter subjektiv Overbevisning. Den nye Pave har nedsat en Kommission, for at give Rapport om Kriminallovgivningen og Processen; denne Kommission har foreslaaet Indførelsen af Edsvorneretten i kriminelle Sager.

Nagtet den republikanske Forfatning i Schweiz, har intet af Kantonerne, paa Genf nær, indført Edsvorneretten, men talrige Stemmer, navnlig i Waadt, hvor dens Indførelse vistnok snart vil finde Sted, have erklæret sig for den. I enkelte Kantoner, navnlig i Bern, er den inkvisitoriske, skriftlige og hemmelige Procedüre fremherskende. I andre, saasom i Zürich, Thurgau, Luzern og Freiburg, er der en Blanding af den skriftlige Inkvisitionsproces og den mundtlige Anklageproces. I Waadt er den mundtlige, offentlige Anklageproces fremherskende. I flere Kantoners Lovgivning foreskrives bestemte Bevisregler, men der bestemmes tillige, at Dommeren kun skal fordomme, hvor han har subjektiv Overbevisning om den Anklagedes Skyld. I nogle Kantoner ere Retterne, navnlig de underordnede, tilbels besatte med Iffejurister, men de ere faste Dommere og altsaa forstjellige fra de Edsvorne.

Ogsaa i Holland er man bleven staaende ved de juridiske Domstole. Forundersøgelsen er hemmelig, skriftlig og tilbøielig inkvisitorisk. Hovedundersøgelsen er støttet paa Anklageprincippet, den er mundtlig og offentlig. Dommene skulle motiveres. Der tilstede et Appæl, men kun Kassation.

Sverrig har paa en eiendommelig Maade bevaret den ældre nordiske Retspleie med nyere Tilføjninger. Vi finde her en Blanding af Offentlighed og Mundtlighed med Skriftlighed i Undersøgelsen, af Anklage- og Inkvisitionsprincippet, af bestemte Bevisregler og Appælvæsenet med Domstole tilbøielig besatte med Iffejurister. Ifølge „Rättegångs Balken (1734)“ findes i Byerne en Rådmann (bestaaende af een Raadmand og Stadens Rådmænd), der dommer i mindre kriminelle Sager, og en Raadstueret (bestaaende af en Borgermester og 2 à 4 Raadsmænd, der vælges paa Livstid af Borgerne), der dommer i større kriminelle Sager. Paa Landet ere Herredsbretter (Herredshovdingen og 12 paa en vis Tid, i Reglen 2 Mar, valgte Bønder), og Lagmandsbretten (Lagmand og 12 valgte Mænd), der dog kun dommer i civile Sager. Fra disse Retter appelleres til de 3 i Riget værende Hofretter, hvori juridiske Embedsmænd domme, hverfra der altsaa kan appelleres til den med Jurister besatte Kongens Ret. I de kriminelle Sager optræder en offentlig Embedsmand, Gistal, der modtager enhver Anmeldelse om begaaede Retsbrud, som Anklager. Efterat denne har stillet Anklagen, optager Dommeren offentlig et skriftligt Forhør. Anklagen og Forsvaret ere i Reglen mundtlige. Retten afgiver Dommen støttende sig paa de skrevne Akter. Naar blot een af Rævningsne er enig med Dommeren gjør dennes Mening Udslaget; ere alle Rævningsne enige mod Dommeren, gjælder deres Mening, men Dommeren afgiver sit Separatvotum. Der dommes efter bestemte Beviser og Dommen motiveres. Proceduren for de

hviere Retter er skriftlig og offentlig. De svenske Rævninger ere, ligesom de sveiziske, ikkejuridiske faste Dommere, der saavel afgjøre om Bedkommende er skyldig, som de bestemme Straffen; de ere saaledes forskjellige fra de nyere Edsvorne. Kun i Trykkesfrihedssager har man en egentlig Jury. Et Reformforflag er udarbejdet af den for længe siden nedsatte Lovkomite, men Principet for Retsorganisationen og Proceßburen er bibeholdt. Man har i dette Forslag fornemmelig andraget paa Affkæffelse af Kæmmerretterne og Lagmannsretterne. Det tør dog haabes, at Forslaget vil fremtræde i en ny Skikkelse, og vække en alvorlig Opmærksomhed for Retsorganisationen i det Hele ved næste Rigsdag.

Man vil see, at Retspleien, hvor de juridiske Domstole findes, i flere Lande er ikke lidet forskjellig fra de Grundtræk, vi have angivet, og at Bestræbelsen for en Reform i Retspleien ikke altid gaaer ud paa Indførelsen af Edsvorneretten. Ikke desto mindre ville vi i vor Undersøgelse forudsætte, at de anførte Grundtræk ere de almindelige, ligesom de ogsaa findes hos os, og næsten overalt ere fulgte med de juridiske Domstole, idet de i Reglen kun ere modificerede i Stater, der befinde sig i en Overgangstilstand. Vi ere derhos overbeviste om, at et konsekvent gennemført Anklageprincip, forenet med Mundtlighed og Offentlighed, maa medføre Dom efter subjektiv Overbevisning og Ophævelse af Appæl i Realiteten, og at dette atter vil føre Edsvorneretten med sig. Skeer dette ikke, vil den reformerede Retspleie, paa Grund af sin Halvhed, vanskeligt trives, og vil muligt, naar den mest behøves, naar den i vanskelige Tider ret skal prøves, styrte sammen. Naar man vil reformere, er den første Betingelse for et heldigt Resultat den, at man reformerer konsekvent, og ei lader det Gamle og Nye staae ved Siden af hinanden, hvorved en farlig Konflikt opstaaer. Vi troe ogsaa, at Erfaringen har

vist, hvor store Banfseligheder man træffer paa, ved at forene et mundtligt Anklageprincip i Hovedundersøgelsen med de juridiske Domstole; thi skjøndt der er en almindelig Dom til Gunst for den stete Reform, vedblive der dog steds at opstaae store Banfseligheder, navnlig med Hensyn til Bevisvæsenet og Appell, som man ei ret vover at forandre, og som man dog erkjender for uforenelige med den nye Procédüre. Herom skulle vi tale i det Følgende.

B.

De faste Statsdommeres Forhold til Regjeringen og den Anklagede.

Dette Forholds Indbyrdelse paa deres Uafhængighed og Upartiskhed. Følelses Betragtning af dem. Deres Myndigheds Grændser.

I den kriminelle Sag optræder det Offentlige som Klager. Sagen forhandles mellem de tvende Parter: Den Anklagede og den offentlige Anklager. Imellem disse Parter staae Domstolene, der skulle afgjøre hvo der har Ret. For at Dommen kan blive retfærdig, er det nødvendigt, at Dommeren er aldeles uafhængig af og selvstændig ligeoverfor begge Parter. Dette er lige nødvendigt, hvad enten Klageren er en Privatmand, eller en offentlig Embedsmand, der ingenlunde altid er uinteresset i Sagens Udfald. Ofte er nemlig Anklagen gaaet ud fra en Autoritet, der selv er direkte Part i Sagen. Dette er navnlig Tilfældet i de politiske Sager, der saa ofte angaae en direkte eller indirekte Kritik over, eller Fornærmelser mod den executive Magt, der anlægger Sagen, ligesom i Sager, der angaae Opsætsighed mod de executive Embedsmænd. Den mindste Bakken, eller Hensyntagen til den ene Part, fra Domstolens Side, vil være fordærvelig.

Men hvorledes skal Uafhængigheden kunne findes hos de regjeringsvalgte juridiske Dommere? Først maa det erindres, at den dømmende Myndighed næsten overalt, hvor de juridiske Domstole bestaae, er sammenblandet med den executive. Hos os ere saaledes Underdommeren og Overprokuratorerne saavel dømmende som administrative Autoriteter. I den sidste Egenskab staae de i et umiddelbart Uafhængighedsforhold til de høiere Kollegier. Kan man forlange, at Mand, der i en Kvalitet ere underordnede og afhængige, skulle blive fuldkommen uafhængige og selvstændige i en anden? Eller er det ikke uundstykeligt og naturligt, at de, naar de sættes paa en alvorlig Prøve, uvilkaarligt see Overmanden, til hvis Gavn og Overbærelse de ofte trænge, for sig, og blive uafhængige Medstaber i dennes Haand?

Men afføet herfra, ligger der en stor Fare i Maaden, hvorpaa Dommerne vælges. De beskikkes af, eller ifølge Indstilling af de Regjeringsautoriteter, der selv, eller ved deres underordnede Embedsmænd, anlægge Sag og vælge Anklageren. Dommer og Anklager have saaledes deres Udspring fra samme Kilde. Dette Forhold synes aabenbart at være forkasteligt. „Kriminalmagten yttre sig“, som Feuerbach siger*), „mere som en Egenraadighed, end som en Retsfærdigheds Handling; mere som et Værktøj, hvorved Herskeren hævnner Fornærmelser mod sig selv, end som et Forsøningsmiddel af en Fornærmelse mod Alle, som et partiløst Forsvarsmiddel for Enhvers Frihed“. Vel er det sandt, at Valget i Reglen er paa Livstid, og at Bedkommende kun ifølge Dom kan afsættes, hvorved der unægtelig er dannet nogen Garanti for Uafhængighed, men den er dog ikke stor. Alt Taknemmeligheden for Valget skaber en moralsk Uafhængighed. Autoriteterne kunne derhos

*) Geschworenengericht S. 36—37.

vælge Mænd, hvis Anskuelser, hvis hele Mandsretning de kjende, og om end enkelte forandre sig, efterat være blevne Dommere, ville dog de fleste blive uforandrede. Naar, som hos os, Justitiarius i en enkelt kollegial Ret vælger *) dem, der skulle votere i en Sag, behøve de administrative Autoriteter kun at sørge for, at han er en Mand efter deres Ønske. De kunne igjennem ham faae en stor Indflydelse paa enhver Sag. Deril kommer, at de færreste Dommere ville være tilfredse med den Post de beklæde. Nogle ville forbedre deres materielle Kaar, Andre attraae at beklæde en høiere dømmende Post, Andre ville gaae over til administrative Funktioner, atter Andre ønske Ordener eller Titler. For at stige maa Dommeren søge de høiere Autoriteters Gunst og Bevillie. Der opstaar saaledes ofte, uden at han selv veed deraf, en farlig Strid mellem Pligt og Egentjærlighed, mellem Retssjælelse og Afhængighedsfølelse, og den sidste vil altfor ofte gaae af med Seiren. Dette vil navnlig være Tilfældet i de for Staterne ligesaa vigtige som vanskelige Tider, naar der er en Kamp mellem ældre og nyere Principer, da Livenskræfterne ere stærkest i Bevægelse. I saadanne Tider trænger man allermest til uafhængige Domstole, men det vil netop være vanskeligt at erholde dem, under slige Omstændigheder. Regjeringsautoriteterne ville stundom ansee det Bestaaendes Bevaring for vigtigere end Retshaandhævelsen i det enkelte Tilfælde; de kunne fristes til at anvende Alt, for at vinde Dommerne, og disse kunne ikke altid modstaae. Saaledes kan der udvikle sig en beklagelig Tilstand, der ved Domstolens Medvirken, erhoder Lovlighedens Præg. En saadan Tilstand er yderst farlig, da

*) See Fr. 28 Febr. 1845 § 6, hvis Bestemmelse synes fremkaldt ved Hof- og Stats Rets Rådsforernes Protest mod, at en slig Praxis skulde indføres sig!

Vilkaarligheden kan fremtræde med en langt større Sikkerhed og vedtligholde sig meget længere, naar den skjuler sig under lovlige Former, end naar den er formløs og ytrer sig som aaben Vold. En Despot, der paa aaben Mark knuser enhver Modstand, ligger snart under, men naar vilkaarlige Forholdsregler dækkes af Domme, der ere affagte efter formelig Procezdüre, og med Sagttagelse af alle Former, da troer Folket, at der endnu er en Garanti for dets Friheder og Rettigheder; det hengiver sig da ofte til en ulykkelig Ligeegyldighed og No.

Denne Domstolens Afhængighedsaand vil til andre Tider kunne vende sig imod Autoriteterne. Naar den bestaaende Magt ansees som svag og sin Undergang nær, ville Domstolene bevæge af den samme Usikkerhedens og U selvstændighedens Aand, der gjør dem afhængige af de Mægtige, kunne forledes til at kaste sig paa et Bevægelsesparties Side i Diebliffe, hvor det var nødvendigt, at de viste Fasthed og Styrke i at overholde Loven.

Selv om de juridiske Dommere vare fuldkommen uafhængige, vilde de vanskeligt være upartiske og fordomsfrie.

Vi maae atter her fremhæve, at Underdommerne tillige ere administrative Embedsmænd og Politimestere. Som saadanne komme de i stadig Berøring og Konflikt med Borgerne. De erholde Venner og Fiender i deres Kommune, og de blive saaledes let tilbøjelige til at vise Strengheid mod En, Mildheid mod en Anden. I den saakaldte lave Klasse vilde de efterhaanden udfæe sig enkelte Personer, paa hvilke de kaste en særdeles Mistanke og Uvillie. De vilde være tilbøjelige til at indbringe disse i enhver kriminel Sag og fra første Dieblif af betragte dem som skyldige. Have de derhos været Infvirenter ved Undersøgelsen, vilde de ofte med et hildet Blik betragte deres egne Forhør, og de vilde let under Forhørene have ind-

fuget Forbomme mod dem, de skulle domme over, saa at de blive tilbøielige til at finde Bevis, hvor der Intet er.

Men affeet herfra, ville de faste juridiske Dommere, i deres Egenstaa af Kriminaldommere, have stor Vanskelighed ved at være upartiske. Den, der har nogen Følelse for dem, der lide, maa gribes af Medynk ved at see disse beklagelsesværdige, værgeløse, forladte, for Forhaanelser og Krænkelser udsatte Medlemmer af Samfundet, der saa ofte maae staae for Kriminaldommerne som Anklagede. Men det er i Reglen med et andet Indtryk den faste Dommer betragter dem. Det er maaske en af de vanskelige af alle Opgaver for en Dommer paa engang at være energisk, alvorlig Haandhaver af Retssikkerheden, og paa samme Tid bevare den ægte Humanitet, den strenge Retfærdighedsfølelse, den tilbørlige Agtelse for Personen, den rette Sjælens Ligevægt. Naar Dommeren i længere Tid har havt Lasten og Nedværdigelsen for sig, naar han, ved Synet af Livets Skyggesider, efterhaanden er sløvet eller forhærdet i Følelsen, naar han har indsuget Forbittrelse mod de Klasser af Samfundet, hvorfra Forbrydelserne i Reglen udgaae, da bliver han altfor let tilbøielig til at see en Forbryder i enhver Anklaget. Han ønsker at rense Samfundet fra dem, der vanære og forurolige det, og i denne sin Stræben, vil han ofte glemme Retfærdighedens Forbringere. *Thouret**) har skildret en saadan Kriminaldommer paa følgende Maade: „Ligesaa meget som den lange Praxis tjener til at danne en dygtig Dommer i civile Sager, ligesaameget berøver Banen at domme i kriminelle Sager Dommeren de til at udføre en saa vanskelig Forretning nødvendige Egenskaber. Dersom Samfundet paa den ene Side fordrer, at den Skyldige skal straffes, saa fordrer paa den anden Side den personlige Sik-

*) Konstituerende Forsamling 6 April 1790.

terhed, denne Menneſkehedens vigtigſte Ret, denne Samfundets vigtigſte Pligt mod alle dets Medlemmer, for den Anklagebe: Retſærdighed, Upartithed, Beſkyttelſe, en utrættelig Omhygges: lighed i at ſøge Uſkyldighed, ſom ſtedſe er mulig, ſaa længe der ikke er en lydende Viſhed for det Modſatte. Seer til den unge Dommer, der begynder ſin Virkſomhed, han er urelig, ſjalvende, næſten overdreven ſamvittighedsfuld, ængſtelig over det vigtige Stridt, han har at gjøre, idet han ſkal domme over ſit Medmenneſkes Liv; alt flere Gange har han ſeet klare Beviſer for ſig, og dog ſøger han paany at forviſe ſig om, at de ere tilſtede. Seer den ſamme Mand 10 Aar ſenere. Derſom han har ſaaet Ord for at være hvad man kalder en ſtor Kriminaliſt, vil han være uſelfom, haard; han beſtemmer ſig efter det første Indtryk, idet han ikke anſeer den Anklagebe: ſynderlig forſkjellig fra den Skyldige; ſtundom ſender han den Ulykkelige til Retterſtedet, og Retſærdigheden maa ſenere, men for ſildig, gjenoprette hans Ære. Saaledes vil det næſten altid gaae med faſte kriminelſe Dommere. Hvad man driver ſom et Haaudværk, udfører man efterhaanden med den forret: ningsmæssige Eigeſtyldighed; Iveren udflydes, og Banen at være haard fører til noget endnu værre end til Uſelfomhed“.

Det er ikke blot i de almindelige kriminelſe Sager, at denne Fordomsfuldhed og Enſidighed vil yttre ſig. Dommeren udgaaer i Reglen fra de administrative Kollegier. I dem har han indſuget Embedsmandens Ideer, Livsanskueller, In: teresſer, der ofte ere forſkjellige fra, ja modſatte de øvrige Borgere. Som Dommer vedbliver han at høre til Embeds: hierarkiet. Han ledes til at betragte ethvert Angreb paa over: og underordnede Embedsmænd, ſom et Angreb paa Embeds: autoriteten. Han er derfor tilbøjelig til at behandle den, der vover at angribe en Embedsmand, med en særdeles Strengheid. I ſlige Sager er Dommeren ikke langt fra at være Part og

Dommer paa engang, Denne Uvillie mod dem, der angribe Embedsmand, vil ogsaa let strække sig til dem, der komme i Konflikt med Regjeringens underordnede Betjente. Disſes Vidnesbyrd have ved flere Landes Love erholdt en ſær Vægt. Slige Mænd (Politibetjente, Vægtene, Skildvagter) kunne ſaaledes ved deres afgivne Forklaringer, i deres egen Sag, ſælde Borgeren, der er kommen i Berørelſe med dem; de kunne med den ſtorſte Letthed vælte Strafftyliden over paa den uſkyldige Borger. Der danner ſig ſaaledes en Skare af raare, ubannede, tafulde Smaatyranner, der kunne krænke og fortrædige Borgerne paa mange Maader. Tilværelſen til at holde paa Embedsmyndigheden forleder ofte Domstolene til at tillægge ſlige Perſoners Vidnesbyrd en altfor ſtor Vægt, og at beſkytte dem, ved at ſtraffe Borgerne, hvor det synes høiſt tvivlsomt, hvo der har forſeet ſig.

Domstolenes Forbudsfrihed ſættes dog paa den haardeſte Prøve i de egentlig politiffe Sager. Næſten alle politiffe Forſejelſer ere ſtabte ved poſitive Lovbud. De fremkalde ved en Regjeringſ Selvholdbeſeſdrift, og hvad der under den ene Regjeringſform ſtraffes, beſkyttes under den anden. Begrebet om det politiſk Strafbare verler ſaaledes med hele Stats- og Folke-Udviklingen, med alle Svingningerne i det offentlige Liv. Begrebet om Abſolutisme, Uerbødighed for Regjeringen, Sammelighed i Tale og Skrift, Opvækten af Vidensfaber o. ſ. f., er uendelig forſkjelligt nu og for 20 Aar ſiden. Om end Lovens Ord ere de ſamme, forſtaes de dog anderledes. Selve Regjeringen anerſkender, at det maa være ſaa. Den affordre en Ed af Embedsmændene, ſom bogſtaveilig forſtaet, vilde være brudt af Alle, der beklæde et Embede.

En Dommer kan og bør ikke blive upaavirket af den politiſke og ſociale Udvikling. Han maa føle og tænke ſom andre Menneſker.

„Togaen er“ som Berenger siger*), „ikke en Talidmand, der gjør den, der er beklædt med den, bedre; og Dommeren glemmer ei altid, fordi han er iført den, at han er et Menneske“. Han tager altsaa Parti, ikke i den Forstand, at han blander sig i de politiske Kampe, men han holder i Hjertet til den ene eller anden Anstuelse. Hvad Parti vil han tage? Det synes naturligt, at han vil hylde de Ideer og Anstuelser, hvormunder han er opbragen, har udviklet sig, i hvis Tjeneste han har arbejdet og maafe udmærket sig. Han vil derhos i de nye Ideers Seier ofte see en Fare for sin egen Eksistens, der kan synes knyttet til en bestaaende Tingenes Orden. Dommeren vil saaledes, om end ikke hade og forbaunde Forskammerne for de nye Ideer, dog se sig uhyggelig berørt ved deres Virksomhed, og i det Mindste betragte dem som farlige eller skadelige Sværmere og Urofstiftere. Han har saaledes ofte forud i sit Hjerte fordømt den Anklagebe, og han kan ei altid modstaae sit Hjertes Tilskyndelser, især da man er saa tilbøielig til at forverle det politiske Urigtige med det politiske Strafbare. En Dommer, der saaledes er hildet og fordomsfuld, stifter en ubodelig Skade, ikke blot for den Private, der lider derunder, men ogsaa for Staten, medens den upartiske Dommer, der har Statens og ikke en bestaaende Administrations Vel for Øie, der kan staae fæst og fast mellem begge Parter, der kan holde dem inden Lovens og Ordrenes Grændser, er en stor Belsignelse for et Land. Navnlig trænger man til sliige Domstole, naar de stærke politiske Kampe foregaae, naar Staterne gaae en ny Udvikling imøde, naar Folket skal gjenfødes. Domstolene kunne stundom afgjøre, om en sliig Udvikling skal gaae roligt og fredeligt for sig, eller om den skal foregaae ved Hjælp af en stærk Omveltning, der altid har sine store Farer.

*) De la justice criminelle en France, S. 30.

Man vil maaske undre sig over, at vi have talt om Domstolenes Mangel paa Uafhængighed og Upartiskhed, uden at bemærke, at det følger af sig selv, at Domstolene ifølge vor Forsamling ikke kunne være uafhængige. Følge vi vor Grundlovs Ord, da er det vistnok, at Kongen kan sige: dom til Straf, og Domstolene maae fordomme, frifind, og de maae frifinde, at han kan „undtage hvad og hvem han lyfter ud af Lovens almindelige Befaling“ (Kongelovens § 4). Ikke desto mindre have Domstolene vistnok ligesaa stor Uafhængighed hos os, som lignende Domstole i andre Lande. Enkelte Fænomener turde vel tyde paa, at Kongelovens Bestemmelse ikke ganske var glemt. For ei mange Aar siden, udtalte vor Monark saaledes de Ord: „Naar Lovene anvendes“*). Maaden hvorpaa, og Veiligheden hvorved disse Ord udtaltes, kunde tyde paa, at Monarken kun anseer Loven rigtigt anvendt, naar den anvendes saaledes, som han opfatter den, og ei saaledes som Domstolene, efter moden Overveielse, mene, at den bør tolkes. Dette har imidlertid neppe været Meningen, og Domstolene have siden den Tid bevaret en ligesaa stor Uafhængighed som tidligere. Men man kan, som oven udhævet, ikke sige, om Uafhængigheden og Upartiskheden vilde udholde en alvorlig Prøve. Der har hidtil ikke været særdeles Anledning for Domstolene til at vise Ensidighed, og tage Hensyn til den høiere Administrations Duffer. Imidlertid have den sidste Tids politiske Domme, navnlig i Trykkefrihedssager, fremkaldt nogen Uro. Anvendelsen af de arbitrære Straffe, Domfældelse paa Grund af Mangel paa pligtstyldig Opmærksomhed, (der ingenlunde er erklæret strafbart ved Pl. af 1 Novbr. 1837, der paaberaabes i saa Henseende), den ikke ringe Forskjel paa Domme angaaende ligeartede Tilfælde, (f.

*) Fædrelanbet 1840 Nr. 209.

Er. i Afgjørelsen af Spørgsmaalet om ansvarlige Redaktører, der snart er afgjort paa den ene snart paa den anden Maade) den store Forskjel paa Hof- og Stads Rettens og Højesterets Domme, ere Omstændigheder, der vel ikke have ledet til at antage, at Domstolene have dømt mod deres Overbevisning, men som dog have fremkaldt den Tro, at Dommerne paa- virkes noget af Tid, Omstændigheder og af den Stilling de indtage.

Hvad der især synes uforklarligt, er dog Idømmelsen af Omkostninger i alle Sager, paa ganske enkelte nær, uagtet de talrige Frifindelser. Det kan ei forståes, hvorledes den Forfatter, der frifindes, kan komme til at betale Omkostningerne, da der dog ei derfor kan anføres de Grunde, som man pleier at anføre i almindelige kriminelle Sager, at Vedkommende ved sit mistænkelige Forhold har givet Anledning til Sags Anlæg. Det synes snarere, at Skribenten, der paa længere Tid beroves sin Eiendom, der udstaaer en Retsforfølgelses Under, burde, naar han frifindes, have Erstatning, da Sagen er anlagt paa Grund af, at Øvrigheden har fortolket Loven urigtigt.

Dog — det maa indrømmes, at Feilene ikke kunne ansees som særdeles betydelige. Fristelsen til Partisthed har ikke været stor; vore politiske Kampe have hidtil haft for ringe Betydning, til at Lidenstaberne kunde vækkes i en høj Grad; Misbrug og Feil have altsaa ogsaa maattet være forholdsvis ringe.

Ifølge den Stilling, de juridiske Dommere indtage overfor Regjeringen og den Anklagebe, vil Folket være tilbøieligt til at have mindre stærk Tillid til dem, hvilket svækker Retspleien i høj Grad. Dommeren, der ofte har Interesser forskjellige fra eller modsatte de øvrige Borgere, der stundom ikke agter Folkets dyrebareste Rettigheder, kan ei indgyde den Altelse, Kjærlighed og Tillid, der ellers faa naturligt følge Retsfærdig-

hedens Haandhæver. Skjøndt han har en frygtelig Magt, mangler han saaledes ofte sand Kraft; thi enhver Magt bliver svag, der ikke holdes i Være af Folket, der ikke kan stole paa det's Hjælp, naar den trænger dertil. Kriminaldommeren, der er streng og ufskaansom mod den Enkelte, er derfor ofte ude af Stand til at haandhæve Retsordenen i det Hele, og stundom forfalder han til en Ligegyldighed og Kraftløshed, naar han især skulde anstrenge sig. Folket afsvænnes da stundom med at betragte Domstolene, som Retsfærdighedens eneste Haandhævere; det forledes til at tage sig selv tilrette. Der hører meget til, at det skal komme saavidt, at dette skulde blive almindeligt, og det er vistnok langt fra kommet dertil hos os. Imidlertid har der vist sig en ei lidet foruroliggende Usikkerhed i Retspleien, navnlig i Nordsjælland og Nørrejylland. Flere Underdommere have troet, at Retsningen maatte søges i en kraftigere ordnet Politimagt, men Dubet ligger vistnok dybere; der udtræves mere indgribende Forholdsregler, for at udrydde det. Det stærkeste Bevis paa denne Usikkerhed afgiver vistnok den Dronninglund'ske Sag. Ugtbare, dygtige Mænd træde sammen, idet de ere fortvivlede over den lovløse Tilstand, over Forbrydernes stedse stigende Antal, over Forbrydernes frække og trodsige Angreb paa Eiendomsretten og den personlige Sikkerhed, og over den offentlige Straffemagts Svaghed. De tage ei i Betænkning, selv at være Anklagere, Dommere og Eksekutorer, og blive derved selv til Forbrydere. Slikt indtræder ikke let, hvor Folket har den sande Tillid til Retsfærdighedens Haandhævere, hvor disse fortjene en saadan Tillid. De Ord, der ere udtalte af den, for at paadømme denne Sag, nedsatte Kommission, afgive en haard Kritik over vor Retsstilstand. Efterat Retsusikkerheden, der herskede, er omtalt, siges der*): „Kun

*) Kommissionens S. 34—35.

saaleeds lader det sig forklare, hvorledes Arresteranterne, der ifølge de dem meddelte Vidnesbyrd, ikke blot ikke have begaaet noget Ulovligt, men meget mere stedse Enhver i sin Stilling have været erkjendte som brave, almenagtede Mænd, og hvoraf de fire ere besatte og Familiefædre, have kunnet ansee dem opfordrede til at fremstaae som et Slags Repræsentanter for den fredelige Befolkning, og i deres Almueensfoldighed betragte dem, og deres Omgivende, for ligesvem at være stødte i en Nødværgestilstand mod det Udsud af Menneskehed, der i saa lang Tid havde udgjort Egnens Plage, og imod hvilket de ei havde vidst andet Middel, end selv at tage sig til Rette, og at fare frem paa den Maade, som steet er.

Det Forhold, hvori de faste Statsdommere staae til Regjeringen, har ogsaa Indflydelse paa deres Myndigheds Udstrækning.

Domstolene maae, naar de skulle opfylde deres Bestemmelse, have Myndighed til i alle mødende Tilfælde, endelig at afgjøre, hvad der er Lov. De maae saaledes ikke blot domme i Anledning af Borgerss Krænkelse af Medborgerens eller det Offentliges Ret, men ogsaa, naar der bliver Spørgsmaal om de administrative Autoriteters Krænkelse af den enkelte Borgers eller af Samfundets Rettigheder. Dersom Administrationen kunde endelig afgjøre enhver Sag, uden at dens Handling kunde bedømmes af Domstolene, da blev den Lovens Herre og ikke dens Tjener, den optraadte som Lovgiver, Domstol og Administration paa engang. Man kunde da give de fortræffeligste Love, man kunde indsatte de dygtigste Dommere, for at tolke dem: Administrationen kunde naantastet tilfødesætte, forandre, ophæve Loven i det enkelte Tilfælde, og derved ganske tilintetgjøre dens Betydning. De administrative Autoriteter maae derfor, som alle andre Borgere i Staten, være ansvarlige for deres Handlinger; Domstolene maae afgjøre, om de i det enkelte Tilfælde staae i Harmoni med Loven. Herved

ſteer ingen Indſtr nkning i eller Sv kkelfe af den administrative Myndighed. Borgeren maa lyde den kompetente Overrig-
heds Bud, derſom Overrigheden holder ſig indenfor ſin Myndigheds Gr ndſer, men han maa have Ret til at drage Vedkommende til Anſvar for den ulovlige Handling, eller ſaae Handlingens Lovlighed afgjort ved Dom, og det er til Domstolene han maa vende ſig med ſin Klage. Dette ſulger liges-
frem af de forſkjellige Statsmagters indbyrdes Forhold. Overrigheden bliver ikke derved Domstolene underordnet; thi diſe kunne ikke tvinge den til at handle; de afgjøre kun, omoven i det enkelte Tilfælde er overtraadt eller overholdt. Naar Domstolene ikke have den Myndighed, da er en betydelig Del af deres naturlige Virksomhedsſf re dem berøvet. Følgen af at berøve Domstolene denne Myndighed, er ikke blot den, at Overrigheden uantastet kan begaae de ſt rſte Vilkaarligheder, kan omſtyrte Borgernes betydningsfulde Friheder og Rettigheder, men ogsaa den, at Dommerne end ikke ere i Stand til at dømme retfærdigt i de Tilfælde, hvor en Handlinges Ulovlighed kun kan bedømmes, ved at bedømme Overrighedens Færd. Naar ſaaledes en Skribent beſtylber en Autoritet for Vilkaarlighed, da kunne Domstolene ikke dømme retfærdigt, uden at underſ ge, om Beſtyldningen er rigtig; naar En ſ tter ſig op mod Overrigheden, da kan denne Handling ikke bedømmes rigtigt, uden at underſ ge Overrighedens Færd, om den har været lovlig eller ikke.

Man er imidlertid meget langt fra at anerkende Domstolenes Kompetence i ſlige Tilfælde. Lvertimod har man, næſten overalt, hvor de juridiske Domstole findes, opſtillet det mærkelige Princip: at Overrigheds Handlinger ere unddragne Domstolenes Paafjendelfe. Hos os har man troet at finde Hj mel herfor i Inſtr. 28 Auguſt 1795 § 29. Det turde være h vft tvivlsomt, om der indeholdes en ſlig Beſtemmelfe i dette Lov-

sted, men Regjeringen og Domstolene synes at opfatte det saa, og ifølge vor hele politiske Tilstand vilde sandsynligvis Praxis have uddannet sig paa denne Maade, uden noget Lovbud. Man tillægger nemlig den høiere Administration, som staaende direkte under Kongen, en større Betydning end Domstolene, og man antager, at dette Forhold vilde forrykkes, naar Dommerne havde Magt til at bedømme Øvrighedens Handlinger. Konsekvensen har ført med sig, at ogsaa de underordnede administrative Autoriteters Handlinger uddrages Domstolenes Paa- kjendelse, saa at der kun kan klages over dem til de høiere administrative Autoriteter.

Det er saalangt fra, at Domstolene have stræbt at modsætte sig Udviklingen af dette unaturlige Forhold, at de tværtimod synes at skyde enhver Bedømmelse af Øvrighedshandlingerne fra sig. Ja man har endog havt et Exempel paa, at Hof- og Stats Retten i Kjøbenhavn i en Sag, hvori der var Spørgsmaal om Ranceellet havde Ret til at supprimere et Blad, uden at forfølge Sagen til Doms, nægtede at afgjøre dette, „fordi Domstolene ifølge Lovgivningen ikke kunde under- kjende en Øvrighedshandling*).“ Ifølge denne Dom, der dog ei stadfæstes in terminis af Højesteret, kunne Domstolene ikke blot ikke domme over Øvrighedens Handlinger, men de kunne end ikke afgjøre, om Øvrigheden har været kompetent til at afgjøre en Sag; de kunne derefter altsaa ikke bedømme, hvorvidt deres egen Kompetence strækker sig. Øvrigheden kan, dersom dette skulde være rigtigt, ophæve Associationer, undertrykke literære Arbejder, suspendere Embedsmænd o. s. v., uden at det i det enkelte Tilfælde kan afgjøres af Domstolene, om Lovens Bud er bleven overholdt, om de Betingelser, Loven fastsætter, have været tilstede, og det om end Loven ikke har

*) Juridisk Ugeskrift, B. 1 S. 283.

givet Dyrigheden Ret til at afgjøre slige Spørgsmaal, men har bestemt, at de skulle afgjøres ved Domstolene. Naar dette Princip konsekvent gennemføres, kan Dyrigheden berøve enhver Mand hans Liv og Eiendom, og Domstolene kunne Intet gjøre herimod, da „de ikke kunne underkjennde en Dyrigheds-handling“.

Idet Domstolenes Virksomhedsfære indskrænkes, lider Borgernes Retssikkerhed *).

*) De Indvendinger, der kunne gøres imod vore Dommere, kunne i visse Henseender med endnu større Grund gøres mod den Autoritet, der affiger Anklagedekretet, skjønt dette naturligvis ikke er saa vigtigt som en endelig Dom. Anklagedekretet er i sit inderste Væsen en dømmende Akt. Vedkommende dømmes til som Anklaget at stilles for sine Dommere. Til at affige denne Dom benyttes hos os Autoriteter, der udelukkende eller dog hovedsagelig ere administrative (Amtmand, Politidirektøren i Kjøbenhavn, Kancelliet). Disse kunne ikke være tilfede til at være Anklagedommere. Det er helt forskjellige Egenskaber, der fordras hos en Dommer og en administrativ Embedsmand: hos hin udtræves det roligere Overlæg, den samvittighedsfulde Proven af alle Omstændigheder, den eyhyeide Upartiskhed, medens disse ere vant til hurtigt at beslutte, til raast at gribe ind, hvorved de let faae noget heftigt og lidenskabeligt i deres Karakter. Disse administrative Autoriteter er derhos saa overlædsede med mange andre Forretninger, at de maae nødes til at betragte den saa vlgtlge Handling, at affige et Anklagedekret, som en Viting, der affærdiges som enhver administrativ Sag. Uendelig er der den Ulempe, at disse Autoriteter ofte komme til at affige en Dom i egen Sag, idet de anlægge Sag for direkte eller indirekte Angreb paa dem selv, hvilket navnlig er Tilfældet med Kancelliet i Trykstridsfager. Garantien, der skal ligge i Anklagedekretet er derfor faare ringe, naar det afgives af saadanne Autoriteter.

C.

Kontrolmidler. Procediiren.

I.

Lovbestemte Bevisregler^{*)}. Extraordinære Straffe.
Omkostningers Udredelse.

Tilbodeligheden til forud at bestemme og ordne Alt ved faste Regler, til at kontrollere Embedsmændenes Handlinger, og en i sig agiværdig Hensyntagen til den Anklagedes Tarv, have fremkaldt de lovbestemte Bevisregler. Lovgiveren siger, hvor disse bestaae, til Dommeren: „Jeg frygter for din Forstands Styrke, for din Villies Renhed, jeg angiver dig derfor de Regler, som Erfaring og Tænkning have lært mig at være gode, for at de kunne lede dig, naar du skal domme; følg dem, om de end ei ere ufeilbare, ville de dog være mere betryggende for Retfærdigheden, end naar du dommer i hver Sag efter eget Lykke“.

For at undersøge Rigtigheden heraf, maae vi først faae afgjort hvad Maalet for Beviset er, og hvorledes dette Maal kan opnaaes. I Kriminalprocessen stræbe vi efter at komme til Erkjendelsen af den absolute, reelle Sandhed i Modsatning til den relative, formelle, der møder os i Civilprocessen, hvor Parterne ere Herrer over Sagen. Staten vil ei straffe, uden at der er Skyld, som skal bevise; den Anklagede kan ei gjøre Afkald paa at dette Bevis kommer tilveie. Vi ville altsaa opnaae den reelle Sandhed, men hvad er den? „Sandheden

*) Vi tale om Bevisreglerne, førend vi tale om Skriftlighed. Begge staae i nær Forbindelse med hinanden og kunne ei godt scindres. Vi ansee det rigtigt først at tale om Beviset, da den hele Procediire gaaer ud paa at faae det tilveie og modificeres efter den Maade, hvorpaa det er ordnet.

er", som Rene siger*), „ei nogen Ting udenfor os, men en Ide i os". Vi opfatte Gjenstanden ved Hjælp af vore Forestillinger, og naar vi føle, at vi have opfattet den helt og ublandet, fremkalder den Sindets Tilstand, som vi kalde indre Overbevisning, den subjektive Sandhed. Denne kan være objektiv, almengyldig, naar Gjenstanden, der har vakt vor Overbevisning, kan frembringes for Enhver, og opfattet rigtigt nødvendigvis maa fremkalde den samme Overbevisning hos Andre, som hos os. Saaledes kan der paa Metaphysikens og Mathematikens Oebet findes en almengyldig Sandhed. Naar den er udtalt, maa den hos Alle, der kunne opfatte rigtigt, fremkalde den indre Overbevisning. Anderledes forholder det sig paa det historiske Oebet. Her er Spørgsmaal om Noget, der er foregaaet i Tid og Rum. Vi opfatte Sagen, og vi kunne faae den inderligste Overbevisning, men vi kunne ei meddele den til Alle saaledes, at den med Nødvendighed vækker den samme Overbevisning. Gjenstanden for Overbevisningen er opstaaet, og atter forsvunden, eller den kan i det Mindste ei overleveres Enhver til umiddelbar Jagttagelse. Enhver kan sige: „Du er overbevist derom, fordi du har havt tilstrækkelige Bestemmelsesgrunde, for at naae til den subjektive Sandhed. Jeg maa see og høre igjennem dig. Du kan have opfattet det, som du saae eller hørte, urigtigt, og dersom du igjennem Andre kom til din Overbevisning, kunne disse have opfattet urigtigt. Jeg har derfor af de og de Grunde min Tvivl; jeg kan ei naae til den subjektive Overbevisning". Man seer derfor ogsaa ofte historiske Begivenheder, der have havt Tusinder af Vidner, senere betvivles helt eller for en Del.

Hvad der i Kriminalprocessen skal bevises er en historisk Begivenhed. Staten stiller følgende Spørgsmaal til Dommeren: er den og den Handling udført? af hvilken Person er

*) Anklageprocess §. 133.

den udført? er den udført under saadanne Omstændigheder, at det er en Forbrydelse? Vi kunne her altsaa aldrig ophøje den subjektive Sandhed til objektiv; det er en Nødvendighed at blive staaende ved den subjektive Sandhed, dersom man ei ganske vil opgive Muligheden af at bevise og straffe.

Dommerens subjektive Overbevisning skal altsaa stables. Hvorledes kan dette ske? Naar ere der tilstrækkelige Omstændigheder tilstede, for at fremkalde den? Der kan ei herpaa svares Andet end, at den, der skal domme, har at gaae frem paa samme Maade, som man i Almindelighed vilde gaae frem, for at forviise sig om Eksistensen af en historisk Begivenhed, den være betydningsfuld eller ligegyldig, den ligge nær eller fjern. Det Naturligste vilde være at sige til Dommeren, som til den, der skal grandste i Historien, eller der skal forviise sig om en eller anden Handling i det daglige Liv: „Gaae hen, undersøg alle Forhold, benyt alle Hjælpemidler, prøv Alt, foragt Intet, der kan lede dig paa Spor efter Sandheden. Hvilke Kilderne til at danne din Overbevisning ere, kunne vi ei sige; thi de ere utallige. Mennesket med alle dets Følelser, Tanker, Handlinger og Brætter, vil komme til at staae for dig, for at tale om sig selv og om Andre. Stræb at kjende Alt, der vedrører det, at trænge ind i dets Sjæls dybeste Hemmeligheder, og agt paa dets ydre Handlinger, for at du kan vide, om og hvorvidt du kan troe det. Benyt dem, der lettest og sikkest kunne oplyse dig, og skabe din Overbevisning om det, du stræber at kjende; væi samvittighedsfuldt Alt, hvad de sige dig; vær ei lettroende, men forsald ei heller til en fordærvelig Tvivelsyge. Stræb at kjende Naturen med dens Love. Benyt Alt i den, som staaer i Forbindelse med den Handling, du skal domme over, som du troer kan oplyse dig paa din ansvarsfulde og farlige Vej, som kan lede dig til at kjende Sandheden, hvorledes den end

er. Gaae i saa Henseende frit, selvstændigt, uafhængigt tilværks. Ingen Magt i Verden kan forudsige dig, hvorledes de enkelte Handlinger i Livet, der evig fremtræde under nye Former, ville fremstille sig for dig. Der kan vel angives en Mængde Tilfælde, hveri det med en høj Grad af Sandsynlighed forud kan siges, at de ville skabe din Overbeviidning, og du bør derfor være særdeles opmærksom paa alle de Oplysninger, som Erfaringen har lært at være de bedste og sikreste, men det vilde være et mere end menneskeligt Arbejde at optælle og sammenstille dem, og det kan ei forudsiges, om du vil føle dig overbevist om en Handling er begaaet, og af hvad Bestaaffenhed den er, fordi blaae Tilfælde møde. — Naar man vilde forsøge paa at forudbestemme alle Regler for Overbeviidningen, vilde man, som Fenerbach siger *) „gjøre Noget, der ei var fornuftigere end den Plan at samle Oceanet i et Kar. Elige Love sige altid for meget og for lidt, ere for vidtomfattende eller for indskrænkede, og derfor ligesaa gunstige for den Skyldige, som farlige for Uskyldigheden“.

Vi overbevies om Sandheden af det Sagte, ved nøiere at betragte de enkelte Beviidsmidler, som man har inddelt i enkelte store Hovedklasser.

I. Det, som det synes, sikreste og mest useilbarlige Beviid er egen Dagttagelse. Naar jeg selv ser Handlingen, der udføres, saa, skjøndt der er Mulighed for at mine Sandser bedrage mig, vil jeg ei et Dødblik tvivle. Min Overbeviidning er fremfaldt; den er saa fast og inderlig som muligt. Kunde man derfor altid lade Dommeren gaae hen, og see Gjerningen, der udføres, og derefter dømme, da var Vanskeligheden ikke stor. Men dette lader sig, ifølge Sagens Natur, ei gjøre. Idet Dommeren sættes i Virksomhed, er det altid i Anledning

*) Geschworenengericht S. 126.

af et alt foregaaet Faktum. Har Dommeren selv som Vidne overværet det, da har han muligt erholdt en subjektiv Overbevisning, men dette er endnu ei nok; thi han skal ei blot selv overbevises, men, da han er Statens dømmende Repræsentant, maa man kunne lære at kjende, hvorledes han er kommen til sin Overbevisning, for at faae Tillid til Dommen, der grundes paa den. Det eneste Tilfælde, der kunde tænkes, hvori Dommeren selv kunde iagttage, var det, at en Handling foregik i længere Tid, saa at der paa Gjerningsstedet kunde konstitueres en Ret, der paadømte Sagen, under de almindelige dømmende Former. Men dette, om det overhovedet lader sig tænke, vilde kun aldeles undtagelsesvis være muligt. Ellers er det altid igjennem Mellemled, at Dommeren lærer det, der skal bevises, at kjende. Han maa saaledes lade sig nøie med en mindre Grad af Visshed, af subjektiv Overbevisning. Dette er et Dube, men et nødvendigt Dube.

II. Naar man ei selv kan iagttage hvad der foregaaer, søger man sin Underretning hos dem, der have den sikreste Kjendskab til Sagen. Den, der har foretaget Handlingen, og den Anklagede, er den nærmeste i saa Henseende. Men her møder den Omstændighed, at han er interesseret i at skjule Sandheden. Man faaer den i de sjældneste Tilfælde at vide af ham. Erklærer han sig skyldig, da har man en høi Grad af Sandsynlighed for at han taler Sandhed, da Egenhjørligheden maa afholde ham fra at lyve mod sig selv. Men Tilstaelsen i og for sig vækker endnu ei Overbevisning. Der opstaaer strax uendelig mange Spørgsmaal, der kunne vække Tvivl. Har den, der afgav Tilstaelsen været ved sin Fornuft's Brug, da han afgav den? Har han afgivet den frit? eller har han af Skrak for Retten, for Personer, der have truet ham, afgivet den? Har muligt ei Livslede, Lysten til at befries for Arrest, der følger med Forsølgelsen, eller For-

tvivlelse over de mod ham fremkomne Beviser, eller den Behandling, han har lidt, lebet ham? Vilde han maaske befrie en Ven, ved at vælte Skylden paa sig, eller ledebes han af Kjærlighed til Fædrelandet? Vil han muligt foretrække Fængslet for de Fattigdommens Kvaler, der tynde paa ham? Eller drives han af Pengebegjærighed, kjøbt til at bære en fremmed Skyld? Eller vil han ved Tilstaaelsen frie sig for en anden og større Forbrydelse? Saadanne og mange andre Spørgsmaal kunne opstaae, og muligt kunne de besvares saaledes, at Dommerens Overbevisning om Tilstaaelsens Overensstemmelse med Sandheden derved rokkes. Dette kan ogsaa skee derved, at den Anklagede tilbagekalder sin Tilstaaelse, og han kan gjøre det paa en saa overtydende Maade, at Dommeren ei blot rokkes i sin Overbevisning, men endog overbevises om det Modsatte af Tilstaaelsen. Dennes Urigtighed kan ogsaa godtgjøres eller gjøres sandsynlig ved Vidners Forklaringer, der direkte gaar ud paa at bevise Tilstaaelsens Urigtighed. Dette er Tilfældet, naar Vidnerne paaataa Umuligheden af, at den Anklagede kan have begaaet Brøden, paa Grund af alibi, naar de vidne om, at en Anden har begaaet Brøden, og at der kun kan have været een, der begik den o. s. f. Her opstaae nu alle Spørgsmaalene om Vidneres Villie og Evne til at tale Sandhed o. s. v. Der kunne atter være Modvidner, der svække de første Vidners Forklaringer og bestyrke den Anklagedes Tilstaaelse, og saaledes i det Uendelige.

Urigtigheden af Tilstaaelsen kan atter gjøres sandsynlig, eller Overbevisningen om dens Rigtighed kan rokkes, ved Omstændigheder, der staae i nærmere eller fjernere Forbindelse med Gjerningen eller Tilstaaelsen. Hertil kan regnes: den Tilstaaendes hele Opførsel under Sagen, de Forklaringer, der mere eller mindre staae i Disharmoni med Tilstaaelsen o. s. v. som kunne svække Dommerens Overbevisning. Dernæst den

Tilstaaendes Færd for, under og efter Gjerningen, Samtaler med Andre, hans foregaaende Liv o. s. v., der kunne tale for Usandsynligheden af, at han kan have begaaet Gjerningen, og for, at han kan have loiet paa sig selv. Atter kunne andre Omstændigheder svække disse Omstændigheder, og der er derfor aabnet Muligheden af at samle en uendelig Mængde Kjendsgjerninger for og imod, der kunne stemme den Dømmende i den ene eller i den anden Retning. Disse Omstændigheder, der atter i Reglen bevises ved Vidner, give Anledning til de utallige Spørgsmaal, der reise sig, om Vidnernes Troværdighed.

Vi maae standse for ei at føres for vidt; vi spørge nu: Lader der sig her opstille Regler for Overbevisningen? De forskellige Momenter, der kunne møde, og som stemme Dømmeren i den ene eller i den anden Retning, ere talrige som Sandstornene paa Havets Bund, og dog have vi her at gjøre med det Bevismiddel, der i Reglen er det simpleste, naturligeste, sikreste og mest overtydende af alle. Der kan her blot siges: Tilstaaelsen kan efter Omstændighederne tilveiebringe eller ikke tilveiebringe Overbevisning om Vedkommendes Skyld.

III. Har man ei vedkommende Person's egne Forklaringer, for at naae til den stærkt mulige Visshed, eller har man dem, da, for yderligere at overbevises, tyer man naturligt til dem, der have været Vidner til den Handling, der er foregaaet. De have seet og hørt hvad der skete, de maae altsaa hjælpe Dømmeren til at kjende dette. Der er en almindelig Præsumption for, at Mennesket taler Sandhed, naar hans foregaaende Liv eller hans Optræden under en Sag, ei vækker en modsat Præsumption. Naar et Vidne altsaa siger: „Jeg saae den Anklagede udføre den og den Gjerning, under de og de Omstændigheder, da vil man i Reglen overbevises om Sandheden af hans Ord. Men eet Menneske kan lyve,

to kunne lyve, ti kunne lyve; de kunne være sandbrue og dog tage fejl. Historien i Almindelighed, og Rettergangshistorien i Særbeleshed giver uendelig mange Beviser derpaa. Fordi et Vidne udtaler Noget, overbevises Dommeren altsaa ei; man kan kun sige, at han muligvis kan overbevises. Han bliver altsaa ei staaende ved Vidnets Forklaring, uden nærmere at prøve dens Overensstemmelse med Sandheden. Nu trænger en Uendelighed af Spørgsmaal sig frem. Har Vidnet Villien til at tale Sandhed? Har det Evnen dertil? For at troe Vidnet, maa man have fuldkommen Tillid til dets Moralitet, navnlig til dets Sandhedskjærlighed. Det er ei nok, at det er tilbueligt til at tale Sandhed, men det maa have den moralske Sjæles Kraft, der gjør, at det kan stue Sagen uforsfaltet af usande Bestanddele. Er Vidnet i det Hele lovnagtigt, opfatter det i Almindelighed en Sag urigtigt; ledes det af egoistiske Hensyn, har det uovervindelige Fordomme mod Personer eller Ting, snakker det løst og fast om hvad det ei har opfattet rent og klart, siger det snart mere snart mindre om en Sag end det veed, ledes det i Almindelighed af Kjærlighed eller Had, Fjendskab eller Venstab til at forvanske Sandheden o. s. f., da kunne vi i Reglen ei overbevises om Sandheden af hvad det siger. Ligesaa gaaer det, naar et Vidne har den bedste Villie, men mangler de nødvendige intellektuelle Egenstaber, for at opfatte Sagen med Trost, for at slutte sandt, for at sælde en rigtig Dom, for at erindre tilfulde, og for at giengive klart og forstaaeligt. — Selv om Vidnet i Almindelighed har de nødvendige Egenstaber, for at vække vor Overbevisning, kan den personlige Interesse, indgroet Had, inderligt Venstab o. s. f. være saa stærke Motiver, at det maa berygtes, at det svigter Sandheden eller opfatter Sagen urigtigt. Sagen kan ogsaa være saa vanskeligt at opfatte, at man stundom i det enkelte Tilfælde ei kan over-

bevist ved det ellers troværdige Vidnes Forklaring. Vidne kan atter synes at fortjene Tiltro i Almindelighed, og i det enkelte Tilfælde i Særdeleshed, ifølge Sagens Bestaendighed og dets Forhold til den, men dets Forklaringer kunne være saa forvirrede, usikre, uklare, selvmodsigende, ufuldstændige; dets hele Færd under Sagens Forhandling, kan være saa tilbageholden, skjult, mistænkelig, at man ei kan overbevises ved hvad det udtaler.

For at komme til et Resultat, om og hvorvidt Vidnet kan troes, maa man altsaa tage Hensyn til dets foregaaende Liv, til dets hele moralske og intellektuelle Tilstand, til dets Forhold til Sag og Personer, til dets Færd under Sagen og dets Forklaringers Bestaendighed. I det man vil oplyses i saa Henseende, maa man enten benytte Vidner (der kunne være troværdige eller utroværdige) eller ogsaa oplysende Omstændigheder, der atter kunne oplyses enten ved Vidner (troværdige eller utroværdige), eller ved andre Omstændigheder, der atter oplyses ved Vidner o. s. f.

Forudsat at Vidnet er i det Hele troværdigt, at det er troværdigt i det specielle Tilfælde, at dets Forklaring har været af den Bestaendighed, at der ei synes at være mindste Tvivl om dens Rigtighed, og at Dommeren føler sig overbevist, saa er det dog ei nok hermed. Der kunne opstaa andre Vidner. Disse kunne atter være troværdige eller utroværdige; om og hvorvidt afgøres i det enkelte Tilfælde. Vi forudsætte, at de have alle Egenskaber for at anses som troværdige. Dommeren er mellem en dobbelt Id. Hans Overbevisning, der havde dannet sig, kan efter Omstændighederne roffes eller ikke roffes. Regler, mathematisk Udbegninger vilde her være urimelige. I det ene Tilfælde kan Dommeren overbevises ved eet Vidne mod 10, i et andet kan han ei overbevises ved 10 mod eet. Der kan opstaa den Ene efter den Anden for at vidne i en Sag;

Alle ere de enige, der er tilsyneladende ingen bestemte Mangler eller Modsigelser i deres Forklaringer, men Dommeren kan, uden at det maaske ret er ham forklarligt hvorfor, ei vinde den inderlige Overbevisning; paa engang fremstaaer et Vidne, der som ved et Trulleslag bringer Klarhed i hans Sjæl, og kaster Alt, hvad han hidtil har hørt til Jorden som urigtigt. Der kan endelig tilsyneladende være al Grund til at troe de afgivne Vidnesbyrd, og der ere ei heller direkte Modvidner, og dog kunne Omstændigheder fremkomme, der synes at vise, at Forklaringerne ere usandsynlige eller urigtige. Disse Omstændigheder, der kunne afspille den ene Enkeltbed af et Vidnes Forklaring efter den anden, og tilsidst aldeles tilintetgjøre den, kunne oplyses ved Vidner, eller ved andre Omstændigheder, der alter ere oplyste ved Vidner, saa at her alle Spørgsmaalene om Troværdighed paaany reise sig, og saaledes i det Uendelige. Omstændighederne, der tale mod et Vidnes Forklaringer, kunne ogsaa modbevise af andre Omstændigheder o. s. f. Jo længere vi komme fra den første Kundskabens Kilde, desto større Usandsynligheder og Forviklinger opstaae der, hvilke maae bedømmes i det enkelte Tilfælde: Umuligheden af at give almindelige Regler bliver stedse klarere.

IV. Egen Tilstaaelse, og Vidners Forklaring om, at en bestemt Person har begaaet en Forbrydelse, kalde vi de direkte Beviser, fordi Forklaringerne gaae ud paa Eksistensen af selve den Handling, hvorom der er Spørgsmaal. Vi have alt talt om Omstændigheder, der kunne styrke eller svække Troen paa den afgivne Tilstaaelse og paa Vidnerens Forklaringer. De kunne altsaa nedbryde eller styrke en Overbevisning; de kunne ogsaa skabe den. Man pleier at kalde disse Omstændigheder, der staae i en nærmere eller fjernere, nødvendig eller tilfældig Forbindelse med Handlingen, der skal godtgøres, og som vise hen paa den, som dens Virkning eller Aarsag,

Indicier. De kaldes indirekte Beviser, fordi de ei bevise selve Faktum, men ved deres Tilværelse tyde hen paa Tilværelsen af dette. Det er altsaa igjennem flere Slutninger, at man ved Indicier kommer til Overbeviøning om Handlingen. Man slutter fra Vidnesbyrdene til Omstændighederne, og fra disse igjen til selve Handlingen. Der kan i enhver enkelt Sag tænkes en uendelig Mængde Indicier; de tilhyneladende mest ligegyldige Ting kunne gjøre Tjeneste som saadanne. Der kan ei være Tvivl om, at den subjektive Overbeviøning ved dem kan opstaae. Man erholder Bevis for Forberedelserne til en Handling; man lærer, at denne er udført, man ser Virkningerne af den; Alt tyder hen paa en bestemt Person som Ophavsmand til den; Muligheden af, at han ei er den virkelige Udfører er altid tilstede, men man kan erholde en ligesaa fast og inderlig Overbeviøning, som naar Personen selv tilstaaer, eller Vidner forklare, at han har udført Gjerningen. Vi benytte derfor ogsaa Indicierne i det daglige Liv som bevisende, og Historikeren er høist sjældent i det Tilfælde at kunne støtte sig paa Vidners Forklaringer. Ligesom Indicierne imidlertid i Reglen ville være langt talrigere, end Vidners Forklaringer, saaledes frembyder deres Benyttelse langt større Vanskeligheder. Vi see dette ved at betragte enkelte af dem. Hovedinddelingen af Indicierne er den i foregaaende, samtidige og eftersølgende Indicier, eller maaske rettere Indicier, der ere Aarsag til eller Virkning af Handlingen. Disse Indicier kunne bevises dels ved den Anklagedes egne Forklaringer dels ved Vidner, dels ved andre Indicier. Om den Anklagede end ikke tilstaaer, kan han dog under Forhørene levere Indicier, der kunne vidne imod ham. Hvo vil benægte, at naar man ser en Anklaget i en stærk Sindsbewægelse, heftig, lidenskabelig, blegnende, rødmenende, snart trodsig, snart skjælvende, stammende, langsom til at svare, usikker, undvigende og til-

bageholden i sine Forklaringer, usandsfærdig, skyldig i Modsigelser, at man da vil være tilbøielig til at troe Vedkommende skyldig, ligesom man vil troe at see Uskyldigheden hos den, der roligt, aabent, værdigt, uden at stifte en Mine, rask, bestemt, uden Selvmodsigelse, uden Trods som uden Frygt afgiver sin Forklaring? Men hvor langt er man dog endnu fra at kunne overbevises om den Anklagedes Skyld? Hvor uendelig mange Grunde kunne tænkes, der bevæge den Anklagede til at vise disse Skyldens tilfyneladende Symptomer, saasom Frygt for Anklagen, Sorg, Melankoli, Forbittrelse, Hensyn til Personer, der staae ham nær, Bevidsthed om en anden, men ei denne Forbrydelse o. s. f.? Man maa, for at bedømme disse Symptomer rigtigt, have et dybt Indblik i den menneskelige Natur i Almindelighed, og i den Anklagedes Liv og hele sjælelige Tilstand i Særdeleshed. — Saa forholder det sig og med enkelte sædne Ytringer, der synes at vidne om Kjendskab til Forbrydelsen, men som ei bevise Delagtighed deri eller Udsørelse deraf. — Man kan ligeledes have den Anklagedes Ytringer til Andre at støtte sig paa. Han kan have afgivet hvad man kalder en Udenretstilstaelse. Dette er kun et Indvie. Gjentaget i Retten, antager den Karakteren af en retskraftig Tilstaelse, men, naar den afgives til den, der mangler den dømmende eller invirerende Myndighed, og som Vedkommende ei var forpligtet, og maaske ei opfordret til at udtale sig for, da kan man kun betragte den som et almindeligt Indvie, der efter Omstændighederne kan have større eller mindre Værd. Det følger forøvrigt af sig selv, at der skal være Bevis for at en sliq Tilstaelse er meddelt, og her opstaae igjen alle Spørgsmaalene om Vidners Troværdighed o. s. v. Endnu vaerksommere maa man være, med alle enkelte Ytringer for og efter Forbrydelsen, som den Anklagede har afgivet,

Breve han har skrevet o. s. v. De uendelig mange Spørgsmaal, om Uttringerne kunne antages beviste, og om de, der som de ere beviste, vidne om virkelig Skyld, gjentage sig steds. Hvad der hyppigst pleier at oplyses, som talende mod den Anklagede, er Besiddelse før eller efter Gjerningens Udførelse af de Gjenstande, hvormed Forbrydelsen er fuldbyrdet, eller som ere Frugterne af Forbrydelsen. Besiddelse af en Dolt, hvormed Bedkommende kan antages dræbt, af et Instrument, hvormed en Dør er opbrækket, af Gift under mistænkelige Omstændigheder, af en stjaalen Gjenstand, af et forfalsket Dokument o. s. f., ere Mistanke opvækkende Omstændigheder. Mistanken kan foreges, naar den Anklagede har søgt at tilintetgjøre flige Ting, naar han har givet dem et andet Udseende, end det oprindelige, naar han har søgt at skjule dem o. s. f. Men man maa overbevises om mange Momenter, forend man kan ansee Indiciet for bevist. Gjenstandens Identitet skal først være afgjort. Her kunne opstaae samme Tvivl som ved enhver Vidneforklaring. Er Gjenstanden den samme, skal Besiddelsen godtgjøres. Aliter opstaae Spørgsmaalene, om der er tilveiebragt tilstrækkeligt Bevis. Besiddelsen kan være godtgjort, men det kan da oplyses, at Tingen er udgaaet af Besiddelsen, forinden Forbrydelsen, at den har været i anden Mandes Besiddelse efter Forbrydelsen, at den uden Bedkommendes Vidende er kommen i hans Besiddelse, at han har været tvungen til at modtage den, at han havde fundet den og taget den, for at bringe den til Justitien o. s. f. Hemmeligholdelse og Forfalskning kunne være skete, for at vælte en Mistanke, skjoldt en ugrundet, fra sig, for at frie en Anden, og af mange andre Grunde. Alt dette søges oplyst direkte eller indirekte, ved Vidnebyrd, der kunne være troværdige eller utroværdige.

Det er saaledes alt et meget forviklet Arbejde, blot at naae Overbevisningen om et eneste Indicies Tilværelse og Betydning, og maaſte ſtulle mange Indicier til, for at overbevise om en Perſons Brede. Er det saaledes end tilfulde godtgjort, at Vedkommende har været i Beſiddelse af Gjenstanden, der er benyttet ved Forbrydſens Udførelſe, eller der er Frugten af Forbrydſen, og er der end ei Anledning til at miſtænke nogen Anden ſom Forbryder, behøver man dog ei ſtrax at overbevies om, at den Anklagede er ſkyldig i Forbrydſen. Det anſees ogſaa ſom et vigtigt Indicie, at Vedkommende er ſet paa Gjerningsſtedet, at han er ſtyrtet fra dette, ſtræbende at undbrage ſig Forfølgelſe, at han ſees med blodige Klæder, at han udvandrer under en Forfølgelſe o. ſ. ſ. Her maae atter alle Momenter for og imod veies, naaget Faktum kan antages beviſt; den Vedkommendes Karakter kan undertiden forklare de forunderligſte Gænomener. Skrak, Fortviſeſe over Guds Død, Frygt for at anſees ſom ſkyldig, kunne frembringe de ſamme Skridt, ſom den virkelige Skyld.

Undertiden ere kun de tilſyneladende meſt ubetydelige Omſtændigheder oplyſte, der kun vække ringe Formodning om, at en Perſon har forbrudt ſig; paa engang kan en ringe Omſtændighed komme til, der vækker den inderligſte Overbeviſning. Det vilde være umuligt, at give et blot nogenlunde Overblik over de forſkjellige Indicier, der fremtræde under de meſt forſkjellige Former. Man kan kun i Almindelighed ſige: at det i Reglen er giennem mange Slutninger, at Dommeren kommer til en Overbeviſning. Forſt maa Dommeren overbevies om, at Forbrydſen er begaaet, derefter om, at Indiciet er tilſtede, og han ſkal da ſlutte fra dettes Exiſtens til at Vedkommende er Forbryderen, og naar der ere flere Indicier, maa deres Forhold ikke blot til Forbrydſen men til

hinanden indbyrdes veies. Paa hvert Stadium Dommeren bevæger sig, kunne alle Beviser for og imod fremstaae, naar ei, ifølge Naturens Love, al Tvivl maa svinde. Vilde man opregne alle Indicier, deres Beviskraft i det enkelte Tilfælde, naar de kunne antages godtgjorte o. s. v., da maatte man omfatte alle de mulige Omstændigheder, hvorunder en Handling kan fremtræde; man vilde forøge det Umulige, det Latterlige.

Det Resultat, hvortil vi komme er altsaa:

1) Ved Beviserne skal Dommerens subjektive Overbevisning staaes.

2) Dette kan stundom ske ved den Anklagedes Tilstaaelse, stundom ved Vidners Erklæring om at have seet Forbrydelsen begaaet af en bestemt Person, stundom ved Indicier eller ved en Forening af diske forskjellige Bevismidler.

3) Almindelige faste Regler, der fastsætte, naar Bevis er tilveiebragt, hvor mange Vidner, hvor mange Indicier, der udkræves i saa Henseende, kunne ei gives; snart er eet Vidne eller eet Indicie nok, snart udkræves der mange. Det er dette Resultat, hvortil man er kommet overalt, hvor Edsvornet retten bestaaer, overalt hvor der dommes efter subjektiv Overbevisning. Rigtigheden heraf er alt anerkjendt i diske gylbue Ord i et Reskript af Hadrian: „*Quæ argumenta ad quæmodum probandæ cuique rei sufficiant, nullo certo modo satis definiri potest; sicut non semper, ita sæpe sine publicis monumentis cujusque rei veritas deprehenditur, alias numerus testium, alias dignitas et auctoritas, alias veluti consentiens famæ, confirmat rei, de qua quæritur, fidem. Hoc ergo solum tibi rescribero possum summarim: non utiqve ad unam probationis speciem cognitionem statim alligari dehore, sed ex sententia animi tui te æsti-*

mare oportere quid aut credas, aut parum probatum tibi opinaris".

4) Det følger af Kriminalprocessens Siemeb, at man maa stræbe efter den høist mulige Vidshed. Man kan altsaa ei blive staaende ved enkelte Bevismomenter, de være nok saa stærke, men man maa undersøge alle, der frembyde sig, der kunne styrke eller svække Overbevisningen. Fordi man altsaa har egen Tilstaaelse, maa man ei oversee Vidners Forklaringer eller Indicier, og omvendt.

5) Det ene Bevismoment kan ei gives ubetinget Forrang for det andet. Egen Tilstaaelse kan give Bevis eller ikke give Bevis, Vidners Erklaringer kunne give Bevis eller ikke give Bevis, Indicier kunne give Bevis eller ikke give Bevis: Snart er det ene, snart det andet altsaa det bedste Bevismiddel. Man kan kun i Almindelighed sige: at der er størst Sandsynlighed for Rigtigheden af egen Tilstaaelse, og derefter for Rigtigheden af deres Vidnesbyrd, der have været overværende ved Handlingen, hvorefter Indicierne komme. Disse skulle nemlig først bevises ved Vidner, der ere samme Mangler undergivne, som de Vidner, der direkte vidne, og der skal derefter af Dommeren gjøres Slutninger, som atter kunne være fællaglige. Indicier have imidlertid visse Fortrin, naar de ere mange i Tal, der gjere dem til et ofte bedre Bevis end det direkte Vidnesbyrd. Dette udtaler Bentham*) saaledes: „Jo flere Fakta man omfatter, des mere er Falskheden udsat for at blive opdaget; thi da enhver falsk Meddelelse kan kuldkastes ved sin Uforsænlighed med Fakta, hvis Sandhed er godtgjort, saa ville falske Fakta snarest opdages, naar der ere mange af dem. Jo flere Fakta, der oplyses, des flere Vidner ville der ogsaa være, men jo flere Vidner der ere, des vanskeligere vil det falde disse, at cuces om

*) Oeuvres T. II., Preuves judiciaires L. V. C. XVII.

at aflægge falsk Vidnesbyrd, og at gjøre det, uden at det opbages". Der kan saaledes ikke med nogen sand Nytte gives de forskjellige Beviser en indbyrdes Rang. Det kommer her atter an paa de enkelte Tilfældes Individualitet.

6) Ei heller synes der at være Anledning til at forkaſte enkelte Bevismomenter, hvad enten det er Vidner, der ei kunne vinde stor Troværdighed i Almindelighed, eller i det enkelte Tilfælde i Særdeleshed, eller Judicier, der synes lidet betydelige eller der synes farlige at benytte. Hvorfor berøve Dommeren noget som helst Middel til at komme til Sandheds Erkjendelse? Fordi et Menneske har begaaet en Forbrydelse, eller pleier at lyve, eller er interesseret i Sagen, eller mangler sin sædelige Kraft, er gammel eller meget ung o. s. v., er det derfor afgjort, at det altid vil lyve, at dets Vidnesbyrd i ingen Henseende kan benyttes, at det vil lade Interessen seire over Pligten, at det Intet kan opfatte rigtigt, at det Intet kan erindre, eller giengive overensstemmende med Sandhed? Der er Fare ved at stole paa sige Vidnesbyrd, men som Bentham*) bemærker: „Jo mere aabenbart det er, at Vidnet har Interesse af at lyve, des mindre staaer Dommeren i Fare for at vildledes af dets Vidnesbyrd. Jo mere mistænkeligt Vidnet er, paa Grund af en Brøde, des mindre farligt er det". Dommeren vil vel vide at vogte sig for at vildledes af de mindre troværdige Vidner; der er langt større Fare for at han kan føres paa Afveje af de tilsyneladende bedste Vidner, som han ofte vil fæste en alt for stor Tillid til. En Afsigt kan lyve eller tale Usandhed, men en Dommer vilde sikkert troe ham, naar han ei havde klare Beviser for at hans Forklaring var urigtig; naar derimod en bekjendt Forbryder udtaler sig, er der ei Fare for at Dommeren skal være for lettroende. Paa samme Maade forholder

*) D. a. E. L. VII. C. XIII.

det sig med de aandelige Svagheder. Mest kunde der tale for at fritage Personer, der staae i meget naert Familieforhold til den Anklagede, for at vidne; Pligten overfor Staten kan stundom komme i Kollision med de helligste Baand, men det vilde dog maaske vare betænkeligt at tildele en slig Vidnefrihed. Med Hensyn til Indicier gjælder noget Lignende. Bentham*) ytrer herom: „Disse Tilfælde undtagne (naar det vilde forvolde saa stort Ophold, og have saa overordentlige Vanskeligheder at erholde Vidnesbyrdet, at man heller maatte undvære det), skal man ikke udelukke, eller nægte at modtage Indicier; hjer skal man vogte sig for at udelukke noget Indicie, fordi det synes at mangle Beviskraft. Derjom det oplyser Sagen, er det nyttigt, oplyser det ikke Sagen, er det uskyldigt“.

Gaafte forskjelligt herfra er, at man søger at fremhæve og udvikle de Resultater, hvortil Erfaring og Tænkning have ført. Disse blive nyttige, fordi de i Almindelighed kunne vejlede, men de bør aldrig være bindende, de bør ikke hindre, at det enkelte Tilfælde opfattes og bedømmes for sig. Det hører derfor til Videnskaben og ei til Lovgivningen at vejlede i saa Henseende. Naar Mand som Mittermaier, eller den store Bentham meddele deres Betragtninger over de forskjellige Beviser, om deres almindelige Beviskraft o. s. f., da kan Dommeren drage uendelig megen Nytte af at studere den dybe Tænkers, den erfarne Mands Paamindelser, og han kan dog lige frit og lige ubildet skue det individuelle Tilfælde. Naar Lovgivningen derimod opstiller visse Regler, selv om de kun erklæres som vejledende, blive de meget let vildledende, fordi Dommeren i Loven pleier at finde Bud og ei Raad, og saaledes mere eller mindre forvirres af hvad Loven siger, naar han skal domme.

*) D. a. G. L. V. C. XVI.

Hvor de juridiske Kriminaldomstole bestaae er man imidlertid langt fra at tye til Dommerens subjektive Overbevisning, til at lade det enkelte Tilfælde afgjøres for sig. Som vi alt strax have bemærket, opstiller man, af Mangel paa Tillid til Dommeren, enkelte forud bestemte Regler; disse skulle gjøres gjeldende, hvor lidet fyldestgjørende de end ere. Dommeren skal saaledes ikke søge Røden til sin Overbevisning i det, der i det enkelte Tilfælde oplyses, men han skal staa op i sin Lovbog, for at undersøge, om dens Fordringer ere tilfredsstillende. Enkelte magre, abstrakte Regler træde i Stedet for den levende Overbevisning. Men, som Leue*) siger: „De Regler, der for Dommeren ere blevne objektive, ere ei blevne det for Sandheden, hvis rent subjektive Natur ei ved noget Middel kan hæves til Objektivitet“.

Man har saaledes forladt Dommerens subjektive Overbevisning, og sat en Overbevisning i Stedet, der er fremstaaet, uden at Vedkommende har kjendt Sagen, der grunder sig paa almindelige Erfaringsætninger, og ei paa den enkelte Sags Beskaffenhed, skjøndt den muligst fremtræder under en ganske anden Skikkelse, end alle de Sager, hvorfra man har hentet den ved Loven faste Overbevisning.

Herved fremstaaer en dobbelt Fare: 1) Man afstærer alle Beviser, der ei ere optagne eller kunde optages i Loven. Rets sikkerheden, Borgernes Frihed og Velvære ere derved udsatte for en stor Fare. Forbryderen kan gaa fri, skjøndt der er det stærkeste Bevis for hans Brøde. 2) Man udsætter Ufkyldigheden for Fare, idet man erklærer Beviser for gode, der snart ere bevisende, snart ikke bevisende. Dommeren kan tvivle nok saa meget: dersom Lovens Fordringer ere tilstede, maa han fordomme, og selv om man vil tilstede ham ikke at

*) D. a. S. S. 136.

demme mod sin subjektive Overbevisning, frembyder Skriftligheden (hvorum senere), der følger med de lovbestemte Bevisregler, store Vanskeligheder i saa Henseende. Dertil kommer, at Dommeren, der er indskrænket til saa Beviser, uigjerne vil forkaſte disse, naar han endelig har faaet dem tilveiebragte; i Tvivlstilfælde vil han tage tilladelse med dem, for at Retssikkerheden ei skal være udsat for altsor stor Fare, ved at de saa Beviser, der kunne benyttes, vrages.

Man vil overbevies om Sandheden af hvad der her er sagt, ved at betragte de Forsøg, der ere gjorte, paa at ordne Beviset ved faste Regler. I Hovedsagen ere alle disse Forsøg lige heldige eller lige uheldige. Vi holde os til hvad der er steet hos os.

I Kristian d. 5tes Lov er bestemt: I Reglen skal der egen Tilstaaelse eller to Vidners Udsagn for at give Bevis. Tilstaaelsen maa imidlertid bestrykes ved Omstændighederne, for at godtgjøre Skyld, ellers forsyndede man sig imod den almindelig auerkjendte Regel, at Staten vil have den absolute og ei den relative Sandhed, førend den straffer, saa at den ei kan tage Indrømmelse for Bevis. Man er altsaa i Virkeligheden ei kommen videre end dertil: at Tilstaaelsen kan give Bevis eller ikke give Bevis. Der er altsaa givet en Regel, der følger af sig selv; men at denne Regel gives, er ikke blot unyttigt, men skadeligt. Idet kun enkelte Beviser ere tilstedte, bliver Dommeren tilbøielig til at tillægge Tilstaaelsen Beviskraft, hvor den ikke skulde have den, ligesom Skriftligheden ogsaa gjør det umuligt for ham tilfulde at benytte alle de Momenter, der tale for eller imod Vedkommende.

Førinden Tilstaaelsen kunne tvende Vidner sælde. Disse kunne utvivlsomt være usandsærbige. De kunne af tusinde Grunde vidne mod den Anklage, uagtet han er uskyldig; Dommeren kan have den største Tvivl om deres Udsagns Rigt-

tighed, og dog skal han tage det for godt. Hvilken Urimelighed! Hvilken Fare for Ufkyldigheden! For at raade lidt Ved paa dette Onde, siger Loven da: de og de Vidner ere utroværdige, fordi de ere Forbrydere, Parter eller dog stærkt interesserede i Sagen, have lovet o. s. v. Altsaa erklæres nogle enkelte, forud bestemte Vidner, som utroværdige. Her er der atter berøvet Dommeren en Del Beviser, som maaske kunde opklare Sagen; han er indskrænket til meget tarvelige Bevisdata. Men fordi man har udsøndret de Vidner, som man antager for at være utroværdige, har man derfor nogen sand Garanti for at de tilbageblivende altid ville vidne Sandhed? Ingenlunde. Der kunne være mange Omstændigheder, der gøre et Vidne lidet troværdigt, dels i Almindelighed, dels i det enkelte Tilfælde, som Loven ei kan forudsee eller forud bestemme om, og som Dommeren end ikke er i Stand til at paavise. Vi ville blot som Exempel nævne de snakkesalige Folk, der opdigte, fordreie og forvanske alskens Historier, uden at man derfor ved et Lovbud vilde kunne forfaste deres Vidnebyrd som utroværdige ligesaa lidt som Dommeren vilde være i Stand til at give tilstrækkelige Grunde for sin Mistillid til dem. Elige Folk, der ere vant til hver Dag at lyve lidt, tabe tilsidst Evnen til at opfatte en Sag usforfalsket, til at fremstille den uden Forvanskninger. Og dog kunde en Dommer udsages til at dømme paa flige to Mandes Udsagn! Ligeledes vandre utallige Mennesker om, der have begaaet de skændigste Gjerninger, og som Ingen vilde troe i det daglige Liv, eller imod hvem der i det Mindste synes stærk Mistanke, men som ikke kunne overbevises om nogen forbryderisk Handling. De ere lovfaste. Dommeren maa, enten han vil eller ikke, tage dem for gode. De kunne selv begaae Forbrydelsen. De afstale da hvad de som Vidner ville sige. Deres Forklaring er sikker og overensstemmende. Den Ufkyldige sælbes ved deres

Forklaringer. Hvor megen Noie Loven end gjør sig, blive der altid mange saadanne Vidner tilbage, og Napoleons Ord ville altid kunne anvendes paa et slikt Bud: „J vilde domme en ærlig Mand paa tvende Skurkes Vidnesbyrd“.

For at faae nogen større Garanti for et Vidnesbyrds Rigtighed, har man anvendt Eden. Dens Hvitidelighed og Straffen for at bryde den, haaber man vil imponere, og vække Sandhedens Stemme. Om det er rigtigt at anvende Eden, skulle vi ei her undersøge. Bentham*) har givet særdeles vægtige Grunde for ganske at afskaffe den, og umuligt stod man sig bedst ved at følge det Bud af Kristus: „Ederes Ja skal være Ja, Ederes Nei skal være Nei, hvad der er mere er af det Onde“. Men vi gaae ei nærmere ind herpaa; vi sige kun, at det er umuligt at afgjøre, om Eden har gjort nogen Virkning, og at Dommeren, hvad enten der aflægges en Ed eller ikke, bør og vil støtte sin Tro paa Vidnets Personlighed og hele Opførselen, saa at den Omstændighed, at Eden er aflagt, ei vil vække nogen Tiltro til den, der af andre Grunde ei kan troes. Som Folge heraf kunne vi ei finde nogen sand Garanti i Eden.

Bestemmelsen, at to af Loven som troværdige anerkjendte Vidner skulle sælbe, er saaledes hoist farlig for Ustyldigheden, men Bestemmelsen, at kun egen Tilståelse eller tvende Vidners Forklaringer kunne afgive Bevis, er endnu farligere for Retssikkerheden, endnu mere begunstigende for Forbryderen. Hvor mange Beviser ere ei ganske afskaarne: Et enkelt Vidne, alle Indicier, de være nok saa overbevisende, og dertil flere Klasser af Vidner, der muligt i det enkelte Tilfælde vilde være aldeles overbevisende. Naar en Forbryder altsaa ikke vil tilstå, eller naar han ei har taget to Personer til Vidne paa

*) D. a. S. L. II. C. XII.

hvad han har udført, kan han ei sælbes! Og hvor ukonsekvent handler man ikke? De Indicier, som man forkaster, hvor der er Tale om at bevise Broden, er man dog indfaget til at tage tiltaffe med for at bevise, om der har været svigagtig Hensigt, eller om Handlingen er kulpos, eller om Vedkommende har handlet bona fide. Det er nødvendigt at benytte Indicierne i saa Henseende, men er det ei ofte langt vanskeligere at kjende en Person's Hensigt, end at komme til Bevidsthed om han har udført Handlingen? Kan hint oplyses ved Indicier, kan dette ogsaa.

Man er altsaa ei kommet vidt med disse Bevisregler. De ere farlige, forkastelige, urimelige. Men det er dog et Spørgsmaal, om den Lovgiver, der overhovedet vil ordne Bevisreglerne, ei bør blive staaende ved dem. Han har forkastet den subjektive Overbevisning som afgjørende ved Spørgsmaalet, om Noget er beviist. Han ved, at dette er feilagtigt, men han siger: „Jeg har en saa stor Mistillid til Dom efter subjektiv Overbevisning, at jeg foretrækker ved et Par klare, let forstaaelige Regler at binde Dommeren. Forbryderen vil derved ofte gaae fri, den Uskyldige vil stundom erklæres skyldig: det er et Onde, men jeg foretrækker det for de større Onder, som kunne fremfalde ved en Dommers Usforstand eller onde Villie“. Han sætter da i Stedet for Dommerens Overbevisning, en Person's egen Tilstaaelse eller tvende Vidners Forklaringer, der i Reglen ville være at stole paa. Tilstaaelsen eller Vidnesbyrdene træde saaledes egentlig i Dommerens Sted; Dommeren har blot at udtale, om de ere tilstede under de Betingelser, der ndræves. Det er vistnok forgeligt, at dømmende Autoriteter, som man indsætter, vække en sliq Mistillid, og enhver Procedure, der baseres paa Mistillid til Dommerne, maa blive ufornuftig, men man opnaaer dog ved de nævnte Be-

visregler for en Del sit Niemed at binde Dommeren til faste, ufravigelige Regler.

Udvendigheden af at tilveiebringe en større Retssikkerhed lærer imidlertid snart, at man ei kan blive staaende ved saa tarvelige Bevisregler. Det er saaledes, at Kristian den Femtes Lov, der i Almindelighed har fordret tvende Vidner eller egen Tilstaaelse for at fælde, aldeles vilkaarligt ndpiller et Par af de hyppigst forekommende Forbrydelser (Barnefødsel i Delgemaal, Tyveri), der ere meget vanskelige at bevise ved Vidner, og tilstøder for deres Vedkommende Indiciebeviset. Hvor uværdigt for Staten, hvor flabeligt for den offentlige Moral, at forfaste et Bevis som gyldigt, og dog, for at hjælpe sig i enkelte vanskelige Tilfælde, tilstøde det! Betragte vi disse Beviser næiere, kan vor Forundring over Inkonsekvensen kun yderligere stige, og navnlig er det saakaldte indirekte Tyvsbevis vistnok et af de mest fordommelige og usikre Beviser, som man nogensinde har seet. Som Hall*) har bemærket, er det paa et eneste Indicie, nemlig Besiddelsen af den staaende Gjenstand, at dette Bevis støttes. Indiciebeviset i Almindelighed forkastes altsaa, og ved dette Bevis tilstødes Domsfældelsen paa et eneste Indicie, der i andre Lovgivninger kun gives samme Betydning, som ethvert andet Indicie! „En saadan Lov maatte“, for at bruge Hall's Ord, „naar den blev strengt overholdt, fremkalde mangfoldige forgeliger og urimelige Domsfældelser. Dersom dette sjældent har været Tilfældet, skyldes det kun Domstolenes vilkaarlige Fortolkning af Loven“. En Lov, der kun undgaaer at blive meget uretfærdig i sin Udvendelse, fordi den ei rigtig anvendes, kan tilviise ei være nogen god Lov. Og dette Bevis har man i den nye Lov om Indiciebeviset (Frdgn.

*) De indicia S. 135 Nr. 17.

8 September 1841 § 6*) bevaret, nægtet Ørstedes Modstand, i Stedet for at lade det gaae ind under det almindelige Indiciebevis! De Ord, som de roesfildste Stænder have bragt, idet de anbrage paa at bevare dette Bevis, ere i Sandhed karakteristiske: „Det kan vel undertiden være oplyst, at den, efter hint (Bevis) Domsældte ei var den egentlige Tyv, men den Dømte har i slige Tilfælde dog ved urigtige Forklaringer, og navnlig ved løgnagtig at udgive sig for Tyvens Hjemmel, for at frie denne for Straf, og hindre Sandhedens Opdagelse, eller paa anden lignende Maade, gjort sig skyldig i en strafbar Deltagelse i Forbrydelsen“ **). Man finder det i sin Orden, at den der fortier Sandheden for at redde en Fader, en Broder, en Ven, dømmes som Tyv! Alt slige Indflyelser kunne udtales af Landets første Jurister, er et sørgeligt Vidnesbyrd om, hvorledes en slet Retspleie kan forvirre Retsfølelsen.

Lovgivningen er i den nyeste Tid gaaet et Skridt videre. Om Indiciebeviset tidligere har været gyldigt eller ikke, skulle vi ikke her undersøge. Under alle Omstændigheder vare de nærmere Regler ei fastsatte for Brugen af det, og Domstolene kunne neppe antages i Praxis at have anvendt det. Man kan derfor i hvert Fald sige, at det først har faaet nogen saad Betydning ved Frdgiv. 8 September 1841. Vi have alt sagt, at det indirekte Tyvsbevis er bibeholdt i denne Lov. Benyttelsen af Indiciebeviset i andre Tilfælde er ordnet ved §§ 2, 3 & 4. Man seer her ret Lysten til at ordne Beviset efter bestemte Regler og Kraftløsheden i at ordne det, Villien til at binde Dommerens subjektive Overbevisning og Vanskelighederne, der møde i saa Henseende. Dommeren skal gøres til en villieløs Maskine,

*) Der er dog ved denne Lov steet den Forandring, at det nævnte Bevis i Almindelighed ikke, saaledes som tidligere ifølge Praxis, skal medføre Straf for Tyveri, men kun for Hæleri.

**) Roeskilde Stænderlidende 1840 S. 1953.

men det kan kun tildeels lykkes. Man har da hverken Forsødelene af Dommen efter subjektiv Overbevisning, ei heller den at binde Beviset til faste let forstaaelige Regler.

Hovedreglen er den: at et tilstrækkeligt Bevis antages bragt tilveie, naar flere Omstændigheder ere bevisste, der hver for sig gjøre det sandsynligt, at den Anklagede har begaaet Forbrydelsen, hvorfor han sigtes, og disse Omstændigheder ved deres indre Forbindelse, samt ved andre oplyste Omstændigheder, henvise til ham som skyldig, saa at der kan antages at være tilveiebragt et ligesaa godt Bevis som ved egen Tilstaaelse og ved tvende Vidners Forklaringer (§§ 1 & 2). Mangler der Noget i de Egenstaber, der give en Omstændighed fuld Virkning, kan den dog betragtes som et Moment, der, i Forening med andre Bevisligheder, kan tilveiebringe Visshed (§ 3 i G.). Ifølge § 4 skal den Anklagedes foregaaende Wandel ligesom og hans Forhold under Sagen virke for eller imod ham, styrke eller svække Beviserne, og efter § 5 kunne ei fuldgyltige Tilstaaelser af den Anklagede, saa og Vidnesbyrd, der ei ere fuldgyltige, eller der ere enlige, suppleres ved de i §§ 2, 3 & 4 nævnte Omstændigheder.

Man siger her først: Beviset skal være saa godt som Bevis ved egen Tilstaaelse eller ved to Vidner, men hvor stort dette Bevis er, det overlader man Dommeren at udmaale. For imidlertid at vejlede, giver man følgende mathematiske Regler: 1 Indicie = Sandsynlighed, 2 Indicier = 2 Sandsynligheder, der ere = Visshed. Men 2 Indicier, der hver for sig give Sandsynlighed, kunne, naar de ere forenede, være langt fra at give Sandsynlighed, end sige Visshed. Man maa derfor atter kalde sin Regel tilbage ved at fordre en indre Harmoni mellem disse Beviser, og man har i Virkeligheden Intet sagt, der kan vejlede Dommeren. Det synes imidlertid ei nok, at der ere de tvende Sandsynligheder til

Stede; de maae endnu bestyrkes ved andre mindre Omstændigheder (§ 2 i G.). Skal man altsaa ei kunne fordomme, naar tvende sige Sandsynligheder findes, der hverken bestyrkes eller ikke bestyrkes ved Omstændigheder? Hvilken Uendelighed af Spørgsmaal paatrænger sig dog? Forend Dommeren gaaer til Sagen, han skal paadømme, har han tusinde Spørgsmaal at gjøre sig, tusinde Forviflinger at løse. Hvor godt er det Bevis, der tilveiebringes ved tvende Vidner eller egen Tilstaaelse? Hvor findes en endog blot rimelig Maalestof? Hvad giver Sandsynlighed? Hvor stor skal denne Sandsynlighed i og for sig være? Hvor mange Omstændigheder maae der være foruden de to Sandsynligheder? Dommeren gaaer til § 3 for at opklare. Nu faaer han ud af alle Indiciernes Mangfoldighed 5 Indicier anviste, som i Reglen skulle være brugbare. Men hjælper det ham? Hvor mange andre kunne der ei findes? Ere de nævnte ei snart meget slette Beviser, snart meget gode? Hvad har han lært? At de kunne afgive Bevis eller ikke afgive Bevis, og at der foruden dem gives utallige andre, der kunne give Bevis eller ikke give Bevis? Det kunde han have sagt sig selv. Enten tillægger han Lovgiverens nævnte Beviser stor Vægt, og der er da Fare for Ufskyldigheden; eller han betragter dem som unævnte, men i saa Fald er Lovbestemmelsen unyttig.

Dommeren kommer nu til Slutningen af § 3. Han forvirres yderligere, i Stedet for at oplyses. Naar et af de nævnte 5 eller lignende Indicier, paa Grund af oplyste Omstændigheder, taber noget af Sandsynligheden, saa skal det vel ikke ansees som en hel Sandsynlighed, men dog som en Del af en Sandsynlighed, der i Forening med andre Omstændigheder kan afgive Bevis. Er § 2 herved forandret eller ikke? Vi skulde ifølge § 2 have 2 Sandsynligheder + Omstændigheder. Er Meningen nu, at der foruden det Indicie, der har tabt noget

af sin Sandsynlighedskraft, skulle være mindst to rene og uforfalskede Sandsynligheder? Eller vil man lade en Sandsynlighed, der har tabt sin fulde Kraft som Sandsynlighed, blive til en hel Sandsynlighed ved Tillæg af en Omstændighed? Vil man sige: „En Sandsynlighed, der mangler en Egenkab for at være en hel Sandsynlighed, er f. Ex. $= \frac{3}{4}$ Sandsynlighed, hertil lægges en eller anden Omstændighed, der er $= \frac{1}{4}$ Sandsynlighed o: $\frac{3}{4} + \frac{1}{4} = 1$ Sandsynlighed, der lagt til en anden Sandsynlighed og andre Omstændigheder (hvortil altfaa den alt benyttede $\frac{1}{4}$ Sandsynlighed ei kan regnes) giver Visshed“. Er det Meningen, da har man unægtelig overgaaet sig selv i at sige forunderlige og forvirrende Ting. Men er Meningen den, at en Omstændighed, der pleier at være, hvad der kaldes en Sandsynlighed, skjøndt den ei har sin fulde Styrke, dog kan være en styrkende Omstændighed, der lagt til tvende altbestaaende Sandsynligheder kan afgive Bevis, saa har man udtrykt sig paa en Maade, der saare let maatte forvirre i Anvendelsen af de alt saa forviklede Regler.

Bestemmelserne i § 4 ere farlige og forkastelige. At anbefale Dommeren at tage Hensyn til Rang, Stilling, foregaaende Liv o. s. f., behøves tilvisse ei. Han vil af sig selv snarere gjøre for meget end for lidt i saa Henseende. Slige Forskrifter bekræftes altfaa ei, og de skade, da de kunne forlede Dommeren til at gaae endnu videre, end han ellers vilde gaae, og da visse Personer let kunne troe sig andre Regler undergivne, end deres Medborgere, hvad enten det nu er i den ene eller anden Henseende. Der kan saaledes ikke være Grund til specielt at fremhæve slige Momenter, der tale for den Anklagebe, ligesaa lidt som at fremhæve enkelte Momenter, udrykke af den hele Mangfoldighed, der kunne tale imod ham, saaledes som der er gjort i Slutningen af § 4, hvor der tales om den Anklagedes foregaaende Wandel, hans Optræden, hans Forklaringsmaade o. s. f.; thi

det kunde let antages, at man vilde tillægge disse Omstændigheder en ganske fortrinlig Vægt, hvortil der ikke kan være Anledning, især da det, hvor Striktligheden hersker, er saare vanskeligt og farligt at benytte de Beviser, der hentes fra den Anklagedes Forklaringsmaade og Optræden.

§ 5 lader ikke fuldgyltige Tilstaaelser, Vidnesbyrd af et enkelt Vidne, af ei fuldgyltige Vidner, af ustadige Vidner, af den interesserede Part, af en Medskyldig, eller Udsagn af en Deende, der angiver sin Banemand, danne Bevis i Forening med de i §§ 1, 2 og 3 nævnte Omstændigheder. Altså her er Dommeren i den største Forlegenhed. Hvad Vægt skulle disse Beviser have? Ere de at regne for 2, eller for 1 Sandsynlighed, eller for hvad man kalder en mindre Omstændighed? Regnes de for to Sandsynligheder, da skulle de blot være forenede med de mindre betydende Omstændigheder for at give Bevis. Er det Meningen, at de ere for een Sandsynlighed at regne, da maae de forenes med en anden Sandsynlighed, forinden Omstændigheder. Ere de kun at regne for mindre Omstændigheder, da skulle der forinden dem være to Sandsynligheder for at fælde. Det er umuligt at see af Loven hvad Vægt der skal tillægges disse Beviser.

Dommeren kan saaledes studere sig indstødvirret, inden han begynder at dømme i nogen Sag, inden han vover at anvende Loven. Elige Love gives, naar man forud vil ordne, afmaale med Alen og Pæser, hvad der kun kan afgjøres ifølge den indre Overbevisnings Dom, affagt efter ethvert Tilfældes Individualitet.

Erfaringen synes alt at have lært, dersom vi kunne slutte af Lands-Over-Rettens og Kjøbenhavns Kriminalrets Domme, der offentliggjøres, at denne Lov ei vil virke meget, thi det er meget sjældent, at Noget er bleven domfældt efter den.

Ligesom den Lov, vi have omtalt, giver forviklede og forvirrende Regler, saaledes lader den endnu mange Tilfælde tilbage, hvori Dommeren, uagtet han har den inderligste

Overbevisning, ei kan fordomme. Dette kan indtræde, naar der findes Omstændigheder, der forenede give det mest slaaende Bevis, men ei hver for sig give Sandsynlighed. Der kan endog findes eet Sandsynlighedsbevis forenet med mange andre Omstændigheder, uden at det dermed er nok. Der kan dernæst være eet fuldgyldigt Vidne, der burde kunne give Bevis, men som ikke afgiver Bevis, fordi det ikke er støttet af Omstændighederne saaledes som Loven fordrer. Der kunne endvidere være nok saa mange ei fuldgyldige Vidner, der, ved den indre Overensstemmelse i deres Forklaringer, vække Overbevisningen, men som ei afgive Bevis, fordi de ei understøttes af de fordrede Omstændigheder. Ligesaa er det med den Døendes, den interesserede Partis, den Mestskyldiges Forklaringer, der ofte i og for sig kunne afgive Bevis, men som absolut skulle understøttes af visse Indicier. Med Hensyn til Beviserne for Eksistensen af de enkelte Indicier, for Alt hvad der taler for og imod den Anklagebe, vedbliver tillige den, saavel for Rets sikkerheden som for den Anklagebe, farlige Adskillelse mellem de troværdige og forkastelige Vidner. Endelig ubelukkig ved den i Indicieloven forudsatte Strikslighed i Virkeligheden de Bevismomenter, der hidrøre fra Vidnernes og den Anklagebes hele Optræden under Sagen, og som kunne tale for eller imod den Anklagebe.

Loven har saaledes givet et dels ubrugeligt, dels forkasteligt, dels ufuldstændigt Bidrag til at faae afgjort, om et tilstrækkeligt Bevis er tilveiebragt.

Man kan gaae et Skridt videre end denne Lov. Dette har Hall *), der med sjelden Skarpsindighed har udtalt sig over Indiciebevistets Værd, anbefalet. Han vil have en Lov, der blot siger: At Bevis kan tilveiebringes ved Indicier, 1) naar eet lovligt bevist Indicium er tilstede, som ifølge Na-

*) D. n. E. § 69.

turens Lov nødvendigvis forudsætter Faktum, hvorom der er Spørgsmaal; 2) naar flere Indicier ere beviste, der tilvejebringe en fuldkommen tilstrækkelig Sandsynlighed og ei svækkes ved andre Omstændigheder. Man seer heraf, at den nævnte Forsætter iblandt Andet ei vil, at det indirekte Tydsbevis nogenstunde alene skal kunne afgive Bevis, men heri gaaer han vistnok for vidt; thi hvor slet dette Bevis end er som lovbestemt Bevis, kan der dog tænkes Muligheder, hvormunder det, skjøndt ei egentlige Indicier vare til Stede i Forening med det, kunde være overbevisende. Vi troe saaledes, at Loven ei burde lade Indiciebevissets Gylbigheid være afhængig af nogen Betingelse. Man burde da ei heller give særegne Regler om Gylbigheden af egen Tilstaaelse og Vidneforklaringer, men overlade Dommeren i det enkelte Tilfælde at bedømme Tilstaaelsens og Vidneforklaringernes Beviskraft. Naar Forholdet var ordnet saa, men Dommeren ifølge den skriftlige Procedüre var forpligtet til at motivere sin Dom, saa vilde Bevisloven komme til at lyde saa: „Der kan frit dømmes efter alle de fremkomne Bevisligheder, men Dommen skal motiveres“. Man var da kommet saavidt, som man kunde komme, uden at lade Dommen afgives efter subjektiv Overbevisning. Endnu vare da de Beviser ubesluttede, der hentes fra den Anklagedes og Vidnerens Optræden under Sagen og deres Forklaringssmaade, da slige Omstændigheder ikke lade sig nedskrive eller nærmere kunne betegnes. Manglen af disse Bevismomenter kunde endnu afgive Farer for Ustykigheden, navnlig derved, at Bedømmelsen af Vidnets Troværdighed ei i det enkelte Tilfælde blev ganske fri, da dets Uiroværdighed ei lod sig dokumentere, saavel som for Retshandhavelsen, idet Dommeren ei kunde motivere en maaſte fuldkommen begrundet Forbømmelseedom, og derfor maatte træffe.

Man siger vel, at der ere store Farer ved at tage Hensyn til det Bevis, som den Anklagedes Optræden afgiver, og at der ei er stort tabt ved ganske at udelukke et slikt Bevis *). Men det maa erindres, at der ei bliver Tale om at fordomme alene efter den Anklagedes Optræden under Sagen, hans Miner, Gebærder, Stemme o. s. f., men om at tilstøde disse Bevismomenter, der kunne forklare og understøtte andre Beviser, og med dem danne et fuldt Bevis. Hvad Faren for Feiltagelse angaaer, da kan det gjerne indrømmes, at den eksisterer, men kan Dommeren ei feile ved Bedømmelsen af Tilstaelsens, af Vidneforklaringernes, af andre Indiciers Beviskraft? Er der ei altid den frygtelige Mulighed, at en Ufskyldig fordommes? Begynder man først at binde Hænderne paa Dommeren, maa man konsekvent forkaſte alle Bevismomenter, fordi de alle ere mere eller mindre farlige. Vigtigere synes den Indvending at være, at Dommeren ei blot selv her være overbevist om sin Doms Rigtighed, men at Andre bør overbevises derom. Dette er vel saa, men Begrundelsen af Dommens Retfærdighed maa søges i Processbieren. Naar Motiverne skulde kunne overbevise om en Doms Retfærdighed, maatte de være saa omfattende, at det blev et aldeles uoverkommeligt Arbejde. Næsten alle kriminelle Doms Motiver ere derfor ogsaa baade ufuldstændige og utilfredsstillende, saa at Ingen kan overbevises ved dem, og man troer ikke paa Dommens Retfærdighed, uden forsaavidt om man har Tillid til Dommerens Forstand og Retfærdighed. Og selv om Domsmotiverne vare nok saa fuldstændige, maatte man dog altid tyie til Sagens Alfter for at erfare, om Dommers Motivering støttede sig paa hvad der var oplyst. Det er saaledes steds til Underfølgelsen og Processbieren vi maae

*) See Hall, t. a. S. § 72.

vende os, for at bedømme en Doms Retfærdighed, og naar den fremgaaer deraf, da ere Domsmotiverne aldeles ligegyldige. Opgaven bliver altsaa: at faae en Procedure, der lægger Materialet, hvorpaa Dommen skal stilles, aabent for Alle. Herom skal tales senere.

Bed at betragte Lovgivningens Forseg paa at ordne Bevisreglerne, kommer man saaledes tilbage til Dom efter subjektiv Overbevisning, som det eneste rigtige.

Der spørges nu, om man kan overlade faste juridiske Kriminaldommere at domme efter den subjektive Overbevisning. For at det kan lade sig gjøre, maa man vistnok have en høj Grad af Tillid til dem. Vi have tidligere søgt at vise, hvorledes det vil være uanseligt for slige Dommere at vække en fuldkommen Tillid hos Folket. Vi paaberaabe os som yderligere Bevis paa, at en slig Tillid for en Del mangler, den Omstændighed, at saa godt som alle Lovgiverne have manglet Tilliden til dem i den Grad, at de desaaarsag have foreskrevet de mest forunderlige Bevisregler; selv i de Stater, hvor Dom efter subjektiv Overbevisning er tilstedt, vove Dommerne ei at stole saa meget paa den offentlige Tillid, at de domme efter subjektiv Overbevisning, men de motivere deres Domme*). Endelig tør vi i saa Henseende endnu anføre, at de fleste Forfattere skjenke de nævnte Dommere en saa ringe Tillid, at de ansee det farligt at lade dem domme efter Indicier overhovedet, og at de, der tale for Indiciebevise's Indsættelse, fordrø flere Garantier, der 'tilbels 'ere grundede paa denne Mistillid. Saaledes har den oftere nævnte danske Forfatter fordret**), 1) at der skulde kræves $\frac{2}{3}$ Majoritet, for at Domsældelse isølge

*) Mittermaier: Die Mündlichkeit, das Anklageprinzip, die Öffentlichkeit und das Geschworenengericht, S. 96, 99, 102.

**) Hall, d. a. S. § 69.

Indiciebevist kunde finde Sted; 2) at Livsstraf ei skulde kunne idømmes ifølge dette Bevis; 3) at Underretsdommen, der domfældte efter Indicier, altid burde kunne appelleres, uden Hensyn til summa appellabilis, og at, naar offentlig Arbeide var idømt, skulde Appel til Høiesteret finde Sted. Vi bestride ei Rigtigheden af disse Forslag; vi troe endog, at de under alle Omstændigheder burde gjøres gjeldende; men de ere vistnok mindre rigtige og endog farlige som Undtagelser; de synes fremkaldte af en maaſke ubevidst Mistillid til de juridiske Domstole.

Der er saaledes en næsten almindelig Stemme, der modsætter sig at lade juridiske Dommere fælde efter subjektiv Overbevisning. Kunde ei andre Domstole have, var det desuagtet maaſke rigtigst at give dem en sliq Myndighed; men de der troe, at der staaer den Udvei aaben at erholde Dommere, som man med Tillid kan betroee denne Myndighed til, maae tilraabe Lovgiverne: „Skaber Domstole, til hvilke i selv og Folket kunne have Tillid, og lader dem domme efter den subjektive Overbevisning“.

Vi kunne her ei ganske forbigaae at omtale en Folge af de lovbestemte Beviser:

De ekstraordinære Straffe.

Disse har man anvendt i flere tyske Stater, idet man i de Tilfælde, hvor der ei er fuldstændigt Bevis tilveiebragt, har givet Dommeren Ret til at anvende en Straf, der er mindre end den for den samme beviste Forbrydelse fastsatte. Livsstraf kan saaledes ei anvendes ifølge dette Bevis, og i Reglen ei heller Fængsel paa Livstid.

At en sliq Bestemmelse har kunnet indsnige sig i et Lands Lov, er vistnok det stærkeste Vidnesbyrd om Retapsleiens Ufuldkommenhed. Man vil ved disse Straffe fylde et Hul i Bevis-

loven. Man siger: Med de saa Beviser vi have, maa den Skyldige ofte gaae fri; vi maae finde en Udvei, og anvende en Straf, om end en mindre end den almindelige, naar der er tilveiebragt et nogenlunde fyldestgjorende Bevis, skjondt ikke fuldt Bevis. Man tilstæder herefter Domfældelse, hvor der er et ufuldstændigt Bevis, hvor der er Mistanke om Vedkommendes Brode. Vissheden fremkalder fuld Straf, en vis Grad af Sandsynlighed medfører $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ Straf. Hvilken frygtelig Udvei for at bøde paa ufuldkomne Love! Hvilken Urimelighed at straffe paa Grund af Mistanke! Hvad vil det sige, at der er $\frac{3}{4}$ Skyld tilstæde? En Mand er skyldig eller ikke skyldig; Mellemgrader findes der ei. Er han skyldig, skal han lide den fulde Straf, er han ikke skyldig, da forbyder Retfærdigheden at straffe ham. Men kun den er juridisk skyldig, der, ifølge de bestaaende Bevislove, maa ansees som saadan. Bevislovene kunne være flette og ufuldkomne, men bestaae de engang, da maae de overholdes. Gjør man ei dette, da erklærer man sine egne Love spaa engang for gode og for flette, for fyldestgjorende og for ufyldestgjorende, for Sandhed og for Løgn. Man forvirrer Begrebet om Lov, Ret og Orden hos Borgerne, idet man fordømmer og forkaster de Love, man selv har givet. Vel tør det i Reglen antages, at ingen Dommer vilde være saa samvittighedsløs at domme paa Grund af den blotte Sandsynlighed, hver han ei havde subjektiv Overbevisning om den Anklagedes Skyld. Men dette er ei Lovgiverens Fortjeneste, der har gjort sit til, at der kan domfældes paa Grund af en Sandsynlighed, saa at Loven bliver lige forkastelig, om den end ei ofte misbruges. Derhos maa det vel erindres, at man her netop appellerer til den subjektive Overbevisning som afgjorende, medens man ellers forkaster den, og man gjør dette, uden at give de Garantier, uden at indføre de Processformer (Mundtlighed, Offentlighed,

Auklageproceß, Dom af Edførne), der ellers ansees nødvendige for at Dom efter subjektiv Overbevisning overhovedet kan tilstedes. Den eneste Garanti mod Misbrug, mod den ufornuftigste Lovanvendelse, bliver saaledes den, at Dommeren, som Lovgiveren ellers binder, bliver ubunden, og bliver det under de farligste Omstændigheder!

En anden stor Inkonsekvens, som bløse Straffe medføre, er, som den preussiske Immediatkommission*) fyldestgjørende har udviklet, den: at man kommer til at benytte Sandsynlighedsbeviset som fyldestgjørende, til at medføre den strengere Straf, medens det kun bliver $\frac{3}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ Bevis, hvor der er Tale om en langt mindre Straf. Tvende Forbrydere anklages: Den ene for en Forbrydelse, der medfører Livsstraf; den anden for en Forbrydelse, der medfører Straf af Fængsel i 3 Maaneder. Det samme ufuldstændige Bevis er tilveiebragt mod begge. Livsstraffen kan vel ei idømmes, men derimod en Straf paa 10 à 12 Aars Fæstningsarbejde, medens Fængselsstraffen ned sættes fra 3 Maaneder til 6 Uger. Altsaa: det Bevis, der ei er fyldestgjørende for at idømme 3 Maaneders Fængsel, skal kunne medføre en Straf af 12 Aars Fæstningsarbejde!

Vi have vel ei indført de extraordinære Straffe hos os; men vi have en Straf, der i sit Princip er ligesaa forkastelig, og i sin Anvendelse tildeels farligere: Griffindelse for videre Tiltale, der for en Del ligner den i Tydskland brugelige: absolutio ab instantia. Den medfører en virkelig Straf, idet Vedkommende ved den kan berøves visse vigtige Borgerrettigheder (Ret til at være Stænderdeputeret, Borgerrepræsentant eller Sogneforstander), idømmes Omkostningerne, som Sagen medfører, og sættes under Politiofsigt. Foruden Straffen, følger

*) Gutachten über das Geschwornengericht, S. 27.

med denne Frisindelse Ret for det Offentlige til atter at reise Sag mod Vedkommende, naar nye Beviser findes. En sliq Straf idømmes, hvor det udtrykkeligt anerkjendes, at der ei findes tilstrækkelige Grunde til at domme den Anklagede. Hvilken Møbsigelse at domme til Straf, hvor man selv erkjender, at der mangler Bevis? De extraordinære Straffe ville dog, som anført, ei let anvendes, uden at Dommeren er subjektiv overbevist om Vedkommendes Skyld, men Frisindelse for videre Tiltale vil, da det er en tilsyneladende ringe Straf, anvendes med langt større Letfærdighed. Man siger, hvor en sliq Straf idømmes, paa engang om en Person, at han er Forbryder og ikke Forbryder; man frisinder og straffer, man sender ham ud i Verden, men man paatrykker ham et Stempel, for at den Private og det Offentlige skulle foragte ham, vogte sig for ham og paa se paa ham. Er da dette en ringe Straf? Fængselsstraffen medfører vistnok et siebliffeligt større Onde, men i den kan der dog være en Forsoning, idet Forbryderen, der har udstaaet sin Straf, kan finde et Slags Beroligelse i at have lidt for sin Brøde, ligesom Medborgerne ofte ville see Forbrydelsen i et mildere Lys, naar Vedkommende har lidt. Men hvad skal den Ulykkelige frisindue, og dog fordomte gjøre? Dobbelt Foragt og dobbelt Forbandelse følge ham, fordi Enhver peger paa ham som en ved Dom for mistænkelig anseet Person, der ved Snuhed og Rænker har undgaaet en velfortjent Straf. Alle vende sig let fra ham, og han maa ofte vuste sig Fængsels Mure frem for Frihedens Lys.

Naar man, i Stedet for at straffe, indskrænke sig til foreløbig at frisinde, med Forbehold af atter at optage Sagen, naar nye Beviser fremkom, da kunde en sliq Frisindelse synes at have mere for sig. Imidlertid synes det os klart, at ei heller dette bor tilstedes. Giver Staten Anklagemagten Ret til, naar den lyfter, at optage en alt paadømt Sag paany,

anklage, arrestere, lade Forhør optage over den, der alt engang for den samme Sag har været undergivet Undersøgelse og Dom, da kan der ad Anklagebeien tilføies Bedkommende et langt større Døde, end selve den Straf, der kunde blive Spørgsmaal om. Det er en Ulempe at frifinde, fordi Beviser ei til en given Tid ere tilstede, naar der er Sandsynlighed for at de i Tiden kunne fremkomme, men den er ei at sammenligne med den Uretfærdighed, der ligger i, at Anklagesværdet for stedsse skal hænge over en muligt fuldkommen Ufskyldig's Hoved, der alt engang har maattet lide alle de Krænkelser og Kvaler, som en Anklage medfører. Enhver Borger maa, om end uskyldig, underkaste sig Forfølgelse, men der maa være en Grændse for denne, dersom den personlige Sikkerhed ei skal voldgives Vilkaarlighed og Luner. Vi troe ogsaa at turde sige, at det meget sjældent er Tilfældet, at man gienstagne Gange reiser Sag mod en Person for den samme Forbrydelse, saa at Retten til at gjøre det ei synes nødvendig. Selv saaledes indskrænket, maa altsaa denne halve Frifindelse forfares.

Vi have maasse uden Nødvendighed paaapeget i sig klare Feil, men de staae i en nøie Forbindelse med den mathematiske Udmaalen af Beviset, der har medført den mærkværdige Inddeling i Bevisgrader og dermed følgende Straffegrader.

Med de lovebestemte Bevisregler synes ogsaa at følge egne Ideer om den Anklagedes Forpligtelse til at bære Omkostningerne i en Sag. Det synes i sig klart, at den, der erklæres for ei at være skyldig, og som alt har udstaaet alle en Retførsølgelses Under, ei oveniudbøet bør bære Omkostningerne ved Sagen. Men ifølge den forunderlige Udmaalen af Beviset, har man opstillet ganske synderlige Regler om Udbetaling af Omkostningerne. Man fordrer i saa Henseende ei engang

mere, end at der var Anledning til Sags Anlæg. Om Anledningen skal være fremkaldt ved den Tilstaltes skjulte eller mistænkelige Opførsel, eller om det er nok, at vedkommende Autoritet havde en saadan, paa Grund af den Tilstalte utilregnelige Omstændigheder, er ei let at sige, da man f. Ex. hos os næsten altid idømmer Omkostningerne med de altomfattende og intetsigende Ord: efter Omstændighederne. I begge Tilfælde er imidlertid denne Straf forkastelig. Har den Tilstalte ved sin egen Færd givet Anledning til Sags Anlæg, har han alt lidt nok ved Forsølgelsen, og er det paa Grund af ham utilregnelige Omstændigheder, at Sag er anlagt, er der ingen tænkelig Grund til at lade ham bøde.

Endnu en Folge af de lovbestemte Beviser, er den Retting Inkvisitionen erholder. Herom skulle vi nu tale.

II.

Inkvisitionsprincipet.

Forening af Politis og Dommermyndighed. Forening af Anklager og Dommer i een Person. Undersøgelsens Retning. Moralsk Tortur. Den hyppige Anvendelse af Arrest.

Man har, for at de Beviser, hvortil Dommeren er indskrænket, lettere kunne erholdes, anvendt tvende Midler: 1) Foreningen af Politis og Dommermyndigheden, 2) Foreningen af Anklager og Inkvisent i een Person.

Hos os er saaledes den Dommer, der forestaaer Forhørsoptagelsen, i Reglen tillige Politiebestmand (i Kjøbenhavn kan Politidirektøren, der dog ikke er Dommer, endog slutte et Forhør, saa at Dommerne ei faae Noget med det at gjøre). Man har troet, ved at sammenblande Dommer og Politis

myndigheden, lettere at kunne ramme Forbryderen, idet Politiebedsmænd, der komme i stadig Berøring med de lave Klasser af Samfundet, ansees fortrinlig skikket til at fremkalde Tilstaaelser og Oplysninger, til at indgyde Inkvisiten Frygt og tage ham paa den rette Maade. Men Politiets Forhold til dem, der i Reglen komme til at staa paa Anklagebænken, gjør netop, at det aldeles ikke er skiftet til at optage Forhør. Politiebedsmændene ere ifølge deres Forretninger vant til mere eller mindre at tilsidejætte Formerne; de komme stadig i ubehagelige Konflikter med dem, der ere Anklagekandidater, og satte derfor let Had og Uvillie mod dem; de udsee ofte forud deres Doffre; de have Diet rettet paa en udvalgt Skare, af hvilket Forraad de blive tilbvielige til at tage, naar en Forbrydelse anlages at være begaaet. Hvorledes kunne sige Mænd udruste sig med det upartiske, uhildede Blik, som en Undersøgelsesdommer bør have? Enten blive de slette Politimestere, eller slette Dommere. De ville som Dommere være udsatte for den farligste Ensidighed, for de groveste Feiltagelser. Ligesom en slig Undersøgelsesdommer ofte forud vil have fordomt Inkvisiten, saaledes vil denne ofte forud have hin, og han vil finde sin Glæde i at ærgre, krænke ham og føre ham bag Lyset. Dette vil atter let forlede Dommeren til at anvende de haardeste Midler mod Inkvisiten.

Undersøgelsen maa lide herunder, og selve Politimyndigheden lider ogsaa, idet Borgerne let satte Uvillie mod Politiet, naar det har Forretninger, der ikke naturligt tilkomme det, og navnlig Forretninger, der gribe saa dybt ind i Borgernes Frihed og Velvære. Hvor Politiebedsmændene derimod indskrænke sig til at arbejde for Vedligeholdelse af Ro og Orden, hvor de række Borgerne Haanden, for at forebygge Retstrænkelse, anholde dem, der begaae Retstrub, optræde som Vidner, o. s. f., der ville de, naar de

ere dygtige og samvittighedsfulde, ikke blot agtes og statted af Borgerne, men de ville altid kunne være sikke paa at erholde den Hjælp, de maatte trænge til.

Langt værre er imidlertid det andet Middel, som man har anvendt: Foreningen af Anklager og Inkvirent i een Person. I enhver kriminel Sag, ligesaa vel som i den civile, er der en Klager (privat eller offentlig), der paaistaar, at Forbrydelsen er begaaet, der søger at bevise dette, og som fordrer den formentlige Forbryder afstraffet. Forpligtelsen til at bevise paahviler Anklageren ligesom Klageren i den civile Sag. Mellem begge Parter skulde Forhørsdommeren staae som det vejledende, kontrollerende Element, der varetager begge Parterds Lærv. Dette Forhold har man imidlertid ganske misfjendt i Inkvisitionsprocessen. Dommeren staaer her ene; der optræder ingen Anklager, som retter Anklagen mod en bestemt Person, som sørger for Oplysninger og Beviser; Dommeren har at foretage Alt, hvad der angaaer Undersøgelsen, han bærer hele Ansvar for dens Udfald. Herved bliver, som Leue*) siger, „Anklageren tilfyneladende undertrykt, men han vedbliver i Virkeligheden at leve i Inkvirenten, der kommer til at staae overfor een Part og ei imellem tvende Parter, medens den, der dommer i Sagen, dommer tvende Parter imellem“. Denne Forening af Anklager og Inkvirent i een Person har mange og alvorlige Følger. Naar der er en særskilt Anklager, da vil denne ikke udsætte sig for at forbre eller faae begyndt en Undersøgelse, der ikke med Sandsynlighed kan føre til noget Resultat. Han har at møde for en selvstændig Dommer, for hvem han el vil forebringe en intetsigende Anklage. Men naar Anklager og Dommer ere forenede, bliver Forholdet et andet. Anklageren, der, naar han stod selvstændig, ei vilde forfølge en Sag, bliver undertrykt ved Forbindelsen med In-

*) D. a. S. S. 109.

kvirenten. Denne bærer hele Ansvaret, naar Noget forsummes. Han vil frygte for ei at synes tilborlig ivrig i sit Kald, for at hans Overordnede kunde troe, at han af Magelighed eller Ligegyldighed undlob en Forhørsoptagelse. Idet saaledes de toende Funktioner ere forenede i een Person, bliver det saare vanskeligt for denne med Uhyldethed og Upartiskhed at bedømme, om en Undersøgelse skal foretages eller ikke, saa at man kan antage, at han, naar der er mindste Tvivl, altid vil begynde en Undersøgelse, for at frie sig for Ansvar.

Dette vil saameget snarere blive Tilfældet som Inkvirenten ikke blot har at undersøge, om en bestemt opgiven Forbrydelse er begaaet, og om den kan antages at være begaaet af en vis bestemt Person, men tillige har at foretage en ganske almindelig Undersøgelse, der snart kan rettes mod den ene snart mod den anden Person, der snart kan angaae en snart en anden Forbrydelse. Det er saaledes altid saare vanskeligt for Inkvirenten at bedømme, om der er Anledning til at foretage en Undersøgelse eller ikke, thi kan ei den ene kan muligt en anden Forbrydelse opdages.

Inkvirenten er saaledes i alle Henseender stærkt opfordret til at begynde en Undersøgelse. Folgen heraf er, at mange Undersøgelser, som kunde og burde være undgaaede, foretages. Herved lider Retsfikkerheden, da unyttige og frugtesløse Undersøgelser altid svække Straffemagtens Anseelse, og Borgerne, der udsættes for krænkelde, ugrundede Undersøgelser, lide altfor ofte et uberegneligt Onde.

Ligesom mange unyttige Undersøgelser, hvor Inkvifitionsprincipet er gjort gjeldende, ville anstilles, saaledes ville Undersøgelserne i Reglen blive vidtløftigere end nødvendigt. Inkvirenten skal tilvejebringe hele Grundlaget for den dømmende Ret. Der er ingen Adskillelse mellem en For- og en Hovedundersøgelse, saa at Inkvirenten ei vil standse, førend han har

bragt alle de Oplysninger, det vel er muligt, tilveie. Dertil kommer, at Inkvirenten ei er bunden til nogen bestemt Anklage, han kan derfor i sin ubestemte Undersøgelse bestandig haabe paa ved sine Anstrengelser at finde nyttige Oplysninger, der muligt kunne lede ham paa Spor til at opdage den ene eller anden Forbrydelse. Mange Sager, der kunde være sluttede i kort Tid, der burde være opgivne, saasnart det viste sig, at den Forbrydelse, hvorom der var Spørgsmaal, ei kunde bevises, ville saaledes udbrages med en uendelig Vidtøselighed. Herved lider dels den Sigtede, dels spildes Embedsmændenes Tid og Kraft til Unytte.

Den ubestemte Undersøgelse, der følger med Inkvisitionsprincippet, giver ogsaa den Sigtedes Stilling saare midlig. Han veed som oftest ikke, hvorfor han sigtes, af hvem han anklages, hvilke Beviser der ere fremkomne imod ham, ja ofte ikke engang om han er Inkvisit eller Vidne. Han svæver ofte lige indtil Undersøgelsen er sluttet i Uvidenhed om hvad han sigtes for, saa at Anklagebrevet muligt gaar ud paa en ganske anden Forbrydelse end den, hvorfor han har troet at burde forsvare sig. Ja ikke engang efter at Anklagebrevet er afgivet kan den Tiltalte være sikker paa, at han ei vil dømmes for en anden Forbrydelse end den, hvorfor han deri er anklaget, idet Dommerne som oftest, navnlig ved Anvendelsen af arbitrære Straffe, gaar udenfor Anklagebrevet. Det er aabenbart, at den Uvisshed, hvori Inkvisiten saaledes svæver, kan fremkalde uerstattelige Under for ham. Han finder sig ofte ikke opfordret eller foranlediget til at benytte Beviser for sin Uskyld, som kunde have reddet ham; han vil stundom forsamme den rette Tid til at afgive Erklæringer og Oplysninger, samt til at faae afhørt Vidner o. s. f., hvorved han muligt strax kunde have vættet al Mistanke fra sig, fordi han ei har vidst hvad det især kom an paa at bevise; i hvert Fald, vil han let paa

Grund deraf underkastes en langvarig Undersøgelse, som han kunde og burde have undgaaet.

Hovedondet ved Inkvifitionsprincipet er smidbertid den Retning, Undersøgelsen tager paa Grund af at Anklager og Inkvirent ere forenede i een Person. Staten siger til Inkvirenten, og denne maa sige til sig selv: „Du staaer mellem tvende Parter, hvoraf den ene søger at bevise Forbrydelsen, den anden stræber at tilintetgjøre de Beviser, der ere fremkomne mod ham. Indtag en selvstændig, upartist Stilling, stræb at faae oplyst Alt hvad der kan tale for og imod, lad begge Parter med lige Ret komme til Orde, og tilvejebringe alle de Oplysninger, som de troe ere i deres Sags Interesse. Sørg navnlig for, at den Anklagede ei krænkes i sin Forsvarsret, for at den frygtelige Ulykke ei skal skee, at den Ustyrbige bliver fordoemt, fordi han har manglet Frihed i sit Forsvar“. Naar Dommeren staaer frit mellem begge Parter, da er det vel muligt at han, ifølge selve sin Stilling, vil være tilbøielig til at have Retsikkerheden mere end den Anklagedes Interesse for Øie, men der er dog gjort hvad der kan gøres for at han vil følge Retsfærdighedens Bud. Han vil da lade begge Parter bidrage til at Sagen oplyses tilfulde, uden at Nogens Ret trædes for nær. Men som Anklager har Inkvirenten optaget en af de to stridende Parter i sig; han er bleven Part og inkvirerende Embedsmand paa engang. Anklagerens Kalb er det at oplyse, hvad der taler mod den Anklagede. Staten venter, at han anspænder al sin Iver og Dygtighed, for at opdage og oplyse Forbrydelsen. Naar en saadan Rolle lægges til Inkvirentens, da bliver Upartisthed saagodt som umulig for ham. Dobbeltpersonen, med et afgjort partist Element i sig, kan ei varetage dens Interesse, mod hvem en Del af ham selv netop skal optræde som Modstander. Hvad der end foreskrives ved Loven, hvor fortræffelige, dygtige og humane Mennesker

Inkvirenterne end kunne være, vil nødvendigvis den i dem stikkende Anklager tilraabe dem, anspore dem til at vende sig mod den, som de i Egenkab af Inkvirent skulde bestjerne, hvis Lary de skulde varetage. Undersøgelsen bliver ensidig.

Den Anklagebe vil i Reglen lide en uilberlig Behandling, og mange Oplysninger ville tabes, der tale for ham. Anklageinkvirenten vil være tilbøielig til at see en Skyldig i den Anklagebe; han vil tolke Blikket, Minen, den hele Færd imod denne; Ustyldens Rødme bliver Forbryderens onde Samvittigheds; den ved selve Anklagen fremkaldte Frygtssomhed, Vælsen, de ubestemte, usikre Svar ansees som utvivlsomme Tegn paa Brøde. Den uendelige Mængde smaa Omstændigheder, der have Betydning i de fleste Sager, ville, naar de tale for den Anklagebe, enten slet ikke eller ufuldstændigt oplyses; de Bink og Anthyndninger, der ofte kunne føre til Sandheden, ville ei forfølges, naar der ei kan ventes noget Udbytte mod den Anklagebe af dem. Spørgsmaalene, der stilles saavel til den Anklagebe som til Vidnerne, ville i Reglen kun gaae ud paa at fremkalde Beviser mod den Anklagebe og saaledes ofte antage en skjæv Retning. Kort sagt: den hele Undersøgelse vil blive ensidig, rettet paa at samle Beviser mod den Anklagebe, i Stedet for at oplyse den rene Sandhed.

Dette finder man ogsaa aldeles i sin Orden, hvor Inquisitionsprincipet er fremherskende. Man lovspriser den som en kraftig, dygtig Inkvirent, der ved en skarp, indtrængende Undersøgelse, ved Anvendelse af alle de Midler, der staae til hans Raadighed, faaer tilvelebragt Bevis mod den Anklagebe; den humane, upartiske Inkvirent vil man derimod betragte som et stikkeligt Menneske, men som en svag, slet Inkvirent. Og i Reglen maa, ifølge Forholdenes Natur, ogsaa virkelig den Inkvirent, der tilfødesætter Hensynet til Anklageren i sig

blive svag og vaklende, hvorimod han, naar dennes Stemme skal høres, maa blive streng og ufaansom mod den Anklagede.

Vel kan den Anklagede selv varetage sit Liv; han kan kræve Spørgsmaal forelagte Vidnerne, naar han har lært deres Forklaringer at kjende. Men hvor mangen Anklaget kan, naar han staaer overfor en streng Inkvirent, faaledes samle sig, faaledes overføre Sagen, at han kan stue Manglerne i Forklaringerne, at han kan bestemme, hvilke Spørgsmaal, der skulle forelægges Vidnerne, hvad der skal opklares og tydeliggjøres, og hvad der, naar det er oplyst, kan modbevise det, der er forklaret? Og naar Inkvirenten erklærer Spørgsmaal, der fordres forelagte, for ligegyldige, naar han vægrer sig ved at stille dem, hvormangen Anklaget vil da gjøre sine Indsigelser, eller senere under Sagen føre Klage over tilsviet Uret? Selv om vi tænke os en Anklaget, der var oplyst og uafhængig nok til at varetage sit Liv overfor en Anklager-Inkvirent, saa vil denne dog steds have det i sin Magt, ved Maaden, hvorpaa han stiller Spørgsmaalene, ved Tiden naar dette skeer, i hvi Grad at skade den Anklagedes Ret. Naar Forhandlingen mellem tvende modstaaende Parter finder Sted, da kunne disse, til hvad Tid de ville, stille deres Modspørgsmaal, og derved i det beleilige Dieblif skaffe de Forklaringer og Oplysninger, de ønske, tilveie. Men hvor Inkvifitionen benyttes, ere Forklaringerne alt afgivne i deres Helhed, forinden den Anklagede oplyses om dem. Han har ofte tabt det beleilige Dieblif for at faae et Vidne udspurgt, der maaske blot for ei at komme i Modsigelse med sig selv giver andre Svar end det, naar det diebliffelig usforberedt var udspurgt, vilde have afgivet. Ikke blot et Vidne, der med Forsæt har forvansket Sagen, men det, der af Forglemmelse eller af Tankeløshed har forklaret urigtigt, kan frygte

for ved en senere Forklaring at omstøbe, forandre eller fuldstændiggjøre en tidligere.

Alt berøer saaledes paa Inkvirenten; dersom han ifølge sin Stilling ledes til Partisthed og Ensidighed, er den Anklagebe i en forsvarsløs, sorgelig Tilstand. De lovbestemte Bevisregler bidrage deres til at Inkvirenten vil være ude af Stand til at opfylde sit Kald som han burde. Naar Lovgiveren siger: „disse og ei andre Beviser kunne benyttes for at godtgjøre Forbrydelsen“, saa følger det af sig selv, at Inkvirenten med særdeles Iver vil stræbe at bringe disse Beviser tilveie. Han vil som oftest aldeles oversæ eller undlade at tage Hensyn til andre Beviser end disse, og naar han troer at kunne tilveiebringe et af dem, vil han fæste Undersøgelsen med al Kraft i den Retning. De utallige Smaaomstændigheder, der som oftest ere af den højeste Vigtighed for at komme til Sandhedens Erkjendelse, ville da blive upaaagtede eller for lidet paaagtede under Undersøgelsen; andre Omstændigheder, der muligt i det enkelte Tilfælde have saare ringe Betydning, ville spille Hovedrollen; i det Hele vil Undersøgelsens Retning blive skjæv, Dødsdommerne ville blive usfuldstændige, det vundne Resultat usikkert og farligt at bygge paa. Hvilke Regler man end giver, for at forebygge denne Inkviritionens Retning, troe vi dog, at den vil indtræde. Naturligvis vil Faren være størst, naar Beviserne, hvorpaa der kan bygges, kun ere ganske enkelte; men den vil stedse indtræde, naar man overhovedet har bestemte Bevisregler. Den ene Feil fører saaledes stedse andre med sig.

Herved blive de lovbestemte Bevisreglers Indflydelse paa Inkviritionen ei staaende. Jo færre Beviser der kunne benyttes, des mere nødvendigt bliver det at fremkalde den Anklagebe's Tilstaaelse. Inkvirenten maa saaledes i Reglen stræbe at erholde denne, for at Domfældelse skal kunne finde Sted.

Dette har fremkaldt og fremkalder endnu den Dag i Dag Anvendelse af Tvang mod den Anklagede.

Da Sæderne vare raaere, Lidenstaberne voldsommere, Ideerne mindre uddannede, tyede man uden Betænkelighed til den legemlige Tortur, for ved Hjælp af Pinebænken, at lade den selvfordømmende Tale udgaae. Man værnedes om den Anklagede ved faste Beviser mod Dommerens Vilkaarlighed, og paa samme Tid gav man Dommeren Magt til fremkalde Beviset ved den mest vilkaarlige Behandling! Man syntes meget samvittighedsfuld, idet man for at fordomme vustede at bygge paa egen Tilstaaelse, men denne erhvervede man ved Midler, der vare værre end Straffen! Først gjorde man den Anklagede ufri, og derefter domte man ham som om Tilstaaelsen havde været fri! Imidlertid anvendtes Torturen dog i Almindelighed kun, naar der vare stærke Beviser fremkomne mod den Anklagede, eller naar denne alt havde tilstaaet, og man søgte at faae ham til at angive sine Medskyldige.

De blidere Sæder, de mere uddannede Ideer, de mindre stærke Følelser og Lidenstaber have bl draget til at affstæffe Torturen, og vi kunne tilbøds betragte den som tilhørende Historien. Men den er dog kun tildels affstæffet. Der findes ei ubetydelige Levninger af den, og Princippet, der gjorde sig gjældende ved Benyttelsen af den, hersker endnu, hvor Inkvisitionsprincippet benyttes. Næsten overalt i Tydskland kan der saaledes efter Omstændighederne anvendes Slag med Pidsk eller Lamp, Fængsel paa Vand og Brød, mørkt og ensomt Fængsel, for at fremkalde Tilstaaelser. Ifølge den østerrigiske Kriminalprocesslov kunne Tvangsmidler anvendes, naar Inkvisiten nægter at svare, naar han opfører sig paa en upassende, ondskabsfuld, voldsom Maade, eller naar han fremfører aabenbare Usandheder. Efter den preussiske Kriminalprocesslov kunne Tvangsmidler benyttes, naar Inkvisiten haardnakket

benægter, fremsfører aabenbare Usandheder, nægter at angive Medskyldige o. s. f. Hos os affskaffedes den ved Praxis af Inquisitionskommissionen i Kjøbenhavn indførte legemlige Tortur af Struense ved Fr. 30te December 1771 § 10, den gjenindførtes efter hans Fald ved Rk. 29de Oktober 1772, „da Hof- og Stads Retten har forestillet, at selv med de mæsigeligste Bestræbelser ofte ikke 1 af 100 Tyverier kan faaes opdaget“, og den blev først alter affstøffet ved Rk. 6te December 1837, der ophævede Inquisitionskommissionen. Derimod har man bibeholdt Straf paa Vand og Bred mod Inquisitionen, der vægrer sig ved at svare, idet Rk. 23 Oktober 1793, der endnu er gjældende, bestemmer, „at Inquirenten kan hensesætte Inquisitionen, der vægrer sig ved at give bestemt Svar paa de Spørgsmaal, der forelægges ham, forsaavidt han maatte kunne besvare samme, paa Vand og Bred, indtil han bestemmer sig dertil“. Dette er altsaa Anvendelsen af et Tvangsmiddel for igjennem Udmattelse og Fortvivlelse at fremkalde Svar og Tilstaælfser. Ved slige Tvangsmidler fremkalder man Svar, og bygger paa dem som om de vare frivillige! Hvilken frygtelig, vilkaarlig, ubestemt Myndighed nedlægges her i Inquirentens Hænder! Hvilken Retspleie, der maa lye til slige Midler for at naae sit Diemed! Anvendelse af Tvangsmidler, der ofte ere langt haardere end selve Straffen for den beviste Forbrydelse kunde blive!

Dog disse Tvangsmidlers Tid er vistnok snart forbi. Sædernes Formildelse vil tilintetgjøre denne sidste Rest af en Fremgangsmaade, der tilhører en svunden Tid. Men Principet kan derfor, og vil sandhyuligvis, naar ei hele Procedüren forandres, vedblive. Midlet, der anvendes, vil blive et andet, uden at den sande Feil derfor rettes. I Stedet for Legemet rammer man i den nyeste Tid Aanden. Det er ei længer en brutal Anvendelse af den fysiske Magt, der overdrages til

Inkvirenten; han selv maa anspænde al sin aandelige Kraft for at virke paa Inkvifiten. Der opstilles Regler for, hvorledes Inkvirenten skal optræde, for at erholde Tilstaaelser. Man betragter dette endnu steds fra Statens Side som Inkvifitionens Hovedpriemod, og Inkvirenten maa ansee det som sin Hovedopgave. Inkvirenten skal saaledes, efter de Regler man giver, anvende Alt for at erholde Tilstaaelse: Han skal studere Inkvifitens Karakter, benytte hans Dyder, hans Svagheder, hans Feil, for at naae sit Maal; han skal snart tiltale Inkvifitens Forstand, snart hans Følelse; han skal give ham Formaninger og Advarøler, vække hans Anger eller Frygt, overraske ham ved pludselige Spørgsmaal, fange ham i Modsigelser, fremstille ham Fordelene af at bekjende, søge at vinde hans Fortrolighed, efter Omstændighederne være mild eller streng; han skal ved en længe fortsat Udsprogen udmatte og afvæbne Inkvifiten, saa at denne tilsidst giver tabt som om han laae under for en ham overlegen Modstander. Der foreskrives altsaa Inkvirenten at anvende alle de aandelige Midler, han er i Stand til, for at fremskalde Tilstaaelser. Men hvad er dette andet, end en aandelig Tortur, der ofte, navnlig for den uskyldige, maa ske ædle Anklagebe, er langt utaaleligere end den legemlige? Er det ei at befrygte, at den Inkvifit, der maa undergaae en saadan Examination, og tilmed er undergivet en streng ensom Arrest, der er berøvet sit Arbejde, og som efterhaanden aandelig og legemlig slappes, og kun seer Skjæbnel og Fortvivlelse for sig, tilsidst, fjendt uskyldig, kan afgive en Tilstaaelse? Er det retfærdigt, naar Anklageren, der skulde bevise sin Anklages Sandhed, ei blot fordrer, at hans Modstander skal levere Beviserne for sin Brøde, men anvender sige Listens og Magtens Vaaben for at erholde disse Beviser? Forudsætter denne hele Undersøgelsesmethode ei, at Inkvifiten, hvis Skyld skulde bevises, er skyldig? Og er

det retfærdigt at gaae ud fra at Vedkommende er skyldig, fra at det, der skulde bevise, alt er bevist, og derefter indrette Underfølgelsen? • Vi kunne ei andet end ansee denne hele Inkvifitionsmaade som uretfærdig og forfæstelig, og den vil i Reglen ei heller fore til at erholde den forslagne Forbryders Tilstaelse, medens den kan bewirke, at den svage, frygtsumme Inkvifit lyver paa sig selv. En sliq Inkvifition vil i hvert Fald let medføre, at Inkvifiten fra først af med Frygt og Mistro betragter Inkvirenten, saa at han, om end uskyldig, af Frygt kan afgive feilagtige Forklaringer. Med Hensyn til Inkvifiten, der nægter at svare, maa denne Underfølgelsesmaade ogsaa konsekvent føre til legemlige Tvangsmidlers Anvendelse, hvilke man dog, som alt sagt, vil have stor Vanskelighed ved at bevare. Det er derfor selve Principet og ikke blot de mest iøinefaldende, uretfærdige Konsekvenser af det, der maae opgives.

Med Inkvifitionsprincipet, forenet med de lovbestemte Besviðregler, følger nødvendigvis en hyppigere Anvendelse af *Restitution*. Naar Inkvifiten kan gaae paa fri Fod, kan tale med Slægt, Venner, Medskyldige og den, der optræder som hans Forsvarer, da kan han forberede sig paa de Spørgsmaal, der skulle gøres ham, styrke sit Mod og samle ny Kraft efter ethvert Forhør. Inkvirenten vil altsaa have store Vanskeligheder ved at faae ham til at tilstaae; den ene Dags Arbeide vil være spildt ved den Frihed, der følger paa Forhøret, og der maa da den næste Dag begyndes forfra. Naar derimod Inkvifiten staaer ene, forladt, er overgivet til sine egne Betragtninger, kun forlader Fængslets Gæller for at staae for Inkvirenten, der forhører ham, og han atter forlader denne, for at vende tilbage til sit stumle Opholdssted, hvor han muligt træffer Mennesker, som han maa føle en Rædsel ved at være i Selskab med, som muligt endog ere Spioner, der

kunne fremstaae som Vidner mod ham, da kan der være større Sandsynlighed for at han taber Modet, opgiver Haabet om at udholde sine Kvaler, og saaledes bringes til at erklære sig som Forbryder. Arrestationen er altsaa et naturligt, ja et nødvendigt Supplement til Inkvisitionsprincipet. Vi see derfor ogsaa stedse, hvad end Lovene bestemme derom, at Inkvisitionen paa Embedsvegne i Praxis fører en hyppig Arrestation med sig. Ifølge Bestemmelserne i D. L. 1. 19 og 1. 23 kunde kun den fængsles, der grebes paa ferst Gjerning, eller selv til Ting vedgik en Forbrydelse, hvorfor han burde lide paa Liv eller Lemmer, hvorimod han, naar han blot sigtedes for en saadan Forbrydelse, kunde stille Borgen for sig, og kun i det Tilfælde, at han ei gjorde det, fængsledes. I mindre kriminelle Sager kunde der altid stilles Borgen. Ifølge Loven var Arrestationen altsaa meget sjelden, men da var Inkvisitionsprincipet ei heller indført.

Efterhaanden er Arrestationen bleven overladt til Inkvisitens Vilkaarlighed, og dens Anvendelse i Praxis er bleven Regel i Stedet for Undtagelse; den anvendes ofte i de ubetydeligste Sager, og den anvendes i al sin Strengheid, idet Inkvisiten udeluktes fra Samkvem med sin Familie, Venner eller en Forsvarer. De nyere Loves Aand, som man kalder det, om end ei deres Bogstav, er ogsaa for Arrestens hyppige Anvendelse, idet Lovgiveren synes at gaae ud fra, at den i Almindelighed finder Sted *). Det behøver vel neppe at bemærkes, at Arrest er et stort, et uerstatteligt Onde, der tilføies den Anklagede. Han lider det værste Onde, noget Menneske

*) Arrestbrevet udgaaer end ikke altid fra Dommeren. Det betragtes som en administrativ Akt, hvis Lovlighed skal prøves af den højere Administration. I saa Henseende staae vi tilbage for Tydskland, hvor man dog betragter Arrestbestutningen som en Dom, der kan forbædes prøvet af de højere Domstole.

kan lide, det at være Friheden berøvet, medens det endnu er nærgjort, om han er skyldig eller ikke skyldig, — et Onde, der ofte er langt større end selve Straffen, hvortil han kan dømmes. Hvo skal oprette den Ufkyldige Frihedens Tab? Er statter Friindelsen ham det Onde, han alt har lidt? Er det ei under alle Omstændigheder et haardt Tillæg til den Skyldiges Straf? Og er der Garanti for en Tilstaelses Sandhed, der afgives af den, der muligt vil foretrække en ringe Straf for det Onde, han ved Arresten lider? Arrest kan være nødvendig, for at sikre sig den Anklagedes Tilstedeblivelse, men det er kun en ufulkommen Retspleie, der gjør det nødvendigt at anvende den, for at fremkalde Tilstaelser.

Vil man forebygge den hyppige Arrest, maa man afskaffe Inquisitionen. Man kan ei have Virkningen, uden at have Marsagen. Erkjendes det, at Humaniteten fordrer, at man indskrænker Arrestabiliteten, da maa man have dens Marsag: det inkvisitoriske Princip, og tyе til Anklageprincippet, der gaaer frem paa en anden Maade. Indskrænker man Arrestvæsenet og bibeholder Inquisitionsprincippet, da kan man gjøre det høist vaanskeligt for dette at virke med Kraft og Nytte.

III.

Den skriftlige Procedüre.

Krænelse af den Anklagedes Ret. Forvansknng af Bevismidlerne.
Betydningen af Aktionen og Defensionen. Skriftlighedsens indtrekte
Virkninger.

Den skriftlige Procedüre finder Sted, naar Alt, hvorpaa den endelige Dom skal bygges, nedskrives, og der ei kan tages Hensyn til Andet, end hvad der findes i de skrevne Akter.

Det forandrer ei Skriftlighedens Natur om Indsirenten og Dommeren falde sammen i een Person; thi Dommeren kan, selv om han kjender en Sag udenfor Altiene, kun tage Hensyn til disse. Skriftligheden og Indvisitionsprincippet have tillige medført, at den Anklagebe ei er tilstede, naar Vidner eller Andre afhøres, men kun igjennem Altiene lærer Vidnesbyrdene at kjende. Skriftligheden følger naturligt med de faste Bevisregler og Indvisitionen, den er saagodtsom nødvendig, hvor der findes flere Justanser, da den hele Undersøgelse ellers maatte gjentages for hver af dem.

Den preussiske Immediatkommission siger om den skriftlige Procedure *): „Endelig synes det ogsaa at være den Anklagebeshellige Ret, at hans Dommere høre ham selv og hans Forsvarere, at de høre hans Forsvarsgrunde fra hans egne Ræder og i den Sammenhæng, hvori han fremstiller dem, at de endelig i deres egen Nærværelse stille ham overfor Anklageren og Vidnerne. Det er uretfærdigt og umenneskeligt at fordomme selv den, der aabenbart er skyldig, uden at høre ham“. Disse Ord angive Skriftlighedens første og største Feil. Det synes tilvisse at være den naturligeste og betydningsfuldeste Ret for den, der er anklaget, for den hvis Liv, Ære eller Frihed, staaer paa Spil, at han stilles for den, der skal domme ham, at han frit og uhindret kan udtale sig for denne om Alt, hvad han i et saa høiideligt Øieblik trænger til at sige til sit Forsvar, og at han kan udtale det paa den Tid og paa den Maade, som han ønsker. Denne Ret berøves den Anklagebe, naar hans Ord igjennem en Anden, der nedskriver dem, skulde meddeles Dommeren, idet de derved, hvorom senere, ei blot tabe en stor Del af deres Indhold, men ei kunne

*) Gutachten über das mündliche und öffentliche Verfahren S. 14.

komme paa den Maade og under de Omstændigheder til Dommeren, som den Anklagebe finder det mest hensigtsvarende.

Det synes ligeledes at være en simpel Retfærdighedsfordring, at den Anklagebe maa see og høre dem, der ved deres Forklaringer skulle indvirke paa hans Livs Skjebne, høre hvad Vidnet forklarer, hvorledes det forklarer, og hvorledes det optræder under Forklaringen, for at han derefter kan bestemme, hvorledes han vil forsvare sig, hvilke Indsigelser han vil gjøre mod den afgivne Forklaring, hvilke Spørgsmaal han vil stille til Vidnet, og naar han vil stille dem. Denne Ret berøves den Anklagebe, naar han kun middelbart, og efter den hele Forklaringss Afgivelse, lærer Vidneforklaringerne at kende, og ligeledes kun igjennem et Mellemled, uden selv at være tilstede, kan faae stillet Spørgsmaal til Vidnet.

Denne Krænkelse af den Anklagedes Ret er under alle Omstændigheder et stort Dube, men der vilde dog for en Del kunne lades derpaa, dersom de skrevne Protokoller med fuldkommen Trostøb kunde giengive hvad der er fremkommet under Forhørene. Men er dette muligt? Forhørene indeholde hovedsagelig den Anklagedes og Vidnernes Forklaringer. Naar man skal kende disse tilfulde, for derpaa at bygge en Dom, er det ei blot nødvendigt at vide hvad der er sagt, men hvorledes det er sagt, og hvorledes de, der have afgivet Forklaringen, ere optraadte under den. Herved gives nemlig ofte vigtige Bidrag til at kende Inkvisiten, og til at bedømme Rigtigheden af saavel hans som Vidnernes Forklaringer. Vi have alt paaapeget dette ved at tale om de lovbestemte Bevidsregler. Det vil nu let vise sig, at det er en fuldkommen Umulighed, ved Skrift at giengive Miner, Gebærder og den hele Maade at være paa, at betegne Skjelven, Uro, Rødmen, Blegnen, eller Ro, Fasthed, værdig Holdning o. s. v. Man kan i en Protokol bemærke: Inkvisiten bleguede, skjæluede, var urolig

o. s. f., men dette siger naturligvis Intet, da det kommer an paa, under hvilke Omstændigheder det skee, og paa Bedkommendes Karakter og hele Væsen, hvad Vægt der kan tillægges sligt. Dommeren kan, uden at kende alle Forholdene, ligesaa godt vildledes som oplyses ved slige Bemærkninger. Men hvorledes skal Inkvisenten fyldestgjørende oplyse alle Omstændighederne for Dommeren? Man har i nogle Stater forsøgt at indføre særegne Protokoller for at beskrive Miner, Gebærder o. s. f., hvorved der da burde ansættes særdeles udmærkede Kunstnere, men slige Forsøg ere saa latterlige, at man ei for Alvor kan tillægge den Art af Protokoller mindste Vægt. Skal Inkvisenten altsaa ei ganske forbligaae at omtale Omstændigheder, som han maafe selv betragter som meget vigtige, da er der ei Andet at gjøre, end at lade ham afgive sit subjektive Skien over, hvorledes han har opfattet Vidnets eller Inkvisitens Optraaden, og erklære hvad Vægt han mener der kan tillægges den. Herved forlader man imidlertid den egentlige Basis for den skriftlige Procedüre, idet man lader Inkvisenten være Dommer, lader hans Skien træde i Stedet for de skrevne Protokoller. Det synes derfor ogsaa langt konsekventer, som man i de fleste Stater har gjort, kun at tage Hensyn i Dommen til det, der kan nedskrives. Naar man imidlertid gjer det, da afhjærer man, som alt sagt, mange særdeles vigtige Oplysninger, der navnlig, naar der er Spørgsmaal om at bedømme Inkvisitens Hensigt, kunne være aldeles nødvendige, for at komme til Sandhedens Erkjendelse. Alt paa Grund heraf staaer den skriftlige Procedüre saaledes nendelig fattig i Sammenligning med den mundtlige.

Et andet Tilfælde, hvori den skriftlige Procedüres store Mangler seles, er, naar der er Spørgsmaal om, i hvilken Stilling eller Bevægelse et Vidne har seet Inkvisiten eller den, der har været angrebet, f. Ex. i Slagsmaal, Drabs-, eller

deelige Tilfælde. Spørgsmaalet om en Død har aflivet sig selv eller er dræbt, om en Inkvisit har brugt nødværge eller været Angriber og deelige, vil ofte afhænge af Vidnets Forklaring om Legemets Stilling eller Bevægelser. For at forestaaes, maa Vidnet ofte selv gjøre en Bevægelse, eller sætte sig i den Stilling, som det vil betegne. Dette kan ei beskrives i Protokollen. Inkvisenten, der seer, maa selvstændig domme og afgjøre, hvad Betydning der kan tillægges det, der saaledes er oplyst for ham. Her opgiver man altsaa Protokollerne og tyer til Inkvisitens subjektive Skjon, der sættes i Stedet for Dommerens; man erklærer i Virkeligheden Skriftligheden for ude af Stand til at opfylde sin Bestemmelse^{*)}.

Herved blive Manglerne ei staaende. Hvorledes vil det, der kan meddeles i de skrevne Protokoller, blive behandlet i disse? Det vil strax vise sig, at ei engang dette fuldstændig gjengives. Derfom de skrevne Protokoller ei skulle fylde op til en umaaelig Storrelse, og derfom de ei skulle fremtræde i et for Dommeren ofte uforstaaeligt Sprog, maa Inkvisenten efter et Skjon bestemme, hvad der skal meddeles, og det, der meddeles, gjengiver han i den Form, som han finder mest passende. Dette seer overalt, hvor man benytter Skriftligheden. Herved opstaae imidlertid let store Ulemper. Idet Inkvisenten ei gjengiver hvad der er forklaret, men kun et Uddrag deraf, saa er det, hvor dygtig og samvittighedsfuld han end er, aldeles uundgaeligt, at mange ofte særdeles vigtige Oplysninger gaae tabt. Meget kan synes ligegyldigt i det Øieblik det skal nedskrives, skjøndt det, naar Sagen betragtes i sin Helhed, vilde kunne have en stor Betydning. Inkvisenten vil derhos, ifølge sin naturlige Stilling, snarest være tilbøielig til at frem-

*) Jvf. Reue, b. a. S. S. 94.

hæve det, der taler imod Indviisten, og, uden selv at vide det, tage mindre Hensyn til hvad der taler for ham. Dertil kommer, at ethvert Menneske har sin eiendommelige Maade at opfatte Forholdene paa. Muligt vilde den, der endelig skal domme i Sagen, have betragtet Omstændigheder som betydningsfulde, hvilke Indvirenten, efter sin bedste Overbevisning, ei har anseet værdige til at optages i Protokollerne. Selv om altsaa Udbraget er udarbejdet samvittighedsfuldt og med Dygtighed, vil det især i vidtløftige Sager, hvor Gjengivelsen maa blive mest ufuldstændig, og hvor man i Reglen trænger til at faae den allerfuldstændigst, yste hænde, at man kun faaer et meget ufuldkomment Begreb om, hvad der under Forhørene er foregaaet og oplyst.

Protokollerne give imidlertid ikke blot et ufuldkomment, men et urigtigt Billede af Undersøgelsens Resultater. Hvad enten, saavidt see kan, Alt, eller kun en Del af hvad der forklares, nedskrives, seer dette ei med den Forklarende, men med Indvirentens Ørb. For at give et forstaaeligt, let overfueligt Grundlag for Dommerne, bearbejder Indvirenten det Stof, han modtager. Ordene, Sætningerne, den hele Udtryksmaade blive ei Indviistens eller Vidnernes, men Indvirentens. Denne har, efterat Forklaringen er afgiven, først selv at forstaae den, og naar Noget er ham uklart eller uforstaaeligt, da at søge nyere Forklaring, og, efterat han er kommen paa det Nødvendige hermed, gjengiver han det paa sin egen Vis i Protokollerne, for at Dommen derpaa kan bygges. Nu kan det vistnok aldrig undgaaes, at Forklaringerne, ved at isæres dette nye Kløbedemon, ville tabe meget. Grove Misforstaaelser, forfæslige Forvanskninger ville vel være fældne, men idet Ordformlingen og Fremstillingsmaaden undergaae Forandringer, faaer Forklaringen let en anden Betydning, end

den burde have. Det den Forklarende cirubommelige Præg gaaer tabt; Inkvirentens Dpfattelse og Gjengivelse af de fine Nuancer i Udtrykkene vil ofte være mindre rigtig. Forklaringen, der nedskreven med de Ord, hvori den var afgiven, vilde forekomme ubestemt, vilde vidne om Usikkerhed i Tanken, om Mangler i Dpfattelsesevnen, om en svag Husommelse, om en Mangel paa Evne til rigtig at gjengive, fremtræder ofte i et jirligt, klart Sprog, og synes at vidne om, at den, der har afgivet den, har været i Besiddelse af alle de nødvendige Egenskaber for rigtig at opfatte og vel at gjengive.

Man troer vel at finde en Garanti for Protokollernes Paalidelighed deri, at Vidner og Inkvistatører høre deres Forklaringer oplæste, og bekræfte Rigtigheden af dem. Men er dette en sand Garanti? Som Leue*) siger: „Vidnet kan aldrig kjende sig selv i hvad der er nedskrevet; det har i Stedet for sig selv en Oversættelse“. „I en Bondepiges Forklaringer gjensjender man stundom J. P. F. Richters geniale Udtryksmaade, og gamle Kjællinger bruge Hegels Terminologi“. Naar nu den Forklarende seer sig selv optræde med det elegante Sprog, med de lærde Fraser, hvad skal han da gjøre? Ofte forstaaer han aldeles ikke, hvad han selv har sagt, og han undseer sig muligt ved at udtale det. Ofte vil han føle sig smigret, ved at han optræder paa en saadan Maade, og han glemmer i sin Glæde at undersøge, om det der oplæses ogsaa er hvad han har sagt. Atter andre Gange kan han ei følge den hurtige Dplæsning, og, idet, han har en blind Tro til Dommerens Dygtighed og Retfærdighed, bekræfter han Rigtigheden deraf. Selv om han troer, at det, der er nedskrevet, er forskjelligt fra, eller usfuldkomment gjengiver hvad han har sagt, vil han ofte troe, at Feilen ligger hos ham

*) Anklageproces S. 89 og 92.

selv, i hans svage Opfattelseevne. Skulde han endog driste sig til at gjøre Indsigelser mod hvad der er nedskrevet, vil han dog ofte, naar han skal ndrykke, hvori han troer at finde Feil, have stor Vanskelighed ved at gjøre det klart for Inkvisrenten, hvori Feilen ligger. Naar Inkvisrenten derhos, som ei sjældent vil hende, forsægter sin Opfattelse og Udtryksmaade som den rigtige, ville de allerfærreste Vidner eller Inkvisiter have Villieskraft eller Evne til at faae deres Fremstilling nedskrevet, for at supplere eller modsigge hvad Protokollen indeholder. Det turde saaledes være en saare ringe Garanti, der ligger i, at Vedkommende bekræfter Protokollens Rigtighed.

Noget troe maasse ogsaa, at Feilene og Ufuldstændighederne i Protokollerne i Reglen rettes og ndfyldes, da Dommeren vil fordre Oplysninger og noiere Forklaringer, hvor han finder, at det behøves. Men det maa erindres, at det i Reglen vil være umuligt af Protokollen at see de Mangler, der eksistere. Dommeren modtager en Fremstilling af Forhørens Gang, der ei bærer noget Præg af Ufuldstændighed eller Urigtighed. Det er kun i de færreste Tilfælde, at enkelte Bink eller Oplysninger, som f. Ex. forudsætte Noget som bekendt der ei findes i Protokollerne, kunne lede Opmærksomheden hen paa Ufuldstændigheden. I Almindelighed vil Inkvisrenten nok sørge for, at Alt, hvad han nedskriver, passer sammen, og at det Hele fremtræder i en afrundet, tilfredsstillende Form. Der vil udtrædes en høj Grad af Stjødelsløshed og Ligegyldighed fra Inkvisrentens Side, naar Dommeren skal kunne opdage Ufuldstændigheden eller Urigtigheden.

I Anerkjendelsen af de anførte Ulemper, har man i den senere Tid oftere foreslaaet at gjøre Retskrivere til en fuldkommen selvstændig Person, til Protokollens Herre, i Stedet for at han er et blindt Redskab i Inkvisrentens Haand. Hermed vilde vinde, at man dog havde en i Reglen uhjælp-

Person til at seere Protokollen, medens Inkvisenten som saadan vil være tilbøielig til Ensidighed. Men i Hovedsagen vilde man ei opnaae stort. Et af to: Enten skal Skriveren ligesom Inkvisenten bearbejde det hele overleverede Stof; de paapegede Feil og Mangler vilde da vedblive, og det maaste i en endnu høiere Grad, end hvor den i Reglen dygtigere Inkvisent havde dikteret til Protokols. Eller ogsaa skal Skriveren nedskrive Alt, saa at alle Spørgsmaal og de derpaa følgende Svar, det være sig vedkommende eller uvedkommende, forstaaelige eller uforstaaelige Ting, maatte føres til Protokols. Men i saa Fald vilde, som alt sagt, Retssprotokollerne vistnok søulne op til en saadan Størrelse, de vilde fremtræde i en saa forvirret Skikkelse, at det vilde blive et høist vanstelig Arbejde for en Dommer at arbejde sig ind i en i og for sig vidtløftig Sag. Man vilde derfor snart atter vende tilbage til de ufuldkomne, men dog overkommelige Protokoller.

Vi troe saaledes, at det maa staae fast: At de skrevne Protokoller altid vilde give et ufuldstændigt og i Reglen et urigtigt Billede af hvad der er fremkommet under Forhørene. Dommeren, der selv seer og hører Alt, kan feile, men der gives ham dog det hele Materiale, der kan gives, for derpaa at bygge en Dom. Naar han derimod skal see og høre igjennem en Anden, da kan ei blot han selv feile i sin Opfattelse og Bedømmelse af hvad der meddeles ham, men den Anden kan ogsaa feile i sin Opfattelse og Gjengiven, saa at Faren for at der feiles stiger betydeligt. Naar hertil kommer, at Meddelelsesmidlet altid er høist ufuldkomment, da er Faren for at der kan feiles uldvist stegen til en forfærdelig Høide. Snart er det Uskyldigheden, snart er det Retssikkerheden, der maa lide ved sige Mangler.

Man benytter, for at erholde Sagerne oplyste saa fuldstændigt som muligt, i de fleste Stater Aktorer og Defensorer. Disse have det høie, skønne Kald at optræde som Repræsentanter for Retsfærdigheden og for den, der trues med Lovens strenge Byd. De kunne vistnok under alle Omstændigheder stifte nogen Nytte, men det kan dog ei nægtes, at deres Virksomhed taber en meget stor Del af den Betydning, som den ellers kan have, paa Grund af Skriftligheden. Anklager og Forsvarer have at undersøge og paavise: 1) om de fremkomne Beviser ere afgjørende, saa at den Anklagedes Brøde kan antages at være bevist, 2) hvorvidt den Anklagede, dersom Handlingen, hvorfor han sigtes, er bevist, kan anses som tilregnelig. For at bedømme det første Spørgsmaal, er det nødvendigt for dem at underkaste Inkvistens og Vidneres Forklaringer en Prøve. De maae undersøge, hvorvidt Vidnerne ere troværdige, og hvilken Bægt, der kan tillægges Inkvistens Forklaringer eller Tilstaaelser. For at gjøre dette, er det fremfor Alt nødvendigt, at de kjende hele Gangen i Forklaringerne, fra først til sidst, for at de kunne paavise alle Ubestemtheder, Modsigelser og Urigtigheder i Forklaringerne; for at de kunne opklare de dunkle Punkter, benytte alle Hentydninger og Vink, der kunne føre dem paa det rette Spor. Men nu forsvinder igiennem Skriftligheden for en stor Del hele dette rige Materiale. De have ei andet end det tørre, magre Uddrag af Forhandlingen, der giver et saare flet Begreb om Maaden, hvorpaa Forklaringerne ere afgivne, og som altsaa frembyder meget ringe, om nogen Anledning til at gaae ind paa en Bedømmelse af disses sande Værd. Hvad der bliver Gjenstand for Undersøgelse indskrænker sig til, om de oplyste Omstændigheder ere i Stand til at danne det af Loven fordrede Bevis. Men denne Undersøgelse er vistnok meget lidet betydningsfuld for Aktor og Defensor, da Dommeren

selv vil være i Stand til uden Veiledning at afgjøre et slikt Spørgsmaal.

Endnu mielligere er Sagsførernes Stilling, forsaavidt Spørgsmaalet dreier sig om den Anklagedes Tilregnelighed. For at gaae ind derpaa, maa man trænge ind i Sjælens dybeste Hemmeligheder, søge Motivet til og Hensigten med Handlingen, forklare begge Dele ved det foregaaende Liv, ved de Forhold, hvorunder Vedkommende har levet, navnlig ved alle de Omstændigheder, hvorunder Handlingen er foretaget, og den Maade, hvorpaa han er optraadt under Sagen. Medens Synet af den Anklagede, medens enkelte undslupne Ord stundom kunne kaste et Blik ind i hans Sjæl, saa staae alt Anklager og Forsvarer her fattige, blottede for de første og nødvendige Betingelser for at opfylde deres Kald. De have maaske aldrig tilforn seet den Anklagede, de have ei iagttaget ham under Forhørene; de kjende Intet til ham uden igjennem de skrevne Akter, der i hvert Fald danne Basis for Sagen, og som give et meget ufuldstændigt, om noget Begreb om hans indre Liv. De ere ude af Stand til at opfylde deres Kald; de ere henvisne til skrevne Akter, hvoraf de skulle gjøre et Uddrag, for at sige Dommeren, hvad han selv kan læse.

Det tilsyneladende saa vigtige Kald synker saaledes ned til den aandøstøvende og lidet opbyggelige Udbragen af Protokollerne. Dommerne, for hvem der skrives, betragte det snarere som et Onde end som et Gode at gennemlæse vidtløftige Indlæg for og imod, for at høre det gjentaget, som de, ved at læse Akterne, mene at kunne sige sig selv. Følgen heraf bliver, at Aktor og Defensor betragte deres Hverv med stedse større Ligegyldighed, og at de sjældent behandle de kriminelle Sager med den tilhørlige Alvor. Man er derfor ogsaa i flere Stater gaaet saavidt, at man ganske har affkaffet Aktor og Defensor, eller forenet dem i een Person. Dette er

Tilsældet i Østerrig, hvor Defensionen ansees som en Pligt for selve Dommerne, ligesom i Norge, hvor man ved de underordnede Retter har forenet Aktor og Defensor i een Person, samt i de fleste tydske Stater og hos os i de mindre betydelige Sager, i hvilke man lader Aktionen og Defensionen bortfalde.

Dette er den yderste Konsekvens, hvortil den skriftlige Procebdüre fører, at der ei engang gives den Anklagebe en Forsvarer.

Vi have omtalt de direkte Ulemper, som Skriftligheden medfører; der ere ogsaa indirekte. Den største af alle er den, at Inkvirent, Dommer og Alle, der have med den at gjøre, let tabe deres Livsfriskhed, og at deres Følelse slappes. Hvilket trættende og aandsfløvende Arbejde er det ei Dag ud og Dag ind at besatte sig med de skrevne Protokoller? Hvor fløvende maa det ei være steds at see Livet og dets Alenbarelser igjennem de skrevne Akter? Hvilken Forskiel mellem at see Kampen for Liv, Ære og Frihed ført mundtlig mellem forskjellige Parter, og at gennemgaae den skriftlige Bearbejdelse, hvorved Livet er forstenet, Aanden er udsuget, og kun det tørre, magre Billede, som Protokollerne kunne give, er tilbage? Dommere sidde roligt og mageligt i deres Hjem, for at afgjøre, om et Menneske skal befries eller stilles fra Livet, som om de beskæftigede sig med en Gjeldssag eller anden for dem ligegyldig privat Sag. I Stedet for at være Vidner til det Liv, den Kamp, der udvikler sig i sige de vigtigste Diebliske for Mennesker, og forberedte ved det Indtryk, de saaledes have modtaget, med samvittighedsfuld Alvor at stride til det frygtelige Hverv, de have at opfylde, saa see og høre de Jule, der kan bevæge deres Indre; de ville i Reglen mekanisk læse, hvad der overleveres dem, uden at deres Følelse sættes i Bevægelse derved.

Selv naar Dommerne skulle meddele Noget til hinanden indbyrdes, benytte de atter Fristen. Ting, der muligt kunde opklares ved et eneste Ord, maae oplyses ved Hjælp af skriftlige Meddelelser, der kunne medtage Dage, Uger, ja Maanedes. Feil, der kunde have været rettede i et Minut ved mundtlig Meddelelse, kunne medføre, at en hel Sag maa omarbeides. Enkelte Spørgsmaal, der ouffes stillede til Inkwisit eller Vidner, kunne ei stilles, uden at Inkwirenten sætter sig paany i Bevægelse, og maaffe maa føre Undersøgelsen i en ganske anden Retning end tilforn.

Denne hele Maade at gaae frem paa kan ei andet end høilig bidrage til at trætte Dommerne, gjøre dem kjede af og utilfredse med deres Stilling, indtil de tabe den sjælelige Kraft og den levende Følelse, saa at det Kald, der maaffe er det vigtigste af alle i Staten, vil udøves af dem, der ere lidet flittede dertil.

Saaledes have de uhenigtsmæssige Institutioner en uheldbringende Indflydelse paa Alle, der virke under dem, medens de gode udvikle de bedste Kræfter hos Mennesket.

IV.

Hemmelighed i Undersøgelsen.

Krænkelser af den Anklagedes Ret. Hemmelighedens Indflydelse paa Dommerne og paa Folket.

Inkwisitionsprincipet og Skriftligheden medføre Hemmelighed i Undersøgelsen, eller indskrænke i det Mindste Offentligheden i den Grad, at den taber sin største Betydning. Naar Inkwisitionen nemlig ret skal bære Frugter, naar navnlig Tilraaelser skulle erholdes, er det nødvendigt, at Inkwisten holdes adskilt fra Ydverbeneden, hvorom vi alt have talt ved at

omtale Arrestvæsenet. Skriftlighedens slæbende Gang, med de hyppige Afbrydelser og Gjentagelser efter lange Mellemrum af Examinationen, giver det derhos høist vanskeligt for Nogen at følge en Sags hele Behandling, og den, der ei kan det, vil ei have stor Interesse for overhovedet at overvære Forhandlingerne. Selv om Lovene ei have affaattet Offentligheden, vil den derfor i Praxis forsvinde, saaledes som f. Ex. hos os, paa Grund af Inkvisitionen og Skriftligheden, og det Kontrolmiddel mod Misbrug, der vilde ligge deri, at de, der specielt interesserede sig for Inkvisiten, kunde indfinde sig, og ved deres Nærværelse forebygge, at Ulovligheder og Feil bleve begaaede, vil gaae tabt.

Man vil maaske paaatae, at der dog hos os findes nogen Offentlighed forbunden med Inkvisition og Skriftlighed; men dette er vistnok feilagtigt, og hidrører fra en Misforstaaelse af Offentlighedens sande Væsen. Naar der saaledes forbunden Inkvisent og Skriver findes de saakaldte Tingmænd ved en Undersøgelse, da kan dog vel Ingen for Alvor betragte dem som Folkets Repræsentanter, der skulle give en Erstatning for den fuldstændige Offentlighed. Kancelliet har udviklet, hvorledes disse Mænds Nærværelse Intet har at betyde, og dette Kollegium pleier ei at skildre det Bestaaende med for mørke Farver. Kollegiet udtaler sig saaledes: „Efter Kristian den Femtes Lov skulde 8 valgte Bønder være Tingvidner, men efterhaanden er det gaaet af Brug, at de, hvem denne Bestilling tilfalder, personligen indfinde sig, hvorimod de fleste benytte den Hemmel; Frdg. 4 Marts 1690 § 5 giver til at sende en anden Mand i sit Sted, ved at leie nogle af de fattigste Folk til at udføre saadan Tjeneste for dem. Som Folge heraf, agtes nu denne Bestilling saa ringe, at sjældent nogen anseet eller velstaaende Mand personlig forretter samme. Paa mange Steder er det endog blevet det Almindelige, at den omhandlede Forret-

ning besørget af Folk, som Dommeren - dertil antager og stadigen bruger, imod at de rette Vedkommende erlægge en ubetydelig Betaling, der paa enkelte Steder endog er gaaet over til en fast aarlig Afgift under Navn af Stokkemandspenge. De saaledes af Dommerne antagne Retsvidner ere maaste nok saa dygtige, som de, der vilde sendes af de udfrevne Stokkemænd, men allerede som leiede af ham, og endnu mere efter de øvrige personlige Forhold, hvori de ofte staae til ham, egne de sig kun lidet til udgjøre en Kontrol med ham". Blandt Grunde til Institutionens Forsald nævnes: „Den ubehagelige Forpligtelse at maatte forrette Grinder for Dommeren. Efterat Utskallet er nebsat, og det under kriminelle Forhør, hvor deres Bestilling er vigtigst, til 2, har man dog ei mærket større Tilbøielighed til personlig at udføre fornævnte Forretning. Ved Extraretier (kriminelle Sager) bruges næsten udelukkende Politibetjente som Retsvidner; ja det hænder vel endog ofte, at Dommeren bruger Personer, der staae i hans private Tjeneste som Vidner ved Forhørs Optagelse**). Det synes, at Hans Majestæt dybt har følt, hvor ringe Garanti, der ydedes ved slige Retsvidner, og at han tillige har anerkjendt Usikkerheden af, ved en Reform af dette Institut, at vække Retsfuldsen hos Folket, og lade det føle, at Retspleien el bør være det en ligegyldig Sag. Han har derfor søgt at opfriske Vidneinstitutionen saaledes, at Forretningen skulde udføres efter Dmgang af Borgerne. Efter en meget vidtloftig Forhandling — under hvilken Rancelliet, Kjøbenhavns: Magistrat og Borgerrepræsentanter, Amtsraadene, Sogneforstanderskaberne og Kommunalbestyrelserne have yttret sig, indtil Sagen endelig kom for Stænderne — synes Resultatet nu at ville blive det, at der antages lønnebe Retsvidner i alle Slags Sager, hvorved der vil opnaaes Lidet eller Intet med Hensyn til Retspleiens Reform. Den interessante Forhandling i denne

*) Retsreglaltidende 1841 S. 796 og.

Sag turde give et Bidrag til at vise, hvor vanskeligt det er at indføre halve Reformer i Retspleien. Man føler de store Mangler; men man vover ei at angribe Dubet fra Roden af. Den foreslaaede Vidneorganisation vilde i sin bedste Skikkelse vel have været et Gode, men vil man have en sand Garanti, da maa man indføre Offentlighed, og den maa, for at faae sin fulde Betydning, forbindes med Mundtlighed og Afklageproces.

Ligesaa lidt som Vidneinstituttet kan give et Surrogat for Offentligheden, ligesaa lidt kan der siges at være Offentlighed i Retspleien, fordi Derene til Rettens Sale staae gaarne, naar Indlæg fremlægges, naar Anstande gives, naar Domme oplæses, eller fordi Dommeren giver Motiver til sine Domme, eller endelig fordi Retsprotokollerne ere tilgængelige for Folket. At Domskonklusionens Oplæsning og Fremlæggelse af Indlæg o. s. f. ei kunne vække Interesse, og hidkalde Folket til Retsalen, synes klart, ligesom dets Nærværelse ei vilde være til nogenomhelst Nytte. Mere Betydning kunde der synes at ligge i, at Domsmotiver offentliggøres, og at Protokollerne ere tilgængelige for Folket. Motiverne kunne imidlertid, ifølge Forholdets Natur, ei sige Meget. Naar deres Affattelse ei skal blive et uoverkommeligt Arbejde, blive de saare magre og give et meget ufuldstændigt Billede af Sagen. Man vil derfor ogsaa altid finde, at der blot anføres det Nødvendigste i Motiverne, saasom: „Tiltaltes Brøde er ved egen Tilstaaelse og Sagens Omstændigheder godtgjort; Vidnerne N. N. og N. N. have udsagt, at den og den har begaaet Brøden“. Ved Dom efter Indicier siges der lidt mere, men dog ingenlunde nok, for at man kan bedømme Dommens Rigtighed. I hvert Fald siges Motiverne ei Andet end, at Protokollerne indeholde det og det. Man maa altsaa, som tidligere berørt, rekruttere til bisætte, for at overbevise sig om, at Dommen er

rigtig. Dette besværlige og betydelige Arbejde kan kun en ganske Enkelt foretage sig, og det seer derfor ogsaa høist selbent. Og om det end seer, saa seer man dog ei det man skulde see, for at komme til et sikkert Resultat. Protokollerne kunne nemlig ei vise Andet end, at Dommen, forsaavidt den støtter sig paa dem, er rigtig. Men Hovedsagen er at vide, om Protokollerne ere rigtige, og om hele Behandlingen under Inkvisitionen og Protokollationen har været fuldkommen forsvaarg. Derom siige Protokollerne ei et Ord, og Hovedfordeelen ved Offentligheden: Folkets Overværelse ved selve Undersøgelsen er saaledes meget slet erstattet.

Altsaa har Offentligheden ved en høiere Zustand, hos os ved Hofesteret, saare ringe Betydning i de almindelige kriminelle Sager (i de politiske Sager er Forholdet iildels et andet), idet man ei heller ved den lærer det, der er Hovedsagen, nemlig Undersøgelsen i Sagen, at kende.

Naar saaledes Folket ei er tilstedt Afgang til at overvære Undersøgelsen, maae vi kalde Procedüren i de kriminelle Sager hemmelig, om Folket end kan lære de Resultater, hvortil Inkvisitent og Dømsstole maatte komme, at kende.

Ved denne Undersøgelses Hemmelighed begaaes der først og fremmest en stor Uret mod Inkvisiten. Den, der af Staten forfølges for en Forbrydelse, har et gysligt Krav paa, at hans Medborgere lære at kende hvad der fremkommer for og imod ham, forat de kunne danne sig det rette Begreb om hans Skyld eller Uskyld. Selv om en Dom er nok saa rigtig, erhoder Folket dog ei igjennem den det sande Begreb om Sagen; thi Forhold og Omstændigheder kunne ofte gjøre, at det der er juridisk strafbart endog er moralsk prisværdigt. Ligesom Inkvisiten saaledes have Borgerne Ret til at fordrø Offentligheden, for at de kunne kende, hvorledes den Sag er beskaffen, der forfølges i Samfundets Navn, og for at de kunne see,

hvorledes Retshaandhævelsen, der foregaaer i Samfundets Navn, er beskaffen. Denne Ret kræntes ved Hemmelighedsprincippet.

Med Krænkelsen af Inkvistens og Borgernes Ret gaaer selve Retspleiens Forsald Haand i Haand; Hemmelighed i Procedüren maa virke høist skadeligt paa Inkvirent og Dommer. Vi have alt fremhævet, hvorledes Inkvirenten ifølge sin Stilling vil være tilbøielig til Ensidighed og Partilighed mod Inkvisten, og vi have seet, hvor vaanskeligt det vil være at erholde sandhedstro skrevne Akter. Hvad hiidil er sagt angaaer Inkvirentens naturlige Tendens, og de fra Skriftligheden uadskillige Mangler, der ville indtræde, saagodtsom i alle Sager, uden Hensyn til Inkvirentens Personlighed. Men nu kommer Hemmeligheden til. Den farlige Retning i Procedüren vil da let antage en langt værre Karakter. Idet al Kontrol mangler, ville de voldsomme Lidenstaber, Tilbøielighed til Vilkaarlighed, Uvillie mod Inkvisten let udvikle sig i en forfærdelig Grad. Inkvirenten er ukontrolleret; han er væbnet med en frygtelig Magt; han har Leilighed til de største Misbrug, og der frembyder sig stadig Opfordring til at begaae dem. Han har ofte alt i sit Hjerte fordomt Inkvisten, der ei vil tilstaae, og som muligt ved sin Haardnakenhed, Driftighed, Usandskærbighed og Enghed vækker Inkvirentens Forbittrelse og hans Lyst til at bruge ulovlige, voldsomme Midler. Det maa da befrygtes, at Inkvirenten, hvor strengt Lovene end forbyde det, vil gribe til Anvendelsen af den brutale Magt, at han vil pine ved langvarige Arræster, at han vil anspænde alle Kræfter for ved den aandelige Tortur at udmatte Inkvisten og bringe ham til at tilstaae. Hvad Kontrol gives der mod Misbrug? Kan Inkvirenten et udbrage Undersøgelsen saa længe han lyster, naar han blot kan faae nogenlunde Paastub, for at erholde nye Oplysninger? Hvilken Garanti er der imod Anvendelsen

af Arrest i Sager, hvor det er ganske unødvendigt? Kan Inkwirenten ei ifølge Praxis benytte den i de ubetydeligste krimi- nelle Sager og derved stundom tilfredsstille privat Hævn, eller gjøre det, fordi han har en ugrundet Mistanke? Hvor er Grænsen for den aandelige Torturs Anvendelse? Hvorledes skal det opbages, om den er anvendt til Unytte og i en Grad, som under Døffentligheden vilde have været umulig, fordi Folket vilde være blevet oprørt over den? Hvad Garanti er der imod en urigtig Protokolation? Kan Inkwirenten ei let paa Grund af Fjendskab, Had, Forbit- telse, eller af Overiselse, Dovenskab, Rigegyldighed, Mangel paa Agtpaagivenhed opfatte urigtigt, og føre urigtigt til Pro- tofols? Hvad Garanti har paa den anden Side Staten for at Inkwirenten ei skal ledes af Frygt, af Lædhe, af Partis- hed o. s. v. til at forførmme en Sags Dphlysning, til at standse med den i urette Tid, til at lade den Skyldige slippe fri, eller til at give et fællagtigt Vilde af Sagen ved Protokol- lationer?

Man taler om, at Civilisationen og Humaniteten, der mere og mere udbrede sig, skulle danne de sande Garantier mod Feil og Misbrug. Men det er et stort Spørgsmaal, om Menneskene paa Civilisationens nærværende Standpunkt ere bedre, mere moralsk stærke, end tidligere. Og selv om de vare uendelig bedre, saa kan man ved Indførelsen af Institutioner ei gaae ud fra den Anskuelse, at der ingen Fare er for Feil og Misbrug, thi da behøvede man jo ingensomhelst Garantier i Staten; naar vi skulle forudsætte, at Menneskene ere som Engle i Forstand og i Hjerte, da er det jo urimeligt at kon- trollere dem. Ved Institutionerne skal man søge at danne en Modvægt mod Menneskets Svagheder og Feil; man kan ei hindre, at de eksistere, men man kan gjøre Meget

for at hindre, at de komme til Udbrud, og blive farlige for Borgersikkerheden og for Statens Vel. Man kan saaledes maasse ei udrydde Lysten til at stjæle af et Menneskes Sjæl, men man kan gjøre Meget til at forebygge, at han stjæler, og Enhver vil erkjende, at det var fordommeligt at friste ham dertil. Men er det da ei Pligt at forhindre, at et Menneskes Tilbøielighed til Vilkaarlighed og Usandhed kommer til Udbrud? Hvad skal man domme om, at Staten ligesom indbyder til at lade disse onde Lyster bryde frem i deres fulde Styrke?

Ligesom Hemmeligheden giver Anledning til Misbrug fra Inkvirentens Side, saaledes svækker den i hvi Grad Retsfølelsen hos Folket, og stiller Retspleien i et ofte langt værre Lys end den fortjener. Naar man seer den for en Forbrydelse Anklagebe vandre til Fængslet, og derefter Intet hører til ham eller om ham, forinden han atter er fri eller er dømt til Straf, hvilket varer i Maanedes eller Aar; naar man Intet faaer at vide om den hele Mellemtid, om Inkvitionens og Arrestens Kvaler, om den hele Maade, hvorpaa Beviser samles og Protokoller føres, da er det let at indsee, at Interessen for Retspleien maa svinde, at Følelsen for Retsaaandshævelsen maa svækkes, at Algtelsen for den Anklagedes Ret maa blive faare ringe. Efterhaanden betragtes da Retspleien som en Borgerne uvedkommende Sag. Man overlader det Offentlige at sørge for Retsikkerheden, og gjør neppe de nødvendige Skridt med Hensyn til Angivelser og Meddelelse af Oplysninger; man anseer de Anklagebe for et Udskud af Menneskeligheden, som det ei er Umagen værd at tænke videre paa, og som det er godt om det Offentlige straffer saa ofte og saa haardt som muligt. Om de Anklagedes Rettigheder end krænktes, saa tænker man, at de dog i Virkeligheden fortjene en haard Medfart, og at lidt mere eller lidt mindre ei gjør Noget

til Sagen. Der kan saaledes let opstaae en Slaphed, Ligegyldighed og Samvittighedsløshed, med Hensyn til et af Menneskeheden's vigtigste og største Gøder: Den personlige Frihed. Der kan udvikle sig den forfæsteligste Egoisme, som ei tager sig det nær, om Love og Rettigheder tilside sættes, naar man blot ei selv lider derunder, og i Reglen troer Enhver sig sikker for at komme til at staae paa Anklagebænken. Hertil kan det ofte komme hos et Folk, og denne Tilstand er unegtelig den allerbedrøveligste.

Hvor derimod et Folk ei ganske er nedsinket i Slaphedstilstanden, men følger Retshandhavelsen med nogen Interesse, der vil Hemmeligheden virke ganske anderledes. Maa denne hemmelighedsfulde Fremgangsmaade ei hos Enhver, der tænker noiere over den, vække Rædsel? Maa man ei troe, at Lyset skyes, fordi Gjerningen ei taaler det's Skin? Hvilken vid Mark for Fantasiens Billeder? Hvad Under, om enhver Efterretning om Magtens Misbrug, om haard Behandling, om mørke Arrester, om pinlige Forhør, om urigtig Tilførsel til Protokollerne, gribes med Iver, ndmales med stærke Farver, og blive igjennem hver Mund de gaae stedse rædsommere? Bentham siger med Rette *): „Jo mere hemmelige Domstolene ere, des mere forhadte ere de. — Man har tilskrevet dem 100 Gange flere Forbrydelser end de have begaaet. — Men Folkene handle heri efter Domstolene's egne Grundsætninger. — Disse erklære stedse, at Ustyldigheden og Hemmelighedsfuldheden, hvor der er Spørgsmaal om en Anklaget, ei gaae Haand i Haand. Men giver deres egen Fremgangsmaade ei Anledning til at fatte lignende Mistanke mod dem? Deresom de handlede rigtigt, hvorfor da have Frygt for at vise sig offentlig, hvorfor indslutte sig i Mørket? Hvorfor

*) Oeuvres T. II., Preuves judiciaires L. II. C. X.

gjøre Retssalen til en Hule ligesaa mørk som Tyvens? — Jeg forstaaer ei, hvorledes Nogen tør vove at føre det Sprog: Troer blindt paa min Retsindighed; jeg er hævet over enhver Fristelse, over enhver Feil og Svaghed; yder en ubetinget Tiltro til flige overmenneskelige Egenskaber“.

Derfom Hemmeligheden saaledes ei bevirker en sløv Rigtighedsforpleien, vil den let vække en Rædsel for den, et Had og en Uvillie mod den, der ville være meget forbærvelige. Borgerne see da medlidende paa den, der er udsat for flige Dunder, om han end er skyldig, de række ei Retsfærdighedens Haandhævere en hjælpsom Haand, hvor det behøves; Retspleien vil derved tabe i Styrke og ei stifte sand Gavn; thi uden en levende Retsfølelse hos Borgerne er en god Retspleie en Umulighed.

V.

Appellation.

Dens Betydning som Kontrolmiddel mod Misbrug. Dom i Realiteten.

Da man ei har troet at kunne fæste fuldkommen Tillid til Underdommernes Dygtighed og Upartistighed, har man overalt, hvor juridiske Domstole bestaae, indført flere Instanser (i Reglen 3), og paabudt i de vigtigste kriminelle Sager Appel fra det Offentliges Side, selv om den Domfældte ei forlanger det. De overordnede Domstole besættes i Reglen med et større Antal Dommere, der antages at have en fortrinlig Dygtighed *).

*) At man her og endnu lader Amtmanden — en administrativ Embedsmænd, ved hvis Valg der ingenlunde fornuftelig sees paa den juridiske Dygtighed — beholde Overdommermyndigheden i voldsomme kriminelle Sager, er en saa aabenbar Urigtighed, at det vel snart tør ventes forandret.

De høiere Domstoles Opgave er en dobbelt: At kontrollere de underordnede Dommers hele Virksomhed, og at afgjøre Sagen i Realiteten, ved enten at omstøde eller stadfæste den tidligere Dom.

Hvad den første Virksomhed angaaer, da maa det, af hvad der i det Foregaaende er sagt, være klart, at Overdomstolene kun meget ufuldkomment kunne ndføre dette Hverv, da de ei ville lære den hele Virksomhed, navnlig fra Inkvirentens Side, at kjende, og saaledes ei heller kunne kontrollere ham og tilbørlig drage ham til Ansvar for den. Men selv hvor der ere Feil og Misgreb, som blive aabenbare igjennem selve Sagens Afte, eller som tilfældigvis opdages, kan man ei lægge nogen stor Vægt paa Overdomstolens Opsigtøpligt. Som vi alt tidligere have anført, vil den ene Embedsmand meget ugerne være streng mod den anden. „Korporationsaanden“ siger Bentham, „vil altid gjøre det hvist pinligt for den Overordnede at straffe den Underordnede. Folket har altid Sympathi for dem, der undertrykkes; men Embedsmændene ere af en anden Bestaaenhed; uagtet deres indbyrdes personlige Had, have de steds Sympathi for hinanden, naar der er Tale om at haandhave Embedsanselsen“*). Der hører derfor altid faare meget til at en underordnet Dommer skal drages til Ansvar. Lovene kunne give de fortræffeligste Bestemmelser, de blive frugtesløse. Naar saaledes saavel Kristian den Stes Lov som de nyere Love have fastsat Erstatningsansvar og strenge Straffe, dels for uretfærdige, dels for skjedsløse Dommere eller saadanne, der ved Dphold eller Udflugt Retten spille (Ld. 1. 5. 3 og 9, Fr. 23 December 1735 § 4), saa have disse Bestemmelser, og det navnlig i kriminelle Sager, faare ringe Betydning, skjøndt de netop i

*) Oeuvres T. II. Preuves judiciaires L. II. C. X.

disse ere vigtige og nødvendige. Bør det ei erstattes en Mand, at han uden lovlig Grund udrives fra sin Families Skjød, fra sin daglige Virksomhed, og kastes i længere Tid i et Fængselskyl, udsat for Alles Haan og Misstanke? Hvad kan være nok, for at gjøre det godt igjen, at en Dommer af Partisthed, Udygtighed eller Magelighed, har udhalet en Sag i flere Maanedes eller Aar over den Tid, der behøvedes for at domme i den, og ladet en uskyldig Inkvist lide ved dette unyttige Ophold? Bør ei en Inkvist, der lider en ulovlig Behandling under Undersøgelsen, mod hvem Baud og Brøds Straf uden Grund eller ulovlige Slag anvendes, have Erstatning derved? Vistnok kan ingen Erstatning i slige Tilfælde være fuldkommen fyldestgjørende, men dette er ingen Grund til at Inkvisten slet ingen skulde have. Forholdet synes at være dette: Enhver Borger maa være pligtig til at taale alle de Ulemper, der ere forbundne med en kriminel Forfølgelse; Statens Sikkerhed kræver det. Dømmes han, har Forfølgelsen været berettiget. Men friskendes han, og der ei har været tilstrækkelig Anledning til at anlægge Sag imod ham, eller han i det Hele har lidt en uretfærdig Behandling, da bør han have Erstatning for det Tab og de Lidelser, han uforskyldt har undergaaet. Ligger der ingen Feil hos vedkommende Embedsmand, med Hensyn til Sags Anlæg, Arrest, Forhaling af Sagen, da bør denne Erstatning udredes af det Offentlige. Er der begaaet Feil af Embedsmanden, da synes der ei at være nogen Grund til at forstaae ham for Erstatningsansvar, som ogsaa er hjemlet i Loven. Dette er en Straf, men er den ei forskyldt? Hvorfor straffes Lovovertræderen? fordi han, ved at krænke den Enkeltes Ret, krænker Samfundets. Er det da ei en Krænkelse af Samfundets Ret, idet den Enkeltes Ret krænkes, naar Dommeren begaaer Ulovlighed og Uretfærdighed i sit Raads Udvælgelse? Eller er

denne Retstrænkelse er netop særdeles farlig, da den udgaaer fra den, der skulde haandhæve og tolke Loven i Samfundets Navn?

Man følger imidlertid hos os, og næsten overalt, hvor jurisdiktionale Domstole bestaae, ganske andre Grundsatninger. Det Hvieste en Tiltalt opnaaer, er, at han friiendes ganske, saa at han ei betaler Sagens Omkostninger. Ved Siden deraf, kan han opnaa at see den, der muligvis har brugt den mest uforsvarlige, ulovlige Udsærb imod ham, der derved har tilføiet ham ubødelig Skade, i ganske sjældne Tilfælde af Overdomstolene dømt til at udrede en ubetydelig Mængde til det Offentlige og til at betale Arrest- og dørlige Omkostninger. Det er derimod noget uhyrt, at den Tiltalte faaer Erstatning for Alt, hvad han med Urette har lidt.

Men hvad Garanti er der for den Tiltalte i dette runde, næsten intetfjærende Ansvar for en Inkvirent? Tilfredsstiller denne et personligt Had, gaaer han frem med en fanatisk Grusomhed, følger han Lure og Magelighed, da risikerer han ei mere, end at lide en Ubetydelighed! Overdomstolenes Kontrol er saaledes, hvad Inkvirentens Fremgangsmaade angaaer, meget lidet betryggende for den Anklagede.

Vigtigere er Revisionen af Dommen i Realiteten. Her opstaaer imidlertid de alt tidligere paapegede Ulemper, der følge med den skriftlige Procedüre. Overdomstolene kunne blot domme efter hvad der findes i Akterne; om disse ere fuldstændige eller rigtige, kunne de i det Mindste høist vanskeligt see. Overdomstolene gaae saaledes tilbøds iblinde. Deres Virksomhed er indskrænket til at bedømme, om der, ifølge det forhaandenværende Materiale, er brugt en rigtig Fremgangsmaade eller ikke, om Beviset ifølge dette er tilstede eller ikke, om Loven er rigtigt anvendt eller ikke. I saa Henseende kunne Overdomstolene utvivlsomt være til Nytte, og mange urigtige Domme

ere tilviisde af dem forandrede, ligesom de ved selve deres Tilværelse anspore Underdommerne til større Dygtighed og Samvittighedsfuldhed. Men det kan ei nægtes, at denne Anvendelse af flere Instanser i sig er mindre heldig, at den til dels svækker den dømmende Magts Ansæelse, at den kun er et Nødbanker, for at bøde paa en i det Hele forkastelig Procesdåre og paa usubkomment ordnede Underretter.

Det synes nemlig, at Borgerne let maae tabe Tilliden til Domstolene, naar Staten selv siger, at den har en sliq Misstillid til dem, at det er nødvendigt at lade en Sag vandre igjennem treende Instanser, forinden den bliver afgjort. Vel er det sandt, at naar disse treende Domstole alle komme til det samme Resultat, saa indeholdes deri en Garanti for dets Rigtighed. Men naar dette ei er saa, hvad da? Naar f. Ex. en Underret og en Overret komme til et Resultat, og Hviesteret til et andet, da er det Resultat, den sidste Ret kommer til, det, der gielder, men kan man forlange, at Borgerne skulle have ubetinget Tillid til dets Rigtighed? Naar der sidde udmærkede Mænd saavel i Overretten som i Hviesteret, vil man da ei let være tilbøielig til at have størst Tillid til den Rets Dom, der har de yngre, kraftigere, med Tiden nyere sammenvorede Mænd i sin Midte? Nægtes kan det nemlig ikke, at det er undtagelsesviis, at Manden i den høie Alder bevarer den fulde aandelige Dygtighed, og navnlig er det sjældent, at han forstaaer at følge Folkelivets Udvikling, som ofte er saare vigtigt for at være en god Dommer, eller at han kjender den nyere Litteraturs Frembringelser, der lære Menneskeaaendens Fremskridt, der ofte bibringe nye Ideer om Menneskelivet og dets Øttringer. Kommer nu dertil, at de underordnede Retter motivere deres Domme, og den øverste Ret derimod ikke, da kan det ei undgaaes, at tvende Retters vel motiverede Domme.

snarere ville vække Tillsiden, end den ene Rets umotiverede, fra de andre forskjellige, Dom.

Saaledes kunne de flere Instanser bidrage til at svække i Stedet for at styrke den dømmende Myndigheds Ansæelse, og som Appellen er ordnet, hvor de juridiske Domstole bestaae, synes den at være et Dube, om end et nødvendigt Dube, der er fremkaldt ved en forkastelig Retsorganisation.

VI.

Procediurens Langsomhed.

Langsomhedens skadelige Virkning saavel for den Anklagede som for Rets sikkerheden.

Inkvistitionen, der ei er bunden til at efterspore en enkelt bestemt Forbrydelse, der fornemmelig gaaer ud paa at erholde Tilstaaciser, hvilket giver Anledning til de mange Forhør, Konfrontationer og deslige, maa gjøre enhver Undersøgelse langsom. Den vidtløftige Medskriven af Forhørene, den skriftlige Aktion og Defension, de skriftlige Erklæringer, der ofte maae indhentes fra Sagkyndige, f. Ex. Læger, den skriftlige Motivering af Dommen, ere Omstændigheder, der maae trække enhver Sag end hyderligere i Langdrag. Appellationen, — hvorunder i Reglen atter skriftlig Aktion og Defension og som oftest skriftlig Meddelelse mellem de voterende Dommere benyttes, ligesom en skriftlig Motivering af Dommen i Almindelighed finder Sted, — bidrager sit til at forhale enhver Sag. Den inkvisitoriske, skriftlige Procediure for juridiske Dommere maa derfor altid være meget langsom.

Ligesaa utvivlsomt som dette synes at maatte være, ligesaa vanstelig er det at godtgjøre, at det i Praxis forholder sig

faa. Vel har man i flere Stater i den senere Tid begyndt at udgive Kriminaltabeller, der afgive en Del Oplysninger med Hensyn til Varigheden af de kriminelle Sagers Behandling, men man mangler endnu slige Tabeller for flere Stater, og de, der ere udgivne, ere endnu hvist ufuldkomne og vanskelige at bygge paa. Nogle Tabeller, som f. Ex. de nørste*), berette kun, hvor mange Sager der i Løbet af et Aar ere paadømte, men det er umuligt deraf at slutte til Sagernes Varighed. Andre, saasom de preussiske, angive kun, hvorlænge Undersøgelsen har varet, og ei den Tid, der er medgaaet, indtil endelig Dom er falden. Atter andre, f. Ex. de badenske, synes at opgive, hvor lang Tid Undersøgelsen har medtaget, og dernæst hvor lang Tid der er medgaaet fra Undersøgelsens Slutning indtil Domsfældelsen, uden at man faaer at vide, hvor lang Tid den enkelte Sag har staaet under Behandling; thi det sees let, at der i en Sag, hvis Undersøgelse har medtaget megen Tid, hurtigt kan fældes Dom, efterat Undersøgelsen er sluttet, medens den kortere Undersøgelse kan følges af Domsaffigelse efter lang Tids Forløb. Endelig regnes der i de forskjellige Tabeller aldrig efter Dage, men efter Maanedes, hvilket forarsager en ikke ringe Ubestemthed.

Selv om man imidlertid havde aldeles nriagtige Efterretninger fra alle Lande, vilde det være vanskeligt at anstille Sammenligninger, hvorpaa der kunde bygges. Der ere nemlig mange andre Omstændigheder, end selve Principet for Retsorganisationen, der kunne bidrage til en hurtigere eller langsommere Afgjorelse af en Sag. Landets Størrelse, Retsdistrikternes Udstrækning og Folkemængden, Hyppigheden af Retssessionerne, Ordningen af den foreløbige Undersøgelse og dens Forhold til

*) Tabellerne for de sidste Aar, der, saavidt vi vide, endnu ikke ere udkomne, vilde komme til at indeholde nriagtige Oplysninger om Sagernes Varighed.

den endelige, Anklagemagtens Organisation, Appellationens eller Kassationens Indretning, Forbrydernes Antal og Beskaffenhed, Folkets Karakter, Statens øvrige Institutioner, og den hele sociale og politiske Tilstand, kunne udøve en væsentlig Indflydelse i den ene eller anden Retning. Allervigtigst er det imidlertid, at de mindre betydelige kriminelle Sager overalt behandles forskelligt fra de større, for at forkorte og simplificere Proceduren; man berøver de mindre Sager flere af de Garantier, der ellers anses nødvendige, idet man vil spare Tid og Omkostninger. Hos os paadømmes saaledes Politisager i Reglen uden egentlig Anklage, og uden at Advokat og Defensor beskikkes; Appel til Højesteret er i Almindelighed (Sager, der angaa Tyveri, Hæleri og Bedrageri, ere undtagne) ei tilstødt, uden at Vedkommande er idømt Fængsel paa Bånd og Brød mindst i 10 Dage, eller simpelt Fængsel mindst i 40 Dage. Det er nødvendigt, for at bedømme Kriminaltabellerne rigtigt, at vide hvilke Sager, der i de forskjellige Lande ere undergivne en saadan kortere Behandling, ligesom Angivelsen af den Tid, Sagerne staae under Behandling, ber opgives særskilt for disse Sager og for de øvrige, hvilket i Reglen ei skeer.

Det er saaledes meget vanskeligt at benytte Kriminaltabellerne ved Sammenligninger som disse; men imidlertid have de dog altid nogen Betydning. De ældste Oplysninger man har om Sagernes Varighed, ere vistnok de, der ere hentede fra Samlingen af vigtigere kriminelle Sager fra den ældre franske Retsspleides Tid. Man har udregnet, efter de Oplysninger der ere givne, at disse Sager, som rigtignok næsten alle hørte til de mere omfattende, i Gjennemsnit varede i 6 Aar*). Det er vel ei almindeligt, at en Sag nu medtager saa lang Tid,

*) Baulham: Oeuvres T. II, L. V., C. XIII, Note 2.

men det hænder sig dog, navnlig i Tydskland, endnu ei saa sjældent, at der hengaae 6 à 7 Aar inden den endelige Dom falder. De politiske Forfølgelser efter Frankfurter Attentatet varede i Reglen i 3 til 5 Aar. I Preussien medtog i 1840 alene Undersøgelsen i Gjennemsnit 10 Maaneber, og i 1841 7 Maaneber*). Man seer ikke hvør lang Tid der er hengaaet, inden den endelige Afgjørelse har fundet Sted. I Baden endtes i 1837 Sagerne mod 995 Anklagede i mindst 4 Maaneber, mod 274 i 6 Maaneber, mod 327 i 8 Maaneber, mod 228 i 10 Maaneber, mod 179 i 12 Maaneber, mod 151 i 14 Maaneber, mod 201 i 16 til 24 Maaneber, og mod 33 medgif der endnu længere Tid**). Der er ei opgivet, hvor mange Sager der afgjordes inden 4 Maaneber. I 1842 varede Undersøgelsen mod 905 Anklagede indtil 1 Maaned, mod 973 indtil 4 Maaneber, mod 309 indtil 12 Maaneber. Fra Undersøgelsens Slutning til Domfældelsen medgif indtil 1 Maaned i Sager mod 1282 Anklagede, indtil 4 Maaneber mod 691, indtil 12 Maaneber mod 226, efter den Tids Forløb mod 1 Anklaget***). Da Undersøgelsestiden er beregnet for sig, og Domfældelsestiden for sig, er det vanskeligt at give en tilfredsstillende Oversigt. Naar man sammenlægger begge Tidrum, og uddrager et Middeltal, erhvolder man omtrent $3\frac{1}{2}$ Maaneber til Afgjørelsen af en Sag. Mittermaier anfører†), at medens Sagerne i Gammelbayern, med den skriftlige Inquisition, sjældent endes i mindre end 10, 12 eller flere Maaneber, tilendebringes de i Rhinbayern, hvor Eidsvornereetten er indført, næsten altid i det 1ste Kvartal, efter at Gjerningen er udført.

*) Mittermaier, b. a. S., S. 256.

**) Welcker, Staatslexikon, B. IX, S. 98.

***) Mittermaier b. a. S. Note 23.

†) D. a. S. S. 258—59.

I Danmark ere de hidtil bekjendte Resultater følgende:

1ste Instans.		Endelig Dom.	
Anklagebe, der ere domte inden 3 Maaneber,	efter 3 Maaneber.	Inden 3 Maaneber,	efter 3 Maaneber.
1835. 1688.	673.	1180.	830.
1836. 1761.	768.	1175.	1078.

I 1835 stod Behandlingen i 1ste Instans af Sager mod 16 Anklagebe paa i 1 à 2 Aar, mod 6 i 2 à 3 Aar, mod 61 i 3 à 4 Aar. Til den endelige Afgjørelse medgif i Sager mod 38 Anklagebe 1 à 2 Aar, mod 4 Anklagebe 2 à 3 Aar, imod 2 Anklagebe 3 à 4 Aar, og mod 23 Anklagebe medgif 4 à 5 Aar. I 1836 varede Behandlingen i 1ste Instans i Sager mod 21 Anklagebe 1 à 2 Aar, mod 1 Anklaget 4 à 5 Aar; den endelige Afgjørelse varede i Sager mod 80 Anklagebe 1 à 2 Aar, mod 2 Anklagebe 2 à 3 Aar, mod 1 Anklaget 4 à 5 Aar*). Resultatet stiller sig altsaa ret heldigt for Danmark. Den endelige Afgjørelse har i 1835 i Gjennemsnit medtaget 2 à 3 Maaneber, i 1836 henved 3 Maane-

*) Ved Hjælp af en velvillig Meddelelse fra Hr. Dr. Kayser, see vi os i Stand til at hensætte følgende Tabel for Aarene 1833—40, der angiver, hvor mange Procent af Sager der ere afgjorte i de forskjellige Tidrum.

	Sager, der ere afgjorte i 1ste Instans.		Sager, der ere endelig afgjorte.	
	1836—36.	1837—40.	1833—40.	1837—40.
Den 1ste Maaneb	28.2.	23.7.	22.8.	17.6.
2den og 3de —	43.5.	45.3.	33.7.	34.7.
4de—6te —	19.9.	21.4.	26.1.	28.5.
7de—12te —	6.5.	7.6.	14.0.	15.1.
I det 2det Aar	1.1.	1.6.	2.7.	3.6.
Efter 2 Aar				
Forsøg . . .	0.8.	0.2.	0.7.	0.5.
	100.	100.	100.	100.

neber*). Men saasnart en Sag er nogenlunde vidtløftig, medgaaer der steds en meget lang Tid. Dertil kommer, at, som alt berørt, de mindre Sager (Bødesager undtagne) ere medindbefattede i Kriminaltabellerne. De Sager, der hurtigt afgjøres, ere i Reglen de, der ei kunne appelleres, og som afgjøres uden Aktors og Defensors Betskikkelse. Naar der saaledes for Kjøbenhavns Vedkommende i 1835 opføres Sager mod 313 Anklagede og i 1836 mod 344 Anklagede som endelig afgjorte inden 1 Maanedes Forlob, saa kan man vel med temmelig Sikkerhed paastaae, at det har været ubetydelige Sager, der have været undergivne en summarisk Behandling. Man opnaaer da Hurtigheden paa Retsikkerhedens Betskning, og det kan ei være en Retspleie til synderlig Ære, at man for at faae en Sag hurtigt afgjort, maa nedbryde de Garantier, som man ellers anseer som nødvendige.

Det tør saaledes paastaaes, at den skriftlige inkvisitoriske Retspleie ifølge sin Natur medfører Langsomhed i Sagernes Afgjørelse, og at Sagerne ei kunne forforktes betydeligt, uden at man nedbryder de Garantier, der almindeligvis ansees nødvendige, hvor denne Retspleie bestaaer.

Denne Langsomhed i Procedüren medfører ikke ringe Under.

Lage vi det fra det materielle Standpunkt, følger det af sig selv, at Omkostningerne foreges betydeligt ved den lange Arrest, ved det vidtløftige Skriveri, samt ved at mange Personer under den hele Procedüre maae sættes i Bevægelse.

Langt vigtigere er det imidlertid, at der, ved hver Dag en Sag trækkes ud, bliver tilføiet den Anklagede et betydeligt Under. Dette er navnlig Tilfældet, hvor Arrest er anvendt,

*) Forholdet er i Årene 1837 til 1840 atter lidt ugunstigere, hvilket vil sees af den meddelte Tabel.

hvilket, som tidligere anført, langt hyppigere vil gøres nødvendigt, naar Inkvisitionsprincippet end naar Anklageprincippet er gjort gældende. Den langvarige Arrest vil for den, der erklæres skyldig til at lide en Straf, være et meget betydeligt Tillæg til denne Straf, den vil som oftest, især i forviklede Sager, hvori mange ere anklagede, og deraf en Del for mindre betydelige Forbrydelser, være et søleligere Døde end selve Straffen. Naar den Anklagede friskendes, da er Sagens og Arrestens Langvarighed endnu haarbere, idet den, der erklæres for ikke skyldig i Forbrydelsen, usforskyldt har lidt et Døde, som naturligvis er større jo længere Arresten og hele Sagen har været.

Det er ei blot den Anklagede, men ogsaa Retssikkerheden, der lider ved den langsomme Procedüre. Naar Dommen følger hurtigt oven paa Forbrydelsen, virker den med en ganske anden Styrke til at afstraffe fra Lovovertrædelsen, end naar den afsiges efter lang Tids Forløb, da Sagen ei længer er i frist Minde, og den Tiltalte maaske forlængst er glemt. Det er nemlig ei alene Straffens Eksistens, eller Anvendelsen af Straffen i de enkelte Tilfælde, men maaske nok faa meget Maaden, hvorpaa Domfældelsen fremtræder, der bidrager til at værne om Retssikkerheden.

VII.

Exempler.

Det følger af den Procedüres Natur, vi her have omtalt, at Fremgangsmaaden i Praxis sjældent og i ethvert Fald meget ufuldstændigt opklares. I enkelte Tilfælde har man dog lært nok at kjende, for at see eller ane, hvad denne Procedüre fører til, hvad der kan foregaae, og hvad der foregaaer under den. I saa Henseende have den nyere Tids politiske Sager været særdeles betydningsfulde, fordi saavel deres egen Natur, som de Personers Stilling i Samfundet og deres Ka-

rafter, der i dem vare indvirkede, have gjort, at de have vaft en fær Dymærkfemhed og fremkaldt alvorlige Underføgelfer. Under den Sorg, man maa føle over diſſe beklagelfesværdige Forfølgelfer med Mænd, der under andre Forhold vilde have været en Prydelfe for deres Fædreland, maa man dog glæde fig over, at der ved dem er tændt et Lys, fom har gjort det muligt at danne fig en Foreftilling om, hvorledes det ſtaaer til i Retshaandhævelſens mørke Boliger. Hvad har ſaaledes virket ſtærkere til at fordømme den hemmelige ſtriftilige Inkvifition end de nyere politiſke Forfølgelfer i Tydſkland og i Italien? Dieſe Forfølgelfer, og navnlig de, der efter Frankfurter Altkentatet 1833 bleve ledede af den tydſke Centralkommiffion, bleve førte meget hemmeligt, men hvor 1800 til 2000 Mænd ere indvirkede i en Underføgelfe, maae altid enkelte Dophøninger komme frem. Det er ſaaledes, efter hvad der er oplyst, utvivlsomt, at Underføgelferne bleve ledede med en høi Grad af Enſidighed og Partiſthed af de med en næften uindſtrænket Myndighed udruſtede Inkvirenter, at de fleſte Anklagede og ſelv de, der vare beſkyldte for ringere Forføelfer, maatte tilbringe 3 til 5 Aar i de elendigſte Arrefter, hvor de behandlede med en til Grufomhed grændſende Haardhed, og at ſelv Klageretten over deres Inkvirenter for en ſtor Del var dem berøvet. Nogle kaldtes bort ved en ſor tidlig Død, fordi de ei kunde udholde Fængſernes og Inkvifitionens Kvaler, Andre foretrak en frivillig Død for deres Lidelfer, atter Andre ombyttede Gælehospitalet med Arreſten, og Mange bleve for ſtedſe berøvede deres Sundhed. Diſſe Omſtændigheder maatte bære Vidnesbyrd om, hvorledes den Retspleie var beſtaffen, der fremkaldte ſaa mange Døffe; Sorgen og Indignationen, der ſpredtes omkring i Tuſinder af Familier, tændte Friheds og Retsfærdighedsfølelſens Lys i mangelen Kredſ.

Blandt de mange Underføgelfer ſkulle vi her blot nævne et Par

af de mærkeligste. Til disse maa den mod Dr. Weidig høreregnes. Man saae her en herlig, ædel, fast Karakter, en rigtbegavet Mand, en elsket selvopoffrende Præst, en om kjærlig Mand og Familiefader, — der, om han end ei var fri for nogle af de Feil, de energiske fremadskridende Karakterer ei sjældent have, dog maatte ansees som en Prydelse for sit Fædreland, — i tvende Aar givet til Pris for den frygteligste Undersøgelse. Weidig fastedes i et mørkt, fugtigt, koldt Fængsel; han stillede for en Inkvirent, Georgi, der var raa, slet berøgtet, ham fjendst, fanatisk, forbrunken i den Grad, at han ifølge Lægers Attest havde havt delirium tremens. Hvad Kvaler Weidig led under Inkvistitionen, der blev ført med den største Hemmelighed, vil sandsynligvis aldrig tilfulde oplyses. Det synes imidlertid høist sandsynligt, at han har været belagt med Lænker, at han har været truet med, om ei faaet Brygl, at det nægteedes ham at fremsøre sine Klager over den grusomme Inkvirent, at han ei frit turde meddele sig om sin Sygdom til Fængselslægen, og at denne i 5 a 6 Uger før Weidigs Død ei saae ham, skjøndt han var syg, da Lægen ei maatte komme til Inkvisterne, uden at disse udtrykkelig havde forðret det. Tilfødt synes Weidigs Kvaler at være stegne til den Grad, at han, der ved mange Baand var knyttet til Livet, lagde Haand paa sig selv, om ei for at aflive sig, saa for at befries fra sin frygtelige Inkvirent. Han blev en Morgen funden svømmende i sit Blod. Inkvirenten, der kom til, lod ham, skjøndt han ei var død, ligge $1\frac{1}{2}$ Time uden at bidrage til at frelse hans Liv. De Saar, der saubtes paa hans Legeme, vare ifølge flere Lægers og navnlig det Züricher Fakultets Erklæring af den Art, at han ei kunde have vibragt sig dem selv. Der reiste sig som Følge heraf endog den Mistanke mod Inkvirenten, at han havde Del i Weidigs Død; en frygtelig Beskyldning, som kun den, der arbejder i Mørket, kan udsættes for. Weidigs

Brødre rejste en Sag imod Georgi, men den blev vendt mod dem selv, idet de offentlig anklagedes for Bagvaskelse! Georgi blev end ei, som han selv udtv har tilstaaet*), udspurgt i Anledning af Anklagen mod ham, men i Stedet derfor prydedes han af sin Regering med Ordenstegn, og modtog Taksigelses-skrivelser for sin udviste Nidkærhed som Inkvirent**).

En anden Sag, der har vakt stor Opmærksomhed, er den mod Dr., Prof. Jordan i Marburg, denne høitbegavede Mand, der har et europæisk Navn. Undersøgelsen og Doms-afsigelsen ved Over-Hofretten varede i 5 Aar. Jordan udreves af sin Families Stjød, steg ned af Kathedret, som han havde prydet, for at kastes i Fængsel, og udholde den lange Inkvisitions Kvaler. Der kunde Intet oplyses mod ham, uden nogle lidet betydningsfulde Omstændigheder, der ingenlunde godtgjorde nogen Delagtighed i Revolutionsbevægelserne, og det Høieste der kunde lægges ham til Last var, at han ei havde hindret Bevægelserne, eller spillet en Anglvers nedrige Rolle, hvilket, ifølge en, som det vistnok almindelig antoges, forældet Lov fra den første franske Revolutions Tid, var erklæret strafbart. De elendigste Personer optraadte som Vidner mod Jordan, Mænd, som selve Retten erklærede for utroværdige, og dog udhalede man Sagen, for at afhøre dem, for at konfrontere Jordan med dem. Den første Inkvirent afløstes af en anden, der ansaaes som Jordans Fjende. Efterat Jordans Sundhed var nedbrudt, hans Forme tilintetgjort ved den lange Inkvisition, affagdes der en

*) Erwiderung S. 23.

**) Zuf.: Der Tod des Pfarrers Weibig, Zürich 1843. Welscher: Die Inkvisitionsproceß gegen Weibig und Jordan. Carlshufe 1843. Georgi, Erwiderung. Elegen 1844. Boden: Nachträge zur Vertheidigung Jordans (denne Forf. angriber det først citerede Skrift, men udtaler sig dog i de stærkeste Udtryk mod Georgis Fremgangsmaade S. 15, 2. 12).

Dom støttet paa et meget kunstigt og meget usfuldkomment Indiciebevis, der ifølge den nævnte Lov fordomte ham til flere Aars Fængningsarbejde, paa Grund af at han ikke havde forhindret eller angivet de revolutionære Bevægelser, idet Straffen, paa Grund af den lange 5aarige Arrest, formindskedes med 6 Maanedder! Han dømtes tillige fra sit Embede og berøvedes Ret til at bære Nationalkejsarke. Han maatte derpaa forblive i sin Arrest, for at vente paa Overappellationsrettens Dom. Denne, der faldt et Par Aar efter, omstødte Overhofrettens Dom og frifandt Jordan ganske, men hvad Erstatning har han faaet for sine udstaaede Lidelser og de Tab han har lidt?*)

Dog det er ei blot de politiske Sager, der kunde antages at fremkalde en stærk Inkvitionsfanatisme, der afgive radselvækkende Exempler paa hvad den skriftlige hemmelige Inkvition fører med sig. Og saa i de almindelige kriminelle Sager oplyses flere og flere hviſt betydningsfulde Tilfælde. Vi henvise i saa Henseende til en Del Exempler, som Welcker**) har fremført, for at vise, hvorledes den tydske kriminelle Retspraxis er. Man seer her Exempler paa de strengeste Undersøgelser, der aldrig burde have fundet Sted, paa Inkvitioner, der have været i indtil 7 Aar, der have været ledede med den største Ensidighed, paa Anvendelsen af de frygteligste fysiske og moralske Tvangsmidler, paa urigtige og falske Protokollationer, paa Tilstaaelser for at undgaae Arresten og Inkvitionen. Man troer at sættes Aarthundreder tilbage i Tiden, naar man læser: „Inkvirenten vovede, for at komme til Sandhedens Opdagelse, først paa det grusomste at prygle Inkviten, og da dette

*) Jfr. Urtheil in der Untersuchungssache gegen Scheffer, Eichelberg, Jordan m. M. S. 62 flg. Welcker: b. a. S. Boden: Bertheiligung Jordans 1ste, 2te, 3te Schrift. Jordan. Freigesprochen von dem D.-M.-Gericht zu Cassel.

**) Staatslehrkon, B. IX, Art. Jury S. 51 flg.

ikke hjælp, at bibringe ham ved et gloende Jern tvende lange dybe Saar paa Ryggen, og endelig søgte han, ved saltede Episer og Nøgtelse af Drik, at fremkalde en kvalfsuld Tørst, som den Ulykkelige forsøgte at standse ved at drikke sin egen Urin, for at bringe Inkvistiten til at tilstaae". Dette opdagedes tilfældigt; Protokollerne sagde Intet derom (S. 57). Den bekjendte von Quasten's Sag blev indblebt mod to Tjenere, der vare aldeles uberygtede, og mod hvem ingen Indicier eksisterede. Sagen varede paa 8de Mar. „Den ene Inkvistit bar i 3 Mar Løkker paa Grund af Arrestens Usikkerhed". Efterat det juridiske Fakultet i Göttingen, mod Slutningen af det 6te Mar, aldeles havde frifundet de tvende Personer, der vare anklagede, befriedes de dog ei fra Arresten, hvor de maatte blive til Oldenborger Overappellationsretten havde affagt sin Dom, hvilken atter frifandt begge, men søiede til en syvaarig Underfølgelses frygtelige Kvaler den Straf at indskrænke den Enes Frifindelse til en absolutio ab instantia med dens Følger! (S. 58 flg.) En anden mærkelig Sag er den mod Wendt, der anklagedes for Giftemord og Braudstiftelse. Dreven til Fortvivlelse ved den ensidige Inkvistitions Libeller, der varede over 6 Mar, erklærede han sig skyldig, straffedes med Slag, med Band- og Brødsstraffen, fordi han tilbagekaldte sin Tilstaelse, indtil det endelig, efterat hans Sundhed var tilintetgjort, efterat han selv med sine Born var bragt til Bettelstaven, oplystes, at han var fuldkommen uskyldig. I denne Sag findes Formaninger som disse benyttede af Inkvirenten: „Inkvistiten vilde tvinge Retten til haarbere Midlers Anvendelse, dersom han ei sagde Sandheden, hvorimod han, naar han talte oprigtigt, kunde vente, at man vilde tage Alt i Betragtning, der talte til hans Undskyldning"; og: „at han ved haardnakket Benægtelse forværrede sin Sag og forlænge Arresten". Saaledes troe næsten alle Inkvirenter, at de skulle tale. De gaae ud

fra, at Vedkommende er skyldig; deres Tale synes altsaa ganske rigtig; de troe at være Statens bedste Tjenere ved at gjøre saa! Da Inkvisiten havde tilbageskalbt sin falske Tilstaelse, „foreholdt Inkvisenten ham denne uforstandige Opførsel i haarde Udtryk, og erklærede, at han (Inkvisiten) opførte sig som en elendig Person, som man maatte gjøre kort Proces med, og med hvem man maatte bruge en strengere Fremgangsmaade end hidtil, naar han ei slog ind paa en bedre Vej“ (S. 60 flg.). Her ei Bevis paa Protokollernes Paalidelighed: „I W. blev en Anklaget dømt til 4 Mars Tugthus, hvilken Dom stadfæstedes af den øverste Instans. Tilfældigvis opdagedes det imidlertid, at den Dømte slet ikke var bleven forhørt“. I et andet Tilfælde var i en meget vigtig Kriminalsag en Person alt for dømt, og Sagen stod for Landets Højesteret, da det ganske tilfældigt oplystes, at Inkvisiten var assindig. „For at faae en forstaaelig Protokol, havde Inkvisenten ladet Inkvisiten tale saa forstandigt, at man, ved at læse de skrevne Akter, ei kunde ane den Ulykkelige Tilstand“ (S. 68).

Den Namøse Sag i Holsten afgiver ogsaa et ikke ganske ringe Bidrag til at kjende den skriftlige, hemmelige Inkvisition. Denne Sag, som stod paa fra 1837 til 1842, har vakt en stor Opmærksomhed, idet en af Kongen alt stadfæstet Dødsdom, der netop skulde eksekveres, ei blev fuldbyrdet. Vi indlade os ei paa at bedømme Striden om den domfældte Namø var skyldig eller ikke skyldig, assindig eller ikke assindig, men vi fremhæve kun nogle enkelte Beviser paa Undersøgelsens Gang. For at fremkalde Namøes Bekjendelse „foreviste man ham Liget af hans dødsdømte Barn“, man benyttede „Könens varme og rørende Forestillinger“, „man hensatte ham 3de Gange 3 × 24 Timer paa Band og Brød“, fordi han formentlig skulde have talt Usandhed, hvilket neppe var godtgjort. Under hele Un-

undersøgelsen havde Inkvifiten været belagt med Lænker, ja han blev endog smeddet fast til Gulvet; først da han havde tilstaaet, fik han nogle „lettere“ Lænker paa. Kamæes Hustru, der ligeledes var indbraget i Undersøgelsen, blev der ogsaa anvendt Band og Brøds Straf imod; man paastaar, at hun blev sat i samme Arrest som en berøgtet Spaakvinde, der synes at have været benyttet, for at lede hende til at tilstaae, og hun paastod senere under Forhørene at være bragt til sine Tilstaaelser, „da Inkvirenten saa stærkt og vedholdende havde trængt ind paa hende“. Inkvifiten Kamæe erklærede, at han havde den Forestilling, „at han skulde sidde til han blev fort“, at han følte sig „som omgivet af Mælk“, „at Træværket syntes ham at være svebet og lugte brændt“, at han følte „en Lighet, som om han laae i en Kiste, eller en Død laae paa ham“. Det er muligt, at dette var løs Snak, men ligesom Konen Kamæe muligt har tilstaaet, som hun sagde, ifølge den skarpe Inkvifition, saaledes er det ogsaa muligt, ja sandsynligt, at Kamæe ifølge den lange Arrest, de gjentagne Evangemidlers Anvendelse, og den saa ofte gjentagne Examination, er bleven forvirret, at han har været sat i en feberagtig Tilstand. Vist er det, at han saavel under Undersøgelsen, som da han blev dømt fra Livet, og blev ført til og fra Retterstedet, var i en mærkelig Grad sløv og ligegyldig. Det er atter muligt, at dette var en klogt beregnet Forstillelse, men vi tilstaae, at vi finde det nok saa rimeligt, at det var en fuldkommen Svækkelse af de aandelige og legemlige Kræfter, der har fremkaldt en Ligegyldighed for Livet. Men hvorledes dette end forholder sig, maa der dog spørges, om man virkelig kan tage Tilstaaelser for gyldige; der ere afgivne, efterat slige Evangemidler, en saa ensidig Examination, og slige i hvi Grad fordommelige Midler, som f. Ex. at forevise Inkvifiten hans døde Barn, have været anvendte, for at fremkalde Tilstaaelser?

Kan man ei tilfødt svække og slappe Modstandskraften saaledes, at Døden ansees onskeligere end et saa kvalfuldt Liv? Er det retfærdigt eller menneskeligt at fremkalde Tilstaaelser paa en sliq Vis, selv om de ei ere urigtige? Det synes som om selve Regjeringen i denne Sag har havt en saare ringe Tillid til de juridiske Domstole og til den hele Procedure; thi ellers vilde det unægtelig have været mærkeligt at standse Straffens Execution og forandre den engang stadfæstede Dom*).

Det er muligt, at Inquisitionen hos os ei endnu fremtræder med den energiske Ensidighed, som ofte er Tilfældet i andre Lande, men de samme Fæll vise sig, og maae vise sig, om end i en mindre Grad, ligesom det ogsaa maa erindres, at det først er i den seneste Tid, at Opmærksomheden har været henvendt paa Retsspleiens Mangler, og at man har søgt at opklare dem ved Exempler. Vi indskrænke os til at pege hen paa nogle enkelte Sager fra den nyeste Tid.

I en Mordbrandsag mod Arrestanterne Olsen, Hillestrøm og Lund, der stod paa i henved 4 Aar, er det blevet oplyst, at Inkvirenten benyttede Spionsystemet, for at fremkalde Oplysninger, at han, efter hans egen Tilførsel til Protokollen, „lod tvende af Inkvisterne forandre Arrest, for at faae Leilighed til at forandre Forklaring“, at han lod flere Gange ei blot Ulger, men Maanedes hengaae, uden at optage Forhør, at han belagde Vidner med Arrest, for at erholde de Forklaringer, som han ønskede. En af Inkvisterne, Lund, blev sat i den udsleste Arrest, blev for de ubetydeligste, end ikke beviste, Overtrædelser af Arrestanordningerne gjentagne Gange tilbød saa alvorlige Tæmp, at han, der fort forud havde været syg, i

*) Jvf. Kollegialtidsende 1842, S. 722, 24 og 25. Fædrelandet 1842, Nr. 1032. Kobbe: Criminalproces iøleber Namde, ifær S. 37, 38 og 41. Wülich: Vertheidigung Namdes S. 36, 38, 41, 51, 67 og 68.

længere Tid led deraf; det nægtebed ham, efter at hans Varn var død, at see sin Kone, og da hun fort derpaa laae paa Dødsleiet, nægtebed det ham til det sidste Dieblif at see hende; syg blev han lagt paa Forbedringshusets Sygestue, — altsaa som Inkvifit behandlet lige med en dømt Forbryder. Der nægtebed ham, efter at Forhørene vare sluttede, i Begyndelsen Tilladelse til at give en skriftlig Fremstilling af sin Sag. Inkvirenten mulktieredes ved Overretsdømmen med 20 Rddlr. for de lange Mellemrum mellem Forhørene, uden at der var Tale om at give Inkvifiten, der havde lidt derunder, nogen Erstatning*).

Undersøgelsen i denne Sag, der vistnok i det Bæsentlige ligner den i de fleste kriminelle Sager, viser hvilken vilkaarlig ukontrollerlig Myndighed Inkvirenterne have, hvor ensidige og partiske de ere, hvorledes de behandle Inkvifiter ligesom eller værre end overbeviste Forbrydere, og hvor letfindig en Uvennelse de gjøre af Arrestationen. Tillige faaer man en Ide om hvad Tiltro, der kan havees til Protokollerne, naar Inkvirenten selv til sin Undskyldning siger, „at han har søgt Oplysning udenfor Protokollen“**).

En anden Sag, der viser vor kriminelle Proceedüres Beskaffenhed, er en i sig høist ubetydelig Politifag, der anlagdes mod Tobaksfabrikør Besch m. Fl. Man seer her den Misbrug det fører til, naar Politimesteren tillige skal være Dommer, og man seer hvad Tiltro der kan havees til Retsprotokollerne. En Politimester blander sig i en Tumult, slaaer en Mand, uden at kjende Sagen eller høre hans Klage. Efterat have gjort det, sætter han sig paa Dommersædet, arresterer den aldeles skyldfri, ja, som det strax maatte vise sig, af Politis-

*) Jvf. Fædrelandet 1843, Nr. 1176—78, 1185—1187. Jurbliff Ugeskrift 4de Aargang S. 398 flg. Berlingske Tidende den 21 Marts 1843.

**) Fædrelandet S. 9439.

betjente haardt forurettede Mand, der var en vel anset næringsdrivende Borger, lader ham i 10 Uger sidde arresteret, uagtet 13 Borgere vilde gaae i Kaution for ham. Som Inkvisent dikterer han aldeles ufuldstændigt og urigtigt til Protokols, ibet han udelader en meget vigtig Del af Undersøgelsen, den nemlig, der vedrørte hans egen Optræden i Sagen, som han syntes at føle en særdeles Tilbøjelighed til at skjule. Følge de aldeles ufuldstændige Protokoller, dømmer han dernæst Vedkommende til Bænd og Brøds Straf. Ved Proeedüren for Overretten opdages tilfældigvis Protokollernes Urigtighed, og efter at nye Forhør, først af den samme Inkvisent, og senere af en Anden, ere optagne, frifindes den Tiltalte ganske. Imidlertid faaer han ingen Erstatning for den hele ulovlige Behandling, og Underdommeren, der burde have været alvorlig straffet, idømmes ei engang en Mulkt*). Her opdagede man hændelsesvis den urigtige Protokollation, men hvorledes er det i Reglen muligt for Overdommerne at opdage dette? Inkvisenten kan ikke kontrolleres, saalænge Skriftlighed og Hemmelighed bestaae.

I hvor ubetydelige Sager Politiet troer sig befriet til at anvende Arrest, viser en i Fædrelandet for 9 Oktober 1845 omtalt Sag, hvori en Karl arresteres, og sidder 4 Dage uforhørt, uagtet han ei havde gjort Andet, end at henvende nogle meget uskyldige Ord til en Person, der var Politibetjent, men som el bar noget Tegn, der viste dette, og ei heller selv havde erklæret, at han var det. Det følgende Nr. af det samme Blad meddeeler en Sag, hvori en Smedkersvend, der havde fast Ophold i en By, arresteredes, fordi han ei havde sin Bændrebog, da han kom til en anden By, uagtet han samme Dag, han

*) Jvf. Fædrelandet 1843, Nr. 1242—43. Juridisk Ugeskrift 4de Aargang, S. 845 flg.

arresteredes, kunde faae Arbeide i den By, hvortil han var kommen. Han frifandtes ved Underretsdommen, men idømtes Omkostningerne, efterat have været belagt med Arrest for en flig Sag! Efter at han var frifunden, blev han holdt arresteret til Overretsdommen saldt, og var saaledes i over 4 Maaneder berøvet sin Frihed og sit Arbeide, uden at faae nogen Erstatning for denne mærkværdige Behandling *). Hviſt mærkelig er en anden i det nævnte Nummer af Fædrelandet omtalt Sag, hvori saavel Under- som Overdomstol nægte at afgjøre det Spørgsmaal, om Arresten skulde vedblive eller skulde have vedblevet **). Efter den Grundsætning kunde det blive umuligt, at faae den mest ulovlige Arrest, der engang var paalagt, hævet, eller dens Anvendelses Rigtighed afgjort, hvorved dens Nødvendighed, der besluttede Arresten, vilde være fuldkommen ubegrændset og ukontrollerlig.

Vi have indskrænket os til at nævne enkelte Exempler, der foreligge Offentligheden, om hvis Rigtighed altsaa Enhver vil kunne overbevise sig. Naar man gik ind paa en noiere Undersøgelse, ikke blot af Inkwirenternes Behandling af Inkwisiterne, men paa Politiets Behandling af de saakaldte mistænkelige Personer, vilde der vistnok frembyde sig hviſt mærkelige Fænomener. Dette skulle vi imidlertid ikke her gjøre. De saa Exempler, vi have peget hen paa, turde være tilstrækkelige for at vise, at Praxis ei staaer i Strid med Theoriens Lærdomme; at Inkwirenterne blive ensidige, partiske og fanatiste, at de anvende de mest fordømmelige Midler, for at fremkalde Tilstaaelser, at disse bedaarſag ofte ere vigtige, at Arrestationen ofte anvendes i de mindste Sager, og at Protokollerne ei blot ere ufuldstændige og upaalidelige, men at de let, uden

*) Jvf. Juridist Ugeſkrift 6te Aargang Nr. 51, S. 815.

**) Jvf. Jur. Ugeſkrift Nr. 53, S. 844.

at det opdages, kunne være fuldkommen falske, samt endelig at Overdomstolens Kontrol ei betyder stort. Men, som vi alt gjentagne Gange have sagt, det er umuligt fyldestgjørende at oplyse den praktiske Fremgangsmaade, som er dækket af den næsten altid uigjennemtrængelige Hemmelighed, saa at det der opklares altid kun giver et svagt Billede af Virkeligheden.

D.

Umindeligt Overblif.

Hvad vi have sagt om de juridiske faste Dommere og den Procedüre, der følger med dem, er i saa Ord Følgende:

De faste juridiske Dommere mangle den nødvendige Uafhængighed, Upartisthed og Uhyldethed; hverken Regjeringen eller Folket kan have den fulde Tillid til dem.

Som Følge heraf, vil man ei lade dem dømme frit og selvstændigt; man binder dem til faste Bevisregler, der borttage en Del af Midlerne, der sætte i Stand til at dømme retfærdigt, og altsaa ere forfæstelige.

De faste Bevisregler medføre atter den inkvisitoriske Procedüre, hvorved Undersøgelsesdommeren indtager en ensidig, for Undersøgelsen farlig Rolle, ligesom den fører hyppigere Arrestation af den Anklagede med sig.

De faste Bevisregler og Inkquisitionen, i Forening med Appellvæsenet, føre Skriftligheden med sig, hvorved Dommerne miste en stor Del af de til Sandhedens Erkjendelse nødvendige Oplysninger, eller ogsaa modtage dem ufuldstændige og forvanskede.

Skriftligheden gjør, at Offentligheden taber sin sande Betydning, ligesom denne er uforsonlig med Inkvisitionsprin-

cipet. Hemmelighed i Undersøgelsen indtræder altsaa, hvorved der gives Anledning til store Misbrug.

For at danne en Kontrol med Hensyn til Undersøgelsen og Domme, indføres flere Instanser, der imidlertid kun danne en meget ringe Garanti mod Misbrug, navnlig fra Inkvirentens Side.

Procedürens Natur og de flere Instanser foraarsage, at Sagerne langsomt afgjøres, hvorved saavel den Anklagebe som Retssikkerheden lide.

Det er saaledes saare langt fra, at denne Retsspleie fyldestgjør Retfærdighedens Forbringere eller tilstrækkeligt værner om Retssikkerheden. Naar den dømmende Autoritet afholder fra eller undertrykker Forbrydelsen, naar den sikkert rammer Forbryderen, da er det igiennem Frygt og Rædsel den virker, den bliver som en Plageaand, der trænger ind i alle Forhold, der følger alle Borgernes Skridt og vaager over deres Handlinger. Selvstændighedsfølelsen, Selvbevidstheden og Frihedsfølelsen hos Folket maae derved lide. Borgerne ville ei med Agtelse og Tilid see op til Domstolene, som til den Magt, der værner om Alles Frihed mod den Enkelte, og for den Enkeltes Frihed mod Samfundsmagten. Naar Borgeren lyder Lovens, da er det ei med den frie Mands Anerkjendelse af dens Værd, men snarere „med Trældommens Aand til Frygt“. Det er saaledes mere ved at hemme og kne i alle Retninger, at Retssikkerheden søges fremmet, end ved at udvikle de bedre Egenskaber i Mennesket.

Følgen heraf bliver, at naar Frygten svinder, naar den alindtrængende Strengthed ophører, da bliver Retssikkerheden ogsaa saare ringe. En sorgelig Slaphed i Retsspleien afløser Bidskaarlighed og Strengthed.

Det er vanskeligt at gjøre Reformer i denne Retsspleie, uden ganske at omordne den. Der er vel i flere Lande gjort Forsøg i saa Henseende, og man har ogsaa hos os fore-

flaact-slige partielle Reformer*), men der frembyde sig stedse store Vanskeligheder, da der er en inderlig Forbindelse mellem de forskjellige Led, hvoraf denne Retspleie bestaaer.

Naar man til Exempel vil sætte Dom efter subjektiv Overbevisning i Stedet for de lovbestemte Bevisregler, saa maa man ogsaa indføre Anklageprincippet, da det vilde være altfor farligt at lade den, der var Anklager og Inkvirent, tillige domme efter subjektiv Overbevisning; Mundtligheden maatte nødvendigvis følge med, for at alle Midler til at skabe den subjektive Overbevisning kunde benyttes, og for at den med Anklageprincippet følgende Krydsexamination kunde finde Sted; Offentligheden vilde være nødvendig, for at hindre Misbrug af den store Myndighed, der vilde nedlægges i Dommerens Haand, og Appelvæsenet maatte forandres, dersom man ei vilde gjentage den hele Procedüre for de høiere Instanser.

Paa den anden Side medfører Mundtligheden Dom efter subjektiv Overbevisning, da det er altfor unaturligt at berøve Dommeren, der seer og hører Alt, Myndigheden til at benytte, hvad han seer og hører, for at komme til Sandhedens Erkjendelse.

Offentligheden lader sig, som tidligere anført, vanskeligt forene med Skriftligheden og Inkvistitionen, og den faaer først sin sande Betydning, hvor Anklages og Mundtlighedsprincippet ere gjorte gjeldende, da Interessens for Retsforhandlingen først derved vækkes.

Man maa derfor, naar man vil foretage Forandringer i Retspleien, ei blive staaende paa Halvveien. Dom efter subjektiv Overbevisning, Anklageprincippet, Mundtlighed, Offent-

*) See f. Ex. Raadsf. om Mundtlighedsprincippet. Kjøbenhavn 1846.

lighed og Forandringer i Appelsvæsenet maae gaae Haand i Haand.

Men da opstaaer det Spørgsmaal: Kan man benytte faste juridiske Dommere, efterat have gjort disse Principer gjældende? Vi tilstaae, at vi vilde foretrække en offentlig, mundtlig, paa Anklageprincipet grundet Procedüre, og kollegiale Domstole besatte med faste juridiske Dommere, der sælbede endelig Dom efter subjektiv Overbeviisning, fremfor den nuværende Rettsorganisation, da man dog derved opnaaede den Mulighed, at erholde rigtige og retfærdige Domme, som Resultat af en alsidig, fuldstændig Undersøgelse. Men det kan ei nægtes, hvad vi alt ved at tale om de faste Beviisregler have sagt, at det vilde være høist vanskeligt at tilveiebringe en sliq Tillid fra Regjeringens og Folkets Side til de faste juridiske Dommere, at man kunde overlade dem at domme efter subjektiv Overbeviisning. Navnlig vilde det i vanskelige Tider være høist misligt at give sliqe Dommere en saadan Myndighed, som de paa en rædselsfuld Maade kunde misbruge, og muligt let vilde misbruge.

Man maa derfor søge at udfinde en anden Organisation af selve Domstolene, for med Tryghed at kunne betro dem en nødvendig, men særdeles stor og let misbrugelig Myndighed, og herved ledes vi til Betragtningen af Edførneretten.

Credie Afdeling.

Edsvorneretten.

A.

Retternes Organisation. Procediren.

England og Frankrig have hver paa sin eiendommelige Maade udviklet den fællelige Retsspleie, og disse Stater ere atter blevene efterlignede af flere andre.

I England danne Fædsdommerne, der tillige have Del administrative Funktioner *), det første Trin i Rettsorganisationen. Fædsdommerne vælges i Reglen af Kronen (Lordkansleren) blandt de anseligste Grundeiere i vedkommende Distrikt; de nyde en ikke ringe Anseelse, og de ere i høj Grad uafhængige. I London fungere Lordmairren og hans Bistidder (aldermen) som Fædsdommere; imidlertid er en ikke ringe Del af disse dommende Funktioner overdraget til Politiretterne, der ere besatte med vel lønnede ansete juridiske Dommere.

Med Hensyn til Fædsdommernes Funktioner, maa der skielnes mellem Forseelser paa den ene Side og de større og mindre kriminelle Sager paa den anden Side, samt mellem

*) Fædsdommerne gaae dog, selv i de administrative Forhold, for en stor Del frem efter dommende Former.

disse sidste indbyrdes. Færdedommerne kunne i deres ugentlig eller oftere afholdte Sessionser (petty sessions) endelig afgjøre en Del Politiforseelser, der medføre Straf af Bøder eller kortvarigt Fængsel. De domme i disse Sager uden Jury, Arrest anvendes ei, ligesom der ei stilles Kaution, medens Sagen staaer paa, hvilket sjældent er mere end nogle faa Dage, stundom kun i enkelte Timer. Procedüren er mundtlig, offentlig og baseret paa Anklageprincippet. Deres Dom er snart appellabel til quarter sessions, hvor Færdedommerne domme med Jury, snart inappellabel.

I de egentlige kriminelle Sager, foretage Færdedommerne derimod kun Forundersøgelsen. For dem møder Anklageren, der i Almindelighed er privat; kun i Sager, der angaae Statsforbrydelser, og i enkelte vigtige kriminelle Sager optræder en offentlig Anklager*). Skotland er heri forskjellig fra det egentlige England, idet en offentlig Anklager i Reglen optræder der.

Den kriminelle Sag begynder i Reglen dermed, at Klageren møder for Dommeren, og afgiver en edelig Forklaring (affidavit) angaaende Forbrydelsen og den der antages at have begaaet den. Naar det er en mindre kriminel Sag, der er Spørgsmaal om, udstæder Dommeren blot en Stævning (summons), hvorved den Vedkommende opfordres til at møde til en bestemt Tid, paa et bestemt Sted. I betydeligere Sager, i hvilke det kan antages bevist, at Forbrydelsen er begaaet, og i hvilke der er fast grundet Mistanke mod en bestemt Person, udstæder Dommeren en Arrestordre (warrant of arrest), der kræveres af en Politiofficiant. I visse Tilfælde, navnlig naar Forbryderen gribes paa frist Gjerning, eller naar den, der er mistænkt, søger at undvige, kunne Politiofficerterne

*) Man kan meget snart vente en Udvidelse af det offentlige Anklagervæsen i England.

saavelſom den Private anholde Vedkommende, men de ere forpligtede til ſtrar at opgive, hvorfor de anholde ham, ligesom ogſaa ſtrar at føre ham for Dommeren. For denne optræder Klageren; han fremſætter ſin Klage, fremſtiller ſine Vidner, der ligesom Inkviſten enten afhøres af Dommeren eller af Klageren, og udlægger ſin Paastand. Den Sigtede, der fra først af veed, at og hvorfor han anklages, er tilſtede under hele Forhøret (dette er ikke Tilfældet i Skotland), han kan i Almindelighed ſtrar tage ſig en Deſenſor, han kan ſtille Modſpørgsmaal til Vidnerne, og han kan fordre Modvidner afhørte. Forunderſøgelfen er offentlig (i Skotland hemmelig), og mundtlig. Naar den er endt, beſtemmer Dommeren, om Sagen ſkal falde, eller om der er Anledning til at forfølge den videre (commitment). Beſlutter han dette, kan han fordre Sikkerhed af Anklageren for at han vil forfølge Sagen, og i de fleſte Tilfælde har han at fordre Kaution (bail) af den Sigtede, og, naar den ei ſtilles, at bekretere hans Arreſt. Kun i de ſtorre kriminelle Sager kan den Anklagede ei fordre, at frigives mod Kaution (not bailable); det er i diſe Sager overladt Dommeren at tage eller forkaſte Kautionen. Derſom den Sigtede arreſteres, kan han i Arreſten ſee Familie, Venner, Deſenſor og Andre; han behandles i det Hele ſom den, der anſees ſom uſkyldig, indtil det Modſatte beviſes.

For at forebygge ulovlig Arreſtation, er det, at den berømte habeas corpus Akt er givet. Ifølge denne kan en Perſon, der er fængſlet, fordre, at Lordkancleren eller en af de 12 Stordommere, efterat have modtaget Arreſtordren, hvoraf vedkommende Embetsmand, naar paafordres, under Muſt maa give en Kopi inden 6 Timer, giver en habeas corpus Akt 3: Ordre til at fremſtille den Fængſtede. Vedkommende Arreſtforvarer eller Opſynsmand maa under Muſt ſiebliffelig

give en Rapport om Udførelsen af denne Ordre. Den Fængslede fremstilles da for en af Dommerne, der, efterat Sagen er fremstillet for ham, afgjør, om den Fængslede skal sættes paa fri Fod med eller uden Kaution, eller om han med god Grund holdes fængslet. En Person, der er løsladt ifølge en habeas corpus Akt, kan ei senere fængsles for den samme Forbrydelse. Ifølge den samme Akt kan Enhver, der holdes arresteret, og som ei kan løslades mod Kaution, forbre, at hans Sag bliver afgjort ved den første Rets-session.

Efter Fredsdommerens foreløbige Afgjørelse, kommer Sagen for Anklagejuryen (grand jury). Denne afholdes fort for, i Reglen paa samme Dag som, den Ret, der skal endelig dømme i Sagen. For at danne Anklagejuryen sammentaltes af Stedets Sherif*) 48 blandt de anseeligste Mænd i Distriktet. Af disse vælges 23; den Anklagede kan fremsætte motiverede Indsigelser mod de valgte. Naar der er 23 Edsvorne, er Juryen fuldtallig; naar dette fulde Antal dommer, afgjør Majoriteten Sagen; Juryen behøver imidlertid ei at være fuldtallig, men 12 maae altid være enige for at beslutte Anklage. Juryens Medlemmer vælge en Formand af deres Midte. Procebdüren er mundtlig, men hemmelig. Juryen hører kun Anklageren, der, efter at have fremsat sin meget detaillerede Anklage, afhører sine Vidner. Den Anklagede er ei tilstede. Finder Juryen Anklagen ugrundet (not true), er

*) Denne Embedsmand vælges i Reglen af Kronen, efter Forslag af Lordkansleren, Præsidenterne for de tre Overretter, Renselspræsidenten og Premierministeren. Han har ingen Wage for sit besværlige Embede, saa at kun rige Folk vælges til denne Post. Enhver, der sværger, at han ikke eler over £ 15000 (Nbb. 135,000), kan forbre sig fritaget for at vælges. Han vælges paa 1 Aar, og han kan ei gjenvalges i 3 Aar. Man vil saaledes forstaae, at Sheriffen er meget selvstændig og uafhængig.

Sagen hermed endt; den Sigtede sættes paa fri Fod, dersom han har været arresteret. Erklærer Juryen derimod Klagen for grundet (true bill), henviser den Sagen til Afgjorelse af den endelig dommende Ret, idet den afgiver en meget omstændelig, Forbrydelsen paa det Noieste betegnende, Anklageact (indictment).

I Drabsager er der en egen Fremgangsmaade. I flige Tilfælde optræder den af Grundtæerne i Distriktet valgte Coroner. Han er forpligtet til, naar det meldes ham, at et Menneske er dræbt eller pludselig paa en paafaldende Maade er død, at møde paa Dødsstedet, og sammenkalde en Jury af mindst 12 af de Omkringboende. Coroner kan tilkalde Læger, for at høre deres Skjon; han tilkalder og afhører Vidner, og han kan lade mistænkelige Personer arrestere. Naar Sagen ansees tilstrækkelig oplyst, udtaler Juryen sig over Dødsårsagen, og erklærer, om der hviler Mistanke paa en bestemt Person. Naar Juryen, hvoraaf 12 maae være enige, erklærer, at der er begaaet en Forbrydelse, fremstiller enten Coroner Sagen for vedkommende Undersøgelsesdommer, der da fører Undersøgelsen videre, eller ogsaa bliver den af Coroner's Jury affagte Dom at betragte som en Anklageact, der træder i Stedet for Dom af grand jury, saa at Sagen gaaer lige til Domsjuryen*). Undersøgelsen, der foretages for Coroner og hans Jury, er ikke blot vigtig, hvor der er begaaet en Forbrydelse, men ogsaa, hvor Dødsfaldet hidrører fra Forsømmelse af de offentlige Betjente. Ved disse Undersøgelser, der virke mægtigt ved deres Offentlighed, opklares og revses de administrative Embedsmænds, navnlig Fagtligforstandernes, Feil og Forsømmelser uden Staausel. Det er ganske almindeligt, at Juryen udtaler sin Misbilligelse over Embedsmændenes Færd, og dette har en ikke ringe Virkning.

*) Dette synes dog sjældent at være Tilfældet. See Eighth report on criminal law, S. 213 Nr. 5, 2.

Efterat Anklagen er besluttet, kommer Sagen for den endelig dømmende Ret. Denne er forskjellig, eftersom Forbrydelsen er mere eller mindre betydelig, skjøndt der ei gives faste bestemte Regler; Forholdet er udviklet ved Praxis. I de mindre kriminelle Sager (misdemeanours) domme Fædedommerne, mindst 2, i de 4 Gange aarligt afholdte Sæssioner (quarter sessions) med en Jury. I London afholdes 8 Sæssioner aarligt, og i Middlesex efter en Lov af 6te August 1844 endnu flere. En af Fædedommerne opfylder her Assisespræsidentens Plads; Juriyen vælges ligesom den ordinære Jury.

De større kriminelle Sager (felony og treason) afgjøres ved Assiserne (assises), hvorpaa man i Almindelighed tænker, naar man taler om den engelske Jury. Assiserne afholdes i Almindelighed 2 Gange om Aaret. I dem præstderer en af Landets Stordommere. Disse ere Medlemmer af de 3 Hovedretter, der have deres sædvanlige Sæde i London (courts of Westminster). Disse 3 Retter ere: court of queen's (king's) bench, der fornemmelig dommer i kriminelle, men ogsaa i civile Sager, court of common pleas, der dommer i civile Sager, court of exchequer, der især dommer i Sager, der angaae Skat. Hver af disse Retter har en Præsident og desforuden 3 Dommere, saa at der i Alt ere 12 Dommere. Disse 12 Dommere vælges af Kernen blandt Landets første Jurister, i Reglen blandt berømte Advokater, de ere meget høit lønnebe, og de nyde en mægtig Anseelse, vistnok en større end noget andet Lands Dommere. De ere forpligtede til 2 Gange om Aaret at rejse omkring til Landets 40 Grevskaber, der ere inddelte i 6 Rettsdistrikter (circuits). Til hvert Distrikt rejse 2 Dommere, hvoraf den ene dommer i civile den anden i kriminelle Sager.

London, og en Del af Byens Distrikt, har ved Lov af 25 Juli 1834 erholdt en egen Kriminalret (central criminal

court), der dommer i de Sager, som ellers afgjøres ved Jøfiserne. I denne Ret kunne, foruden Lordmairren og de 12 Stordommere, flere anseelige Dommere præsidere. Den afholdes mindst 12 Gange om Aaret; der dommes med Jury.

Naar Jøfiserne skulle afholdes, møde, paa en forud bestemt Dag, Dommeren, Anklagejuryen, Anklageren, Vidnerne, den Sigtede, Retsbetjentene, Advokaterne og den dømmende Jury.

Valget af Juryen foregaaer paa følgende Maade: Hvert Aar, paa en bestemt Tid af Aaret, have lokale Magistratspersoner at forfatte en Liste over alle de Personer i deres Distrikt, der ere kvalificerede til at være Edsvorne. Hertil udkræves ifølge Lov af 22 Juni 1825: At Vedkommende er over 21 og under 60 Aar gammel, at han har en ren Indtægt af £ 10 af Grundeendom, eller £ 20 af en Forpagtning paa mindst 21 Aar, eller at han er sat i Skat for £ 20 aarlig, eller endelig, at han er Huseier eller Leier af et Hus med mindst 15 Bindner, og har Bopæl i Grevskabet, hvor han har de sidstnævnte Kvalifikationer. I Middlesex maa Vedkommende betale £ 30 i Skat for at have den fornødne Kvalifikation. Følgende Personer kunne ikke være Edsvorne: Medlemmer af Lordshuset, de holere Dommere, Geistlige, Sagsførere, Freløddommere i de Distrikter, hvor de ere Freløddommere, underordnede Retsbetjente, Arrestforvarere, Politibetjente, Coroners, Officerer, Høffolk, Toldbetjente, Apothekere, Læger o. s. f. Den forfattede Liste, der revideres, opslaaes paa Kirkeborene og omdeles gratis, for at Enhver kan gjøre Indsigelser med Hensyn til urigtige Udelabelser eller Tilførsler paa Listen. I 20 Dage kunne Indsigelser modtages, hvorpaa Listen berigtiges. Denne første Liste sendes for hvert Grevskab til vedkommende Sherif. Denne uddrager nu efter Forgødtbefindende 48 til 72 Navne, ved hvilket Valg han kan tage særlt Hensyn til Dygtighed og Algtværdighed, og Sherifferne siges at foretage dette Valg med

en høi Grad af Samvittighedsfuldhed. Denne Liste, der altfaa er den anden, bliver flere Uger førend Retten holdes meddeelt den Anklagebe. Denne, ligesaaavel som Klageren, kan fordrø hele Listen annulleret, naar det bevises, at Sheriffen har direkte eller indirekte Interesse i Sagen, eller at Nogen er bragt paa Listen efter Modpartens Begiering, eller at Sheriffen har udvist Partisthed ved at forfatte Listen. Naar Listen antages, da vælges Juryen for den enkelte Sag saaledes: I den offentlige Retssamling uddrages ved Lodtrækning Navn efter Navn af Sheriffens Liste. Den Anklagebe har en meget udstrakt Forkastelsesret. Han kan, uden at angive nogen Grund derfor, forkaste 20 af dem der ere opførte paa Listen; i Sager angaaende Statsforbrydelser kan han endog stryge 35 Navne. Desuden kan han erholde de enkelte Edsvorne forkastede, naar han har grundede Indsigelser at fremsætte mod dem. Indsigelsen mod den første Edsvorne prøves af tvende Mænd, der vælges af Anklageren og den Anklagebe, 1 af hver; naar een Edsvoren er antaget, træder han til, for tilsligemed de tvende Mænd at prøve Indsigelser mod den næste Edsvorne, og naar denne er antaget, faa at der ere tvende uforkastede Edsvorne, afgjøre disse de Indsigelser, der senere måatte fremsættes. Skulde der herefter, hvad saagodtsom aldrig hænder sig, ei være 12 tilbage, for at danne Juryen, da kan Dommeren supplere Antallet, ved at vælge blandt de Tilstedeværende det fornødne Antal Mænd, mod hvilke der ei fremsættes grundede Indsigelser.

Naar den Anklagebe tilhører en fremmed Nation, kan han fordrø, at det halve Antal af de Edsvorne tilhører hans egen Nation, dersom der findes det tilstrækkelige Antal af saadanne Mænd.

I vanskeligere Sager benyttes der ei sjældent a special jury. For at erholde den dannes der en særskilt Liste over

de mere velhavende og ansete Mænd (Kjebmænd, de der benævnes Esquires o. A.), hvilken Liste følger med den almindelige. En Retstøbetjent uddrager ved Lodtrækning 48 Navne af denne Liste. Begge Parter kunne fremsætte motiverede Indsigelser mod dem, der komme frem ved Lodtrækningen; man vedbliver at uddrage Navnene, indtil der findes 48 usforkastede. Naar dette Antal ikke erholdes, suppleres det fra den almindelige Liste. De 48 Navne overleveres til begge Parter; hver af disse stryger 12 Navne, og af de tilbageblevne 24 Navne bliver Juryen for den enkelte Sag sammensat*). Denne Jury kan ikke anvendes i de større kriminelle Sager (felony og treason).

Naar Juryen er endelig sammensat, begynder Procedüren. Efterat den er begyndt, maae de Edsvorne strengt taget ikke forlade Retssalen, førend Sagen er endelig afgjort, for at de ikke skulle paavirkedes af Nogen. Dog gjør man med Parternes Samtykke stundom en Undtagelse i de vidtløftige Sager, hvilket f. Ex. skete i den O'Connell'ske Sag, der varede i flere Dage, idet baade den offentlige Anklager og de Anklagede samtykkede i, at de Edsvorne gif hjem, naar Retshandlingerne hver Dag vare endte. Præsidenten leder Forhandlingerne og holder Orden i Retten. Anklageren, i Reglen repræsenteret ved en Sagsfører, fremsætter sin Anklage. Efterat det er sket, spørger Præsidenten den Anklagede, om han vil plædere „skyldig“ eller „ikke skyldig“. Erklærer den Anklagede sig skyldig, antages dette i Reglen for godt Bevis; kun de undskyldende Omstændigheder fremhæves af Defensor. Benægter den Anklagede at være skyldig, behøver han ei at give videre Oplysninger, end han selv ønsker; han kan tage Ordet og meddele

*) Da de Edsvorne kunne faae Forhjulbringer fra at møde, er det nødvendigt at have et større Antal end det, der udtrædes i den enkelte Sag, nemlig 12.

hvad han vil. Anklageren fremstiller og afhører sine Vidner, der flere Dage forud maae være opgivne for den Anklagede. Denne, der i Almindelighed har en Defensor, kan, naar han vil, stille Spørgsmaal til Vidnerne, hvorved det saakaldte Krydsforhør (cross examination) indtræder. Naar Anklagerens Vidner ere afhorte, fremstiller og afhører den Anklagede sine, der atter kunne udfpørges af Klageren. Præsidenten og de Edførne kunne ogsaa stille Spørgsmaal til Vidnerne, naar de ønske Oplysninger eller nyere Forklaringer. Naar Forhørene ere til Ende, holdes der Taler imod og for den Anklagede. Den hele Procedure er offentlig og mundtlig. Naar Forhandlingen er til Ende, giver Præsidenten et Resumé af Sagen, der i Reglen udmærker sig ved en stor Klarhed, og giver en fortrinlig Oversigt over Sagen. Han fremhæver de forskjellige Beviser, prøver deres Værd, og overlader derefter Juryen, efter dens bedste Overbevisning, at afgjøre, om Beviset er tilstrækkeligt eller ikke; han fremhæver Forbrydelsens Art, og hvad der udkræves, for at en vis bestemt Forbrydelse kan siges at være begaaet, og endelig stiller han det Spørgsmaal til Juryen: Om den anseer den Anklagede for „skyldig“ eller „ikke skyldig“.

De Edførne vælge en Formand af deres Midte. Juryen, der i det egentlige England kun med Enstemmighed kan erklære „skyldig“ (i Skotland kræves kun Majoritet), dommer, uden at være bunden til bestemte Bevisregler. Kun i enkelte Tilfælde fordres bestemte Beviser. Saaledes maa der i Meneds-sager være mindst 1 Vidne understøttet af Omstændigheder for at danne fuldt Bevis, og i Sager angaaende Statsforræderi (treason) og falsk Myntning kræves der tvende Vidner, for at et Bevis kan ansees at være tilveiebragt. De Edførne kunne, for at raadslaae, trække sig tilbage i et eget for dem bestemt Værelse, men dette gjøres sjældent fornødent, da de i Almindelighed strax

ere enige; Formanden vender sig blot om til de øvrige Eidsvorne, der tilfjendbegive deres Mening ved en Hovedbevægelse. Er der Meningsforskiel, trække de sig tilbage, og de maae da ei gaae fra hinanden, førend de ere komne til et Resultat. Medens de saaledes ere samlede kunne de ei erholde Forsristninger, Id eller Lyd, uden Dommerens Samtykke, der undertiden ikke er saa ganske let at erholde. De kunne igjennem deres Formand af Dommeren forbre visse Oplysninger om Sagen, navnlig udfræve de ikke sjældent faaanne om Maaden, hvorpaa de forelagte Spørgsmaal skulle forstaaes. Efterat de Eidsvorne ere komne til et Resultat, kan Dommeren, dersom han finder Anledning dertil, opfordre dem til at tage Sagen paany under Overveielse. Ellers forholder det saaledes: Erklære de Eidsvorne den Anklage for „ikke skyldig“, da er Sagen endelig afgjort, undtagen naar Sagen kommer for en ny Jury, og den Anklage kan ikke oftere tiltales for samme Forbrydelse. Erklæres den Anklage derimod „skyldig“*), da har Dommeren at anvende Loven og at bestemme Straffen; idet han gjør det, pleier han at holde en Formaningstale til den Dømte**).

Der tilføedes ingen egentlig Appæl af den affagte Dom,

*) Juryn kan ogsaa give hvad det kalder a special verdict, hvorved den erklærer, at en vis ogie betegnet Handling er udført under visse Omstændigheder, idet den overlader Dommeren at afgjøre, om det er en Forbrydelse, og i saa Fald hvilken.

**) Naar en Sag er endelig afgjort, begynder strax Forhandlingen af en anden. Hver Sag medtager i Reglen kun kort Tid, saa at mange Sager ofte kunne endes paa een Dag. Dommeren maa ei slutte Retssessionen, førend alle Sager ere afgjorte (gaol delivery). Habeas corpus Akten giver, som tidligere berørt, nødsagtige Bestemmelser om den Arresterede Ret ill at forbre, at hans Sag kommer for i den første Session, efterat Forbrydelsen er begaaet, undtagen naar det oplyses, at Krenens Vidner ei kunne fremføres til den Tid.

men i visse Tilfælde kan der foretages en ny Behandling af Sagen (new trial), naar der f. Ex. af Juryn er dømt imod Bevøiserne, naar der fra nogen af Parternes Side er indvirket paa de Edførne, naar Præsidenten har ledet Sagen fælsagtigt, naar de Edførne have overtraadt Lovens Bud, ved f. Ex. at tale med uvedkommende Personer o. s. f. Det er den samme Dommer, der har præsideret i Retten, som afgjør, om Sagen skal for en ny Jury. I enkelte Tilfælde kan Jurens Dom foretages suspenderet (arrest of judgment); Spørgsmaalet vedgaaende afgjort ogsaa af den samme Dommer, der præsiderer i Retten. Naar Sagen indkommer for en højere Ret, da stæder det i Reglen ved et writ of error; Lordshuset er da øverste Appelleret. Den afgjorte Dom søges, naar den saaledes appelleres, enten annulleret eller forandret. Annulment kan finde Sted, naar der har været begaaet en Feil af grand jury ved Affattelsen af Anklageakten, naar der ere Mangler ved Hensyn til Jurens Sammensætning og Dom, eller naar den eller de præsiderende Dommere have feilet i Anvendelsen af Lovene o. s. f. Endelig kan Dommeren, naar han finder Jurens Afgjortelse urigtig, referere Sagen til sine Kolleger, og, naar disse ere enige med ham, henvende sig til Monarken, der da altid tager Hensyn til den gjorte Indstilling^{*)}.

Den amerikanske Retsspleie har i det Hele udviklet sig paa samme Maade som den engelske, dog med nogle Forandringer, hvilke for en stor Del ere Forbedringer. Der benyttes i Reglen en offentlig Anklager, skjøndt det private Anklagesystem tillige bestaar. Anklagejuren vælges i Almindelighed blandt de anseteste Mænd af Sheriffen, der snart vælges af Folket, snart af Regjeringen, snart af Senatet. Denne Jury be-

*) Blandt de Reformer, der kunne ventes indførte i den engelske Retsspleie, er en bedre Ordning af Appelleret i kriminelle Sager.

staaer af høist 23 mindst 13 Edsvorne, hvoraf 12 maae være enige, for at sætte under Anklage. Enhver Grundeier 3: næsten enhver amerikansk Borger, i nogle Stater enhver fri Borger, kan være Edsvoren. Den første Juryliste forfattes af en kommunal Embedsmand, der kun opfører dem paa Listen, som han anseer for at være dygtige. Den lille Jury vælges i nogle Stater saaledes: 14 Dage førend Retssessionen holdes uddrages der ved Lodtrækning af den første Liste, der 15 Dage tidligere har været annonceret som fremlagt, 36 Navne. Af disse udtrækkes der paa den Dag, Retten skal holdes, ved Lodtrækning Navn for Navn. Den Anklagede og Anklageren kunne forkaste de valgte Personer, naar de angive tilstrækkelige Grunde herfor; som saadanne regnes f. Ex. Interesse, Slægtskab og forud udtalt Mening om Sagen. Umotiveret Forkastelse tilstedes den Anklagede, naar Forbrydelsen medfører Livsstraf eller evigt Fængsel, i hvilke Tilfælde han kan forkaste 20. Hvis der af de 36 ei blive 12 uforkastede Personer tilbage, da vælges der Edsvorne blandt de Tilstedeværende, og kan en Jury ei dannes paa den Maade, udsættes Sagen; dog dette bliver næsten aldrig nødvendigt. Blandt de Edsvorne vælger Dommeren en Formand, der ndover en ikke ringe Indflydelse. Naar begge Parter ere enige derom, kan der i visse Tilfælde havea special jury, der vælges efter Parternes Overenskomst. Ved de egentlige Afsliser, der præsidereb af en af de omreisende Stordommere, i Forbindelse med Stedets Recorder eller Mairen, og som afholdes i Grevskabets Hovedstad, afgjores kun Sager, i hvilke Anklagen lyder paa Livsstraf eller evigt Fængsel. Ellers holdes der Ret i Kommunens Hovedstad af Mairen eller Recorder, der dommer i Forening med en Jury.

Hvad vi have sagt om de nordamerikanske Fristater angaaer fornemmelig de nordlige Stater. Det vil ikke være uden Interesse at see, hvorledes Juryinstitutionen fremtræder i en

af de sydlige Fristater, Louisiana, hvor Befolkningen dels er engelsk dels fransk, og hvor Juryen først blev indført, efterat denne Stat var optaget iblandt Fristaterne. Den gjældende Lov er udarbejdet af den berømte Livingston, der har haft en stor Indflydelse paa Louisianas politiske Organisation og Lovgivning. Hovedbestemmelserne med Hensyn til Juryen ere følgende: Alle kriminelle Sager kunne afgjøres af en Jury. Enhver fri, myndig Mand, der ikke er over 60 Aar gammel, som har været bosat i eet Aar i det Distrikt, hvori han kaldes til at være Edfvoren, og har betalt en eller anden Skat, eller som har været bosat i Distriktet i 6 Maanedes og deri har fast Eienedom, er kvalificeret til at være Edfvoren. Hvert Aar forfatte Distriktsdommeren, Sheriffen og to Fredsdommere en Liste over de ved deres Karakter og Dannelse mest kvalificerede Mænd, tagne iblandt dem, der have de fornødne Kvalifikationer for at være Edfvorne. Antallet af dem, der vælges, maa i det Mindste udgjøre $\frac{1}{3}$ af dem, der have været Valgte ved det sidste almindelige Valg. Navnene paa de valgte Personer skrives paa Sedler, der kastes i en Urne, som der sættes en dobbelt Laas for. Stedets Dommer fastsætter en Dag mellem 15 og 30 Dage, førend Retssessionen skal holdes, paa hvilken han selv, Sheriffen og 2 Fredsdommere skulle møde. I disses Nærværelse udbrager Dommeren ved Lodtrækning 50 Navne, blandt hvilke han selv vælger 7, Sheriffen 10, hver af Fredsdommerne 3, hvilke 23 danne Anklagejuryen. Ligeledes udtrækkes 40 Navne, hvoraf Domsjuryen skal dannes. Listen paa Domsjuryens Kandidater leveres den Sigtede mindst 3 Dage, førend Retten holdes. Der kan gjøres Indsigelser mod hele Jurylisten, naar der paavises væsentlige Feil begaaede af dem, der have dannet den. Desuden kan den Sigtede forfaste 9 Jurykandidater, uden at anføre nogen Grund derfor, Anklageren kan ligeledes forfaste 3; begge Parter kunne derhos

gjøre Indsigelser mod de enkelte Edsvorne, ved at paavise, at de have Interesse i Sagen, eller ere beslagtede med Modparten, eller staae i Forhold som Tjener eller Herre til ham o. f. f. Juryen vælger af sin Midte en Formand. Der udkræves Enstemmighed for at erklære den Anklagede skyldig *). Loven for Louisiana giver ogsaa hvist betydningsfulde Regler med Hensyn til foreløbig Anholdelse, Arrestabilitet og Anvendelsen af habeas corpus Akten.

Den engelske Jury er ligeledes indført paa Malta, i Portugal **), og i Brasilien; navnlig er i disse Stater Anklagejuryen tilligemed Domjuryen optaget.

I Frankrig er den kriminelle Retsspleie ei lidet forskjellig fra den i England. Man finder der Kampen mellem de nye og de ældre Principer, uden at noget af dem ganske er gaaet af med Seiren. Paa Grund heraf staaer den franske Retsspleie i flere Henseender tilbage for den engelske, skjøndt den hvad Enhed i Organisation angaaer, og en tidsmæssig Mobilisation af forældede Former, staaer over hin.

Det offentlige Anklageprincip er i Frankrig udviklet med megen Konsekvens. Den private Klageret er vel ei ganske afføjet i kriminelle Sager, men den er dog meget indskrænket. Enhver kriminel Sag skal eller kan, enkelte Tilfælde undtagne, begynde med at vedkommende Privatmand eller Politiofficiant henverder sig til den offentlige Anklager (ministère public). Ved de høiere Retter (cours royales) ere ansatte Generalsadvokater (procureurs généraux), under hvilke de kongelige Advokater (procureurs du roi) staae, der atter have Politikommissærer (commissaires de police) under sig, hvilke i de

*) Code of procedure, §§ 259—316, 321—338.

• **) I dette Land er Juryen i en Del af de vigtigste kriminelle Sager for Øieblikket suspenderet.

mindre Politifager kunne opfylde den offentlige Anklagers Rolle. Der bestaaer saaledes et formeligt Hierarki af offentlige Anklagere med de over- og underordnede Led.

Undersøgelsen begynder med, at den offentlige Anklager, hvor en saadan udkræves, efterat være underrettet om Sagen, samler Beviser og i visse Tilfælde begiver sig til Gjerningsstedet, for at undersøge Forholdene paa Stedet, og fremstaaer som Klager paa det Offentliges Vegne. Han har kun i enkelte Tilfælde at optage egentlige Forhør; han kan ei heller arrestere, undtagen naar en Person for en større Forbrydelse er greben paa frist Gjerning, eller der ere stærke Beviser imod ham. Naar Anklageren har besluttet at forfølge Sagen, da har han, efter Forbrydelsens Beskaffenhed, enten at henvende sig til Undersøgelssdommeren eller til den dømmende Ret.

I mindre Sager, der angaaer Forseelser (contraventions), kan den Private optræde som Klager; forsaavidt der fremstaaer nogen offentlig Klager, optræder Politikommissæren som saadan. I disse Sager dommer, uden at der behøver at finde nogen Undersøgelse af en anden Dommer Sted, Fædsdommeren, kun i enkelte Tilfælde Mairén. Disse Retter kaldes tribunaux de simple police. De domme i Sager, der kunne medføre Straf af Bøder indtil 15 fr. eller indtil 5 Dages Fængselsstraf. Den Sigtede kan hverken fængsling anholdes eller arresteres for disse Forseelser; han indkaldes ved en simpel Stævning (mandat de comparition). Procedüren er offentlig og mundtlig. Dommen kan appelleres, naar den lyder paa Fængselsstraf eller paa Straf af Bøder over 5 fr. foruden Omkostningerne.

Anden Instans er: Tugtpolitiretterne (tribunaux de police correctionnelle), der findes i ethvert Arrondissement. Disse Retter falde sammen med de civile Retter i første Instans. De domme som Appelleret i Sager, der appelleres fra Politiretterne; 5 Dommere maae i disse Tilfælde domme.

Som første Instans domme disse Retter med Hensyn til Forbrydelser, der medføre Straf af Bøder over 15 fr. eller Fængselsstraf over 5 Dage (délits), uden at de dog kunne henregnes til de større Forbrydelser (crimes). Den højeste Straf, disse Retter kunne idomme, antages at være 5 Aars offentlig Arbejde. Naar disse Retter domme i første Instans, maae mindst 3 Dommere kjende i Sagen. Der behøver ei at finde nogen formelig Forundersøgelse Sted, forend disse Retter gribe. Den Private, der er krænkert, eller den offentlige Anklager (procureur du roi) optræder med Klagen. Den Sigtede faaer ved Tugtpolitiretterne en simpel Tilføjelse, naar Sagen er mindre betydelig og navnlig kun angaaer Bøder; i de mere betydelige Sager benyttes et mandat d'amener o: Politimagten anvendes for at anholde og føre Vedkommende for Retten, naar han vægrer sig ved godvillig at møde. Arrest kan ei anvendes saalænge Sagen staaer paa, uden at Forbrydelsen medfører Fængselsstraf, i hvilket Tilfælde den Sigtede dog altid kan stille Kaution. Procediiren er offentlig, mundtlig og baseret paa Anklageprincippet. Dommen, der afgjøres ved Majoritet og som skal motiveres, kan appelleres. Som Appellinstans benyttes den i Departementets Hovedstad værende Ret, der er en fideordnet Civilret af første Instans, men som tæller flere Dommere end de almindelige Arrondissementetretter. For Retten i Departementets Hovedstad er Nabodepartementets fideordnede Ret Appelret; dog kunne tvende Retter ei gjensidig være Appelretter for hinanden. I de Departementer, hvor de kongelige Retter (cours royales) have deres Sæde, ere disse Appelretter for Tugtpolitiretterne i Departementet, ligesom ogsaa for Nabodepartementets Hovedstads Tugtpolitiret, naar Afstanden fra den kongelige Ret ei er større end fra Hovedstaden i et andet Departement.

Kun hvor der er Spørgsmaal om større Forbrydelser (crimes) — for hvilke Dødsstraf, offentlig Arbejde, Deportation, Tugthuusstraf, Skampælen, borgerlig Fornærelse o. s. f. ere fastsatte, samt i Pressesager og de øvrige politiske Sager, der ei høre for Bæreskammeret, — anvendes Edsvorneretten i Frankrig. Proceduren er i disse Sager helt forskjellig fra den i de øvrige. I dem skal, selv hvor der er en privat Klager (partie civile), en offentlig Anklager altid optræde, inden Undersøgelsen begynder; kun i Tilfælde af at Forbryderen er greben paa frist Gjerning, kan Dommeren strax optage Forhør. Efter at Anklageren har sat sig ind i Sagen og foreløbig har samlet Beviser, henvender han sig til Undersøgelsesdommeren (juge d'instruction), — der er en af Dommerne af Arrondissementsretten, der dommer i Tugtpolitisager, — med sin Fremstilling af Sagen og Dpfordring til at stride ind. Naar dette er færdigt, optager Undersøgelsesdommeren et Forhør over den Sigtede og Vidnerne, foretager Hørdundersøgelser og deslige. Han kan lade Vedkommende fængsling anholde, uden at høre den offentlige Anklager, men, før at han kan befale Arrest, udkræves der, at den Sigtede er forhørt, samt at den offentlige Anklager har erklæret sig; kun hvor Omstændighederne ei tillade dette, kan Undersøgelsesdommeren foreløbig befale Arrest (mandat de dépôt), hvilken Myndighed ofte skal misbruges. Undersøgelsen er tildeels inkvisitorisk, da Anklageren ei er tilstede under de egentlige Forhør; den er skriftlig samt hemmelig. Naar Undersøgelsen er endt, skal Undersøgelsesdommeren meddele Resultaterne til den offentlige Anklager, der herpaa støtter sit Andragende til chambre de conseil, der bestaaer af 3 Dommere, (der ligeledes høre til Arrondissementsretten), deriblandt indbegrebet Undersøgelsesdommeren. Chambre de conseil har, efter hemmelig Raadslagning, at beslutte om Sagens videre Følgelse, efterat have hørt Undersøgelsesdommerens Rapport. Naar

det finder, at Sagen ei kvalificerer sig til videre Forfølgelse, hæver det Sagen og beslutter den Sigtede's Frigivelse; den private eller offentlige Anklager kan appellere en sliq Kjenndelse til Anklagetricunalet. Nene Dommerne, at Sagen ei angaaer en større Forbrydelse, sende de den til vedkommende Politiret eller Tugtpolitiret; finde de derimod, at Sagen angaaer en større Forbrydelse, og at der er Anledning til videre Forfølgelse, afgive de et Dekret i saa Henseende (mise en prévention), hvilket sendes til den offentlige Anklager (procureur général) ved de kongelige Retter, der inden 10 Dage efter Afternes Modtagelse giver sin Rapport til Anklageretten. Denne Ret er en Afdeling af cour royale, der, efter hemmelig Raadslagning, støttende sig paa den skriftlige Undersøgelse, afgjør, om der er Anledning til videre Forfølgelse af Sagen eller ikke. Kommer den til et benægtende Resultat (non lieu), falder Sagen dermed, og den Sigtede sættes paa fri Fod. Dekreterer derimod Anklageretten, at der er Anledning til videre Forfølgelse, beslutter den Anklagen mod Vedkommende for en bestemt, npiagtig angivet Forbrydelse (mise en accusation), og lader den Anklagebe, der nu skal stilles for Afsisserne, føre til Detentionsfængslet (maison du justice) paa det Sted, hvor Afsisserne holdes.

Afsisseretterne, der skulle afholdes i ethvert Departement mindst hver 3die Maaned, ere saaledes sammensatte: I de Departementer, hvor de kongelige Retter holdes, fungere 3 af disse Retters Medlemmer som Dommere. I de øvrige Departementer fungere 3 af Dommerne fra de kongelige Retter, eller ogsaa 1 af disse som Præsident foruden 2 Præsidenter eller Dommere fra Retterne af første Instans i Departementet, hvor Afsisen holdes.

Retten bestaaer, foruden af disse 3 Dommere, af 12 Egsvorne. For at være Egsvoren udkræves der først og fremmest, at

Vedkommende er 30 Aar gammel, og at han er i Besiddelse af de politiske og borgerlige Rettigheder, men ikke Enhver, der har disse Kvalifikationer, er berettiget til at komme paa Eds-
 svørnelisten. Denne dannes saaledes: Hvert Aar, den 1 August, forfatter Departementets Præsident en Liste, der deles i 2 Af-
 delinger. Den ene Afdeling omfatter alle dem, der høre til
 Valgkollegierne, der vælge paa Deputerede, hvortil der udfræ-
 ves, at man betaler 200 fr. i direkte Skat; anden Afdeling
 indbefatter 1) dem, der ere Vælgere, men udøve Valgretten i
 et andet Departement, 2) de af Kongen valgte Embedsmænd,
 der udøve deres Embedsfunktioner uden Godtgjørelse, 3) afgaaende
 Land- og Svofficerer, der have mindst 1200 fr. i Pen-
 sion, og som have boet 5 Aar i Departementet, 4) Doktorer
 og Licentiaten af et eller flere Fakulteter (med nogle Undtagelser),
 de medicinske Doktorer, Institutets Medlemmer og Korrespon-
 denter, og Medlemmer af andre lærde af Regjeringen anerkendte
 Selskaber, 5) Notarer, efter 5 Aars Funktionslid. Naar
 Listen ei indbefatter 800 Personer, skal dette Antal stables
 derved, at der tilføies de hyest beskattede Borgere, der ei ere
 Vælgere. Følgende Personer kunne ei være Edsvorne: Mi-
 nistre, Præsidenter, Underpræsidenter, Dommere, Generaladvokater,
 de kongelige Advokater samt deres Substituter, Præster.
 Fritagne for at være Edsvorne, naar de maatte ønske det, ere:
 Medlemmer af Statsraadet, der have administrative Funktioner,
 samt Mænd, der ere over 70 Aar gamle.

Listerne skulle den 15 August omdeles til og opslaaes paa
 forskjellige Steder, for at Reklamationer, hvilte modtages indtil
 den 30 September, kunne gjøres. Disse bedømmes af Præs-
 identsraadet i første Instans, og af de kongelige Retter i anden.
 Naar Reklamationerne ere paadømte, hvilket maa ske inden den
 16 Oktober, sluttes den almindelige Liste. Af denne udbrager
 Præsidenten $\frac{1}{4}$, for at danne den anden Liste; dog maa denne

ei indbefatte mere end 300 Navne, undtagen i Seinebepartementet, hvor den maa stige til 1500. Denne den anden Liste sendes til Justitsministeren, til Præsidenten for den kongelige Ret, og til Generaladvokaten. Mindst 10 Dage førend Afviserne skulle afholdes, uddrager den kongelige Rets Præsident ved Lodtrækning 36 Navne, som skulle danne Listen for hele Retsførsionen. Desforuden udtrækker han 4 Navne, der skulle supplere i Tilfælde af manglende Møde, af en for det Sted, hvor Retten holdes, specielt forfattet Liste. Derfom der paa den bestemte Retsdag ei møde 30 af disse 40 Personer, finder en ny Lodtrækning Sted, for at supplere dette Antal. Listen meddeles den Anklagede Listen førend Sagen skal før. Efter at dette er i Orden, uddrages der atter ved Lodtrækning af Urnen, hvori Navnene ere kastede, i den Anklagedes og den offentlige Anklagers Nærværelse, de 12, der skulle fungere som Edsvorne i den enkelte Sag. Efterhaanden som Navnene uddrages kan den Anklagede og Anklageren stiftetvis anvende Forkastelsesretten, der er lige for begge Parter, undtagen naar der er et ulige Antal, i hvilket Tilfælde den Anklagede kan forkaste een flere end Anklageren. Forkastelsen er umotiveret. Den kan ei anvendes, naar der kun ere 12 Navne tilbage i Urnen.

Derfom der ere flere Anklagede, kunne de indbyrdes forenes om at anvende Forkastelsesretten, hvilken ei stiger med de Anklagedes Antal.

Dommerne med de 12 Edsvorne danne saaledes Afviserretten. Førend denne afholdes, har Præsidenten at foretage et foreløbigt Forhør over den Anklagede. Forhandlingerne for Retten begynde med, at Præsidenten, der leder Forhandlingerne og holder Orden i Retten, afforrdrer de Edsvorne den Ed, at domme efter deres bedste Overbeviisning, uden at krænke den Anklagedes eller Statens Tarv, og ei at

meddele sig til Nogen ikke Edfvoren, førend Sagen er endt. Efter at Eden er afslagt, oplæses Anklageakten. Den offentlige Anklager udvikler derpaa Sagen, fremkommer med en Liste paa de Vidner, der skulle afhøres, hvilken Liste 24 Timer forud har været meddelt den Anklagede. Præsidenten kan afhøre den Anklagede saavel som Vidnerne; de øvrige Dommere, de Edfvorne og den offentlige Anklager kunne forlange Ordet af Præsidenten, og direkte udsørge den Anklagede og Vidnerne. Den Anklagede, der selv vælger eller erholder bestikket en Defensor, kan kun igjennem Præsidenten afhøre Vidnerne. Disse maa ei afbrydes i deres Forklaringer. Den Anklagede kan fordrø de Vidner, han ønsker, afhørte. Disse Personer ere, paa Grund af Slægtskab eller deres Forhold til Sagen, fritagne eller udelukkede fra at vidne; dog kunne de afhøres, naar begge Parter tilstøder det. Naar Vidnerne og den Anklagede ere afhørte, holdes der Taler af Anklager og Defensor. Præsidenten giver derpaa et Resümé af Sagen, han angiver Beviserne for og imod, han erindrer Juryen om dens Pligter, og han fremsætter følgende Spørgsmaal til den: „Er den Anklagede skyldig i at have begaaet det eller det Mord, det eller det Tyveri, eller den eller den anden Forbrydelse, under de i Anklageakten nævnte Omstændigheder“.

Den hele Forhandling for Retsskeretten, der hermed ender, er offentlig og mundtlig.

Efterat Spørgsmaalet er stillet til de Edfvorne, trække de sig tilbage til det for dem bestemte Værelse. Formanden, der er den ved Lodtrækningen først valgte, har at oplæse Instruksen, der indskræper de Edfvorne, at de ene have at domme efter deres subjektive Overbeviøning. Juryen bliver samlet, indtil den afgiver sin Dom. Tugen tilstødes Udgang til den, uden Præsidentens udtrykkelige Tilladelse. De Edfvornes Afstemning er hemmelig. Majoritetens Stemme afgjør; men naar der

kun er simpel Majoritet for Forbommelse, skal det udtrykkelig bemærkes. Naar de Edsvorne have fattet Beslutning, vende de tilbage til Retssalen, og Formanden siger, efter Opfordring af Præsidenten: „Paa min Ære og Samvittighed, for Gud og for Menneskene, Jurysens Erklæring er: Ja, den Anklagede er o. s. v. Nei, den Anklagede er ikke o. s. v.“

Denne Dom kan ei appelleres, men naar alle Dommere ere enige om, at den er feilagtig, kunne de forordre den underkastet Prøve af en ny Jury, der afholdes næste Retssession; har der kun været simpel Majoritet blandt de Edsvorne, behøves der kun en Majoritet af Dommerne for at forordre ny Prøve.

Naar der ei findes Anledning til en ny Prøve, har Præsidenten, i Tilfælde af Frisindelse, at sørge for, at den Anklagede strax sættes paa fri Fod, og han kan da ei oftere tiltales for den samme Forbrydelse. Er den Anklagede erklæret skyldig, da skulle Dommerne anvende Lovens Straf. I saa Henseende neblægger Generaladvokaten sin Paastand, og den Anklagede kan ei diskutere, om Gjerningen er bevist, men vel, om den er en Forbrydelse, eller om den skal straffes som af den offentlige Anklager er paastaet. Herefter afgive Dommerne deres Dom, som oplæses i den offentlige Retssamling af Præsidenten.

Naar den Anklagede er frisuunden, kan Sagen ei komme ind for Kassationsretten, undtagen for at Retsspørgsmaal kunne afgjøres, hvilket ingen Indskydelse har paa den Anklagedes Skjebne. Den, der er dømt til Straf, kan derimod bringe Sagen for Kassationsretten og erholde Forbommelsesdommen annulleret, saavel i de Sager, der henhøre under Nødsfælder, som i alle andre kriminelle Sager, naar Retten har overskredet sin Kompetence, naar Lovens Forrifter ere tilsidefattede, eller Former ere krænkede. Kassationsretten annullerer kun, den kan aldrig i Realiteten forandre en Dom.

Vi have kun omtalt Procediiren og Retterne hvad de almindelige kriminelle Sager angaaer. En egen Fremgangsmaade benyttes, hvor Statens Miniſtre anklages. I diſſe Tilfælde optræder i England Underhuſet, i Frankrig Deputeretkammeret, ſom Anklageret, medens Lordshuſet og Pæroſkammeret domme. Deſforuden dommer det franſke Pæroſkammer i en Del Sager, der angaae Angreb paa Statens Sikkerhed og paa Kongens Perſon. I England dommer Lordshuſet ogſaa i Sager, der angaae deſs egne Medlemmer. I Amerika kan Repræſentantkammeret anklage de offentlige Embedsmænd for Senatet, men dette kan ikkun domme dem fra Embedet, uden at paalægge dem anden Straf. Vi kunne imidlertid ei gaae nærmere ind derpaa.

Den franſke Retſpleie er indført i Belgien og tildele i Grækenland og i de tydiſke Rhinprovinſer*); i Genf er Edsvornet retten ogſaa indført, og den er i flere Henseender bygget paa liberalere Principer end i Frankrig; i Spanien er den Indførelſe alt paabudt ved Lov af 1837, men Urolighederne i dette Land have hindret den praktiſke Indførelſe.

Sammenligne vi den engelliſke og franſke Retſpleie, møde ei ſaa Forſkjelligheder os. Blandt diſſe mærke vi: I Frankrig er det offentlige, i England det private Anklageprincip fremherskende; i hint Land er Forundersøgellen tildele inkuiſitoriſt, ſkriſtlig og hemmelig, i dette er den bygget paa Anklageprincipet, offentlig og mundtlig; i hint beſtaaer Anklageretten af faſte, juridiſke Dommere, der domme efter ſkriſtlige Akter, i dette af en Jury, der dommer efter mundtlig Procediire; i hint dommer Juryn kun i de ſtørre kriminelle Sager, i dette næſten i alle; i hint er Afgangen til at være Edsvoren temmelig begrænſet, i dette meget ubſtrakt; i hint ere ikke ſaa Embedsmænd beret-

*) I de preudiſke Rhinprovinſer har man lidt efter lidt berøvet de Edsvorne Retten til at domme i politiſke Sager.

tigede til at være Edsvorne, som i dette ere udelukkede paa Grund af deres Stilling i Samfundet; i hint optager Retspræsidenten for en Del selv Forhørene, i dette gjøre Parterne det derimod; i hint afgjør Juryens Majoritet, i dette udkræves Enstemmighed. Begge Landes Retspleie har tilfælles: At det ei er det enkelte Politii, men Dommere, der optage Forhør, at det er en dommende Magt, der beslutter over Anklagen, at Arrestabiliteten er temmelig begrændset, at Hovedprocedüren er baseret paa Anklageprincippet, og er offentlig og mundtlig, at Mænd af Folket som Edsvorne i Forbindelse med retslærde Dommere domme i de vigtigere kriminelle Sager, og at de domme efter deres subjektive Overbevisning.

Det er om denne Retspleie og navnlig om Edsvorneretten Feuerbach siger^{*)}: „Sammenligner man de tydske Kriminalretter med Edsvorneretterne, sammenligner man Procedüren, der benyttes for begge, saa viser der sig overalt den skærende Afstand, som lader disses glimrende Fortrin dobbelt fremtræde, og næsten henriver os til Begelstring for dem, som for en Sag, der vedrører hele Menneskehedens Lykke. Edsvorneretten staaer som et herligt Kunstværk, simpelt og storartet, opfundet af Friheden, fuldendt af Sandheden“. Det er fornemmelig Edsvorneretten De Lolme i sit berømte Værk om den engelske Forfatning sigter til, naar han, idet han fremhæver den Retsfikkerhed, der findes i England, udbryder^{**)}: „Naar Nogen havde paadraget sig de mægtigste Mænds Fjendskab — hvad siger jeg? — naar alle Partiers Forbandelse hvilede over ham, som over en anden Vatinius, saa vilde han dog under Lovens Beskyttelse, naar han holdt sig inden de af dem fastsatte Straffer, kunne vedblive at trodse sine Fjender og det ganske Folk“. Det er om Folkerepræsentationen og Edsvorneretten

*) Weisshwernengericht S. 35.

**) The constitution of England. Dahlmanns Udgave S. 485.

Livingston siger*): „Ved Hjælp af dem har England for-
 skaffet sig og bevaret en forhen ukendt Frihed. Disse Institu-
 tioner danne de betydningsfuldste Elementer af den engelske
 Forsamling; dem maa man tilskrive Englands store Overlegen-
 hed“. Den samme Forfatter siger, idet han forelægger Louisiana's
 lovgivende Forsamling sit Udkast til en Kriminallov**):
 „Skulle vi ikke indpræge en hellig Hengivenhed til denne In-
 stitution (Edsvorneretten)? Saa ærværdig ved sin Vilde! Saa
 vis i Theorien! Saa virksom i Praxis! Saa simpel i sin
 Form! Saa vel stiftet til at opfylde sin Hensigt! Brødens
 Stræk, Ufskyldighedens bedste Haab! Tilbedt af Frihedens
 Venner, afstøyet og frygtet af dens Fjender!“ Det er den,
 der elskes og holdes i Ære af de Nationer, der have den, som
 deres Friheds Palladium, som et af de største Goder et Folk
 kan være i Besiddelse af. Vi snofker hører man ofte Fordoms-
 melfer over enkelte Domme og Rets handlinger, da det jo
 netop hører til den frie Stats Væsen, idet Offentligheden
 bringer alle Feil og Mangler for Lyset, at Alt maa undergaae
 en haard Kritik***). Men man spørge enhver Borger eller
 Statsmand, om de ville opgive deres Edsvorneret, og der ville
 tilvisse findes faare Gaa, der ville svare bekræftende herpaa.
 Den anses som en af Frihedens store Erobring, som intet
 Parti vil miste, fordi den snart beskytter det ene snart det
 andet, fordi den beskytter den Svage og er frygtelig mod den

*) Gouvernement d'Angleterre comparé aux constitutions des Etats-
 unis.

**) Report on the plan of a penal code, S. 13.

***) Dette gjør, at man paa Continentet hører talrige Klager og For-
 demmelfer over den mindste Feil, der er begaaet i en fri Stat,
 medens man el stuer de største Uretfærdigheder hos sig selv. Enhver
 stuer „Eplinten i det frie Folks Die, men seer ei Bjellen i
 sit eget“.

Overmodige, fordi den udvikler Folkets bedste Kræfter. Det er ikke blot i Stater, som i England og Frankrig, hvor Folket har Følelse for Friheden, og af Erfaring kender dens Virkninger i alle Retninger, at alle Partier lovprijs denne Institution, men ogsaa i Stater, hvor Folket ellers lever i en mindre fri Tilstand, hvor denne Institution er indført fra fremmede Lande, og egentlig ei staaer i Harmoni med de øvrige Institutioner, og hvor den benyttes saa sparsomt som muligt. Hvo har ei hørt om de tydske Rhinprovinciers udholdende, hæderlige Kamp for at bevare denne Institution? Alt har været gjort fra den preussiske Regjerings Side, for at overbevise Folket om, at det var bedre at forandre den kriminelle Retspleie, men Folket har været standhaftigt. Ja der er i denne Institution noget saa ærefrygtindgydende, vi kunde næsten sige noget saa helligt, at de, der see den i Nærheden, ligesom fortrylles af den og begejstres for den. Et høist mærkeligt Exempel i saa Henseende er den preussiske Immediatkommission, der i 1819 afgav en Rapport om Edsvorneretten. Kommissionen bestod af 5 Medlemmer; af disse vare de 3 udmærkede Jurister fra Østpreussen, der vare Modstandere af Edsvorneretten, og som tiltraadte deres Skald med den Beslutning at skrive imod den. De undersøgte Edsvornerettens Virksomhed, og, efter en høist samvittighedsfuld Prøvelse, afgav Kommissionen enstemmig en Rapport, der er et af de bedste Forsvar for Edsvorneretten, som er leveret.

Det vil være vor Opgave i det Følgende at paa vise de Fortrin, der gjøre Edsvorneretten saa yndet overalt, samt at undersøge, om det er af politiske eller ogsaa af juridiske Grunde, at man maa ønske dens Seir overalt i den civiliserede Verden.

B.

Forundersøgelsen. Anklagetrybunalet.

I.

Forundersøgelsen.

Det engelske og franske System sammenlignet.

Den første store Forskjel mellem den engelsk-franske og den Retspleie, vi tidligere have omtalt, er den, at hin ikke indrømmer det executive Politi dommende Funktioner, navnlig ei Optagelse af Forhør eller Beslutning om Arrest*). Politiets Betjente indskrænke sig stik at overholde Orden, hindre Gadeopløb, foreløbig anholde mistænkelige Personer, og at optræde som Vidner i de kriminelle Sager. Der er saaledes ei Tale om, at en Person i det ene Tilfælde er Part i en Strid, og i det andet sidder paa Dommerstædet. Følgen deraf er, at Politiet med langt større Dygtighed opfylder dets Pligter, idet der ei er overdraget det andre dermed uanselig forenelige Funktioner. Undersøgelsesdommeren i Frankrig har ene dommende Funktioner; Frettsdommerne i England have vel nogle administrative Forretninger, men de ere ingenlunde at sammenligne med Kontinentets administrative Embedsmænd. Ifølge sin hele Stilling i Samfundet og den fri Kommunalforfatning i England indtager Frettsdommeren en særdeles selvstændig Stilling overfor Regjeringen, og han nyder i Reglen en vel fortjent Ansæelse i sit Distrikt. Vi have ogsaa alt paapeget, at Frettsdommerne for en stor Del gaar frem efter dommende Former i deres Administration.

*) I Frankrig kunne Politikommissærerne dog som Substituter for de særgælske Prefekter i det Tilfælde, at Vedkommende er grebet paa frijt Gjerning, optage et foreløbigt Forhør.

Det andet Fortrin ved den fransk-engelske Retøpleie er, at der fra først af opstaaer en Anklager, der skal forfølge Sagen til dens Ende, hvorved en stor Del ugrundede Anklager bortfalde. Man kan maasse gjøre gode Indvendinger mod det private Anklagesystem i England, da det, der interesserer hele Samfundet, overlades til privat Godtbefindende, og den Private ofte af Ligegyldighed, Egennytte eller Hensyn til Forbryderen, kan lade en Sag upaataalt eller uforfulgt. Men dels maa det erindres, at det overalt næsten altid afhænger af den Private, om han vil anmelde en Forbrydelse eller ikke, dels er den almindelige Sands for Ret og Sikkerhed i England saa stærk, at den Private, selv hvor hans Interesse kunde afholde ham fra at forfølge en Forbrydelse, ei lader den gaae upaataalt; dels har man mange Steder ved private Sammenstod dannet Fonds for at besørge Omkostningerne ved en Sags Forfølgelse, endelig kan der affordres Klageren Kaution for at han ei vil lade en Sag falde, naar han engang er optraadt som Klager. Imidlertid vilde det vistnok vansteligst lade sig gjøre i noget andet europæisk Land end i England, at fortroste sig til den private Anklage; thi der udkræves unægtelig, for at man kan gjøre det, at Folket har en ikke ringe statsborgerlig Dannelse. I England optræde ogsaa stedse Flere, der fordre en Udvidelse af det offentlige Anklagesystem, og der vil sandsynligvis snart udkomme en Lov desangaaende. Rigtigst vilde det maasse være at forene det offentlige Anklageprincip med det private, saa at den Private kunde overlade Sagen til offentlig Forfølgelse, men ogsaa selv kunde forfølge, i hvilket Fald han maatte forpligtes til ei at lade den engang paabegyndte Sag falde. Der er nemlig den Fordel ved det private Anklagesystem, at det holder Retøbevidstheden hos Folket ilive, ligesom der kunne tænkes Tilfælde, i hvilke den offentlige Anklager ei vil optræde, hvorvel der kunde være Anledning dertil.

Den private Anklager vil derhos ofte udfylde sin Plads bedre end den offentlige, fordi han har en større Interesse i Sagens Udfald og kjender den nøiere end denne. Vilde man derfor ganske udelukke det private Anklageprincip, vilde man, som Bentham siger*), „stundom forkaste de Anklagere, der bedst vilde være i Stand til at bevise Forbrydelsen. Den private Anklager, der opflammer ved Nyheden, ved Haabet om et heldigt Udfald, vil, hvad Iveren angaaer, i Reglen staae over den offentlige Anklager, hos hvem Vanen efterhaanden fremkalder en vis Ligegyldighed, og som maaske ei gjør mere end der er nødvendigt, for at undgaae Kritik“.

Men hvad enten man foretrækker det offentlige eller det private eller det blandede Anklageprincip, synes det høist ønskeligt, at der fra først af fremstaaer en Anklager. Dennes Funktion bør neppe, hvad Forundersøgelsen angaaer, indskrænke sig til den foreløbige Klage eller til at høre over enkelte juridicelle Handlinger, saasom over Arrest af den Sigtede, men han bør vistnok, som i England, være tilstede ved og deltage i Undersøgelsen, navnlig ved at afhøre Vidnerne og den Sigtede, uden at derfor Dommeren er udelukket fra at stille Spørgsmaal til Bedkommende. Det er nemlig kun naar Anklageprincippet fremtræder saaledes, at den Sigtede fra først af lærer at kjende, hvorfor han sigtes; at han sættes i Stand til strax at imodegaae Anklagepunkterne, og at sørge for at der stilles Modspørgsmaal til Vidnerne; at han faaer Anledning til at stille og afhøre Modvidner, samt at haas Defensor, som han, saaledes som er Tilfældet i England, strax bør være berettiget til at have, ret kan være ham til Nytte. Naar der imod Undersøgelsesdommeren gaaer inkvisitorisk tilværks, vil han være altfor tilbøielig til kun at lade de Oplysninger fremkom-

*) Oeuvres T. III. De l'organisation judiciaire C. XX.

me, der kunne tale imod den Sigtede, hvorved dennes Stilling fra først af vil forrykkes. I hvert Fald her, som ogsaa baade i England og i Frankrig er Tilfældet, Undersøgelsen indskrænke sig til en bestemt angivet Forbrydelse. Opstaaer der Mistanke om, at den Sigtede har begaaet en anden Forbrydelse, her Dommeren ei skride ind, før end Anklageren er hørt.

Man har stridt meget, om Forundersøgelsen her være skriftlig og hemmelig, som i Frankrig, eller mundtlig og offentlig, som i England *). Mange, der ellers tale Offentlighedens Sag, mene, at Forundersøgelsen her være hemmelig, dels af Hensyn til den Sigtede, for at Sagen ei skal blive bekendt, dersom han er uskyldig, dels af Hensyn til den offentlige Sikkerhed, for at ei den Sigtedes Venner skulle tiltætgjøre Besviser og meddele den Sigtede Ophøjsninger, eller de Medskyldige skulle unddrage sig Forsøgelse, naar de lære Sagen igjennem Offentligheden at kjende. Men disse Indvendinger betyde vistnok ei stort. Naar en Person anholdes, føres for Retten, og oftere maa møde for den, eller endog er fængslet, kan det ei undgaaes, at, foruden Anklager, Politibetjente, Dommer, Rettsbetjente, ogsaa hans Familie, hans Venner og de, med hvilke han staaer i stadig Berøring, faae at vide, at han sigtes for en Forbrydelse. Men er dette saa, kan der ei være Tale om at holde Sagen hemmelig, og naar den Sigtede er uskyldig, maa han Intet ønske mere, end at saa Mange som muligt lære hans Uskyldighed at kjende ved Hjælp af Undersøgelsen. Hvad Garen for det Offentlige angaaer, da turde et Udsagn af en Mand, der i flere Aar med stor Samvittighedsfuldhed har undersøgt Retssociens praktiske Udvørelse i England, ei

*) Denne Offentlighed er ei indført ved nogen Lov, men den findes Etet i Praxis. Dette er Tilfældet med mange vigtige Institutioner i England.

være uden Bægt; vi sigte til Mey, der i sit meget ansete Værk om de engelske og franske Retsinstitutioner, efterat have erklæret, at han først var en Modstander af denne Offentlighed, siger: „Men efter i lang Tid at have iagttaget det engelske System, efter med den største Omhu at have prøvet alle de Betragtninger, der knytte sig til det, har jeg den inderligste Overbeviøning om, at det ei blot er det eneste, der kan forsones med et frit Folks Forsatning, at det ikke blot er det eneste, der sikker den Usskyldiges Rettigheder, naar han forfølges af Had og Intrige eller paa Grund af Wildfarelse, men at det tillige er det eneste, der yder alle mulige Midler til at faae de virkelig Skyldiges Brøde beviist“*). Forfatteren støtter denne sin Mening fornemmelig derpaa, at Offentligheden foranlediger mange Mennesker, der aldrig ellers vare fremtraadte, til at møde og frivillig afgive deres Forklaringer, hvorved der som oftest erholdes de bedste Dplyðninger og gives Binf, som lede til Sandhedens Dplyðning, og tilintetgjøre de med største Enuighed lagte Planer for at skjule den.

Vi troe ligeledes, at man bør foretrække Mundtligheden for Skriftligheden ved Fornundersøgelsen. Mundtligheden udelukker ei, at det der ophyses ved Forhorene nedskrives, men vel, at dette danner Grundlaget for eller benyttes som Beviømiddel ved den senere Undersøgelse. Hvor Mundtlighedsprincipet hersker, vil Fornundersøgelsen saaledes ene tjene til at afgjøre det Spørgsmaal, om Sagen skal videre forfølges, og de ved den vundne Dplyðninger kunne vel tjene til Veiledning med Hensyn til Forhorenes Optagelse og Sagens Behandling ved Hovedundersøgelsen, men ei videre. Dette er nu vistnok den naturlige Ordning af Forholdet. Naar Fornundersøgelsen er

*) L'institutions judiciaires de la France et de l'Angleterre, T. II. S. 325.

skriftlig, kan det nemlig ei undgaaes, at man mere eller mindre vil lægge den til Grund ved Hovedundersøgelsen. Der opstaaer derved en dobbelt Ulempe. Naar Vidnesbyrdene ved Forundersøgelsen og Hovedundersøgelsen ere forskjellige, da vil man ofte komme i Tvivl om, hvad Bægt der skal tillægges de første, og selv om Roven byder, at der ene skal dommes efter Forhørene ved Hovedundersøgelsen, vil der dog altid af Dommerne tages Hensyn til de skrevne Aktier, der danne Sagens Grundlag. Men at dette skeer, synes os at stride imod den offentlige mundtlige Anklageprocedess Natur. Thi dersom der ved den endelige Dom tages Hensyn til Andet, end hvad der er oplyst ved Hovedundersøgelsen, da nyder den Anklagede ei tilfulde godt af de Garantier, som dens Ordning skulde frembyde; han har da at kæmpe mod en offentlig og en hemmelig Modstander, og denne sidste er saa meget frygteligere, som den Anklagede ei kan vide om og hvad Bægt der vil tillægges den. Flere af de berømteste franske Kriminalister ere ogsaa imod, at Forundersøgelsen faaer nogen Indflydelse paa den endelige Dom. Saaledes siger Berenger*): „En god Kriminalproces udkræver, at de Edsvorne ere aldeles ubekjendte med alle foregaaende Forhør“. Et Andet er, at der kan gives enkelte Tilfælde, saasom hvor en Døende afgiver en Forklaring, i hvilke man maa tillægge en, dog under visse Garantier optaget, skriftlig Forklaring en vis Bægt. Selv om et Bevismiddel en enkelt Gang skulde tages derved, at man ei kunde benytte Forundersøgelseres Resultater, vilde dette vistnok være et forholdsvis ringe Onde.

Den anden ikke mindre betydelige Ulempe er den, at Undersøgelsesdommeren vil udhale Forundersøgelsen, naar den er skriftlig. Idet han kan haabe at faa nogen Indflydelse paa

*) De la justice criminelle en France. S. 367.

Sagens endelige Udsald, vil hans Forsængelighed eller Aergjerrighed ofte lede ham til at vidtløftiggjøre Forhørene. Han vil ei blot selv oplyses, for at afgjøre om Sagen skal forfølges videre, men han vil indvirke paa Sagens endelige Udsald, og saaledes griber han tildels ind i den dømmende Rets Virksomhed. Herved udhales Sagen, den Sigtede lider og Retspleien lider, idet Kosterne ei blive rigtigt fordelte, naar Forundersøgelsen føres ud over dens naturlige Grændser. Man hører derfor ogsaa almindelige Klager i Frankrig over Forundersøgelsernes Langvarighed og de inkvisitoriske Midler, som Dommerne anvende, for at erholde Tilstaelser og Beviser. I England derimod søger Dommeren ene oplyst, om der er bragt tilstrækkeligt Bevis tilbage, for at han kan henvise Sagen til Anklagetribunalet, og dette afgjøres næsten altid i en meget kort Tid. Ofte sluttet Forundersøgelsen paa saa Limer; skulle nye Oplysninger søges, udsættes Sagen i et Par Dage, eller en Uge, og der tages da en Beslutning. Man maa saaledes vistnok ansee den mundtlige Forundersøgelse som et naturligt Led i den Procedure, der tilhører Edførneretten.

Det er ikke uden Betydning, at Undersøgelsesdommeren alene eller i Forening med sine Kolleger skal afgive et Dekret, om der er Anledning til Sagens videre Forfølgelse. Ved dette hæves alt en stor Del Sager, der saaledes afgjøres langt hurtigere end de vilde være blevne afgjorte, dersom de skulde være behandlede af en Anklageret. Vi mangle Kriminaltabeller for de forskjellige Lande; men nogle enkelte Exempler ville dog tjene til at bestyrke dette. I Frankrig erklærede *chambre de conseil* i 1838 *), at blandt 54,503 Sager 19,027 ei skulde forfølges videre. I 1840 **) foretoges Undersøgelse i 66,495

*) *Compte général de la justice criminelle* S. XXXIV.

**) *Mittermaier, Mündlichkeit* o. s. v. S. 237.

Sager, af hvilke chambre de conseil lod 21,280 falde, i 1841 lod det 19,159 af 60,951 Sager falde, samt i 1842 20,035 af 63,416. Halvdelen af de Sager, der saaledes hævedes, afgjordes i mindre end 1 Maaned*).

I Belgien hævede chambre de conseil 1,397 af 5,512 Sager, i 1837 hævede det 1,389 af 5,687, i 1838 1,408 af 5,748 og i 1839 1,550 af 5,919. I Rhinprovincerne bleve i 1839 1,950 Sager hævede af Underfogelsedraadet, i 1840 hævedes 3,090 af det, og i 1841 2,876 Sager**). I England befriedes i 1822 iffe mindre end 33,609 af 65,704. Sigtede strax af Politiretterne.

II.

Anklagetricbunalet.

Det kunde synes ufornødent at have et eget Anklagetricbunal, naar en selvstændig Dommer eller Domstol efter Underfogelsens Slutning har afgivet sit Dekret. Imidlertid er det dog et iffe ganske ringe Antal Sager, der bortfalder, ved at der er et eget Anklagetricbunal, som Intet har havt med Forundersøgelsen at gjøre, og dette synes at tale for dets Bestaanen. I Frankrig bekreterede Anklagetricbunalet i 1838***), at der skulde bortfalde 523 af 6,935 Sager, i 1840 †) 538 af 6,274, i 1841 556 af Sager med 6,521 Personer, i 1842 489 af 6,285 Sager. I Belgien afgjorde Anklagetrickammeret i Marenne 1836—39, at 136 af 1,755 Sager skulde bortfalde. I Rhin-

*) Mittermaier d. a. S. S. 238.

**) Mittermaier d. a. S. S. 239—40.

***) Compté général S. XXXV.

†) Mittermaier d. a. S. S. 238—40.

prensen lod Anklagekammeret i 1840 44 af 591 Sager falde, og i 1844 55 af 697. I det egentlige England har Anklagejurien i Årene 1820—30 havt at tage Beslutning angaaende et Antal*) af omtrent 12,200 indtil 23,600 Sager aarlig; af disse har den aarlig ladet falde fra omtrent 1,580 indtil 2,100, hvoriblandt dog findes nogle, der ere bortfaldne paa Grund af manglende Forfølgelse. Skottlands Kriminaltabeller gjøre ei Forskiel mellem de Sager, der ere hævede efter den offentlige Anklagers Forbring, og dem, der ere hævede af Anklagetribunalet. I Årene fra 1830 til 1838 ere fra 450 til 635 af omtrent 2,000 indtil 3,400 Sager bortfaldne, dels ifølge Anklagerens, dels ifølge Anklagetribunalets Beslutning. I Irland fremvise Kriminaltabellerne fra 1822 til 1838, at Anklageretten har hævet, eller den Private har undladt at forfølge, aarlig fra omtrent 2,500 til 4,600 Sager af omtrent 14,600 indtil 23,900, der vare henviste til videre Forfølgelse. Man vil af disse Omstændigheder see, at Anklageretterne ei have været overflødige.

Et Spørgsmaal er om man skal foretrække den engelske Anklagejury eller det franske Anklagetribunal. Det er urigtigt, naar man paastaar, at Anklagejurien ei ønsked bevaret i England. Der ere vistnok ikke Faa der mene, at den kunde undværes, men denne Mening er neppe almindelig. Vi erindre saaledes, at Englands nuværende Lordkansler, den udmærkede Lord Cottenham, for faa Åar siden i Overhuset med megen Styrke tilbageviste et Angreb paa den. Englands store Jurist, Overdommeren Lord Denman, har ogsaa for ei længe siden udtalt sig for Anklagejuryens Bevaring i et Brev til den engelske Kriminalkommission. Hans Ord ere høist mærkelige: „Jeg seer ingen væsentlig Fordel ved Anklagejurien undtagen

*) Sagernes Antal har været i stædig Tiltagende.

den, at de høiere Klasser og Middelklasserne i Samfundet samvirke med Hensyn til Retshaandhavelsen. Herpaa lægger jeg imidlertid meget stor Vægt, og jeg haaber, at der ingen Forandring skeer heri^{*)}. Hvilken Kontrast danne disse den ærværdige Dommers Ord til vore Juristers fornemme Foragt for de saakaldte politiske Virkninger af Juryen! Hvor der findes de nødvendige Kræfter til at danne en saadan Jury, bør den vistnok ogsaa indføres, og vi kunne ei Mudet end ansee det som et Tilbagekridt, naar man i et Land som Frankrig har opgivet denne Institution, der i Förening med den øvrige Retspleie bidrager saa meget til at vække Retsbevidstheden hos Folket, ved saa ofte som muligt at lade det isøre sig Dommer værdigheden. Desforuden er Anklagejuryen et stort Bærn for Ufsylbigheden, dersom der indtraadte Omstændigheder, hvorunder der kunde opstaae Fristelse til at demoralisere en Jury; den blotte Tilværelse af Anklagejuryen vilde ofte hindre et slikt Forsøg. En Anklagejury udtræder imidlertid, endnu mere end den almindelige Jury, at en Stat har en talrig, uafhængig, velhavende og dannet Middelstand, hvorpaa England er saa rig. Spørgsmaalet om en Anklage skal tilstedes er nemlig et langt vanskeligere, end det Spørgsmaal om den Anklagedes Brøde er bevist. Hvor man ikke har en slikt Middelstand at ty til, turde det maasse være rettest ei at indføre en Anklagejury, førend det statsborgerlige Liv har udviklet sig i en høiere Grad. Man maatte da foreløbig indskrænke sig til, som i Frankrig, at oprette et selvständigt Anklage-tribunal.

Procedüren for Anklageretten vil naturligt afhænge af den, der finder Sted ved Forundersøgelsen. Naar man saa-

^{*)} Eighth report on criminal law, §. 212.

ledes foretrækker den mundtlige Forundersøgelse, er det en Selvfølge, at der maa optages Forhør for Anklageretten, da den ellers ei havde Noget at dømme efter. Denne Forhørs-optagelse bliver der ingen Anledning til at gjøre skriftlig, da den dog ingen Indskydelse kan eller bør have paa den dømmende Ret. Det kunde synes abnormt, at Anklagejuryen i England kun hører Anklageren og hans Vidner, og at den Anklagede ei forsvaret sig for den. Maaſte er dette ſaa, for at Forhandlingen kan blive ſaa kort og ſaa ſimpel ſom mulig, og man har ei frygtet for Miſbrug, da Anklageren ſtrax, efterat Anklagejuryen har erklæret ſig, maa optræde med ſine Vidner for den dømmende Ret, hvor den Anklagede nyder den ſørſte Frihed og Beſkyttelſe, ſaa at der ei vil være nogen Friſtelse til paa en urigtig Maade at benytte ſig af den Sigtedes Forſvarsløſhed for Anklagejuryen.

Naar derimod Forundersøgelsen er ſkriftlig, ſynes det overflødigt at have en ſæregen Forhandling for Anklageretten, og det er viſtnok konſekvent, at man i Frankrig lader Anklagetricbunalet dømme efter de ſkrevne Akter, ſom overleveres det fra Undersøgelsesdommeren.

Da vi have udtalt os for Forundersøgelsen's Mundtlighed, er det en Selvfølge, at vi vilde foretrække en mundtlig Proceßure for Anklageretten (Det være en Jury eller ikke).

Anklageretten bør viſtnok, naar den dømmer efter Forhør, der ere optagne for den, afholdes paa ſamme Tid og Sted ſom Retſeretten, ſaa at den endelige Dom falder umiddelbart efter Anklagen.

C.

Edsvornereffens Forhold til Regjeringen og den Anklagede.

Udftæfningen af den dømmende Myndighed. Dømmernes Uafhængighed og Upartiffhed. Deres Evne til at domme rigtigt. Afgjørelfe af jus og factum. Folkets Tillid til disse Domftole. Retsffikfigheden. Retsorganiffationens Indflydelfe paa de jurldiffe Dommere, paa de Edfvorne og paa Folket.

I. Alt med Hensyn til Myndighedens Udftæfning frembyder fig en ftor Forffjel mellem de Staters Retspleie, hvor Edfvornereffen har fit rette Hjem, og deres, hvor de fafte jurldiffe Domftole beftaae. Man feer ftarx, hvilfen betydningfful Rolle Domftolene indtage i hine Stater. Der er Ingen i de amerikaffke Friftater eller i England, der vil nægte Domftolene Ret til at domme i de Sager, hvori der er Spørgffmaal om at drage Dvrighedffperffonerne til Anfvar med Hensyn til Udvøffelsen af deres Dvrighedffmyndighed. Det bliver faaledes umuligt for den administrative Autoritet at fætte fig ud over eller frænke Loven uftaffet; han er fom enhver anden Borger pligtig til at lyde den, og at taale, at den dømmende Myndighed afgjør, om han har adlydt den. Førft naar man drager denne vigtige Klaffe af Sager ind under Domftolene, erhoder Loven fit faude Herredomme og Borgerne en virkelig Sikkerhed, idet de ellers hvert Diebliff ere udfatte for at berøveff deres Rettiffgheder og Friheder ved den administrative Vilkaarfflighed. Domftolene kjende i daffe fom i alle Sager, uden at Staten ryffes i fin Grundvold, uden at Dvrighedffmyndigheden ffvæffes. Tvertimod er det Modffatte Tilffældet. En kompetent Dommer, Tocqueville*), figer herom: „Det ffynes mig ei, at

*) De la democratie en Amerique T. I. C. VI. 8uème Ed. S. 160.

man har fvaæffet Administrationens Myndighed, ved at alle Embedsmænd kunne drages til Anfvar for Domstolene. Tvertimod synes Amerifanerne derved at have styrket Embedsmændenes Anfæelfe, da diøfe tvinges til at tage fig færbefes i Agt for at udfætte fig for Kritik“. Det er med den fterfte Samvittighedsfuldhed, at Domstolene prove, om Embedsmændene have forfeet fig, og navnlig er det meget almindeligt, at den, der anklages for at have forfeet fig mod en Embedsmænd, frifindes, fordi denne har overtraadt fin Kompetence. Vi have i England oftere været Vidne til, at Politiofficianter, der havde overfcrebet deres Myndighed, ere blevne alvorlig irettesatte af den præfiderende Dommer; ikke at tale om, at det har havt en afgjørende Indflydelfe paa Sagens Udfald. Med Hensyn til Embedsmændenes Anfvarlighed er man i Frankrig endnu langt tilbage, da der udkræves en Beflutning af Statsraadet, der er en administrativ Autoritet, for at drage Embedsmændene til Anfvar for Domstolene.

Den amerikanske Dommer har en Myndighed, der ei tilkommer noget andet Lands Domstole, idet han kan nægte at anvende en Lov, fom han anfeer fribende mod Rigets Konftitution*). Denne Myndighed ville maaffe Mange anfee for at være farlig. Den ligger i den amerikanske Forfatnings Natur, den ftaar og falder med Principet for den. Det følger af fig felfv at en flig Myndighed kun i ganffe overordentlige Tilfælde kan og vil anvendes, og nægtes kan det ei, at den ftundom kan være et Værn mod Majoritetens Tyranni, der er de frie Staters fterfte Fare. Det maa derfor erindres, at Folket altid kan tvinge Dommerne til Lydighed, dersom en farlig Konflikt ffulde opftaae mellem den lovgivende og dømmende Magt, navnlig ved at forandre Konftitutionen,

*) Tocqueville b. a. S. S. 163.

der ei som i andre Stater erklæres uforanderlig, men dog kun kan forandres under særegne Former og ei ad den almindelige Lovgivningsvei.

Et af de mærkeligste Beviser paa en Domstols Selvstændighed og Stræben efter at bevare sin Myndighed ubeskæaaren, som den nyere Tid har at opvise, turde den berømte Privilegiesag afgive, i hvilken en af de engelske Stordommere, Præsidenten for court of queen's bench Lord Deuman, i længere Tid førte en Kamp mod det magtige engelske Underhus og tilsidst seirede i denne Kamp. Sagen forholder sig saaledes: I en Parlaments Rapport, der ifølge Underhusets Ordre var bleven trykt af Parlamentets Bogtrykker, Hansard, og af denne var solgt, forekom nogle Bestyrdninger med en berygtet Boghandler ved Navn Stockdale. Denne anlagde en Sag mod Hansard, og Sagen kom for court of queen's bench. Underhuset optraadte repræsenteret af Kronadvokaten, der paabehaabte sig Husets Privilegier, hvorefter Diskussionsfriheden er fri, og Sagen kan anklages for hvad han ytrer i Huset, hvoraf han mente maatte følge, at den, der efter Ordre trykte Husets Rapporter, ei heller kunde dømmes, da Diskussionsfriheden saaledes indirekte blev angreben. Imidlertid dømdes Hansard til en Mulkt. Underhuset benyttede sig da af sin Ret til at arrestere for Brud paa dets Privilegier, og arresterede Sherifferne i London, der havde erkrævet Dommen, og Stockdales Advokat, Howard, indkaldtes for Huset, men løslødes, da han erklærede, at han ei vidste, at Husets Privilegier vare krænkede, og at han ei havde havt til Hensigt at krænke dem. Efter nogen Tid løslødes Sherifferne, og en Lov fattes igjennem, for at forebygge slige Sager for Fremtiden. Imidlertid begyndte Stockdales Sagsfører Howard en ny Sag mod Hansard. Underhuset udstødte paa Grund heraf et Arrestbæret mod Howard, men denne anlagde Sag mod

Husets Betjent, ei fordi denne havde udført, men fordi han formentlig havde overfædet Arrestbefættelsen. Der opstod nu atter det Spørgsmaal, om Huset skulde møde for Retten og undergive Spørgsmaalet om Arrestens Lovlighed Domstolens Kjendelse. Efter en alvorlig Strid, blev det afgjort, at Huset skulde lade møde og saaledes lade Domstolene afgjøre, hvorvidt dets Privilegium ogsaa i denne Henseende strakte sig*). Maa seer saaledes, at en eneste Dommer, støttet paa den fællelige Retspleie, havde en saa stor Ansæelse, en sliq Selvtillid, at han vovede at trodse Underhuset, og at han endelig seirede i sin Kamp, da Hovedspørgsmaalet var, om Domstolene overhovedet kunde bedømme Tilværelsen og Udstrækningen af et Privilegium. Og dog var Denman udnævnt af det Ministerium, der styrede Staten paa den Tid, da han saa usforsagt traadte op imod Underhuset! Hvad enten hans Dom var rigtig eller ikke, saa maa man tilviøse fyldest af Beundring for den Retspleie, hvormunder en Dommer, for at beskytte en endog foragtet Borgers formentlige Ret, indlader sig i en Kamp mod den mægtigste Autoritet i Staten, og tvinger ligesaa godt denne som den simpleste Borger til at lyde Dommerbudet.

Det synes ogsaa at være det rette Forhold, at Domstolene domme i sliqe Sager, som i alle andre. En af de vigtigste Opgaver i ethvert Samfund er, at ingen Autoritet undrages Lovens almindelige Bud, sættes udenfor og over Loven; men dette kunde let skee, naar et Parlament ikke blot skulde have særlige Privilegier, men selv skulde fortolke disse Privilegier, skulde bestemme i det enkelte Tilfælde, hvorvidt de maatte antages at

*) Den Dom, der ved denne Leilighed blev afgjort af Denman, er nemlig bleven omstødt af de forenede Steddommere (chambre of exchequer), men dette vedrører ikke den Betragtning, vi have knyttet til denne Sag.

strække sig. Domstolene kunne vel misbruge deres Myndighed til at undertrykke politiske Friheder og Rettigheder, saa at det kan synes farligt at overlade dem at dømme i slige Tilfælde, men naar de ere vel organiserede og Procedüren for dem giver usselige Garantier, synes det, at man med større Tryghed kan overlade til dem, end til nogen anden Autoritet i Staten, ogsaa under saadanne Omstændigheder at afgjøre hvad Lov er. Den lovgivende Magt kan ogsaa altid ved nye Love tvinge Domstolene, og tilintetgjøre de almindelige Virkninger af en Dom, hvorved der er en Garanti for at Domstolene ei letindigt ville misbruge deres Myndighed. Skulde Domstolene desuagtet driste sig til en systematisk Undertrykkelse af Friheder, skulde de tilfødesætte Lovens Bud, da vilde de i en fri Stat snart tabe deres Ansæelse, og Folket vilde reise sig imod dem; de ville derfor vel vogte sig for at forsøge paa slige farlige Skridt.

Domstolenes ubstrakte Myndighed staaer i nøie Forbindelse med deres Organisation. Kun hvor Dommeren har en meget uafhængig Stilling, hvor han støtter sig paa et folkeligt Element, kan han erhverve en mægtig Ansæelse og indgyde en stor Tillid, og kun da kan han erhverve og bevare en Myndighed, der lærer Landets mægtige Styrere ligesom den ringeste Borger at hvie sig for hans Bud. I de Stater, hvor Domstolene have naaet en slig Betydning, betragtes de vel undertiden af den lovgivende og den administrative Magt med Jaloufi, men efterhaanden som de forskjellige Partier i Staten have gjennemgaaet Modgangens Skole, føle de Trangen til og Nødvendigheden af at have en Autoritet, der kan beskytte den Svage og Undertrykte, der kan holde den Mægtige — det være nu en lovgivende Majoritet eller et Ministerium — inden Lovens og Retfærdighedens Grændser.

II. Haand i Haand med den mere udstrakte Myndighed gaar Domstolens større Uafhængighed og Upartisthed. Med Hensyn til Dommernes Stilling vil man let indsee, at selv om der ei tages Hensyn til den Indflydelse, som de Edsvorne have paa dem, hvorefter der senere skal tales, saa er der en ikke ringe Betryggelse for uafhængige Dommere deri, at de som i England vælges iblandt en uafhængig Advokatstand, eller som i Frankrig iblandt Advokater eller Mænd, der have uddannet sig under Dommernes Veiledning, og ikke iblandt det administrative Kollegiepersonale. I England er der ogsaa en særlig Garanti for Uafhængigheden deri, at de underordnede Dommere (Fredsdommerne) ere uafhængige Grundbesiddere, medens de høiere Dommere ere i saa ringe Antal og saa vel lønede, at der ei er stor Anledning for dem til at søge Regjeringens Gunst.

Hvad de Edsvorne angaar, da vil man have bemærket, hvorledes der saavel i England som i Frankrig er sørget for at erholde upartistke, selvstændige Edsvorne til at dømme i enhver Sag. Det kunde vel synes, at den af Regjeringen afhængige franske Præsident stundom kunde fristes til at vise Partisthed i sit Valg, og at den engelske Sherif har en for udstrakt Myndighed. Man vil heller ikke kunne nægte, at Lodtrækningen, der benyttes i flere amerikanske Stater, giver større Garanti for Upartisthed; men paa den anden Side taber man den store Fordel, at der ved Valget kan tages Hensyn til Bedkommendes Dygtighed og Ansæelse, hvorfor man ogsaa i Louisiana for en stor Del har optaget det engelske System. Det er derhos et saa betydeligt Antal, den franske Præsident vælger, at Fristelsen til Partisthed vaufseligt kan vildlede ham, og selv om han gif frem i sit Valg med Partisthed, vilde Refusationsretten dog næsten altid komme den Anklagede til Hjælp. Den engelske Sherif er, som vi alt have bemærket, i hei Grad selvstændig;

næsten alle Personer, der i nogen Henseende ere afhængige af Regjeringen, ere derhos udelukkede fra at være Edsvorne; Sheriffens Liste kan dernæst fordres annulleret, naar der paa vises, at han i nogen Maade har vist Partisthed i sit Valg; naar dertil kommer, at den Anklagebe har en meget ubstrakt motiveret og umotiveret Refusationdret, saa maa det vistnok indrømmes, at Leiligheden og Fristelsen til at begaae Misbrug er saare ringe. I Maaden at vælge de Edsvorne paa synes der alisaa at være de størst mulige Garantier for at erholde uafhængige, upartiske Mænd til at domme.

Ikke mindre betydningsfuldt er det, at de Edsvorne kun udnævnes for den enkelte Sag, at de kun for en ganske kort Tid udrides af det private Liv for atter at træde tilbage i det. De danne ei nogen fast Korporation med dens Interesser og Lidenskaber; de have ei at haabe paa Gunstbevisninger, Forfremmelse eller deslige. De blive ei forhærdede og ensidig fanatiske i den stadige Kamp mod Forbryderen. Man kan saaledes haabe, at der paa Edsvornebanken ville sidde uafhængige, fordomsfrie Mænd, der medbringe deres gode, sunde, uforfalskede Sands for Retfærdighed, og som ei forvildes ved Kjærlighed eller Had.

Denne Jurys Karakter paavirker atter Regjeringen; denne gjenneintrænges af Retfærdighedsfølelsen, eller den handler som om den var gjenneintrængt af den. Regjeringen veed, at det ikke vil nytte den at angribe Friheden, at begynde paa vilkaarlige Forfølgelser, da den vil støde paa selvstændige Dommere. Den indseer, at selv om den i enkelte Tilfælde kunde demoralisere de Edsvorne, vilde den i det næste Dieblif være nødsaget til at begynde forfra; den maatte demoralisere hele Nationen, for at faae afhængige Dommere. Den opgiver derfor et saa vanstelig og lidet hæderligt Arbejde. Regjeringen

træder da sjældent frem, hvor der ikke er virkelig Anledning dertil, hvor den ikke er overbevist om at have Lov og Ret paa sin Side.

Man har for ikke længe siden havt et Exempel paa, hvor strengt det overholdes, at der finder Upartiskhed Sted med Hensyn til Besættelsen af Juryen, nemlig i Sagen mod O'Connell med Flere. Man vil erindre, at O'Connell og flere andre af de irske Folkeledere, der blandt Andet vare anklagede for Sammensværgelse, bleve ved court of queen's bench i Dublin dømt til Fængsel og Bøder. I denne Sag havde a special jury dømt. Man havde indvendt imod denne Jury, at den for hele Mæret forfattede Liste ei var fuldstændig. Der var nemlig udeladt en Liste med 15 Navne saavel af den almindelige som af den specielle Juryliste, (hvoraf a special jury dannes), ligesom en Liste med 12 Navne var tilføjet den almindelige i Stedet for den specielle Liste*). Efterat Dommen var fældet, og de Dømte alt vare i Fængsel, kom Sagen ved et writ of error for Overhuset. Her gjorde de Dømtes Forsvarere dels den Indsigelse gjeldende, at der vare Anklagepunkter, der stemplede som Forbrydelse hvad der ikke var det (bad in law), og at det ei kunde sees af Dommen, der bestemte Straffen, om der ei var taget Hensyn til disse Poster i Anklageakten ved Bestemmelsen af Straffen; dels den, at Jurylisten med Forsæt eller af Forsømmelse var urigtig dannet. Med Hensyn til denne Indsigelse maa erindres Følgende: 1) Jurylisten var forfattet for hele Mæret og ei for eller med specielt Hensyn til den enkelte Sag; 2) de Anklagede havde

*) Efter andre Oplysninger var der udeladt 59 Navne i Alt af den specielle Juryliste. Vi have holdt os til Sir Thomas Wildes Angivelse, da han indble som Hovedforsvarer for de Domsfældte for Overhuset, og derfor neppe har angivet Tallet for ringe.

havt den almindelige Refusationsret; 3) naar Listen skulde forkastes, opstode der store Vanskeligheder, da der i saa Fald maatte forfattes en ny Liste for de øvrige Sager, der skulde paadømmes i Harets Lov. Der kunde saaledes tale vægtige Grunde for ei at annullere Listen. Ligesom Majoriteten af de irske Stordommere ei havde taget Hensyn til de formelle Indsigelser, saaledes kom 7 af 9 af de engelske Stordommere, hvis Erklæring blev indhentet i Sagen, til det Resultat, at Dommen ei kunde annulleres. Hvad Sagens Realitet angaaer, da vare alle Stordommerne, ligesom de lovlærde Medlemmer af Overhuset, enige om, at der vare Punkter i Klagen, der maatte medføre Straf for de Klagede. Uagtet alt dette, kom Majoriteten af Overhusets Medlemmer til det Resultat, at Dommen maatte annulleres, 1) fordi der ei var den tilstrækkelige Garanti for Juryens retfærdige Sammensætning, da de manglende Navne muligt kunde have indvirket paa Juryens endelige Valg; 2) fordi det ei aldeles klart fremgik af Dommen, om de Punkter i Klageakten, der vare urigtige, ei havde faaet nogen Indflydelse paa Straffegraden. Det var især Lord Denman, der maa ansees som Englands første Kriminaldommer, der med en mægtig Veltalenhed og en gripende Humanitetssøvelse forsøgte den Ansøvelse, at ingen Feil maatte taales, der kunde kaste nogen som helst Skygge paa den upartiske Dømmelse af Jurylisten.

Denne Dom var ogsaa i en anden Henseende mærkelig. Det dengang særdeles mægtige Peelfe Ministerium lagde en stor Vægt paa denne Forsøgelse, og havde lovet sig Meget af den. Men da der blev en Strid mellem Ministeriets Interesse og Haandhævelsen af Retsfærdigheden, erholdt man et Exempel paa den dybe Retsfølelse, som en fri Stats Regjering, hvor interesseret den end selv er i en Sag, er giennemtrængt af,

eller maa vise sig besjælet af, for at bevare sin Anseelse hos Folket. Det er en almindelig Praxis, som kun har faa Undtagelser at opvise, at kun de lovlærde Medlemmer af Overhuset domme i Retsagerne, skjøndt ethvert Medlem er berettiget til at domme. I denne Sag, hvori Partilidenstaberne vare i stærk Bevægelse, vilde de ikke lovlærde Medlemmer netop til at domme med, da Konseilspræsidenten i det Fælle Ministerium, Warrcliffe, reiste sig, og opfordrede dem til at undlade at domme, da Praxis var imod det. Dette gjorde et Medlem af Ministeriet, skjøndt det alt af Debatterne fremgik, at Dommen mod det så farlige Modstandere vilde blive annulleret, naar kun de lovlærde Medlemmer domte i Sagen! Hvilket herligt Eksempel paa Afgtelse for Lov og Retsfærdighed! Dog det var ikke blot Overhuset, der her viste en stor Afgtelse for Retsfærdighedens upartiske Haandhævelse; det engelske Folk var ei paa sit. O'Connell var paa den Tid lidet populær i det egentlige England, der frygtede og fordømte hans Afstillelsesplaner, men saasnart man troede, at spore uretsfærdig Fremgangsmaade imod ham, glemte man alt Andet, og viste ham fra alle Kanter den største Forekommenhed, gav ham en festlig Modtagelse i forskjellige Byer, og lovpriiste høit de Mænd, der havde haandhævet Retsfærdigheden.

Det tør vel ogsaa ansees som almindelig anerkjendt, at man i de Lande, hvor Edsvorneretten er grundfæstet, med megen Samvittighedsfuldhed søger at holde Juryen fri for Regjeringens Indflydelse, saa at man vil give John Russell Ret, naar han med ædel Stoltthed udbryder: „J vort Fædreland have vi Intet at frygte; Juryen staaer som en fast Mur mellem os og Tyranniet“*). Man gjør imidlertid en anden Indvending mod denne Institution; man paaستاer, at de Eds

*) Underhuset 13 Februar 1844.

svorne ere afhængige af Folkemeningen, at Afhængigheden er der, men i en anden Stikkelse. Denne Indvending synes imidlertid at hidrore fra en urigtig Opfattelse af Forholdene. I en Stat, hvor Folket har Indflydelse paa de offentlige Anliggender, kan man ingenlunde tale om Folket i Modsatning til Regjeringen, om hinsø Interesø som modsat denes. Regjeringen vil altid mere eller mindre repræsenterø Folket; den vil have Majoriteten eller i det Mindste en anseelig Minoritet iblandt dette, som er den hengiven. Naar altsaa en Jury skal dannes af Mænd, tagne ud af Folket, saa vil man snart træffe paa Modstandere snart paa Tilhængere af Regjeringen, og da det er en Embedsmand, der banner den Liste, hvoraf de udvælges, kunde man vel antage, at han snarere vil vælge af de sidste, end af de første, dersom det overhovedet var Fare for Partisthø fra hans Side. Naar nu de Valgtes Forhold, i den ene eller i den anden Retning, lader befrygte Partisthø, da indtræder Refusationen. Regjeringen har saaledes ei Noget at befrygte; det vil aldrig i nogen Sag forud kunne siges, at dens Modstandere, eller dog Mænd, der ensidig see paa en Regjeringsinteresø modsat Folkøinteresø, ville blive Edsvorne. Det maa derhø ei glemmes, at Folket ligesaa vel som Regjeringen er interessøret i, at de, der virkelig have forbrudt sig mod den offentlige Moral, mod Statens Ro og Sikkerhø, blive straffede. Hvor derimod en Regjering forer en smaalig, uværdig Kamp mod sine Modstandere, der kan muligt den almindelige Mening være imod den; men Faren ved at den forlades af de Edsvorne vil da ei heller være stor, thi naar den saaledes har forsyndet sig, vil den meget snart forlades af Folket, og altsaa styrte.

At de Edsvorne ei ere utilbøielige til at fordømme, hvor der er virkelig Anledning dertil, har ogsaa vist sig i den nyeste Tid, navnlig i de Sager, der i England bleve anlagte

mod Kartisterne, der brugte Volds handlinger for at sætte deres Villie igjennem. I de Sager, der i den Anledning reiste sig, havde de Edsvorne ingenlunde en sygelig Medlidenhed med dem, der havde forsyndet sig. Loven blev strengt overholdt, og Kartisterne sølte det tunge Slag, de modtege af deres Medborgere. Vel anfører man, som et slaaende Bevis paa de Edsvornes Afhængighed af Folkevillien, den Frisindelsesdom, der blev affagt i Anledning af det Strasborger Dyr 1836. Men dette Exempel turde ei være meget betydningsfuldt, selv om et saadant isoleret Bevis overhovedet kunde lægges i Vægtstaaalen. Det synes ei, at man her frifandt Mænd, der aabenbart vare skyldige, fordi Folket ønskede det, eller fordi de Edsvorne havde Sympathi for de Anklagede, men fordi Regjeringen havde unddraget Hovedmanden, Louis Napoleon, fra Forsølgelsen, og saaledes gjort, at Alt hvad der vedrørte hans Skyld blev uoplyst. Folgen heraf var, at Sagen ei kunde oplyses i sin Helhed, at Forsvaret var begrænset. Det var saaledes Regjeringen, der gav Signalet til at begaae en Uretfærdighed, og det var vel faare tvivlsomt, om en juridisk Domstol, der var fuldkommen selvstændig, ei under lignende Omstændigheder vilde have anseet det som sin Pligt at domme ligesaa. Den juridiske motiverede Dom vilde da maaske have tilfredsstillet deres Retsspøelse, der nu saa raast fordomme de Edsvorne, der ei kunde motivere deres Dom.

Af større Betydning synes den Indvending mod de Edsvorne, at de ere særdeles tilbøjelige til af Medlidenhed at frifinde de Anklagede, hvilket man paa staaer fornemmelig er Tilfældet, hvor der fordres Enstemmighed, for at de kunne fordomme. Vi maae her strax bemærke, at Enstemmigheden ingenlunde hører til Edsvornerettens Væsen, ligesom den ei heller kræves i Frankrig, Rhinprovincerne og flere andre Stater. Men forøvrigt har man i Almindelighed lidet rigtige Forestillinger om Enstem-

migheden. Det er nemlig undtagelsesvis, at der hersker nogen Dissens mellem de Edsvorne. Som vi alt have sagt; afgive de Edsvorne i England, i de allerfleste Tilfælde, deres Dom uden at trækte sig tilbage, uden at der er nogen Meningsforskjellighed. Paa den anden Side er Enstemmigheden en ikke ringe Betryggelse for Uskyldigheden, og det er ei sjældent, at den har reddet den, der ellers var bleven uretfærdig dømt. Det er ogsaa en stor Betryggelse, at Alle, der domme, ere enige. Om man nemlig end ei, som det stundom er skeet, vil paaataae, at Garantien for Dommens Retfærdighed skulde formindskes i samme Grad som det Antal, der er tilstrækkeligt til at domsfælde, formindskes, saa indeholdes der dog i Dissensen en frygtelig Mulighed for at Dommen er urigtig; thi der maa være en saare stærk Overbevisning, naar en enkelt Edsvoren i meget lang Tid kan udholde at bekjempe alle sine Kolleger. Den almindelige Stemme i England er ogsaa for Enstemmigheden, der under de nyeste Undersøgelser om Reform i Kriminalprocessen er anbefalet af Landets første Jurister. Muligt kunde man forsøge de to Systemer saaledes, at naar de Edsvorne inden en vis Tid ei vare blevene enige, de da offentlig erklærede det, og da atter trak sig tilbage, hvorefter de kunde domsfælde med $\frac{2}{3}$ Stemmer eller en lignende Majoritet. At indelukke de Edsvorne, og berøve dem Livets første Fornødenheder, indtil de blive enige, tilhører en svunden Tid, og overholdes heller ikke længer i sin fulde Strengheid i England.

Hvad selve Paastanden om Mildhedstilbøieligheden hos de Edsvorne angaaer, da er den vistnok saare overdreven, saa at selv de, der ei hylde det Princip, at det er bedre, „om tusinde Skyldige gaar frie, end at een Uskyldig straffes“, ikke behøve at ængste sig særdeles. Det ligger i Sagens Natur, at enhver Borger er interesseret i, at hans Person og Eiendom beskyttes, og at altsaa Lovovertræderen, der tilfidesætter Algtelsen for dem, bliver

straffet. Vel er den Edsvorne ei besjælet af den enfoldige Forbittrelse mod de Anklagede, som den stadige Kamp mod Forbrydelsen giver, men hans naturlige Næstfælselse og hans Lyst til Fred og Orden ville indgyde ham den tilstrækkelige Tilbøielighed til at lade den virkelig Skyldige undgaa. Kun hvor Loven i enkelte Tilfælde er uforholdsmæssig streng, forældet, eller bogstavelig forstaaet vilde indeholde en Straf for en i sig uskyldig Handling, saa at det vilde være grusomt at anvende den, ville de Edsvorne maasse stundom være mere tilbøielige end ellers til at frifinde. Men ville de juridiske Domstole ei i slige Tilfælde betænke sig paa at anvende Straffen? Er det ei et fortræffeligt Middel til at forbedre Straffeloven, at dens Urimeligheder maae borttages, for at den kan anvendes? Det synes os, at der i denne Prøve paa en Lovs Brugbarhed ligger et fortrinligt Middel for Lovgiveren til ret at lære Folkets Villie og Statens Behov at kjende, til at lempe den kriminelle Lov efter Sædnerne, Ideerne og de sociale Forhold i det Hele, hvilket maa være enhver Lovgivers vigtigste som det er hans vanskeligste Opgave. Man maa imidlertid ei troe, at det er almindeligt, at de Edsvorne først spørge, hvad Straffen er, og tage Hensyn hertil i Afgielsen af deres Dom. Vi have sagt, at de, hvor Dommen er urimelig haard, maasse ville være mere tilbøielige end ellers til at frifinde, de ville muligt med særdeles Strengheid forbre alle Lovens Betingelser, med Hensyn til en Forbrydelses Tilværelse, opfyldte; mere kan der neppe siges. Hvor en Sag er fuldkommen klarlig bevist, er det vistnok suare sjældent, at de Edsvorne frifinde, fordi Loven er for streng. En Mand, der nylig har studeret de engelske Institutioner, der har opholdt sig i lang Tid i England, Benjamin-Constant, siger herom*): „De Edsvorne domme ei mod

*) Cours de politique constitutionnelle T. 1, S. 95.

deres Overbevisning, selv naar de beklage dem, der blive for-
domte. Jeg har seet Edsvorne domme en ung Pige for at
have stjaalet Musselin til Værbi af 13 sh. (6 Rbd.), naaget
de vidste, at hun vilde straffes paa Livet derfor" (dette var førend
den nye Reform i Kriminalloven blev foretaget). I hvert Fald, har
man den Udvei, som man har valgt i Frankrig, at tilstede de Eds-
svorne at erklære, om de antage, at der ere formildende Om-
stændigheder tilstede. Loven, der blev givet herom i 1832,
har forøget Domsfældelserne i ikke ringe Grad.

Med Hensyn til Frisindelsernes Hyppighed kan man vel
hente nogen Underretning fra de forskjellige Staters Kriminal-
tabeller, men, som vi alt ved en anden Leilighed have frem-
hævet, er det saare vanskeligt at drage sikre Slutninger fra
dem. Frisindelsernes Hyppighed vil ei blot afhænge af Dom-
stolens Organisation, men af Folkets større eller mindre Til-
buelighed til at angive eller forfølge Forbrydelserne, af An-
klageretternes Bestaaffenhed, og af de Sagers Talrighed, der
betragtes som Forseelser eller Forbrydelser i Modsatning til de
rent private Sager, der ei ere Gjenstand for Straf, eller hvis
Baataale aldeles ikke vedkommer det Offentlige. Dertil kommer,
at nogle Staters Kriminaltabeller kun medtage de Sager, der
afgjøres ved Rådsherterne, hvorimod andre ogsaa omfatte alle de
ubetydelige Politisager, i hvilke Frisindelserne forholdsviis ere
langt sjældnere, end i de større kriminelle Sager. Dette vise
de franske Kriminaltabeller paa det Utvetydigste. Medens
saaledes Politiretterne (tribunaux de simple police) i 1838
(vi have ei Tabeller for andre Aar) kun frifandt 12 af 100,
frifandt Tugtpolitiretterne (tribunaux de police correctionnelle)
fra 1831—35 24, fra 1836—40 19, 1841 17 og 1842 16
af 100 *). Med Rådsherterne frifandtes 1840 og 1841 33, 1842

*) Mittermaier b. a. S. S. 59.

32 af 100. I Belgien frifandtes 1831 ved Tugtpolitiretterne 23 af 100; ved Væbnerne frifandtes 1836 39, 1837 35, 1838 39, 1839 33 af 100. I England have vi kun Beretninger om Forholdstallet af Domsældelser i de vigtigere Sager, hvori Edsvorne have dømt. Forholdet mellem de Domsældte og Frifundne var i Maren 1820 til 1838 fra 25 til 28 af 100, i Skotland i Maren 1830 til 1838 fra 10 til 15 af 100, i Irland i Maren 1822 til 1838 fra 25 til 33 af 100, i nogle af de nordlige amerikanske Fristater har Forholdet været fra 10 til 28 af 100 *). Dersom alle Frifundelser i de forskjelligeartede Sager vare behandlede under Et, vilde Frifundelsernes Antal i de Lande, vi have nævnt, været langt ringere; dette har man gjort hos os, og derved har man faaet det Resultat, at de Frifundne i Maren fra 1829 til 1837 have forholdt sig som 16 til 100. Det vil imidlertid sees, at f. Ex. Frifundelserne i Skotland og flere af de amerikanske Fristater i de vigtigere Sager, hvori en Jury har dømt, desuagtet have været færre end hos os.

Der mangler saaledes, efter vor Formening, endnu Bevis for den saa ofte fremsatte Paastand, at de Edsvorne have en særlig Tilbøjelighed til at frifinde.

III. Skjøndt Dommernes Uafhængighed og Upartiskhed ere særdeles vigtige, for at naae et retfærdigt Resultat, er det dog ei mindre vigtigt, at de ere dygtige, at de have, ved Siden af Villien, den fornødne Evne til at dømme retfærdigt. Denne de Edsvornes Dygtighed har man ei sjældent bestridt. Man mener, at der, for at følge en kriminel Sags Behandling, for klart at skjelne, for rigtigt at opfatte, for vel at slutte og dømme i saa vigtige Sager, kræves en særdeles udviklet og dannet Aand, som man ei kan forudsætte hos de

*) Rittermaier b. a. S. 41.

Edsvorne i Almindelighed. Man glemmer imidlertid her, som saa ofte, dels, at de Edsvorne i Reglen høre til en ophøyst Middelsstand, dels at de ei staae ene. Den regjeringsvalgte Retspræsident, der leder Forhandlingerne, der udtaler sig om Sagen i sit Resümé, der er pligtig til at give alle fornødne Oplysninger, er et høist vigtigt Medlem af en sliq Ret, og udover ei sjældent en overordentlig Indflydelse paa den. Disse Retspræsidenter ere i Reglen særdeles udmærkede Mænd, hvilket for største Delen skyldes Edsvorne retten. Hvor denne findes, behøver man nemlig langt færre Dommere, selv om man ei kan nøies med et forholdsvis saa ringe Antal som i England, hvor nogle ganske saa Dommere reise omkring og præsidere i Retterne. Men jo færre Dommere, des dygtigere kan man erholde dem, des bedre kan man lønne dem, hverved de blive mere uafhængige og selvstændige. Det er saaledes ei ene de af Folket udgaaede Dommere, man har at støtte sig paa: der er en Samvirkn af de forskjellige Kræfter, som lever en alsidig Betragtning af Sagen. Paa den ene Side det juridiske Element; med alle de Kundskaber og den Dannelse, der udkræves, for at stielne skarpt, for at fremhæve Alt, hvad der taler for og imod, for at prøve Bevisernes Godhed, Samstemmen o. s. v., og paa den anden Side den jævne, sunde Forstand, der ei vildledes af forudsatte Meninger, af juridisk Spidsfindighed, af en ufornuftig Tvivelsfyge, men som stuer en Sag med det samme ublindede Blik, som han anvender i alle andre Tilfælde i Livet, hvori han skal opfatte og slutte. Disse tvende forskjelligartede Kræfter støtte, styrke og udfylde hinanden fortræffeligt. Den ene Part belærer og belæres af den anden.

De Edsvornes Evne til at opfylde deres Pligter vil fremlyse af en nærmere Betragtning af deres Funktioner. Først have de at dømme over, om Handlingen, hvorom der spørges,

er bevist, om Vidnesbyrdenes ere troværdige, og om de afgive tilstrækkeligt Bevis. Dette maa vistnok enhver Mand med sund Mennefsforstand kunne bedømme; thi det er Noget Enhver daglig gjør; naar Borgeren ei kunde bedømme slikt, da kunde han aldeles ikke leve og virke i et Samfund. Der er vel ogsaa kun Faa, som frastjende Borgerne i Almindelighed denne Gvne.

Det andet Spørgsmaal, de Edsvorne skulle afgjøre, er, om der har været nogen forbryderisk Willie tilstede, om Vedkommende har handlet med fri Willie og Bevidsthed. Dette Spørgsmaal er ei heller vanskeligt at besvare. I mange Tilfælde er den forbryderiske Hensigt godtgjort, naar selve Handlingen er bevist, og der kan ikke kræves særegne Kundskaber eller en særegen Dannelse for at afgjøre et slikt Spørgsmaal, som ligeledes ethvert Mennefs i det daglige Liv meget hyppigt maa afgjøre. Man hører ogsaa steds flere og flere vægtige Stemmer, der have iagttaget Edsvorneretten, som bekræfte de alt af Katharina den 2den i 1768 i en Skrivelse til den russiske Lovkommisjon udtalte Ord: „For at domme over det ved Bedrøvelserne vundne Resultat behøves der kun den simple, sunde Sandt, der veileder sikkere end al Dommerens Værdom, der lader ham see en Skyldig i enhver Anklage“. Man indseer, at den, der bevæger sig i det praktiske Liv, maa være bedre stiftet, end den, der fornemmelig lever mellem sine Bøger og Dokumenter, til at bedømme Bevisets Gylldighed og den forbryderiske Hensigt. Hvor vigtigt maa det ei i de fleste Sager være at have den Kendskab til Folks Interessser, Liden-skaber, Tilbøieligheder, Vaner og skjulte Bevæggrunde, der kun kan vundes ved den daglige Omgang med dem? Vil den Edsvorne ei ofte lides af dette sit Kendskab til at opfatte den Anklagedes Willie og Hensigt rigtigt, til at tillægge Vidnernes Forklaringer den Vægt, de fortjene, medens den forlærde Dom-

mer, der tildels har levet i en anden Verden, seer fljævt, opfatter og slutter urigtigt, dommer fejlagtigt?

De Edsvorne have imidlertid en vanskeligere Opgave at løse. Det kan ei nægtes, at deres Afgjørelse ofte slaaer ind paa det juridiske Gebet, saa at man ei ubetinget kan sige, at de Edsvorne domme over *factum*, og de juridiske Dommere over *jus*. Dette er navnlig i England og Nordamerika Tilfældet. I disse Lande stilles det Spørgsmaal til Juryen: Om den Anklagede er skyldig i den eller den bestemte Forbrydelse. De Edsvorne ere saaledes nødsagede til at afgjøre hvad Begreb, der maa forbindes med en saadan Forbrydelse, forinden de domme. Forskjellen mellem *murder* og *manslaughter*, mellem de forskjellige Arter af Tyveri o. s. f., der ofte er vanskelig at bestemme, maae de Edsvorne ikke sjældent afgjøre. Med Hensyn til en enkelt Art af Sager syntes Praxis i England i nogen Tid at slaae ind i en anden Retning, idet man i Pressesager i forrige Aarhundrede kun forelagde Juryen det Spørgsmaal: om en anklaget Person var Forfatter til det Skrift, Spørgsmaalet var om, og overlød Dommerne at afgjøre, om det var en Libel eller ikke. Men denne Praxis, som ansaaes stridende mod den Ret, der tilkom Juryen, blev ved en Lov af 1792, som For satte igjennem, omstødt, saa at Juryen nu afgjør, om Vedkommende er skyldig eller ikke skyldig efter Libelloven.

Denne de Edsvornes Afgjørelse af stundom forviklede juridiske Spørgsmaal kunde synes at maatte medføre mange Felttagelser. Men Retspræsidentens Stilling raader for en stor Del Bød herpaa. Saa snart der nemlig kan være nogen Tvivl om, til hvilken Forbrydelse en Gjerning skal henregnes, giver Præsidenten den legale Definition paa Forbrydelsen; han siger: dersom det og det er bevist, er det den og den Forbrydelse. De Edsvorne ere derhos berettigede til, naar de have nogen

Tvivl, at forlange nærmere Forklaring af Retspræsidenten. Endelig kunne de, som oven berørt, undgaae denne Banskælg-
hed, ved at erklære, at den Anklagebe har begaaet den og den
Handling, som de nviagtig betegne, idet de overlade Dommeren
at bestemme til hvilken Art af Forbrydelse den maa henregnes;
de Edsvorne give i dette Tilfælde a special verdiet. I Frankrig
har man, saa forekommer det os, paa en mere hensigtsmæssig
Maade løst denne Banskælg, hvorvel Loven ei er ganske
konsekvent. I Stedet for at stille det Spørgsmaal: er den
eller den Forbrydelse begaaet, giver man den legale Definition
paa Forbrydelsen og spørger, om de Betingelser, som den op-
stiller, ere tilstede*). Opgaven bliver da at erholde en legal
Definition, som i alle mødende Tilfælde kan benyttes; hvor
denne mangler, kan man ei Andet end stille det Spørgsmaal,
om selve Forbrydelsen er begaaet. Naar de Edsvorne ene
domme over, om de Betingelser, den legale Definition opstiller,
ere tilstede, da maae de vistnok være fuldkommen i Stand til
at domme rigtigt, og de Banskælgheber, der frembyde sig ved
Maaden, hvorpaa der dommes i England, hæves saagodtsom
ganske ved den Samvirken mellem Præsidenten og de Edsvorne,
der er saa udviklet i dette Land. Rigtigst vilde det imidlertid
vistnok være konsekvent at gjennemføre det franske System.

Man kan saaledes drage en mægtig Nytte af de retslærde
Dommeres og de Edsvornes Samvirken, uden at Retspleien
lidel ved hine ensidige Udvikling, eller ved disses Mangel
paa Rindighed.

IV. Det er saare vigtigt at have upartiske, uafhængige
og dygtige Mænd til at domme, men det er ikke mindre vig-
tigt, at Folket og den, der skal underkaste sig Dommen, have

*) *Sfr. Voltard: leçons sur le code pénal et d'instruction criminelle,*
E. 584 flg.

Tillid til dem, der afgjøre Dommen. I saa Henseende har Edsvornieretten en aldeles afgjort Forrang for de juridiske Domstole. De Ord, hvormed den Anklagede efter gammel Skik i England fordrer at dømmes, idet han stilles for de Edsvorne: „Jeg forlanger at dømmes af Gud og mit Fædreland“, ere ikke lidet betegnende. Til Grund for disse Ord ligger den Forudsætning, at den Anklagede selv maa holde sig forvisset om, at det er redelige, samvittighedsfulde Dommere, for hvilke han stilles, og at han maa være beredt paa uden Skurken at underkaste sig deres Dom. Og hvorledes kan det være anderledes? Naar den Anklagede selv har en stor Indflydelse paa Valget af Dommene, naar disse udgaae fra Folket, for i det enkelte Tilfælde at domme, uden at de kunne antages at være besjælede af Had eller Forbittrelse mod den Anklagede, da maa denne sole sig forvisset om, at de kun ville Sandheden. Han seer som Dommere over sig Mænd, som han selv har valgt, som repræsentere det ganske Folk. Derfor rammer ogsaa Domfældelsen, naar den udgaaer fra de Edsvorne, centnertungt den Anklagede, han veed, at han ingen Møblidenhed kan vente, at der ingen Tvivl vil herske om Dommens Retfærdighed.

Men endnu sikkrere kan man regne paa, at Folkets Tillid vil blive de Edsvorne til Del. Denne Tillid følger nødvendigvis deraf, at de Edsvorne udgaae af selve Folkets Midte. Dersom Folket ei troede dem, vilde det ei troe sig selv. Der hersker saaledes en sikker Fortrosthed, en urokkelig Tillid, hver Gang en Dom afgjædes. Selv om Dommen antages at være urigtig, falder dog ei let Noget paa at antage, at de Edsvorne have været ledede af Lidenstabelighed eller af egennyttige Bevæggrunde. De kunne ei vinde Magt, Indflydelse, Begunstigelser paa Grund af deres Dom; deres Skæb er tilende, naar de have dømt; de træde da tilbage i det private

Liv, hvad skulde da bevæge dem til at domme uretfærdigt?

Denne Folkets Tillid til Dommerne giver Retøpleien en ganske overordentlig Sikkerhed og Styrke, der er langt vigtigere, end om der ad andre Veie kunde opnaaes nogle enkelte flere Domfældelser. En Regjering veed, at naar den har de Edsvornes Dom for sig, vil Folket roligt høre sig og lyde Lovens Bud. Den vil saaledes, naar den kun strengt holder over Lov og Orden, naar den kun forfølger, hvor der er virkelig Anledning dertil, være sikker paa at kunne lue Statens Vel undergravende, den offentlige Sikkerhed forstyrrende Bestræbelser. Den engelske Regjering's Forhold til Kartisterne afgiver et mærkeligt Bevis herpaa. Saalænge Kartisterne holdt sig paa Diskussionens Gebet, foretog Regjeringen Intet imod dem, hvorvel de holdt de mest oprørste Taler og tumultuariske Forsamlinger. Men da de begyndte at bruge fysisk Magt, i Stedet for moralske Baa- ben, tog Regjeringen energiske Forholdsregler, og dreg dem til Ansvar for Domstolene. Uagtet Ondet syntes stort, og man i andre Stater vistnok med den største Rædsel vilde have seet paa disse Bestræbelser, og frygtet for at de kunde undergrave Statens Sikkerhed, greb Regjeringen ei til overordentlige Forholdsregler. De Anklagebe nøde samme Beskyttelse som alle andre Anklagebe; Retten gik sin sædvanlige Gang. Resultatet var, at Folket bifaldt og var tilfreds med Forfølgelsen, at de Skyldige straffedes, og at de farlige Bevægelser dels standsedes, dels antog en ganske anden Karakter, idet Vedkommende lærte at holde sig inden lovlige Skrænker. Saaledes staaer en Stat med en folkelig Retøpleie fast og stærk under de alvorligste Kampe, løser de vanskeligste Opgaver, gaar sikkert og roligt frem.

V. Blandt Edsvornerettens Goder maa man ei glemme dens Indflydelse paa de juridiske Dommere. Vi have alt fremhævet, at man, hvor den findes, kan indskrænke Dommer-

ues Antal meget betydeligt, og saaledes faae dygtigere, selvstændigere og mere naahængige Dommere. Selve disses Samvirken med de Edsvorne giver dem derhos en bedre Retning, og udvikler deres Dygtighed. Naar Dommeren seer sig omgivet af Borgere, der med ham skulle haandhave Retfærdigheden, naar han er forpligtet til at gjengive hvad der er fremkommet under Sagen, og til i det Hele at give den nødvendige Veiledning, da maa han vistnok paae meget noie paa, han maa anspænde alle sine Kræfter, for at han kan udføre sit vaanskelige Hverv paa en tilfredsstillende Maade. Herved maa hans Dygtighed og Selvstændighed i høj Grad udvikles. En stor Ligegyldighed eller en grov Uvidenhed kan næsten ikke tænkes hos en Dommer, der præsidere i en Edsvorneret. Allene dette taler afgjørende til Gunst for Edsvorneretten, thi som *Loqueville* siger^{*)}: „Man kan med større Tryghed lade selv uvidende Edsvorne, præsidere af en dygtig Dommer, afgjøre en Sag, end juridiske Dommere, hvis Majoritet kun ufuldkommen kjender Lov og Ret“.

Endnu betydningsfuldere er Edsvornerettens Indflydelse paa Folkets borgerlige, paa dets aandelige og moralske Dannelse.

Bevidstheden om, at der ei gives faste Dommere, der kunne raade over Liv, Ære og Frihed paa en farlig Maade, giver Borgeren en Ro og Sikkerhed, en mandig Stolthed, der udvikler dygtige Kræfter hos ham; det giver ham en fortrøstningsfuld Tilfredshed, et aandeligt Velbefindende, en Kjærlighed til Forholdene, hvorunder han lever, i Stedet for en Uroens, Frygtens og Utilfredshedens Aand. Tanken om at kunne komme til at indtage det værdige Dommersæde hæver Borgerens Selvagtelse og Selvsøvelse, opfordrer ham til at

^{*)} D. a. S. T. II, C. VIII, S. 171, Note.

kjende sit Fædrelands Love og Institutioner, lærer ham i alle Forhold at prøve, inden han dommer. Idet Borgeren kaldes bort fra sine daglige Syssler for at beklæde Dommersædet, lærer han, at han har Pligter mod Samfundet, at han ei altid kan arbejde for egen Interesse, hvorved han saa let forfalder til Egoisme. Han kommer til at afgjøre de vigtigste Sager paa egen Haand, og denne Ansvarlighed styrker, udvikler, ja forbedrer ham. Han lærer ofte at domme sig selv, efterat have dømt Andre, idet han vender Blikket indad, og derefter rejser sig til et høiere Standpunkt. De, der have dømt i vigtigere kriminelle Sager, medtage ofte et Indtryk for deres hele Liv af Uskyldighedens haarde Prove, af den fortvivlede Kamp, som Forbryderen, der strider for sit Liv, sin Ære, sin Frihed, har ført. Hjemkommen fra at opfylde sin alvorssfulde Pligt, har han i sin Familiekreds at fortælle, hvad han har seet og hørt, hvorved han ofte meddeler de betydningsfuldste Lærdomme for sin snevrere Kreds. Folkets Dommen maa nødvendigvis udbrede Agtelse for Lov, Orden, Frihed og Rejsfærdighed blandt dem, der paa den bedste og naturligeste Maade have lært Straffens Nødvendighed at kjende, der have seet, hvorledes Uskyldigheden ofte er udsat for Forsølgelser og Farer, hvorved de lære at sætte de Garantier, der gives for Friheden og Sikkerheden mod Vilkaarlighed og Uretsfærdighed. „Juryen er“, for at bruge Tocquevilles Ord, „at betragte som en steds aaben Griskole, hvori enhver Edsvoren lærer at kjende sine Rettigheder, hvori han træder i en stadig Forbindelse med de mest dannede og oplyste Medlemmer af Samfundet, hvori han lærer Lovene at kjende paa en praktisk Maade, idet de gøres ham forstaaelige ved Advokaternes Anstrængelser, Dommernes Veiledning og selve Partiernes Eidskaber“*).

*) D. a. S. T. II, C. VIII, §. 176.

Edsvorne rettens Fordele blive ei staaende herved. Folket, der følger Betydningen af Edsvorneinstitutionen og skatter dens herlige Frugter, vil i Institutionen elske Fædrelandet, og dens Kjærlighed vil opflamme det til at tjene og opoffre sig for det. Gode Institutioner uddele saaledes herlige Frugter til alle Sider! Er denne Udvikling af de bedste Kræfter, af det indre moralske og aandelige Liv, ei enhver Institutions endelige store Opgave? Hvad hjælpe de tilsyneladende fortræffeligste Institutioner, naar Folkets Karakter under dem slappes i Stedet for at styrkes, naar Sædne og Ideer hverken forædles eller udvikles? Og betragter man Forholdene næriere, vil man altid finde, at den Institution, der udvikler de gode Kræfter hos Mennesket, ogsaa vil være bedst flippet til at opfylde det nærmeste, det umiddelbare Siemød. Man maa derfor vel vogte sig for at indskrænke sin Synskreds for meget, naar der er Spørgsmaal om at bestemme en Institution.

D.

Procediiren. Kontrolmidler.

I.

Dom efter subjektiv Overbevisning.

Vi have tidligere udviklet, hvorledes det er nødvendigt, at der dommes efter subjektiv Overbevisning, naar man vil anvende alle Bevismidler, der kunne lede til Sandhedens Erkjendelse. Det er ligeledes paavist, at man ikke kan overlade de regeringsvalgte faste Dommere at domme efter subjektiv Overbevisning, da der ei kan have den fornødne Tillid til

dem. Med de Edførne forholder det sig anderledes. Naar Mænd, der ere naafhængige og upartiske, der indgyde Tillid, domme, da kan der ei være Fare ved at lade dem domme efter deres bedste Overbevisning, ubundne af Bevisregler. Navnlig vil man, naar der udtræves Enstemmighed eller dog en stor Majoritet for at fordomme, have al fornøden Garanti mod Misbrug og Feil. Naar 12 eller 9 af 12 Edførne, efter at have hørt og prøvet Alt, der angaaer en Sag, have den faste Overbevisning, at en Person er skyldig, vil man ei frygte for, at der er affagt nogen feilagtig Dom. Ved at tilstede Dom efter subjektiv Overbevisning, gjør man det ei blot muligt at benytte alle Bevismomenter, men de Uretfærdigheder, der følge med de lovbestemte Bevisregler, saasom extraordinære Straffe, Frafindelse for videre Tiltale, den Frafundnes Idømmelse af Omkostninger falde af sig selv bort.

Overalt, hvor man har benyttet Juryen, benyttes Dom efter subjektiv Overbevisning. Dette er med mest Bestemthed og Klarhed udtalt i den franske Lov*), der lyder saaledes: „Loven kræver ikke Regnskab af de Edførne for, ved hvilke Midler de ere blevne overbeviste, den foreskriver dem ingen Regler, hvorefter de skulle afgjøre, om et Bevis er fuldstændigt og tilstrækkeligt. Den foreskriver dem blot i Stilhed, og efter en rolig Overveelse, at spørge sig selv og med et oprigtigt Sind at prøve, hvad Indtryk de Beviser, der ere fremkomne for eller imod den Anklagede, have gjort paa deres Fornuft. Loven siger ei til dem: Antager som sandt Alt hvad der er bevist ved saa og saa mange Vidner; den siger ei heller: I skulle ikke ansee som gyldigt Bevis, hvad der ei støtter sig paa den og den Retssprotokol, paa de eller de Dokumenter, paa saa og saa mange Vidner eller Indicier; den gjør dem kun

*) Code d'instruction criminelle, § 342.

det ene Spørgsmaal, hvori alle deres Pligter indbefattes: Have I en inderlig Overbevisning“.

I England udfræves der i enkelte Sager, navnlig i de, der angaae Statsforræderi, Meneb, falsk Myntning, og enkelte andre, tvende Vidner, eller 1 Vidne understøttet af Omstændigheder, for at et Bevis kan ansees som gyldigt. Visse Beviser ere ogsaa udelukkede fra at komme i Betragtning. Saaledes maa Vidnet ei meddele hvad han har hørt af Andre (hearsay evidence), men kun hvad han selv har seet eller hørt. Naar Vidnet udbreder sig over hvad han har erfaret af Andre, afbrydes det strax af Præsidenten. I Stedet for at det i Frankrig indpræges de Edsvorne at domme efter deres subjektive Overbevisning, paalægges det dem saavel i England som i Nordamerika at domme efter de fremkomne Beviser (evidence).

Man har heri troet at finde en væsentlig Forskiel mellem den franske og engelske Maade at domme paa. Saaledes ffjælner Mittermaier*) mellem Dom efter conviction intime og efter evidence. Sandt er det, at der i England og Nordamerika i Praxis har uddannet sig visse Regler for Beviset, at man pleier at ansee visse Beviser for gode og andre for flette, og at der har uddannet sig visse Begreber om Bevisets Tilstræffelighed. Men i Virkeligheden er der, de enkelte Tilfælde undtagne, hvori der fordres tvende eller eet Vidne for at fordomme, ingen sand Forskiel mellem den franske og engelske Maade at domme paa. Hvad enten man siger til den Edsvorne: Dom efter subjektiv Overbevisning, eller dom efter de fremkomne Beviser, overlades det ligesuldt de Edsvorne, uden Hensyn til bestemte Bevisregler, selvstændigt at bedømme, om Beviset er tilstræffeligt eller ikke. Der fastsættes ei, at et vist

*) Mündlichkeit o. s. v. S. 390 ff.

Mital Viduer eller Indicier, eller Indicier af en bestemt Art eller af en vis indre Forbindelse, skulle være tilstede. Selv i de Tilfælde, i hvilke der kræves eet eller toende Vidner for at fordre, er det dog ikke paalagt de Edsvorne at erklære skyldig, naar et saadant Bevis er tilstede; de skulle i intet Tilfælde gjøre dette, uden at de have en indre Overbevisning om Vedkommendes Brøde. Paa den anden Side følger det af sig selv, at den Edsvorne, idet han dommer efter indre Overbevisning, ei skal gaae efter vage, ubestemte Indtryk, at han ei skal tage slette Beviser for gode, at han ei skal domme, ferend han samvittighedsfuldt har prøvet, om der er et tilförelideligt Bevis tilstede. Forskjellen mellem det franske og engelske Principle turde derfor neppe være anden end den, at i England visse Beviser ifølge Sædvanen i Reglen ansees for tilstrækkelige, medens andre ansees som utilfredsstillende, at den engelske Retspræsident udtaler sig noiere over hvad der kan svække de enkelte Vidners Troværdighed*), at han i sit Resümé stedse minder om, at det er ved noie at væie de Beviser, der ere for og imod, at de Edsvorne skulle komme til et Resultat, og at han strengt overholder, at visse Beviser aldeles ikke maae benyttes, fordi de ere altsor usikre til at bygge paa, eller fordi Forhandlingerne ved dem vilde fyldes med mange uvedkommende, intetsigende Omstændigheder, der vilde forvirre i Stedet for at opklare Sagen, hvilket navnlig gjælder om hearsay-evidence.

Det vilde vistnok være ønskeligt, naar den franske Lovbestemmelse og den engelske Praxis kunde forenes. Der synes ei Anledning til i visse Tilfælde at fordre bestemte Beviser, da det i disse, som i alle andre Sager, kunde overlades de Edsvorne at bedømme, om Beviset er tilstrækkeligt eller ikke,

*) Præsidenten har ikke at udtale sig over, om han anser Forbrydelsen bevist eller ikke, men han kan fremhæve hvad der taler imod at tillægge de enkelte Beviser Gyldighed.

hvorvel det maa indrømmes, at Forbringelsen af tvende Vidner, hvor der er Spørgsmaal om Statsforbrydelser, er fremkaldt ved den høie Afgørelse, man i England nærer for Feltets Frihed, og den Omhu, hvormed man søger at forhindre Indgreb i dem. Paa den anden Side er det vistnok en af Præsidentens betydningsfuldeste Pligter at give Juryen den fornødne Veiledning, naar der er nogen Anledning til at udtale sig over de enkelte Bevisers Gældhed eller Forkastelighed, samt at indstærke Juryen, at den kun maa domfælde, naar der er tilstrækkeligt Bevis. Men dertil maa det nødvendigvis komme overalt hvor Juryen bestaaer, og det vilde være en heist forbærrelig Lære, om man vilde fortolke „inderlig Overbevisning“ saaledes, at de Edsvorne skulde gaae efter ubestemte Indtryk eller dunkle Forestillinger, hvilket ei kan have været Lovens Mening. Skulde der end tidligere have hersket dunkle Begreber i saa Henseende i Frankrig, da ere de vistnok for Tiden saa godt som svundne, og man har i Frankrig, dersom vi have opfattet Maaden, hvorpaa der dommes, rigtigt, tildeels de samme Begreber om Dom efter inderlig Overbevisning som i England om Dom efter de fremkomne Beviser.

II.

Anklageprincippet.

Den Anklagedes Stilling. Anvendelse af Arrest.

Vi have talt om Anklageprincippet hvad Forundersøgelsen angaaer; her skulle vi berøre dets Forhold til Inquisitionens principet ved Hovedundersøgelsen. Anklageprincippet ytrer sig i Hovedundersøgelsen derved, at der fremstaaer en Anklager, som støttende sig paa Anklageakten fremstiller Sagen, afhører Vidner, for at bevise sin Anklage, og nedlægger sin Paastand. Paa den anden Side staaer den Anklagede, der har sin fulde Frihed med Hensyn til Forsvaret, der veed, hvorfor han an-

klages, og som stræber, ved at afhøre Anklagerens Vidner eller ved at stille Modvidner, at bevise sin Uskyld. Dommeren staaer imellem begge Parter, leder Forhandlingerne, paaseer, at begge Parter nyde deres Ret, og, efterat Undersøgelsen er tilende, resumerer han Sagen, hvorefter de Edsvorne domme. I Stedet for at Anklageren i Inquisitionsproceessen er skjult i Inkvirenten, træder han altsaa i Anklageproceessen frem og indtager sin naturlige Plads. Dommeren befries fra det ensidige Element, der forrykker hans Stilling, og den Anklagebe har vel en Modstander i Anklageren, men han har tillige overfor sig en upartist Dommer, der paaseer og haandhæver hans Ret. Den hele Forhandling antager saaledes et andet Præg end i Inquisitionsproceessen; den foregaaer mellem to endelige Parter, der oplyse Sagen hver fra sit Standpunkt, af hvilke den ene ei beskyttes paa den andens Bekostning, saa at man kan vente, at Alt vil blive gjort, for at faae Sandheden frem.

Man vil erindre af hvad vi tidligere have sagt, at der er en Forskjel mellem den engelske og franske Forhørsmåde, idet den Anklagebe i England selv forhører Vidnerne, medens han i Frankrig kun kan stille sine Spørgsmaal til Vidnerne igjennem Præsidenten. Anklageprincippet synes herved at have lidt en farlig Indskrænkning i Frankrig, idet baade den Anklagebes Ret krænkes, og Præsidentens Stilling forrykkes. Det vil ofte være af stor Betydning for den Anklagebe at stille Spørgsmaalene paa en bestemt Måde til Vidnerne, og at stille dem i et vist givet Dieblis. Det kan ei undgaaes, at Præsidenten, uden at han behøver at stille Spørgsmaalet urigtigt, ofte vil vælge en for den Anklagebe mindre heldig Måde at stille det paa, end naar denne selv eller hans Defensor havde stillet det, og stundom vil Vidnet vinde Tid, ved at Spørgsmaalet først skal stilles til Præsidenten og af denne

igien til Bidnet, og saaledes muligt, for ei at komme i Modsigelse med sig selv, svare anderledes, end naar Spørgsmaalet direkte havde været henvendt til det. Mislignere endnu er den Indskydelse, det vil have paa Præsidenten, at han bliver Forhørsdommer. Han kan derved faare let tabe sin upartiske ophoiede Stilling, han vil være mindre i Stand til at paasee begge Parter's Larm, og han vil ofte, med Ret eller Uret, tabe den Anklagedes Tillid ved Maaden, hvorpaa han stiller Spørgsmaalene. I denne Præsidentens Stilling maa man vistnok søge flere af de Mangler, der findes ved Forhørsoptagelsen og den Anklagedes Behandling i Frankrig. Det kan vel Noget ligge i den franske Nationalkarakter, som ogsaa deri, at Edsvorneretten kun i en forholdsvis kort Tid har været indført, og kun anvendes i de færreste Sager, men det maa dog ogsaa for en ikke ringe Del tilskrives Præsidentens Stilling. Naar Præsidenten staaer udenfor og over Undersøgelsen, vil han med ganske anden Upartisthed kunne holde Parterne inden de rette Skranke og give Undersøgelsen det rette Præg. Medens Præsidenten i Frankrig ofte med Ensidighed optræder mod den Anklagede, er det ganske naturligt, at Anklageren, som ei har Noget, der holder ham tilbage, antager et heftigere, voldsommere Sprog, at hans Stræben ei saa meget gaaer ud paa at faae Sandheden frem, som paa at faae den Anklagede dømt, ligesom paa den anden Side den Anklagedes Forsvarer med en takløs Iver bekjemper selv de klareste Beviser. Den hele Forhandling faaer da let et uoget theatralist Præg, som lidet passer sig for Sager af den Natur. I England stræbe alle Parterne derimod mere efter at faae Sandheden opklaret. Præsidenten holder strengt over, at der ei fremkomme umotiverede Angreb paa den Anklagede, at der ei benyttes utilladelige Beviser. Dette veed Anklageren, han holder sig derfor inden de tilbørlige Skranke. Han udtaler som oftest, at han kun

ruster den Anklagebe dømt, naar Beviserne, efter den samvittighedsfuldste Prøve, findes tilstrækkelige; han indrømmer ofte et Bevises Ugylldighed eller et Modbevises Styrke eller at han ei selv anseer Forbrydelsen som bevist; i det Hele vogter han sig for at optræde paa en fiendsk Maade mod den Anklagebe. Dette giver atter Defensionen en anden Retning. Den bliver ei latterlig ensidig; Defensor opgiver at modbevise eller modsigte fiare Bevisers Gylldighed, og indskrænker sig i sliige Tilfælde til at fremhæve de formildende Omstændigheder, der kunne anses for den Anklagebe. Hele Undersøgelsen føres saaledes paa en naturligere, rigtigere Maade; alle Parter synes at samvirke for at opklare Sandheden, idet Enhver stræber at oplyse Sagen fra sit Standpunkt*)

Det synes saaledes rigtigt, at Præsidenten ei optager Forhørene, hvilket naturligvis ei forhindrer, at han og de øvrige Dommere eller de Edsvorne stille enkelte Spørgsmaal til Vidnerne, for at faae oplyst, hvad de ansee som uklart eller mindre fuldstændigt oplyst.

Vi have seet, at den bevisbundne Inquisitionssproces fører til at lægge særdeles Bægt paa at erholde den Anklagebes Tilstaelse; heri er Anklageprocessen saare forskjellig fra den. I England gaaer man endog saavidt, at man blot spørger den Anklagebe: „Vil du plædere skyldig eller ikke skyldig“. Svarer han dertil „skyldig“, saa ansees det, særdeles Tilfælde undtagne, som et tilstrækkeligt Bevis imod ham, da en sliig Tilstaelse er afgiven med den fuldkomneste Frivillighed; i Reglen, efter at Præsidenten har foreholdt den Anklagebe vel at betænke sig, førend han erklærer sig skyldig. Svarer han der-

*) Deene Forskjel mellem den franske og den engelske Forhørsmaade er særdeles vel fremstillet i „Edinburgh Review“ (Juli 1842), hvor Præsidentens og Generalprokurørens ensidige Optræden og Forhørsmaade i Madame Lafarges Sag paavises.

imod „ikke skyldig“, afhøres han aldeles ikke videre; det beroer paa ham selv, om han vil tage Ordet, for at give Dplydninger. Hvor smukt det end er ei at forbre, at den Anklagede skal vidne imod sig selv, er det dog neppe rigtigt ei at afhøre ham, men overlade ham at give de Dplydninger, han maatte finde for godt. Vel er han hellig opfordret til at udtale sig over alle de Punkter, som det maa antages, at han veed Besset om, idet der ellers vil opstaae en Præsumption mod ham, som ei kan være uden Virkning paa de Edsvorne, men ikke desto mindre synes det dog rigtigst selvstændig at afhøre ham, som den, der snarest maa vide Besset om Sagen. Ved et saadant Forhør kan Ufskyldigheden ei heller udsættes for Fare, da den Ufskyldiges Forklaringer netop maae tjene ham til Bedste. I denne Henseende er Procedüren i Frankrig ogsaa forskjellig fra den engelske. Imidlertid anvendes ikke i Frankrig noget Tvangsmiddel, som man er saa rundhaandet med i de Lande, hvor Inquisitionsproceessen benyttes, for at fremkalde Svar, ei heller den moralske Tortur for at erholde de Forklaringer, man ønsker. Dette er begrundet i Anklageproceessens Natur, især naar den er forbunden med Dom efter subjektiv Overbeviisning. Thi jo flere Beviismidler des mindre føles Nødvendigheden af udelukkende eller fornemmelig at rette Opmærksomheden paa at faae Tilstaelser, og jo mere Hensyn der ved Procedüren tages til den Anklagedes Larm i det Hele, des mindre kan man forsalde til at anstille et skarpt Forhør over ham, for at han selv skal sælde sig, eller til at fremtvinge Svar af ham ved voldsomme Midlers Anvendelse.

Denne Maade at behandle den Anklagede paa medfører atter, at Arrest bliver langt mindre nødvendig, og at den, naar den anvendes, antager en langt mildere Karakter. Naar man ei vil fremtvinge Tilstaelser ved de lange skarpe Forhør, men kun søger at erholde fuldkommen frivillige Svar, ber-

falder ogsaa Nødvendigheden af at holde den Anklagede arresteret, for at han ei skal meddele sig til Andre, og af dem modtage Raad. Man arresterer da ei for at fremkalde Tilstaaelser, men kun i de Tilfælde, hvor det kan befrygtes, at Vedkommende vil unddrage sig Forfølgelsen, altsaa kun i de større kriminelle Sager. Det er saaledes selv i de betydeligste kriminelle Sager i England overladt til Dommeren at lade den Anklagede gaae paa fri Fod med Kaution. Selv om det ansees nødvendigt at holde Vedkommende i Arrest, er Intet til Hinder for at han frit kan meddele sig til Slægt, Venner og Forsvarer. Hans Stilling, saalænge Sagen staar paa, er saaledes uendelig bedre end under Inquisitionsproceßsen. Er han uskyldig, lider han vel uskyldigt et Onde, men dog et langt ringere end han vilde have lidt, dersom Inquisitionsprincippet havde hersket; er han skyldig, lider han ei en nødvendig haarb Behandling; han er ei bleven behandlet som Fersbryder, medens det endnu var uafgjort, om han var det eller ikke.

III.

Mundtlighed.

Dens Indskydelse paa den Anklagedes Stilling, paa Sagens Oplysning og paa Dommerne.

Den mundtlige Procedure anvendes, naar den Anklagede og Vidnerne møde for og forhøres i Nærværelse af Dommerne, der, efterat Sagen ansees tilstrækkelig opklaret, og efterat Anklager og Forsvarer have udtalt sig, affige Dommen.

Mundtlighedens Nødvendighed maa dobbelt føles, naar der dømmes efter subjektiv Overbevisning, som, for at være sand, maa støtte sig paa Alt hvad der vedrører Sagen.

Mundtligheden staaer ogsaa i nær Forbindelse med Anklages principet, da begge Parter ei kunne nyde deres Ret tilfulde, naar Mundtligheden ei benyttes. Man vil see dette, ved nærmere at betragte de Fordele, Mundtligheden medfører, idet den Anklagedes Stilling og hele Grundlaget for Dommen ved den forandres.

I. Den Anklagede opnaaer ene ved Mundtligheden sin fulde Ret. Han stilles, hvor den hersker, Ansigt til Ansigt med sine Dommere, han bliver seet og hørt af dem; han faaer fremstillet, hvad han har at sige til sit Forsvar, for dem paa den Maade, som han anseer for den mest hensigtsvarende, medens han under Skriftligheden taler igjennem usfuldkomne Mellemled. Han faaer derhos Leilighed til strax at kjende Alt hvad der oplyses imod ham, til at lære hvad Indtryk det gjør paa Dommerne, og til at imødegaae det, forinden der er vakt en ugunstig Stemning imod ham. Han udsperger Vidnerne, naar han finder det rigtigst; han søger ved Modvidner opklaret hvad der synes ham vigtigt til Sagens Oplysning.

Først ved Mundtligheden faaer den Anklagedes Forsvar sin rette Betydning. En Defensor, der skal udtale sig efter de skrevne Akter, kan ei sige Dommeren Andet, end hvad denne kan læse, men naar Forhandlingen er mundtlig, naar Forsvareren har fulgt den hele Forhandling, naar han har lært alle Omstændigheder at kjende, da er der en vid Mark for hans Forsvar; han iagttager noiagtigt alle de mindste Omstændigheder, der muligt ganske vare gaaede tabt ved Skriftligheden, og han skaber af Alt, hvad han har seet og hørt, et Totalbillede, der ofte vil opklare Sagen fra en Side, hvorfra Dommerne ei havde seet den, eller dog ei iagttaget den saa nyde, som de burde. Navnlig vil en Defensor ofte kunne udøve en stor Indflydelse paa Bedømmelsen af en Sag, naar Spørgsmaalet ei dreier sig om Gjerningen er bevist, men om den

forbrøderste Hensigt har været tilstede; her vil den mere Kendskab til den Anklagede og til alle de Omstændigheder, hvorunder Gjerningen har været begaaet, kunne gjøre Defensen det muligt at see, hvad Andre ei have seet. Enhver Defensor, der holder sig til Sagen og samvittighedsfuldt opklarer den, vil derfor altid kunne vente, at høres med Opmærksomhed, hvor Forhandlingen er mundtlig.

Alt dette gjør, at den Anklagede med langt større Tillid og Fortrustning underkaster sig Dommen, da han har faaet Leilighed til frit at udtale og oplyse Alt, hvad han antager kunde indvirke paa Sagens Afgjørelse.

II. Altsom den Anklagedes Stilling bliver en anden og bedre, saaledes opklares Sagen i det Hele langt fuldstændigere og paa en mere betryggende Maade, end under Skriftligheden. Det rige omfattende Materiale, som de fleste Sager indeholde, oplades i sin Helhed for Dommerne. De skulle ei sætte Lid til Andres ufuldstændige og maaske urigtige Optegnelser. De see og høre den Anklagede og Vidnerne. De kunne selv, efter deres bedste Overbevisning, afgjøre, hvorvidt de, der forklare Noget, kunne troes, hvorvidt deres Optræden, deres Miner, Gebærder og hele Holdning tale for Sandheden af deres Tale eller ei, hvorvidt deres Svar ere sikkre eller vaklende og ubestemte, hvorvidt de, om de end have den bedste Villie, kunne antages at have opfattet og sluttet rigtigt, gjengivet med Trofasthed. Kort, Alt, hvad der ifølge sin Natur ei kan nedskrives, forelægges Dommerne, og der er saaledes givet dem et Stof, der ganske er skjult for den Dommer, der skal søge sin Visdom i de skrevne Protokoller. Vel siger man, at det ofte kan være vanskeligt at finde Rede i det hele brogede Materiale, der ved Hjælp af Mundtligheden forelægges Dommerne. Om dette end var sandt, skal derfor det, der kan oplyse Sagen, skjules for Dommeren? Ligt kan stue urigtigt, Dret kan be-

drage, Forstanden kan vilde, men skal man derfor udbringe sit Die, lufte sit Dre, eller undlade at tænke? Naar en Sag fremtræder under mangehaande Skikkelser, med utallige Omstændigheder, kan man vistnok seile i Bedømmelsen af hver enkelt Omstændighed, saa at det kunde synes som om Usikkerheden steg med Mængden af de Omstændigheder, der opklares, men Enhver vil vistnok ved videre Eftertanke indremme, at det Modsatte netop er Tilfældet, og Ingen vilde i det daglige Liv falde paa at sjerne en vigtig Klasse af Oplysninger, naar han skulde lære en Sag at kende, fordi han kunde frygte at seile i Bedømmelsen af dens Værd. Man er saaledes kommen et mægtigt Skridt videre, idet man igjennem Mundtligheden har lært mange ellers skjulte Momenter af en Sag at kende, og modtager Alt i den fuldkomneste, troeste Skikkelse.

Dommerne, der saaledes have den Anklagede og Vidnerne for sig, kunne, naar de finde Anledning dertil, udspørge dem om de Omstændigheder, som Parterne selv ei have oplyst. I Stedet for den vidtlostige Vandring ethvert Spørgsmaal vilde giøre under den skriftlige Procedüre, kunne Dommerne i et Dieblis faae opklaret hvad der er dunkelt, faae fyldt Huller i Forhandlingen, der ville være af væsentlig Betydning for Sagens Afgjørelse. Alle Tvivl og Møjsigelser kunne saaledes paa en simpel og naturlig Maade hæves og berigtiges.

I selve Forhørsmødet af Vidnerne under den mundtlige Forhandling er der givet et uvrderligt Middel til at faae Sandheden frem. Naar den ene Part har spurgt og erholdt Svar, kan den anden strax falde ind med sit Spørgsmaal. Herved opstaar det saakaldte Krydsforhør (cross-examination), hvilket, naar det anvendes med Dygtighed, naar Spørgsmaalene kastes ind i rette Tid, giver det næsten umuligt for et Vidne, der vil forbylge Sandheden, at komme godt fra det. Spørgsmaalene følge nemlig saa hurtigt paa hverandre, at Vidnet,

naar det ei vil compromittere sig ved en lang Betænkning, maa svare, uden at kunne overveie hvad det tidligere har sagt; Hufkommelsen vil da som oftest diktere et andet end det overlagte feilagtige Evar, og med eet Ord kan et Bæv af Usandheder og opdigtede Historier være gennembrudt. Herved vinder Sandheden. Snart er det i den Anklagedes Interesse, snart, og maaske oftest, tjener denne Forhørsmaade til at faae Forbrydelsen bevist. Mittermaier^{*)} meddeler saaledes, at Mundtligheden i flere italienske Stater har bevirket, at flere Forbrydelser, end under Skriftligheden, ere blevne beviste, og at Forbryderne frygte den mundtlige Procedure. Denne Forhørsmaade er ofte Vidnerne meget haard, men den er nødvendig i Sandhedens Interesse, og naar et Vidne taler Sandhed, vil det ei komme i Fare for at modsig sig selv, og som Følge deraf ei heller lide ved denne skarpe Udspergen.

III. Mundtlighedens Fordele blive ei staaende herved. Det kan ei være andet end, at den mundtlige Forhandling paa en ganske egen Maade maa fængsle Dommerens Opmærksomhed. De ere nedfagede til at anspænde deres Kræfter, for at Intet skal gaae tabt for dem; de vide, at de kun uskyldig komment ville lære Sagen at kjende, naar de i noget Dieblis have Tanterne andre Steder. Men man kan ei heller befrygte, at de ville være ligegyldige ved Forhandlingen. For saa vigtige Goder staae paa Spil, hvor der skal dommes over Liv eller Frihed, ville Dommerne ei henfalde til Ligegyldighed. Og selv om de vare samvittighedsløse nok til at falde hen i deres egne Betragtninger, vilde de snart vækkes ved det Liv og den Interesse, som enhver kriminel Sag alle Diebliske frembyder.

^{*)} Mundlichkeit o. s. v. S. 253 ff.

Efterat den hele Forhandling er til Ende, efterat Parterne have anstrengt sig for at opklare Sagen, efter at den præsidierende Dommer har resümeret den, domme de Edsvorne. Den Dom, de affige, kan være urigtig, men Mundtligheden tilsteder, at der gøres Alt, hvad der kan gøres, for at den støtter sig paa et saa fuldstændigt og godt Grundlag som muligt, saa at den mundtlige Procedure ei kan bære Skylden, dersom der begaaes Feil. Man har vel stundom paaستاet, at det skulde være umuligt for de Edsvorne, især i en vidtløftigere Sag, strax at samle alle Momenter, saa at der ei kunde fæstes Lid til deres Dom. Men de Landes Exempel, hvor Institutionen er indført, modbeviser dette. Det er med en stor Sikkerhed og Letthed, at de Edsvorne danne sig et Totalbillede af Sagen, at de vide at skjelne det Væsentlige fra det Uvæsentlige, og træffe det Sande. Man vil ogsaa let indsee, at det er uendelig vanskeligere at gienneengaae de ofte kolossale skriftlige Protokoller, af dem at fremhæve det Væsentlige, og, af uendelig mange modstridende Forklaringer, at arbejde sig frem til et Resultat, end at følge en mundlig Forhandling.

Det er saaledes saavel i Ulfylldigheds som i Sandheds Navn, at man maa anprise den mundtlige Procedure.

IV.

Offentlighed i Proceduren.

Dens Betydning med Hensyn til den Anklage, Vidnerne, Sagførerne, Dommerne og Folket.

Ligesom Offentligheden er den nødvendige Betingelse for at den Retsspleie, vi hidtil have omtalt, ret kan trives, saaledes vilde Offentligheden el betyde Noget uden Mundtligheden.

Naar man taler om en offentlig Proceßöre, forstaas derved, at Retssalen staaer aaben for Folket, saa at et vist Antal, som Pladsen maatte tillade, har Adgang til den. Fortrinsviis bør der altid tilstedes Adgang for Advokater, og for den Anklagedes Slægt og nærmeste Venner, forsaavidt de kunne legitimere sig. Denne Offentlighed maa nærmest være en Offentlighed i Proceßören. Man kan neppe vuse, at de Deliberationer, der gaae forud for de Edsvornes Dom, skulle være offentlige. Som vi alt tidligere have bemærket, er det i Proceßören og ei i Domsmotiverne, at man skal søge Beviset for at en Dom er retsærdig. Det vilde derhos ofte være umuligt at motivere en Dom, og altsaa ogsaa for den Enkelte fyldestgjørende at udtale sin Mening, fordi den subjektive Overbevisning ikke altid kan udvikles ved Ord. Skulde de Edsvorne hver for sig offentlig motivere deres Dom, kunde det ogsaa befrygtes, at de ofte, for ei at kompromittere sig, vilde udtale en mindre vel overveiet Mening, i Stedet for først frit at meddele sig til deres Kolleger, og derefter tage en Beslutning. Derfor har man ogsaa overalt, hvor Edsvornet retten bestaaer, ladet Deliberationen være hemmelig. Derimod synes det meget ønskeligt, som der seer i England, at den eller de juridiske Dommere offentlig udvikle deres Mening om Loven og dens Anvendelse, om Formspørgsmaal o. s. v. Der møder ingen Vanskelighed i saa Henseende, og det er et særdeles godt Middel til at udvikle Retssædvanen, at Landets mest udmærkede Jurister offentlig udtale deres Anskuelser om hvad Lov er. Det kunde vel synes, at Retsebegrebet skundom kunde forvirres ved de forskjellige Meningers Udtalelse, men det Mødsatte er Tilfældet. Det er igjennem Kamp og Diskussion, at det Rette efterhaanden trænger frem, forstaas og anvendes, hvad enten en Lov skal gives eller fortolkes.

I det Følgende skulle vi nærmest tage Hensyn til Processbirens Offentlighed. Dennes gavnlige Indflydelse viser sig paa mange Maader.

I. Det er en høist betydningsfuld Ret for den Anklagede, at en Forhandling, der angaaer hans vigtigste Goder i Livet, foregaaer i hans Medborgeres Nærværelse, aabent for Alle. Er han uskyldig, da er det den eneste Maade, hvorpaa han er i Stand til fuldkommen at renses for den Bestydning, der er gjort imod ham. Naar den Anklagede først efter en lang hemmelig Underjøgelse atter gjengives til Samfundet, som den, der ei har forbrudt sig, da have de Fleste maaske alt glemt hans Sag, eller ogsaa vide de ei, om det er af Mangel paa Bevis eller fordi han virkelig er uskyldig, at han kommer paa fri Fod, og det vil saaledes være aldeles umuligt, selv for den, der er aldeles uskyldig, at rense sig i Medborgerenes Dine. Hvor ofte hører man ei: „Han har været tiltalt for den og den Forbrydelse“, som om man betragter det at have været anklaget næsten paa samme Maade som at være bleven dømsfældt. Offentligheden aabner Enhver Leilighed til at see og høre; den er i Stand til, naar Vedkommende virkelig er uskyldig, at tilintetgjøre enhver Tvivl, at fremstille den Anklagede i det reneeste Lys, og han medbringer da, idet han forlader Anklagebænken, Medborgerenes Sympathi, da Intet kan stemme mere til Medfølelse, end at see en Uskyldig lide alle de Strænkelfer, som enhver kriminel Forsølgelse mere eller mindre medfører. Selv om den Anklagede er skyldig, men hans Gjerning er af den Betsaffenhed, eller de Omstændigheder, hvorunder han har handlet, ere af den Art, at Straffen ei staaer i Forhold til eller endog danner en Kontrast til den moralske Skyld, maa han ønske, at Alt hans Sag vedrørende bliver bekjendt, for at han kan bedømmes paa den rette Maade,

for at hans Gjerning kan sees i det rette Lyd *). Det vilde saaledes være meget haardt, om den, der uforskyldt maa lide, eller den, der lider en uforholdsmæssig Straf, ei engang skulde, saavidt ske kan, renses i sine Medborgeres Dine.

Paa den anden Side er det først Offentligheden, der giver en Straf den rette Betydning, idet Folket ser, hvorfor den paalægges. Dette gjelder i alle kriminelle Sager, hvor den virkelig Skyldige, den, der har tilfidesat de helligste Forpligtelser, ser sin Gjerning aabenbaret for alle sine Medborgere, og saaledes veed, at han er overgivet til Medborgeres Forbømmelseedom, til deres Foragt. I visse Sager betyder Straffen uden Offentligheden slet Intet eller faare Lidet. Dette gjelder navnlig om de Sager,

*) For ikke længe siden blev en gammel Mand, der havde bellet, optaget af Veltillet i London og siet for en Dommer. Der er, ligesom her, i England Straf for Væleri. Manden oplyste, at han var en gammel Soldat, at han hæderlig havde kæmpet for sit Fædrelands Være, at han i denne Kamp havde faaet flere Saar, at han havde ernæret sig med Familie saa godt han kunde, men at han, da han var bragt til den yderste Armød, og, da han ikke vilde søge Hjælp, for første Gang havde ndstrakt Haanden, for at faa en ringe Hjælp. Sagen blev undersøgt; Alt, hvad Manden havde sagt, bekræftede sig; der fremlagdes de hæderligste Vidnesbyrd om ham fra Alle, der havde staaet i Forbindelse med ham eller kjendt ham. At straffe i dette Tilfælde, vilde have været grusomt: *summum jus* vilde blive *summa injuria*. I Stedet for at straffe, mildede Dommeren Soldaten om hvad Loven var, og at han for Fremtiden maatte overholde den; men paa samme Tid indsamlede han i Netten en lille Sum blandt den forsamlede Mængde, der var dybt bevæget ved at see den gamle hæderlige Kriger bragt til en saadan Armød. Denne forløb Netten med et let Hjerte, og blev indskillet til offentlig Hjælp. Under en hemmelig Procebüre vilde denne gamle Soldat, som enhver anden Væleri, sandsynligvis efter nogle Maanedes Arrest være bleven sat paa Vand og Brød, og af Publikum være bleven betragtet som en almindelig Forbryder.

i hvilke der paalægges en Rigmænd Boder, eller naar en Embedsmænd mulktres for Embedsforsæelser. I slige Tilfælde er Straffen for Vedkommende som oftest saare ringe, men derimod Oplydningen af alle Omstændigheder, der kunne være af en meget alvorlig Natur, af stor Vægt.

Man kan saaledes være forvieset om, at den Ufskyldige altid vil elske Offentligheden, medens den store Forbryder, den rige Bedrager, eller Straajunker, der har forset sig, muligt ville frygte den: Hins Kjerlighed taler ligesaa meget for den som bisjes Frygt. Muligt kunde der tænkes ganske enkelte Tilfælde, i hvilke Ufskyldigheden vilde frygte Offentligheden, for at delikate Forhold ei skulle aabenbares, og saaledes af agtværdige Grunde vilde foretrække en hemmelig Procedüre. Men det maa her kaldes i Erindring, hvad vi tidligere have indhævet, at der altid vilde være mange Maader, hvorpaa en Sag kan komme til Folkets Kundskab, selv om Procedüren er hemmelig, hvilket navnlig vil blive Tilfældet med de Sager, der mindst taale at omtales, fordi de vække mest Interesse hos det snakkelsalige, efter Bynyheder graadige Publikum, der vil bringe dem omkring i en forvansket Form med uendelig mange Ellsætninger, saa at den fuldkomne Offentlighed vilde være langt at foretrække. Kun i enkelte Sager, hvor den offentlige Forhandling kunde franske Belansthændighedsfølelsen, kunde der være Anledning til at indskrænke Offentligheden, ved at udelukke f. Ex. Kvinden eller det unge Menneske fra at være tilstede.

Idet Offentligheden er af saa stor Betydning for den ufskyldig Anklagede, for at han kan retfærdiggjøres over for sine Medborgere, gæver den ham tillige under Sagens Forhandling en sikker, fortrøstningsfuld Holdning. Han seer om sig Familie, Venner, Defensor og Personer, der have eller faae Interesse for ham; han føler, at han ei staaer ene og forladt for et

fiendst, ensidigt Tribunal; han er overbevist om, at Samfundsmagten, der træder saa aabent og ligefrem op imod ham, kun vil Sandhedens Seier. Efterhaanden som Sagen strider frem, som han seer Beviserne sviinde og Mistanken udslukkes, bliver han rolig og tillidsfuld. Naar da endelig Frihedsbæltet denimmen lyder, forlader han Retten med Agtelse for og Kjærlighed til den Retsspleie, hvorunder der er handlet saa aabent, samvittighedsfuldt og human. Selve den Skyldige vil forgyves søge at gjøre Indsigelser mod eller trodse en Dømmelsesdom, der er udgaaet efter at Alt har været prøvet for og imod, medens Folket har været Vidne til den hele Fremgangsmaade. Endelig medfører Offentligheden det store Gode, at alle Anklagebe, hvad Rang de end have, hvad Stilling de end indtage i Samfundet, behandles paa lige Maade. Anklagebanken modtager Enhver og yder Alle lige Rettigheder, lige Beskyttelse. Der er maaske Intet, der i den Grad minder den Rige, den Høitstaaende om, at han er lige for Loven med den fattigste og Laveste i Samfundet, som det, at de begge ere lige, naar de anklages. Det kan være godt, at dette indpræntes, da der ere mange Omstændigheder, som bidrage til, at det ene Medlem af Samfundet med fornem Foragt seer ned paa det andet.

II. Offentligheden har ligeledes en stor Betydning med Hensyn til Sandhedens Opdagelse. Den virker langt mere paa dem, der skulle aflægge Vidnesbyrd, end Eden eller andre Garantier, som man har forsøgt at benytte i saa Henseende. Den Høitidelighed og Alvor, der er udbredt over den offentlige Retshandling, hvor Dommer, Edsvorne, Sagførere, den Anklagebe og Folket danne et imponerende Hele, maa gjøre et mærktigt Indtryk paa Vidnet. Er det tilbøieligt til at sige Sandheden, medens det dog er svagt og glemsomt, da vil dets bedste Kræfter sættes i Bevægelse; det vil føle sig som med-

virkende i en vigtig Sag; det seer, at det har en hellig Pligt at opfylde mod den Anklagebe eller mod Samfundet; det seer, at Manges Dine hvile paa det; der er saaledes en stærk Opfordring for det til at anspænde al Kraft, for med Værdighed og paa en tilfredsstillende Maade at udføre, hvad der forebød af det. I Stedet for usammenhængende, ufuldstændige og unoiagtige Beretninger, vil man ofte faae klare, bestemte, noiagtige Svar. Er Vidnet derimod tilbøieligt til at tale Usandhed, er det gaaet til Retesalen med det Forsæt at styrte en Uskyldig i Afgiunden, eller, hvad oftere hænder sig, at redde en Skyldig, da vil det som oftest afstaae fra sit Forsæt, ved at træde ind i den offentlige Forsamling. Det vil stue om sig, og det vil see, at der ere forskellige Menneſter samlede, der muligt kunne oplyse Usandheder i dets Tale, at der ud af den stumme Forsamling kunne udgaae de Ord, der ville nedbryde den Bygning, det har opført. Under slige Omstændigheder vil selv den frækkste Person ei saa let være Tegnens Talsmand med et naabent Ansigt. Der vil indtræde Usikkerhed, Forlegenhed og Modsigelser i Vidnets Forklaringer, selv om Ingen optræder, der viser dets Udsagns Usandhed.

Vidnerne ville ved Offentligheden ikke blot anspores til at tale Sandhed, men der faaes ved den mange Vidner, som ellers vilde tabes. Naar en Anklager eller Dommer tilsiger Vidner, da er det ofte umuligt for dem at vide, hvilke Personer der kunne give nyttige Oplysninger. Mange Vidner ville derfor under den hemmelige Procedüre gaae tabt. Hvor Offentligheden hersker, ville derimod næsten altid de, som kunne give Oplysninger om en Sag, lære, at og naar den skal foretages, og de indfinde sig da som oftest i Retten, for at give deres Skjærv til Sagens Oplysning. Det hænder sig ogsaa hyppigt, at Personer, der selv ei havde troet at kunne oplyse Noget om en Sag, tilfældigvis indfinde sig i Retten og under

Förhandlingen see, at de kunne give nyttige Oplysninger, navnlig naar der bliver Spørgsmaal om den Anklagedes Hensigt, som ofte ei kan fattes, naar ei de, der kjende ham, give nyere Underretning om hans tidligere Livsforhold, om hans moralske Karakter og aandelige Retning.

Vel paastaar paa den anden Side Offentlighedens Modstandere, at mange Vidner ville undbrage sig for at møde i en offentlig Ret, og der udsættes for Sagførernes indtrængende Spørgsmaal og sarkastiske Bemærkninger, samt for den Anklagedes Had og Forfølgelse, naar de vidne imod ham. Men Frygten for den Anklagebe maa der ogsaa være, naar der vidnes hemmeligt, da det dog ei kan undgaaes, at den Anklagebe faaar at vide, hvø der har vidnet mod ham, alene af den Grund, at han ofte maa konfronteres med Vidnerne. Uengsteligheden ved at vidne offentligt maa ogsaa tabe sig, naar der er et sandt offentligt Liv, thi da svinder denne ubehjælpelige, frygtagtige Tilbageholdenhed af sig selv. Men et saadant offentligt Liv bidrager netop den offentlige Retsspleie meget til at vække. Dette godtgjøres ved alle de Landes Exempel hvor Offentligheden er indført. Saaledes fremhæver Rossi*), at overalt, hvor han paa Continentet har iagttaget Offentligheds Virkninger, har det vist sig, at der have været for mange og ei for faa Vidner. At der have været for mange Vidner, hidleder han fra en Feil hos Anklagere og Dommere, som af Mangel paa Erfaring indkalde Vidner, der ei kunne forklare Noget af Betydning, og afspør dem, uagtet deres Vidnesbyrd Intet kan opklare. Ligeledes erklærer Mittermaier**), at der ei mangle Vidner, hvor Offentligheden findes, og at „netop naar en Defensor bekjæmper Sandheden

*) Bentham : Oeuvres T. II, Notes, §. 430.

**) Münbllichkeit o. s. v. §. 338.

af et Vidnes Udsagn, faaer det Mod, og udsiger med frygtløs Bestemthed Sandheden".

III. Offentlighedens gavnlige Virkninger udstrække sig ogsaa til Sagsererne. Naar disse arbeide usete og uheorte af Folket, naar de kun have Dommerne for sig, som de lidt efter lidt blive fortrolige med, og vente Staaansel og Overbærelse af, da slappes ofte deres Kraft; de blive mere ligegyldige, mindre opmærksomme; de hengive sig til deres Lidenstaber. Naar de derimod ere udsatte for den offentlige Kritik, da ville de indse, at deres Handlinger maac bedømmes strengt, netop fordi deres Kald er højt, deres Pligter ere store. De ville vide, at det Folk, der bedømmer deres Handlinger, tildeels er Herre over deres Stilling i Samfundet, der er sorgelig og uanselig, naar de ei nyde almindelig Tillid. De ville derfor under Offentligheden anstrenge sig, udsolde deres Kraft og Dygtighed. Vistnok kan man ei vente som Resultat af den offentlige Forhandling at see Talere som i Oldtiden fremstaae. Dengang taltes der mere til Folkets Følelse og dets Lidenstaber end til dets Forstand. Folket var almægtigt; det var Lovgiver, Dommer og Raadens Uddeler paa engang. Det troede sig saaledes berettiget til efter Lykke at tilside sætte Loven. Dette indvirkede paa Advokaterne, der benyttede alskens Midler, for at vække Medfølelse og Medlidenhed, eller Indignation og Had. Der kunde saaledes udsolde sig en Veltalenhed af den mest storartede Natur, men som neppe har sin Plads i Retssalen. En saadan kan man vistnok hverken vente eller ønske skulde opstaae ved Offentligheden. Hvad man derimod kan vente, og hvad Offentligheden næsten overalt har bevirket, er, at Sagførerne med en stor Samvittighedsfuldhed og en utrættelig Anstrængelse undersøge og prøve Alt en Sag vedkommende, at de med Dygtighed samle alle Momenter, der tjene til Sagens Opklæring, og at de med Klarhed og Styrke udtale

deres Mening om Sagen, saa at Intet gaaer tabt for Dommere og Edsvorne, som kunde være af nogen Vægt med Hensyn til Sagens Oplysning.

IV. Vi have tidligere seet, hvorledes Hemmeligheden giver Anledning til at de svage og farlige Sider udvikle sig hos Dommerne. Offentligheden derimod tvinger de flette Egenstaber tilbage og udvikler de gode. Det vil vistnok ei altid være muligt ved Offentligheden at forhindre den Dommer, der vil gjøre Uret, fra at gjøre det, og der kan ei være Tale om nogen egentlig direkte Kontrol med Hensyn til Dommerens Handlinger; men ikke desto mindre er Offentlighedens Indflydelse paa Dommerne særdeles betydningsfuld. De fleste Feil og urigtige Handlinger, der begaaes af Dommere som af andre Mennesker, hidrøre ei saa meget fra en stærk ond Villie, som fra Svaghed, Ligegyldighed og Lidensfabelighed. Opgaven er at modvirke disse menneskelige Skrøbeligheder. I saa Henseende er Offentligheden vistnok det virksomste Middel. Den høitidelige Forhandling, den alvorfulde og opmærksomme Forsamling, der som oftest vil være tilstede, naar en Sag foretages, maae fra først af stemme Dommeren alvorligt og spænde hans Opmærksomhed. Naar han derhos betænker, at Alt hvad han foretager sig vil være udsat for de Tilstedeværendes Kritik, og at Efterretningen derom ved Pressen vil bringes til de videste Kredse, saa kan det ei være Undet end, at der vil være en nægtig Spore for ham til at handle efter bedste Evne, til at tilbagestrænge onde Tilbøieligheder, til at optræde paa engang med Dygtighed, Værdighed og Bescheidenhed. „Dommeren vil“, siger Bentham*), „ei let vove for et talrigt Publikum at overgive sig til sin Utaalmodighed, til sine Luner, til den despotiske Optræden, som intimiderer Sagførere eller

*) Oeuvres T. II. Preuves judiciaires L. II, C. X, §. 276.

Bidner, til denne smigrende Hensyntagen til den ene, og ydmygende Behandling af den anden; han vil, bevogtet af Publikum, isøre sig Værdighed uden Hovmod, han vil agte Ligheden, uden at forfalde til Lævhed". Derfom Dommeren forfaldt til en svag Slaphed, eller var heftig, lidenskabelig og partist, da vilde der snart reise sig en saadan Uvillie blandt Folket, at det vistnok vilde være saare vanskeligt for ham at vedblive at gaae saaledes frem, derfom han ei ganske vilde give Slip paa Medborgernes Afgtelse og Tillid. Man seer derfor ogsaa, at Offentligheden, idet den vækker Ergjerrigheden og Dnsket om at ansees vel, kan være i Staud til at modvirke de farligste Tendenser. De, der under Hemmelighedens Slør vilde tilfødesætte Ret og Pligt, ville ofte være de første til at tage Hensyn til Folkets Dom, og det stundom endog i for høi Grad, medens den af Naturen gode og dygtige Karakter vil uddanne sig og styrkes ved den skjønne Tanke ei blot at gjøre Ret, men at gjøre det under saadanne Omstændigheder, at Kjendskab til og Afgtelse for det, der er Ret, igjennem ham udspredes i en vid Kred, for at bære gode Frugter.

Det vilde vistnok ei heller nogenfinde falde den dygtige og samvittighedsfulde Dommer ind at frygte Offentligheden. Han gjør Lysets Gjerning, og han vil derfor ei skye Lyset. Ivertimod vil han vide, at han er udsat for allehaande Misjendelser og for Mistanke, naar han handler i Mørket, og han vil derfor ganske naturligt kalde alle til sig, for at de kunne see og høre, hvorledes han gaar frem. Han vil vide, at naar hans hæderlige Virksomhed bliver bekendt, vil han nyde en Anseelse, ville hans Ord faae en Vægt, vil hans Dom vække en Tillid, som aldrig kunde være opnaaet under den hemmelige Procedüre, hvor udmærket, hvor dygtig, hvor upartist han end maatte være.

Det har ofte i høi Grad frapperet os at see den Sikkerhed og rolige Fortrøstning, hvormed de engelske Dommere i det Hele gaae frem. Intet viser i høiere Grad hvilken Tillid Folket har til dem, hvor stor deres Ansæelse er, end den Maade, hvorpaa de tiltale den Anklagede, naar han er frifunden eller dømt, og Straffen er bestemt. Dommeren pleier da at tale til den Ufskyldige nogle Ord, der ligesom skulle have ham igjen i Samfundets Vine, der for stedse skulle afvisse den Plet, der kunde befrygtes at hvile paa ham, paa Grund af Anklagen. Er den Anklagede derimod domsfældt, da lyder den strenge Alvorstale; det er som om det fortørnede Folk talte, og udstøbte et Medlem af Samfundets Midte, idet der dog tillige peges hen paa, hvorledes Frelsen endnu er mulig. De Ord, Dommeren saaledes udtaler, høres altid med en ærefrygtfuld Tausshed, og de gjøre ofte et mægtigt vedvarende Indtryk paa Tilhørerne, og vistnok ogsaa paa den, der er dømt. Hvorledes skulde en hemmelig Inkvirent kunne tale saa, og hvad Virkning vilde hans Ord have? Man maa være forvisset om sine Medborgeres høie Agtelse og Tillid, for at kunne optræde saaledes. Ogsaa midt under Forhandlingerne hører man ofte Dommeren med streng Alvor og Usorbeholddenhed kritisere Personer og Handlinger, der staae i direkte eller indirekte Forbindelse med Sagen. Domstolene udbrede saaledes Moralitetens Grundsætninger paa samme Tid, som de ere Lovens Haandhavere.

Hvad vi have sagt om Dommeren, gjælder ogsaa om de Edførne, vel ei i samme Grad, da deres Virksomhed under selve Procedüren ikke er af den Betydning, men det, der sætter alle de Øvriges Kræfter i Bevægelse, kan ikke blive uden Indflydelse paa dem.

V. Det staaer tilbage at betragte Offentlighedens Betydning for Folket.

Den kriminelle Forsølgelse finder Sted for Samfundets og ei alene for den Enkeltes Skyld. Idet den Enkeltes Ret er krænketh, er det ganske Samfundet krænketh, og dettes Ret hævedes, idet den Enkeltes Ret hævedes. Enhver kriminel Sags Behandling maa derfor interessere alle Samfundets Medlemmer. Heraf følger, at Borgerne have en Ret til, om ei selv at medvirke til Retsaaandhavelsen, faa dog til at vide, hvorledes denne gaaer for sig, at holde et vaagent Øie med dem, der staae som Lovens Vogtere, der skulle virke for at den personlige Sikkerhed og Frihed, Eiendomsretten og den politiske Frihed ei krænketh. Naar der ikke hersker Offentlighed i Retspleien, stæer der saaledes et Brud paa en af Borgernes naturlige og betydningsfuldeste Rettigheder.

Hvad der imidlertid er ligesaa vigtigt, er, at Loven uden Offentlighed i Retspleien ikke vil kunne virke med den tilhørende Kraft. For at en Lov skal kunne stifteth sand Nytte, er det nødvendigt, at den udgaaer af en Trang hos Folket, at den har sit Udspring af den til en given Tid herskende Folkebevidsthed, og derfor kræves der, at Folket har Anstid i den lovgivende Myndighed, hvorved Loven snarest kommer til at staae i Harmoni med Folkevillien. Men det er endnu ei nok, at Loven saaledes har sit Støttepunkt i den herskende Folkebevidsthed, den maa, for at lydes, kjendes, for at anvendes retfærdigt, forud være forstået. Dette gjælder navnlig hvor Loven fastsætter Straf for Handlinger, der ei i sig ere moralsk flette; hvilket er Tilfældet med de fleste politiske Straffe, med flere Straffe for personlige Fornærmelser, og for Handlinger, der endog efter det almindelige Begreb ere hæderlige, saasom Dueller. Ingen vil vogte sig for at begaae flige efter Loven strafbare Handlinger, naar han ei kjender Loven, og det vil ofte være meget haardt at straffe den, der har forbrudt sig mod en flig Lov, dersom han ei har kjendt den.

Her viser den offentlige Retspleies Nytte sig paa den utvetydigste Maade. Man kan gjøre Alt, for at udbrede Kjendskab til Lovene; Intet vil dog virke i saa Henseende saa meget, som Edsvorneretten (hvorum vi tidligere have talt) og en offentlig Retspleie. Dels lærer en stor Mængde Mennesker Loven og dens Anvendelse at kjende, ved at overvære de offentlige Retsforhandlinger, dels udbreder denne Kundskab til de videste Kredse ved Journalliteraturen. Hvor en sand Offentlighed findes, der er Læsningen af Retsforhandlinger en af Borgernes kjæreste Beskjæftigelser, saa at en Alvid ei kan undgaac at meddele dem. I disse Forhandlinger findes ofte det rigeste Stof, for at kjende Menneskets indre Liv, dets Svagheder, Feil, Lidenskaber og Interesser, dets Storhed og dets Elendighed. Ved dem afløres stundom de mest gribende Scener af Livet, der ellers aldrig vare komne for Lyset, og Folket maa derfor stærkt tiltales ved at lære dem at kjende. Ved enhver vigtig Sag er saaledes det ganske Folk Tilstuer og Jagttager. Uden selv at vide det lærer Folket, medens det nærmest søger den ualmindelige og interessant Efterretning, Loven og dens Anvendelse i hver enkelt Sag paa den letteste og naturligste Maade at kjende. Offentligheden udspreder saaledes i den videste Kreds Kjendskab til Lov og Ret. Idet den gjør det, lærer den tillige Folket at hvile sig for Loven, som, naar den først er ret almindelig kjendt, vil blive bedre overholdt. Idet Loven stiger i Anseelse, vil ogsaa Dommen, der giver Loven Liv og Virksomhed, vore i Betydning.

Offentligheden vil ei blot give Loven og Dommen en større Betydning, men den vil vække en særdeles Tillid til den afsagte Dom. Den, der selv har været tilstede, der har seet og hørt, hvorledes en Retsforhandling gaaer for sig, der lærer, hvorledes Alt gjøres for at beskytte Ufskyldigheden, ligesom for at opbage Brøden; der lærer, hvorledes saa mange Kræfter ere

i Bevægelse, for, efter den samvittighedsfuldste Undersøgelse, at faae affagt en retfærdig Dom, maa nødvendigvis med Tillid og en fast Fortrøstning betragte det Resultat, hvortil Dommerne ere komne. Den sygelige Medlidenshed med Forbrydelsen vil give Plads for en opklaret Følelse for Ret og Orden. Denne Tillid vil endog Offentlighedens blotte Tilværelse indgyde, selv om man aldrig har fulgt en Retshandling; thi, som Lene bemærker *): „Enhver dømmer Andre efter sig selv, og da han veed, at Lov og Gode ei ere Skuepladsen for hans hemmelige Synder og hans Uretfærdigheder, saa veed han ogsaa, at Dommeren ei vil søge Offentligheden for at begaae Uretfærdighed“. Offentligheden giver saaledes et stærkt Bidrag til at indgyde Borgeren den Tillid og Kjærlighed, som enhver Institution behøver for ret. at trives.

Idet Offentligheden styrker Loven og Domstolene, der haandhæve den, bidrager den tillige til at forebygge Indgreb i Folkets Friheder. Selv om en Regjering havde en stor Tilbøjelighed til at undertrykke den Enkeltes eller det hele Folks Frihed, og selv om det kunde lykkes den at demoralisere Domstolene, saa vilde dens Seier ei vare længe. Naar Forhandlingen er offentlig, vil der altid findes en modig Forsægter af Frihed og Ret, der vil opklare de farlige Anslag mod Friheden, der vil vise Folket, hvor lidet det kan stole paa en Regjering, der handler saaledes, der vil anspore Folket til at bruge alle lovlige Midler for at forebygge, at slige Planer lykkes. Selv om Regjeringen opnaaede en enkelt Seier, vilde det snart vise sig, at det var umuligt at føre en vedvarende aaben Krig mod et Folks helligste Rettigheder, og den vilde afstaae fra en saa fortvivlet Kamp, for ei at sætte sin egen Existens paa Spil. Offentligheden vil saaledes indpræge en vis Moralitet i Re-

*) Anklageproces S. 266.

gjeriogens Handlemaade, den vil skabe en vis Moderation, en Ugtelse for de Love, Regjeringen selv har været med at give, saa at en Regjering, der i længere Tid har arbejdet under en offentlig Retsspleie, end ei vil forsøge paa farlige Angreb paa den Enkeltes eller den almindelige Frihed.

Følge vi Offentlighedens Virkninger, aabner der sig en steds videre Kreds for Betragtningen. Den kan ei være uden Indflydelse paa at danne Folkets Karakter. Naar Folket vænnes til at see disse Kampe mellem Samfundet og den, der har stillet sig imod eller udenfor dets Love; naar det følger disse Forhandlinger, hvorved Ustyldigheden fremtræder i al sin rene Herlighed og Lasten afløres uden nogen Skaansel; naar det paa en Maade selv deltager i at afgjøre Samfundets Fordømmelsesdom, og giver et stilltende Samtykke til, at Forbryderen vandrer til Fængslet eller til Retterstedet, — da maa dets Karakter antage et alvorfuldt Præg, Mennesket gaar i Rette med sig selv og spørger, om der ei findes de samme Lidenskaber og Tilbueligheder hos det selv, som det saa strengt har for dømt hos en Anden, og det stræber at beherske Lidenskabene, at styrke Villien, at rense Sædnerne. Folket har derhos seet og lært at skatte den aabne, ligefremme Færd i det offentlige Liv; det seer, at de bedste Kræfter under den udvikles, at de onde Tilbueligheder trænges tilbage; det ledes da ganske naturligt til at skatte disse Egenskaber i det private Liv, og selv de, der ei af naturligt Instinkt eller af Overbevisning vilde optræde paa en aaben ligefrem Maade, ville af Beregning, af velforstaet Interesse, gjøre det. I en Stat, hvor Hemmelighedsprincippet er gennemført, vil den af Naturen herligste, aabneste Karakter ofte faae et noget skjult, et noget tilbageholdent Væsen, medens i de Lande, hvor det frie offentlige Liv hersker, selv de fletteste Personer vide at antage en vis aaben Ligefremhed.

Mod alle disse Fordele af Offentligheden har man stillet den Fare, der skulde ligge i, at en Forbryders Medskyldige, ved af Offentligheden at lære en Forfølgelse at kjende, kunde unddrage sig Forfølgelsen, og at Forbryderens Venner eller Slægtninge kunde tilintetgjøre eller sjerne Ting, der kunde tjene til at bevise Forbrydelsen. Men det er aabenbart, at disse Indvendinger vedrøre Offentlighed i For- og ei i Hovedundersøgelsen, og i sig ere de uden Betydning. Som alt tidligere bemærket, ville der være mange Maader at erfare en Forfølgelse paa uden Offentligheden, og navnlig vil det være aldeles umuligt at holde den hemmelig for Slægt, Venner og Medskyldige, saa at Offentligheden, med Hensyn til deres Virksomhed, vil have saare liden Fare. Endnu mere intetsigende, for ei at sige urimelig, er den Indvending, der hentes mod Offentligheden fra at forbryderiske Planer kunne opstaae hos dem, der ere tilstede ved en Retshandling, og at Forbryderne kunne lære Maaden at undgaae Straf, ved at optræde med Snuhed under Forfølgelsen. Allsaa i Retssalen, hvor den store Majoritet af Anklagede bliver forbyttet; hvor Tilskuerne erfare alle de Misdler, Staten har til sin Raadighed, for at opdage Forbrydelsen; hvor de høre de Forbandelser, der fra alle Sider udgaae mod Forbryderen; hvor de see deenes fortvivlede og dog i Reglen frugtesløse Kamp for at undgaae Straf, — der skulde forbryderiske Planer udklækkes, der skulde Mod og Styrke til at synde hentes, der skulde Haabet om ustraffet at kunne synde trives! Er der noget Sted, hvor den forbryderiske Villie maa knuses, hvor gode Forsætter maae fattes, hvor Mennesket, om ei af Kjærlighed til det Gode, saa dog af Kjærlighed til Liv og Frihed, maa beslutte at afholde sig fra Synden, saa er det vel i den offentlige Retssal! Skulde Nogen gaae derhen, for at lære Maaden, hvorpaa Forfølgelsen gaaer for sig, at kjende, for lettere at kunne trodse den, da maatte det være en

Person, der var saa gammel og udlært i Forbrydelsens Skole, saa at han vilde have syndet under alle Forhold, og selv en saadan Person turde vel stundom under Forfølgelsen blive vakkende i sit forbryderiske Forsæt.

Medens Offentligheden yder disse magtige Gøder i den Stat, hvor den findes, bidrager den ei sjældent til at udbrede feilagtige Domme i fremmede Stater om en Retsspleie. Alle kunne, hvor Offentligheden leverer et saa rigt Stof, opsnappe enkelte tilsyneladende abnorme Tilfælde, hvornaf de ofte troe sig berettigede til at affige en Forbyggelsesdom over et Lands Institutioner, fordi, hvad de see og høre, ei samstemmer med deres egne Begreber om Ret og Orden. Navnlig er det almindeligt, at man af enstidige Partiblade eller af Partimænds Taler optager Ytringer, som man lader gaae og gjælde for den rene Sandhed. Paa denne Maade danne der sig ofte de stærkeste Ansættelser, sældest der de urigtigste Domme over Forhold og Institutioner, som selv de, der have udtalt disse Ansættelser, i Virkeligheden ingenlunde bedømme paa den Maade. Dette gjælder om alle Forhold og Institutioner i de Lande, hvor Offentligheden gennemtrænger den hele Statsstyrelse; de Saar Offentligheden bibringer, kan den imidlertid snart igjen lægge, fordi de sande Ansættelser netop ved Hjælp af den tilsidst vilde bryde igjennem, ligesom de feilagtige Domme naturligvis nærmest ere skadelige for dem, der vildledes af dem, og saaledes ei kunne staae det, som er godt og efterslignelsesværdigt. Med Hensyn til de feilagtige Ansættelser, der udbredes om Retsspleien og navnlig om den kriminelle, er Forholdet af en særegen Beskaffenhed, idet disse Domme vanskeligere kunne rettes, end Dommene over andre Forhold. Det Hjælp, der kan opnaaes, er, at Folk blive meget forsigtige med Hensyn til Bedømmelsen af disse Sager. Dette trænger til at forklæres med et Par

Orb. Naar der affiges en Dom efter subjektiv Overbevisning, efter den mundtlige Forhandling, saa have Dommerne et ganske andet og betydeligere Materiale for sig, end de, der senere læse om Sagen. Dette have vi tidligere udviklet. Ikke desto mindre troer Enhver, der læser om en Sag, sig berettiget til at have en ligesaa begrundet Dom om Sagen som Dommerne. Følgen heraf er, at de læsende Dommere (Publikum) ofte komme til et ganske andet Resultat end de virkelige, de hørende Dommere, og at saaledes fuldkommen rigtige Domme blive antastede og erklærede for urigtige. Herved kan der opstaae en aldeles uskyldt Mistillid til en Retsspleie, og det er saare vanskeligt at modbevise de stjerne Domme, der støtte sig paa trykte Efterretninger. De, der nærmest skulde kunne gjøre det, vare, foruden Dommere og Advokater, de tilstedeværende Personer, der kunde udtale deres Overbevisning, efter hvad de havde seet og hørt, men dette vilde naturligvis ei træde i Steedet for en egentlig Gjendrivelse. Det er høist mærkeligt, at selv skarpsindige Jurister ei ville satte eller indrømme den store Vanskelighed, der er ved at bedømme Rigtigheden af slige Domme. Saaledes har Orsted i den nyeste Ständerforsamling erklæret en Jurys Dom for urigtig, skjøndt det vistnok var ham umuligt at sælde en fuldkommen rigtig Dom i den Sag han omtalte*). Lærde Mænd have siddet i Berlin og skrevet store Bøger for at bevise den mod Madame Lafarge affagte Doms Urigtighed, skjøndt de dog maatte indsee, at det var umuligt for dem at have en saa begrundet Dom over denne Sag som de, der havde hørt i den. Muligt var Dommen urigtig, og der var vistnok en Del at udsætte paa Procedüren, hvorover dog de juridiske Statsdommernes Indere ei burde anse, men det vil vistnok være umuligt for den, der ei har overværet denne

*) Nyeste Stændertidende, 1840 S. 1005.

Sags Behandling, at kunne sige Noget med Sikkerhed i saa Henseende. Saaledes gaaer det med de fleste Meninger, der udtales over Jurens formentlig feilagtige Domme, og selv Feuerbach har, ved at angribe nogle Jurydomme, saaledes som den preussiske Immediatkommission har vist, gjort sig skyldig i denne Mangel paa Hensyntagen til det forskjellige Standpunkt, hvorpaa han selv og de Edsvorne have staaet ved at domme over Sagen*). Selv om der saaledes kunde fremhæves langt flere Exempler paa formentlig feilagtige Jurydomme, end der kan, maatte man dog vogte sig for af den Grund at forkaste Edsvorneretten.

V.

Kassationstribunalet.

Nogen egentlig Appæl af den Dom, som Edsvorneretten har affagt, kan ikke finde Sted. Overalt, hvor Edsvorneretten bestaaer, benyttes derimod Kassation som Refursmiddel, hvad enten der er oprettet et eget Kassationstribunal, eller andre Retter have dets Forretninger. I Frankrig er Kassationsretten organiseret paa en konsekvent og hensigtsmæssig Maade. Denne Ret bestaaer af et betydeligt Antal af Landets mest udmærkede Jurister som Dommere, og for den plædere de første Advokater. Den har at domme, uden selv at afgjøre Sagens Realitet, over, om alle Lovens Forrifter ere overholdte, om alle Former for Procedüren ere iagttagne, om Kompetencen el har været overskredet, og, dersom der er Anledning dertil, at annullere Dommen, og sende den til en ny

*) Jvf. Feuerbach Geschworenengericht S. 149 flg. Gutachten der preussischen Immediatkommission S. 78 flg.

Jury's eller anden kompetent Ret's Paafjendelse, hvorved det altid bør iagttages, at ei den samme Ret atter dommer i Sagen. Hvor der ei ankes over Juryens Dom, men over Statsdommernes Anvendelse af en feilagtig Lov, eller over en anden af dem begaaet Feil, der bliver, forsaavidt der er Anledning dertil, ei selve Juryens Dom, men det af Dommerne afgjorte Spørgsmaal annulleret og henvist til Paafjendelse af nye Dommere. Selv om Parterne ei søge Dommen annulleret, kan Generalprokurøren, for at faae et tvivlsomt Spørgsmaal afgjort, fordrø Dommen prøvet, i hvilket Fald Kassationsrettens Afgjorelse ingen Indflydelse har paa selve Dommen; men Spørgsmaalets Afgjorelse faaer naturligvis sin fulde Betydning for andre Tilfælde. Kassationsretten kan, selv om den tidligere har forkastet Paastanden om en Doms Annullation, atter tage en Sag under Paafjendelse, naar nye Beviser tyde paa eller bevise, at en Uskyldig er dømt, saasom, naar to Personer ere dømt for den samme Forbrydelse, hvor kun den ene kan være Forbryderen; naar en Person, for hvis formentlige Drab Domsfældelse har fundet Sted, visser sig at være i Live; naar Vidner, hvis Forklaringer have sældet en Mislugget, senere dømmes for falsk Vidnesbyrd. I sliche Tilfælde kan Kassationsretten efter Omstændighederne henvise Sagen til Paafjendelse af en ny Jury.

Man vil let see Nødvendigheden af at have en Domstol, der byder over gode Kræfter, for at overholde Loven og Formerne. Jo større Juryens Myndighed er, des nødvendiggere er det, at Alt hvad der angaaer dens Sammensætning og Procedüren for den paa det Strengeste overholdes. Paa den anden Side ligger det i Juryinstitutionens Karakter, at der ene kan tilstedes Kassation med Hensyn til den affagte Dom og ei Forandring i Realiteten. De Edsvorne dømme nemlig efter subjektiv Overbevisning, hvilket i og for sig maa

bevirke, at Dommen ei kan motiveres, selv om der ei var Mundet til Hinder derfor. Men naar Dommen ei motiveres, kan en underordnet Rets Dom ei forandres af en overordnet Ret, uden at store Ulemper vilde opstaae. Den høiere Instans vilde da ene have at affige en ny Dom, uden at kunne gaar ind paa en egentlig Kritik af den tidligere Dom, hvis Motiver vare ubekjendte; men hvortil en sliq ny Dom, naar den er affagt af Mænd, til hvem man maa have Tillid? Hvorledes daane en Ret, der vilde nyde større Tillid end de Edførne? Men selv om det kunde være ønskeligt at faae en Appellinstans, vilde Mundtligheden i Procedüren gjøre dette høist vanskeligt. Naar Appellretten skulde dømme, maatte den hele mundtlige Forhandling atter foregaae for den, hvilket vilde medføre uendelig mange Vanskeligheder og Forviklinger, foruden betydelige Befrustninger. Og selv om man vilde affee fra disse Ulemper, vilde det være umuligt ganske at reproducere hele den mundtlige Forhandling, saa at Appellretten vilde have et ganske andet Grundlag for sin Dom end den underordnede Ret, men det var da ei nogen sand Appellret; den dømte i Virkeligheden i første Instans. Det er saaledes vistnok aldeles i sin Orden, at Jurys Dom kun kan annulleres og ei forandres.

Med Hensyn til Dommernes Anvendelse af Loven, kunde Ræsfationsretten vel uden Ulempe benyttes som egentlig Appellret, i Stedet for at den ogsaa i sliqe Tilfælde i Frankrig kun kan annullere Dommen og henvise Sagen til nye Dommere. Men det er dog vistnok mest hensigtsvarende saaledes som det nu er ordnet. Det er nemlig en høist betydelig Fordel ved Edførneretten, at der koncentreret en stor Myndighed, ligesom en stor Ansvarlighed, hos den ene Ret (Edsførne og Dommere). Dette vilde for en stor Del tabe sig, naar Dommernes Afgivelse kunde forandres i Realiteten, idet man da meget oftere

vilde søge Dommen forandret i Realiteten ved Hjælp af Appellen. Skjøndt det saaledes unegtelig er en Omvei at faae forandret Dommen derved, at den henvises til andre Dommere, er dette dog vistnok alt af den anførte Grund at foretrække. Der er en anden Omstændighed, som stærkt taler for det i Frankrig konsekvent gennemførte Princip. Enhed i Retsaaandbævelsen er ligesaa vigtig, som den er vanskelig at opnaae. Man er imidlertid ved det franske Kassationsystem kommet dette Maal saa nær som muligt. Dette ville Mange ei indrømme, og de foretrække maaske netop i saa Henseende et almindeligt hvieste Tribunal for hele Landet, der havde at domme i Realiteten. Ved nærmere Betragtning synes det imidlertid afgjort, at en Kassationsret i saa Henseende maa være at foretrække. En saadan Enhed, at alle Sager i Birkeligheden bleve afgjorte efter et som rigtigt anerkjendt Princip, kan ei opnaaes, da man, for at dette kunde skee, maatte appellere alle mulige Sager til den øverste Ret. Der kan altsaa kun opnaaes, at visse Principer anerkjendes som rigtige, og at disse haandhæves hver Gang en Sag kommer for den øverste Ret, hvilket lidt efter lidt medfører, at de underordnede Retter tage Hensyn til den Maade, hvorpaa Sagen er afgjort. Gaae vi et Skridt videre, frembyder der sig det Spørgsmaal, hvad det er, der skal bringes Enhed i? Det kan ei være med Hensyn til Afgjørelsen af det Faktiske, hvilket maa bedømmes efter hvert enkelt Tilfælde konkrete Omstændigheder; det kan ei heller være med Hensyn til Straffen, der vælges indenfor et bestemt Maximum og Minimum, hvilken ligeledes bestemmes efter de konkrete Omstændigheder; i begge disse Tilfælde vil en Hviesteret ikke gavne med Hensyn til Enheden; Afgjørelsen maa rette sig efter de mangfoldige, evig varslende Omstændigheder. Det er saaledes kun med Hensyn til Formerne og Forbrydelsens Hensynen under en bestemt Lov, at Enheden kan opnaaes. Men dette vil vistnok bedre

flce ved en Kassationsret end ved en egentlig Appelleret, og det af følgende Grund: Naar en Ret skal domme i Realiteten, ville de konkrete Omstændigheder altid mere eller mindre kunne indvirke paa Lovens Fortolkning. Derfor man giver den øverste Ret, der skulde fremkalde Enhed i Principerne, Magt til at domme i Realiteten, kan det altid besyrgtes, at den vil tage noget Hensyn til Beskaffenheden af den enkelte Sag i Anvendelsen af Loven, i Kritiken over Procedürens formelle Rigtighed. Man vil saaledes ofte faae modstridende Domme, der kaste Forvirring ind i Retspleien. Naar en Ret derimod kun har at paasee Formernes Jagttagelse, og at overholde Lovens rigtige Anvendelse, kan man vente, at den med Konsekvens, uden nogelsomhelst Hensyn vil vaage over Lov og Ret. Man kan saaledes haabe, at der vil komme Enhed i hvad der kan komme Enhed i. En Ret, der er indskrænket til en sliq kontrollerende Virksomhed, vil derhos, netop fordi dens Sfære er indskrænket, indenfor dens Grændser nyde en større Ansæelse end den ellers vilde kunne opnaae, fordi Ingen vil have den mistænkt for at tage noget urigtigt Hensyn i Afgjørelsen af Sagerne, og fordi Dommerne i Virkeligheden ogsaa ville opnaae en større Upartiskhed, naar de ere stillede over alle andre Retter, uden at de blande sig i Afgjørelsen af Sagernes Realitet. En Kassationsrets Domme ville derfor meget snart naae en almindelig anerkjendt Ansæelse, der gjør sig gjældende overalt, og Retsudviklingen vil gaae sikrere og konsekventere frem, end hvor der bestaaer en øverste Appelleret, der selv kontrollerer Underretter, selv dommer i Realiteten.

VI.

Procedürens Varighed.

Vi have tidligere paapeget, hvor vaanskelig det er, ved Hjælp af de statistiske Tabeller, at bedømme Forholdsvæ-
righeden af de kriminelle Sager i de forskjellige Lande. Grad
der imidlertid med Bestemthed kan siges, er, at Procedüren for
Edsvorneretten ifølge sin Natur tilstøder en forholdsvis hurtig
Afgjørelse, idet man, ved at gjøre Retssessionerne hyppigere,
kan befordre Afgjørelsens Hurtighed, medens den skriftlige,
inkvisitoriske Procedüre, med de flere Instanser, umuligt kan
forkortes i den Grad, da Langsomheden ligger i selve Proce-
dürens Natur og ei i tilfældige eller dog foranderlige Forhold.
Det maa dernæst ei lades ude af Betragtning, at Langsom-
heden i flere Henseender medfører mindre Ulemper, hvor Proce-
düren er mundtlig og offentlig, idet den glemte Sag derved
atter bringes i Erindring og udøver Indflydelse, ligesom de
Ulykker, der ramme den Anklagede ved Langsomheden, natur-
ligvis formindskes jo sjældnere Arrest anvendes, og jo mildere
Behandlingen i Arresten er.

Men selv efter de usfuldstændige Oplysninger, man har
fra de Lande, hvor Kriminaltabellerne omtale Procedürens
Varighed, kan man vistnok uden at frygte Modsigelse slutte,
at alt for Liden Procedüren er langt hurtigere i de Lande,
hvor Edsvorneretten, eller i hvert Fald den mundtlige Proce-
düre, bestaaer, end i dem, hvor den skriftlige Inquisition endnu
benyttes. Nogle Exempler ville vise dette. I Frankrig *) af-
gjordes i Maret 1838 for Misdatterne omtrent 42 af 100 Sager
inden 3 Maaneber, 64 af 100 inden 6 Maaneber, efter at
Forbrydelsen blev begaaet, og 48 af 100 inden 3 Maaneber fra

*) *Compte général de la justice criminelle*, S. 240 ff.

Årrestens Dato. Ved Tugtpolitiretterne afgjordes samme Åar inden 2 Maaneder fra Forbrydelsens Dato 77 af 100 Sager, og inden 3 Maaneder 90 af 100. Af de til Tugtpolitiretterne appellerede Sager afgjordes 80 af 100 inden 2 Maaneder. For de mindre Forfeelser, der afgjores ved Politiretterne, er Procedürens Varighed ei opgivet, men det maa ansees som afgjort, at de afgjores langt hurtigere end de Sager, der behandles ved Tugtpolitiretterne. Naar man nu tager i Betragtning, at de Sager, der afgjores ved Tugtpolitiretterne, næsten ere 25 Gange saamange som de, der afgjores ved Adfiserne, saa indsees det let, at dersom de franske Tabeller vare affattede som vore, vilde Gjennemsnitsvarigheden af en Sag i Frankrig være langt mindre end hos os, uagtet, som vi paa sit Sted have paaapeget, Procedüren hos os er langt hurtigere, end i de fleste Stater, hvor en Retspleie som vor bestaaer.

I Belgien afgjordes i Åarene 1831—34 ved Tugtpolitiretterne fra 83 til 87 af 100 Sager inden 3 Maaneder efter at Forbrydelsen var begaaet. I 1836*) paadømtes 6,333 Sager i den første Maaned, 5,411 i den anden; i 1837 7,443 i den første, og efter Mittermaiers Angivelse et lignende Antal**) i den anden Maaned; i 1838 7,795 i den første, 5,408 i den anden Maaned; i 1839 8,060 i den første, 5,140 i den anden Maaned. I disse Åar varede kun 271 til 334 Sager om Åaret indtil 5 Maaneder. Adfiserretterne dømte i 1836 i 85 Sager inden 3 Maaneder fra Forbrydelsens Dato, og i 222 Sager fra 3 til 6 Maaneder; i 1837 i 94 Sager inden 3 Maaneder, i 217 fra 3 til 6 Maaneder; i 1838 i 69 Sager inden 3 Maaneder, i 176 fra 3 til 6 Maaneder; i 1839 i 75 Sager inden 3 Maaneder, i 165 fra 3 til 6

*) Mittermaier d. n. S. 258.

**) Sandsynligvis er dette en Trykfeil.

Maaneder. Disse Angivelser af Mittermaier have vi henført, skjøndt de ere ei lidet ufuldstændige. Vi have kun seet de belgiske Tabeller fra 1831 til 1834, og vi finde i vore Optegnelser kun angivet, hvor længe Sagerne for Tugtpolitiretterne have været, ved hvilke, som anført, et meget stort Antal (83 til 87 af 100 Sager) ere afgjorte inden 3 Maaneder, hvilket alter er et langt gunstigere Resultat end det vi i Danmark kunne rose os af, og det kan antages, at dersom Politiretternes Domme vare tagne med i Betragtning, vilde Resultatet være endnu langt gunstigere for Belgien.

I de preussiske Rhinprovincier afgjordes, ifølge hvad Mittermaier har oplyst paa det anførte Sted, ved Assiserne i 1839 39 af 100 Sager inden 4 Maaneder, i 1842 42 af 100, og i 1841 35 af 100 i samme Tid.

De engelske Kriminaltabeller indeholde ei Oplysninger om Sagernes Varighed. Det er imidlertid vist, at alle de mindre Politisager, hvori Færdedommere dømme uden Jury, afgjores i en meget kort Tid; i Reglen i Løbet af saa Timer, Dage eller Uger. De Sager, der afgjores ved kvarter sessions, maaske, med ganske enkelte Undtagelser, være endte inden 3 Maaneder, da disse Retssessioner ei maaske holdes sjældnere. Ved Assiserne maaske, ligeledes paa ganske enkelte Undtagelser nær, alle Sager være endte inden 6 Maaneder. Da nu det langt overveiende Antal Sager afgjores ved kvarter sessions og af Færdedommerne, er det udenfor al Tvivl, at Varigheden af Sagerne forholdsvis er meget kort i England. Paa enkelte Steder, hvor Retssessionerne holdes oftere, er Afgjørelsen særdeles hurtig, saaledes maaske i London, hvor der holdes maanedslige Sessioner, de allerfleste, selv de betydeligere Sager være afgjorte inden 1 Maaned.

I Amerika, hvor et større Antal Sager afgjores ved

quarter sessions, der maac holdes mindst hver trede Maaned, end i England, maa Afgjorelsen være endnu hurtigere.

Det er saaledes, hvor ufnidstændige de Data end ere, som man er i Besiddelse af, for at dømm angaaende Proeediurens Værgighed, ei at betvivle, at Sagerne afgjores langt hurtigere i de Lande, hvor den folkelige Retsspleie findes, end i de andre, og, vi gjentage det, Proeediurens Natur i hine Lande tilføder en altid hurtigere Behandling af Sagerne, naar man ei styer de Opoffrelser, der uægtelig maac udkræves, for at naae et saadant Resultat.

E.

Edsvornerettens Forhold til Statsforfatningen og til det Kulturtrin, hvorpaa et Folk staaer.

Vi kunne ikke ganske fritage os for at undersøge det Spørgsmaal, om den danske Statsforfatning eller det Kulturtrin, hvorpaa det danske Folk staaer, frembyde uoverkommelige Vanskeligheder med Hensyn til Edsvornerettens Indførelse. Hvad dette Spørgsmaal angaaer, da maac vi gøre opmærksom paa, at det altid er saare misligt at bedømme en vigtig Institutions Værd derefter, om den passer til en vis given Forfatning. Man maa bedømme Institutionens Fortrinlighed i og for sig, og dersom den er vel stiftet til at opfylde det Siemød, som ønskes opnaaet, maa man vel vogte sig for at forkaste den, fordi den ei synes ganske at harmonere med de Statsformer, som man ellers troer at burde foretrække. En Forfatning kan nemlig ei tænkes afhængig af de enkelte Dele, hvoraf den bestaaer; den faaer kun sit sande Værd, naar de enkelte Institutioner, hver for sig, opfylde deres Siemød. Man maa

altsaa ei, naar der er Spørgsmaal om enkelte Institutioner, opstille en Forsatning som den, der ubetinget skal foretrakkes, og søge at underordne de enkelte Institutioner denne Forsatning, disse være i og for sig gode eller flette; man maa derimod ordne de enkelte Institutioner saaledes, at de opfyde deres Bestemmelse, og lade Forsatningen, der ei er andet end et Indbegreb af de enkelte Institutioner, paa en naturlig Maade udvikle sig af disse.

Vi troe at kunne gaac et Skridt videre, idet vi paaatae, at dersom en Retsorganisation, der giver den høieste Garanti for Retsfærdighedens Haandhævelse, der skaber upartiske, uafhængige Dommere, der vækker Folkets Tillid, der bidrager til at udvikle de herligste Egenskaber hos Folket, ei kan forsones med en bestaaende Statsforsatning, saa er det den stærkeste Fordommelsesdom, der kan afsiges over en saadan Forsatning.

Man behøver saaledes egentlig ei at imødegaae den Indvending mod Edsvorneretten, som kan gøres med Hensyn til dens Uforsonlighed med det uindskrænkede Monarki; men vi ville dog ei ganske lade den uberørt. Dersom man ved det uindskrænkede Monarki forstaaer den Statsform, hvorunder Herskeren og de, han giver Myndighed dertil, kunne gjøre hvad de ville, følge deres Luner uden nogenformhelt Indskrænkning, tilfidesætte al Lov og Ret, saa at de benytte Domstolene til at give et Slags lovligt Stempel til vilkaarlige Handlinger, da er det utvivlsomt, at uafhængige og selvstændige Dommere hverken kunne taales eller trives under en saadan Forsatning. Forstaaer man derimod ved det uindskrænkede Monarki den Statsform, hvorunder Alt stæer for, skjøndt ei ved Folket; den Statsform, der kræver, at Monarken, saavelsom alle Underfaatter, skal være bunden ved de Love, som han selv giver, saa at de maae agtes af Alle, indtil de forandres; den

Statsform, som, skjøndt den lader Fyrsten have en Myndighed til at give og forandre Love, dog yder Borgerne visse Friheder og Rettigheder, som, saalænge de bestaae, skulle overholdes og agtes, — da er det utvivlsomt, at der maae være uafhængige, upartiske Dommere, som kunne haandhæve Lovene, som kunne beskytte Folkets Rettigheder og Friheder. Monarken har da vel Magt til at gjøre hvad han vil, men idet han bryder de Skranker, han selv har sat sig, eller som han ifølge den almindelige Opfattelse af Statsformens Siemød antages at have sat sig, tilintetgjør han den moralske Grundvold, hvorpaa hans Herredømme er bygget. Dette er hvad man kalder den moralske Garanti ved det uindskrænkede Monarki, der altid maa betyde Noget, naar et Folk har naaet et nogenlunde høit Kulturtrin, og er udrustet med nogen Selvtægtelse og Selvstændighedsfølelse. I en slig Stat vilde altsaa Intet være til Hinder for at Edsvorneretten bestaaer, om der end ikke er nogen fuldkommen sikker Garanti for at dens Eksistens vil være af Varighed.

At dette er Opfattelsen af det uindskrænkede Monarki hos os, ligesom i alle civiliserede Stater, kan, som vi tidligere have bemærket, ikke være Tvivl underkastet. Vel synes Kongelovens Ord at tale derimod, men den historiske Udvikling viser, at navnlig vore senere Monarker have betragtet sig som bundne ved Lovene, og forpligtede til at agte de Rettigheder og Friheder, som lidt efter lidt ere blevene Borgerne til Del. Det er saaledes hævet over al Tvivl, at vore Konger maae ansee sig bundne ved det Løfte, der er givet ved Stænderinstitutionens Indstiftelse; at de ei kunne ansee sig berettigede til vilkaarligt at hæve Presse- eller Associationsfriheden, eller at tilbagekalde Kommunalanordningerne; at de ei ville kunne krænke Borgernes Eiendomsret; at de ei uden Dom kunne paalægge den, der antages at have forset sig, Straf. Folket har altsaa i Virke-

ligheden, fljendst Forfatningen siges at være et mindstfrænkst Monarki, Friheder, Rettigheder, Love og Institutioner at bevare og forsvare; Regjeringen maa anfæ sig forpligtet til at agte Rettigheden, til at overholde Loven, indtil den af lovlig Bei forandres eller ophæves, og det synes saaledes afgjort, at vi bør have uafhængige, upartiske Dommere, som i det enkelte Tilfælde kunne fige hvad Loven byder, hvad der er Ret. Ja! i en faadan Stat trænger man endog langt mere til uafhængige Dommere, end i den Stat, hvor der i Forfatningen findes andre Garantier mod Misbrug og Uret, efterdi Folket tilbøds er forsvarelsøst, og Herskeren, ifølge sin større Myndighed, snarere kan forledes til Misbrug, som han, ifølge det Princip han vedkjender sig, ikke kan ønske at være i Stand til eller fristes til at begaae.

Vi have ogsaa seet, at Eidsvornereffen har stiftet en stor Nytte og meget godt har kunnet trives i Rhinprovinserne, af hvilke i hvert Fald de preussiske staae under en mindstfrænkst monarkist Forfatning. Der er vel fra den preussiske Regjeringss Side gjort flere Forsøg paa ganske at hæve Institutionen, men det er ikke lykkedes, og den maa vistnok antages at have opgivet det, da Institutionen nu har flaaet faste Rodder. Kun hvad de politiske Sager angaaer, er Eidsvornereffen ophævet i de preussiske Rhinprovinser, idet de nævnte Sager først bleve henlagte under de almindelige Kriminalretter, hvorefter det bestemtes (Kabinettsordre 25 April 1825), at Forbrydelser mod Forfatningen og den offentlige Orden skulde behandles ved Kriminalretten i Berlin. Nu vil man maaske fige, at det netop er i de politiske Sager, at Eidsvornereffen er uførenelig med det mindstfrænkste Monarki. Men herved maa erindres, at de politiske Sager paadømtes i Rhinprovinserne indtil 1821 af de Eidsvorne, uden at det vides, at de have givet Anledning til grundede Klager. Dernæst maa det vel mærkes,

at den preussiske Regjering ønskede at have Institutionen i alle Slags Sager. Som Grund hertil blev ikke angivet, at den streb mod det uindskrænkede monarkiske Princip, men at den ei gav syldbestgjørende Garanti for en retfærdig Afgjærelse af Sagerne. Regjeringen maatte opgive ganske at ophæve Institutionen, men den stræbte ikke desto mindre at indskrænke dens Virksomhed. Det er da ganske naturligt, at den ophævede den i nogle sjældent forekommende Sager, som den kunde foregive, at det var uanskeligt at behandle ved forskellige Retter, imidlertid en Centraldomstol med større Kraft kunde lede Udsøgelsen og faae de Skyldige afstraffede. Forøvrigt vil Behandlingen af de politiske Sager i den nyeste Tid i Preussen neppe fremkalde den Overbevisning, at man har faaet mere retfærdige, uafhængige og upartiske Dommere til at domme i de politiske Sager, end man vilde have haft, dersom Edsvorneretten havde dømt.

Et andet Spørgsmaal er, om Edsvorneretten staaer i bedre Harmoni med de Institutioner, der foreskodes i det uindskrænkede, end med dem, der fremtræde i det indskrænkede Monarki; dette kan ei besvares bekræftende. Hvor Edsvorneretten bestaaer har den dømmende Organisation uægtelig en stor Lighed med den Mande, hvorpaa den lovgivende Magt i en konstitutionel Stat fremtræder, naturligvis med de Forskjelligheder, som det Niemod, der synes opnaaet, tilføjer. Ligesom Monarken vælger Ministre, der paa egen Ansvarlighed administrere, samt ere de levende Medlemmer af de lovgivende Kamre, saaledes vælger han Dommerne, der præsidere i Retterne og lede Forhandlingerne, idet disse deri ere forskjellige fra Ministrene, at de ere uafhængige; ligesom Folkets, for en vis Tid valgte, Repræsentanter maane give deres Samtykke til de foreslaaede Love, for at disse kunne blive gyldige, saaledes er det Mænd tagne ud af Folket for de enkelte Tilfælde, der afgjøre

Dommen, om en Person er skyldig eller ikke; ligesom Fyrstens lovgivende Birkfornhed fornemmelig ytrer sig derved, at han kan benytte sit „Veto“ med Hensyn til den besluttede Lov, saaledes kan han som Dommer udøve Venaadningsretten. Ved at give Folket Andel i Dommermyndigheden gaaer man ogsaa for en Del ud fra, at Retsaaandhævelsen vedkommer det, at den ei ret kan trives uden at Folkets Følelse for dens Betydning og Interessee for dens kraftige Liv er vakt, og det vilde være inkonsekvent ei at anvende det samme Princip i den lovgivende Sære, hvor ligesaa vægtige Grunde tale for dets Gjennemførelse. Skjendt vi saaledes antage, at Edsvorneretten meget godt kan bestaae i det absolute Monarki, nægte vi dog ei, at den passer endnu bedre for det indskrænkede. Heraf maa man ogsaa forklare sig, at ligesom de gamle Retsinstitutioner, og navnlig Folkets Deltagelse i den dømmende Myndighed, efterhaanden tabte sig, da det absolute Monarki trængte igjennem, saaledes stræber overalt den vaagnende Selvbevidsthed, Borgernes Følelse af, at Statens Anliggender ei bør være dem uvedkommende, ogsaa i den dømmende Sære efter mere folkelige Institutioner.

Har det danske Folk de nødvendige Kræfter for at afgive brngbare Edsvorne? Finder man den mandige Selvstændighedsfølelse, den udviklede Sandhed for Retfærdighed, der udkræves i saa Henseende? Har Folket den Interessee for de offentlige Anliggender, at det vil opfylde en sliq Borgerpligt med Lyst, Iver og Interessee, saa at det ei ved første glvne Leilighed vil stræbe at ryste den af sig? eller kan det befrygtes, at det vilde lade en dristig Despot ustraffet opheve en saadan Institution? Det er utvivlsomt, at det danske Folk har flere af de Kræfter og de Egenskaber, der fornemmelig maae udkræves for at dømme uhildet: Et roligt Sind, et

klart Blik, en sund Dømmekraft og en ikke ringe Oplysning. Derimod kan det ikke nægtes, at den Forfatning, hvorunder Folket nu snart har levet i tvende Aarhundreder, ei har været fortrinlig flittet til at skærpe Rejsfærdighedssølelsen, til at styrke Villien, til at udvikle Uafhængigheds og Selvstændighedssølelsen, til at vække og vedligeholde Interessen for de offentlige Anliggender, og fremkalde Lusten til at ofre Tid og Kraft, for at virke i Samfundets Tjeneste. De Nationer, der længe have havt en fri Forfatning, ville vistnok være bedre forberedte paa at modtage Juryinstitutionen, ligesom der vil være større Garanti for at de ville bevare den, naar de engang have faaet den, da Kræfterne, ved at øves i forskjellige Retninger, bedre blive i Stand til at anvendes i den enkelte, og da Vænen til at virke i Samfundets Tjeneste lidt efter lidt giver den menneskelige Karakter en saadan Holdning, og styrker de aandelige og moralske Kræfter saaledes, at Borgeren føler en naturlig Trang til ei at berøves en saadan Virksomhed. Imidlertid maa man vel vogte sig for med al for stor Angstselighed at tilmaale et hidtil usrit Folk den frie, selvstændige Virken. Nationerne blive ei gamle og opslidte som det enkelte Menneske. De kunne i lang Tid synes sløve og ligegyldige; men naar en vigtig Begivenhed vækker dem, eller naar store Mænd tale til deres slumrende Aand, da kunne paa engang Kræfter, som man ei har kjendt eller anet, hæve sig, og et nyt og skjent Liv fremsplæ. Det gaaer Follene i saa Henseende som den Enkelte, der har Kræfter i sig, som han ei har havt Leilighed til at prøve og kjende. Naar et saadant Menneske vækkes ved store Begivenheder eller ved Omstændigheder, der mægtigt gribe ind i dets Livsstilling, eller ved at der anbetroes det ansvarfulde og vigtige Forretninger, vil man ofte ei kunne gjenkjende det. Man kan derfor ofte vække og hæve et Folk, som det enkelte Menneske, ved at have Tillid til det, ved at

troe paa bets Willies Kraft og Dygtighed, ved at anvetroe det at opfylde vigtige Borgerpligter, der udkræve, at det anspænder al Kraft, for at det kan virke med Held. Vi have ogsaa i saa Henseende et mærkeligt Exempel i de preussiske Rhinprovincer. Da Eidsvornereffen blev indført der var Folket neppe mere modent til denne Institution, end det danske Folk nu vilde være, og dog har det, efter alle upartiske Mænds Mening, med sjelden Dygtighed, Iver og Stærklighed indført denne Borgerpligt, og det naaet det kun er undtagelsesvis, nemlig i de større kriminelle Sager, at de Eidsvorne benyttes, saa at Borgerne have en ringe Dvælselse i at dømme. Hvis man imidlertid vilde gaae meget forsigtigt tilværks ved Institutionens Indførelse, kunde man i Begyndelsen sætte en temmelig høi Valgkvalifikation, der Klar for Klar skulde synke, indtil al Fare, der kunde søges i Folkets Umodenhed, var fjernet; i den Tid vilde der, efter al Sandsynlighed, lidt efter lidt opstaae en talrigere, dygtigere og uafhængigere Middelstand, der netop nu er især med at udvikle sig.

Ligesom vor Forfatning samt Folkets aandelige og moralske Udvikling ei kunne afholde os fra at indføre Eidsvornereffen, saaledes synes vore statsretlige Forviklinger i høi Grad at opfordre dertil. Det vilde føre os udenfor vort Maal at gaae ind paa dette saa vigtige Spørgsmaal, men vi kunne dog ei tilbageholde at antyde hvad der saa naturligt paatrænger sig. I Slesvig er der nemlig et stort Parti, der stærkt ønsker Eidsvornereffens Indførelse. Naar man imødekøber dette Parti, vilde man maaſte ei vinde saa faa Tilhængere af den danske Sag, og dette er vigtigere end alſtens Evangsforholdsbregler. Idet man indførte Eidsvornereffen, maatte man forandre Appellvæsenet, og Diebliffet var da kommet, da man kunde udrlve Slesvig af den dømmende Forbindelse med Holsten, hvorved et mægtigt Skridt til en Ordning af de forviklede

Forhold vilde være gjort. Muligt, eller endog sandsynligt, vilde Eledvigerne fordrø en fælles Kassationsret med Holsten, og Mange vilde være misfornøiede, dersom Forholdet ei ordnedes saaledes, men det tør dog haabes, at man vilde være i Stand til at vinde ikke ganske saa i Sandhed friske Mænd, der vilde sætte de folkelige Institutioner over den nu værende Stræben efter at indlemmes i det tydske Forbund; de Mænd, der tænke saa, tie nu, men naar de faae, at Regjeringen imødefom deres Duster, vilde de nok komme frem. Men, som sagt, vi maae indskrænke os til blot at antyde den Vej, der burde slaas ind paa.

F.

Almindeligt Overblik.

Det Foregaaende vil have vist, hvorledes den Procedure, vi have omtalt, staaer i en naturlig Forbindelse med Edsvorneretten, ligesom de enkelte Bestanddele af den ei godt kunne adskilles.

I de Edsvorne har man uafhængige, upartiske Dommere, til hvilke Regjering og Folk kunne have Tillid.

Disse Dommere kan man med Tryghed overlade at dømme efter subjektiv Overbevisning, hvorved det store Gode opnaaes, at alle Bevismidler kunne benyttes.

Dom efter subjektiv Overbevisning udkræver: 1) at Dommerne ei fristes til nogen Ensidighed, og at Parternes Ret bliver fuldkommen lige, hvilket opnaaes ved Anklageprocessen, 2) at det hele Materiale, hvorved Overbevisningen kan stæbes, bliver tilgængeligt for Dommerne, og det paa den simpleste og sikreste Maade, hvilket opnaaes ved Mundtligheden. Det

- samme Princip, hvorefter Edsvorneretten indføres, fremkalder Offentligheden, som i mange Henseender virker velgjørende, navnlig med Hensyn til Retfærdighedens Gaaudhævelse og Straffens Virkning.

Den mundtlige Procedüre og Dom efter subjektiv Overbevisning gjøre, at Appellvæsenet afløses af Kassation. Den hele Procedüres Natur bevirker, at Sagerne afgjeres i en forholdsvis kort Tid.

Denne Processform er den, der af de hidtil kjendte synes at frembyde de stærke Garantier for at Retfærdigheden skeer Fyldest, at Folkets Rettigheder og Friheder agtes og beskyttes, ligesom den tjener til at udvikle de borgerlige Dyder og alle gode Kræfter i Samfundet. Mange Feil og Misbrug kunne vistnok begaaes under den, mange Ufuldkommenheder kunne klæbe ved den, som ved enhver menneskelig Institution, men disse hidrøre i Reglen mere fra Anvendelsen af Principerne, der ligge til Grund for den, end fra selve Principerne, og man maa stille sig tilfreds med en Institution, der af dem, hvori den menneskelige Aand har afpræget sig, er den, der frembyder de færreste svage og fordømmelige Sider.

Det synes os saaledes utvivlsomt, at Edsvorneretten og den dermed følgende Procedüre har saa store Fortrin, at man ikke bør betænke sig paa at erklære sig for den. At vor Forsatning og det Kulturtrin, hvorpaa det danske Folk befinder sig, ei ville frembyde nogen Hindring i saa Henseende, tør det ogsaa haabes, at man ved nyere Betragtning af Forholdene vil indrømme.

Fjerde Afdeling.

Grundtrækkene af en Rets- organisation.

Vi skulle ikke her fremkomme med noget egentligt Forslag til en Retsorganisation, men vi troe dog at burde antyde, hvorledes vi have tænkt os, at Forandringen maatte blive, naar man vilde omorganisere efter de Principer, som i det Foregaaende ere udtalte.

I. En nødvendig Forandring i det Bestaaende vilde være den, at Dommerne bleve befrieede for de Funktioner, der ikke ere af en dømmende Natur. Politis og Dommermyndigheden maatte som Folge heraf adskilles. I Stedet for den nuværende Forening af Politimester og Dommer i een Person, maatte der ansættes egne Politiofficer. I enhver Jurisdiktion vilde der saaledes være Politikommissærer med Politibetjente under sig. Grænserne for Politiets Myndighed maatte nøie fastsættes. Det vilde under ingen Omstændigheder have at foretage egentlig dømmende Forretninger, saasom at beslutte Arrest, at optage Forhør o. s. v. I kriminelle Sager maatte de vel paa egen Haand kunne anholde i visse Tilfælde, hvor der var grundet Frygt for en mistænkelig Persons Undvigelse, eller hvor de vare Vidner til at en Forbrydelse blev begaaet; men i Reglen burde de ene kunne anholde efter en udtrykkelig Ordre fra vedkommende Dommer. Hvor de uden en slig

Ordre kunde anholde, maatte de kunne modtage de fornødne Forklaringer, for at bestemme, om Anholdelsen skulde finde Sted.

Politiet maatte være berettiget til i overordentlige Tilfælde at lade Borgere, der frivillig vilde indlade sig derpaa, træde i dets Rækker, eller til foreløbig at antage lønnebeholdende Berjente, naar ingen Borger vilde yde det Bistand.

II. De rent administrative Forretninger, navnlig Styrelsen af de kommunale Anliggender, maatte dernæst adskilles fra Dommerembedet. Der maatte da ansættes Borgermestere og Herredsforsændere, der burde vælges blandt Borgerne. Disse fik al den Detailbestyrelse, som nu Byfogder og Herredsfogder have, og kom til at danke et Led i det administrative Hierarki, medens de bevarede mange Tilfnytningspunkter til deres Byes eller Landdistrikts Beboere.

III. I enhver Jurisdiktion maatte der ansættes en offentlig Anklager. Denne vilde staa under en Generaladvokat, der vilde have Overtilsynet med alle Landets offentlige Anklagere, hvilke dog naturligvis maatte handle med Selvstændighed og uden at indhente Ordre i den enkelte Sag, navnlig maatte de selvstændig kunne bestemme, om der var Anledning til at forfølge en Sag. I de betydelige kriminelle Sager maatte den offentlige Anklager altid optræde. I de mindre betydelige Sager, men som dog ei vare at betragte som private, maatte den Fornærmede have Valget mellem at fordrø offentlig Baatale, eller selv at optræde som Klager, idet han i sidste Tilfælde kunde benytte en Sagførers Bistand; naar en privat Person først var optraadt som Klager, maatte han forpligtes til ei at lade Sagen falde. Naar ingen privat Person optraadte i disse Sager, maatte den offentlige Anklager altid være berettiget til at fremtræde som Klager. I mindre betydelige Politisager, der nærmest kunde anses som private, maatte Politipersonalet være

berettiget til at klage, uden at henvende sig til den offentlige Anklager. I enhver kriminel Sag maatte den Fornærmede kunne slutte sig til Forfølgelsen, hvad det civile Ergsmaal angaaer. Den Sigtede burde have Ret til selv at vælge eller erholde bestikket en Defensor i enhver Sag, der var eller efter sin Natur kunde være Gjenstand for offentlig Paatale. En kriminel Sags Behandling vilde begynde med, at den offentlige Anklager, forsaavidt han skulde optræde, modtog Underretning fra den Private eller fra en offentlig Autoritet om at Forbrydelsen var begaaet, hvorefter han havde at beslutte, om der var Anledning til at forfølge den, og i den Anledning maatte han da foretage de nødvendige Skridt. Anklageren maatte optræde saavel under For- som under Hovedunderfølgelsen, og Forhandlingen maatte føres imellem ham og den Anklagede.

IV. I enhver Jurisdiktion, der vel for en Del kunde svare til den nuværende Inddeling, vilde der være at ansætte en Dommer. Han maatte optage Forhør i alle kriminelle Sager, og beslutte, om Sagen skulde forfølges videre, samt om den Sigtede skulde arresteres, eller sættes paa fri Fod mod Kaution eller og uden Kaution, medens Sagen stod paa. Betingelserne for Arrestabilitet maatte ved Lov nøie fastsættes, og Garanti mod Misbrug maatte gives ved en Lov omtrent som den engelske Habeas corpus Akt. I mindre Sager, der ei kunde medføre heiere Straf end Bøder til et vist Beløb, eller kortvarigt Fængsel, maatte disse Dommere uden nogen egentlig Forundersøgelse kunne affige Dom. Forhørsoptagelsen vilde være mundtlig og offentlig. Ligeledes vilde Procedüren, hvor Dom skulde affiges, være mundtlig, offentlig, baseret paa Anklageprincippet, og Dommen vilde være at affige efter subjektiv Overbevisning. Dommen vilde være inappellabel, hvor Straffen gik ud paa smaa Bøder; i Bødesager af større Betydning, og hvor Straffen løb paa Fængsel, maatte Dommen kunne

appelleres. Det kunde synes inkonsekvent at tilstede Appel i disse Sager, og derimod ei hvor en Jury havde domt, men det maa ei glemmes, at Dom ved Jury ifølge vor Betragtningssmaaade vilde være at ansee som det sædvanlige; naar der altsaa affagdes Dom af en enkelt Dommer uden Jury, vilde dette nærmest være at betragte som et Forsøg paa summarisk at afgjøre en Sag, men uden derved at krænke Parternes Ret til at faae den prøvet af en Jury, der vilde have det samme Materiale for at domme, som dersom Sagen umiddelbart var bragt for den.

De nævnte Kriminaldommere vilde have at domme i civile Sager til et vist Beløb, dog maatte Parterne efter Overenskomst kunne bringe Sagen lige for den høiere Ret, og omvendt faae betydeligere Sager afgjorte af en saadan Dommer. Dette vilde være et godt Middel til at faae dygtige Underdommere. Dommen maatte kunne appelleres, naar den angik en nogenlunde betydelig Sag.

Disse Dommere maatte tillige benyttes, ligesom Fredsdommerne i England og Amerika, til at prøve og afgjøre Stridigheder, der opstod mellem Politiet eller de kommunale Embedsmænd paa den ene Side samt Borgerne paa den anden Side, ligesom de under dommende Former kunde føre en Kontrol med de administrative Embedsmænd, i Stedet for at de høiere administrative Kollegier nu benyttes i saa Henseende.

V. Der vilde dernæst være at oprette Overdomstole paa forskjellige Steder i Riget. Vi have tænkt os een saadan for Sjælland og Møen, een for Fyen, Volland, Falsler og omkringliggende Øer, 4 for Jylland, og een særskilt for Kjøbenhavn. En sliig Domstol maatte besættes med udmærkede Jurister, der ei behøvede at være mere end omtrent 5 i Tal. Disse Domstole maatte, saavidt muligt, have Sæde i Midten af deres

Rettsdistrikt. Til visse Tider af Aaret, f. Ex. hver anden Maaned, maatte disse Dommere reise omkring i Landet, der i det Siemod vilde være at inddele i visse Rettsdistrikter. Een Dommer vilde være tilstrækkelig for at præsidere i Retterne i hvert Distrikt. Vel reise der sig mange Stemmer for de kollegiale Retter, men de bør vistnok forkastes, især naar Juryinstitutionen indføres. Det ligger udenfor vor Plan at gaae nærmere ind herpaa; vi kunne kun med et Par Ord fremhæve de Fordele, som maaske tillægges een Dommer, og som gjøre, at meget vægtige Stemmer have ubtalt sig for det engelske System. En af de store Fordele ved Juryinstitutionen er den, at man kan erholde udmærkede Dommere, fordi man kun behøver faa, og fordi man kan ionne disse faa godt; men dette opnaaes ei, naar man skal have flere Dommere til at præsidere i Retssagerne. Dertil kommer, at den enkelte Dommer, der selv maa bære Ansvaret for Alt, hvad han foretager sig, er særdeles opfordret til at anspænde alle sine Kræfter for vel at løse sin vanskelige Opgave. I de mindre forviklede Sager trænger Dommeren ei heller til Raad, og i de vanskelige Sager vil en dygtig Dommer forvirres i Stedet for at opklares ved mindre duedige Meddommers Raad. Endelig forkortes Processbøren, og Advokaterne holdes lettere inden de rette Skranke, naar de have med en enkelt udmærket Dommer at gjøre, end naar der ere flere Dommere, som ofte ei ville erklære Sagen noksom oplyst, skjøndt den er det tilfulde*). Man kunde muligt tilstede en sliq Dommer at tage en raadgivende Medhjælper, dersom han i enkelte Tilfælde skulde behøve Raad, hvorved der tillige paa en fortræffelig Maade kunde dannes en Del Kandidater til Dommerposterne. Slige Hjælpedommere

*) Jof. Rey, b. a. S. T. 2., S. 140 flg. Bentham b. a. S. T. III. L'organisation judiciaire C. X.

kunne findes blandt yngre Mænd for ingen eller dog for en ringe Betaling. Afgifterne vilde herefter dannes saaledes: Fra vedkommende Overret udsendes Dommere til hvert Retsdistrikt, der, for at lette de Edsvorne Arbeidet, og for ei at lade Vidner, Sagsførere, Edsvorne og Andre uleiliges mere end uøbenligt, maatte holde Ret paa forskjellige Steder i Distriktet. Retten vilde, foruden Dommeren, bestaae af Edsvorne. Angaaende Berettigelsen til at være Edsvoren, Valgmaaden o. s. v. kunne vi ei her nærmere udtale os; vi bemærke kun, at det vistnok, navnlig i Begrundelsen, vilde være ønskeligt, om der gaves uafhængige og selvstændige kommunale Autoriteter nogen Frihed med Hensyn til Dannelsen af Tjenestelisten, idet der dog maatte gives ønskelige Garantier mod Misbrug. Den saaledes af Dommer og Edsvorne dannede Ret vilde have at domme som Appelfret i Sager, der vare paabemte af Underdommeren, og som kvalificerede sig til Appel. Den vilde tillige domme som eneste Instans i alle egentlig kriminelle Sager, (maaske Livsfager og de, der angik Frihedsberøvelse paa Livstid undtagne), der vare foreløbig undersøgte af Underdommeren, og hvori der var afgivet et Anklagebrev af en Anklageret eller en Anklagejury, som kunde bestaae, dersom det vilde være ønskeligt at erholde et større Antal, af 6 dertil valgte ansete Mænd i Distriktet, hvilke burde træde sammen paa samme Tid, som Retssessionen afholdtes, og som efter en mundtlig Procedure skulde afgjøre, om Sagen burde forfølges eller ei. Efter en mundtlig, offentlig, paa Anklageprincippet baseret Forhandling og efter den præsiderende Dommers Resumé, vilde Dom være at afgjøre af de Edsvorne efter subjektiv Overbevisning, om Forbrydelsen kunde ansees godtgjort eller ikke; det maatte bestemmes, om der skulde udkræves Enstemmighed eller en betydelig Majoritet, for at den Anklage kunde erklæres skyldig.

Retspræsidenten vilde have at anvende Loven. Appel kunde ei finde Sted, men kun Kassation.

VI. De samme Dommere, som skulde reise omkring i Landet for at holde Ret, vilde danne Centralretten for det Retsdistrikt, hvori Domstolen fandtes. Naar Dommerne ei reiste omkring for at domme, vilde de, med eller uden Jury, een eller flere i Tal, have at domme som civile Dommere i Appelsager fra Underdommerne, og i første og eneste Instans i alle civile Sager, der ei kunde paadømmes af Underdommerne, eller i hvilke Parterne direkte henvendte sig til dem. Det kunde muligt tillige være hensigtsmæssigt, at de sjældent indtræffende særdeles vigtige kriminelle Sager, saasom Livsfager og Sager angaaende Frihedsberøvelse paa Livstid, bleve paadømte paa det Sted, hvor Domstolen havde sit almindelige Sæde, ei saa meget fordi man fik større Garanti for en retsfærdig Afgjørelse, som fordi Sagens Forhandling kunde virke mere paa Folket, og fordi den hele Forfølgelse kunde erholde et mere imponerende Udseende, naar der affagdes Dom paa et Sted, hvor flere Dommere kunde være tilstede, hvor flere Sagførere vilde være samlede, og hvor Folkets Opmærksomhed lettere vilde henbrages. Den samme Procedure vilde være at benytte for disse Retter, som for de øvrige. I de civile Sager maatte det nærmere afgjøres, om man vilde foretrække skriftlig eller mundtlig Procedure, hvilken sidste i hvert Fald vilde være nødvendig, dersom Jury skulde benyttes i disse Sager. Der vilde ei kunne appelleres fra disse Dommere, men kun finde Indanken til Kassation Sted.

VII. Endelig maatte der oprettes en Kassationsret, der vilde have at afgjøre, naar en Sag indankedes for den, hvilket kunde skee fra hvilken som helst Ret og i alskens Sager, om Loven eller Formerne for Proceduren vare krænkede, i hvilket Fald den affagte Dom maatte annulleres, og Sagen maatte

da bringes for en anden Jury eller en anden Dommer, end den, der havde domt tidligere. Kassationstribunalet vilde naturligvis ene være at besætte med juridiske Dommere, hvis Antal neppe behøvede at være meget betydeligt. Der kunde dannes een Afdeling for civile, og een for de kriminelle Sager. Forhandlingen for Kassationsretten vilde være mundtlig og offentlig.

Vi have, som alt sagt, kun villet give et kort Omrids af Domstolens Organisation, under Forudsætning af at Edsvørneretten indføres; der har ei her kunnet være Tale om at gaae ind paa Enkelthederne, og der ere vistnok mange Maader, hvorpaa en slig Organisation kunde foregaae, men vi have dog troet at burde antyde paa hvilken Vej vi have tænkt os, at man kunde slaae ind. Vi forudsæe, at der maae møde mange Indvendinger imod og Betænkeligheder ved en slig Organisation, men vi ville ei for Tiden imødegaae dem, om vi end forud kunde kjende dem og vide hvad Betydning, man vilde tillægge dem. Vi ville kun her bemærke, at Principet for Retsorganisationen naturligvis er Hovedsagen, og at man maa blive enig om det, ferend der kan blive Tale om Organisation. Selv om man altsaa forkastede den antydede Organisation, er Principet dermed ei forkastet.

Hvad der dernæst neppe er tvivlsomt, er: Alt man under alle Omstændigheder maa foretage store Reforme i den kriminelle Retspleie. Skulde der altsaa møde den Indvending, at en slig Retsorganisation vilde blive kostbar, saa maa den ei sammenlignes med den, vi nu have, men med den, som Forholdene vilde tvinge os til at indføre, og det kan neppe betvivles, at enhver nogenlunde gjennemgribende Reform, der et gik ud paa Indførelsen af Edsvørneretten, vilde gjøre Retsorganisationen kostbarere, end naar denne indføres. Ifølge hvad

vi have antydnet, vilde der til Kassationsretten og Overretterne ei behøves synderlig flere Dommere end der nu sidde i Højesteret, samt Kjøbenhavn og Viborg Overret, medens det Antal Rådsfæder, der findes i den kjøbenhavnske Politis og Kriminalret vilde være mere end tilstrækkeligt for en kjøbenhavnsk Ret. Ved Udskillelsen af de nuværende Underdommers Funktioner vilde Staten maasse komme til at styde Noget til, men det maa dog erindres, at Borgermesterposterne, om de end ei kunde være ulønnede, vilde kunne bestrides med forholdsviis ringe Udgifter, og at Politivæsenet neppe vilde blive bekosteligere, end naar det under vore nuværende Forhold skulde ordnes paa en tilfredsstillende Maade, og Posterne navnlig skulde besættes med saadanne Mænd, som man kunde ønske sig. Under alle Omstændigheder vilde en ringe Merudgift ei kunne tages i Betragtning, naar der er Spørgsmaal om saa vigtige Interesser. Det gjelder om Retsinstitutionerne som om alle andre Institutioner: De, der ere mindst i Stand til at opfylde deres Bestemmelse, ville altid være de kostbareste.

Indhold.

	Side.
Indledning	1.

Første Afdeling.

Den kriminelle Retspleies historiske Udvikling.

I. Athen	3.
II. Rom	7.
III. De germaniske og skandinaviske Folkeslag	11.
IV. Karl den Stores Indflydelse paa Retspleien	19.
V. Feudalaristokratiet. Klostrens Immuniteter. Stæderne	28.
VI. Retsvæsenet under Monarkiets Kamp mod Aristokratiet	34.
VII. Den franske Revolutionens Indflydelse paa Retspleien	44.

Anden Afdeling.

De faste Statsdommere.

A. Domstolenes Organisation. Proceduren	49.
B. De faste Statsdommeres Forhold til Regjeringen og den Anklagebe	59.
C. Kontrolmidler. Proceduren.	
I. Lovbestemte Bevisregler. Extraordinære Straffe. Om-	
kostningers Udredelse	74.
II. Inforsiklingsprincippet	112.
III. Den striktlige Procedure	126.
IV. Hemmelighed i Undersøgelsen	138.
V. Appellation	147.
VI. Procedurens Langsomhed	152.
VII. Exempler	158.
D. Almindeligt Overblik	170.

Tredie Afdeling.

Eidsvornerevten.

A. Retternes Organisation. Proceduren	174.
B. Forundersøgelsen. Anklagebureauet.	
I. Forundersøgelsen	201.
II. Anklagebureauet	208.
C. Eidsvornerevtenes Forhold til Regjeringen og den Anklagebe	212.
D. Proceduren. Kontrolmidler.	
I. Dom efter subjektiv Overbevisning	236.
II. Anklageprincippet	240.
III. Mundtlighed	245.
IV. Offentlighed	250.
V. Radsationsbureauet	269.
VI. Procedurens Varighed	274.
E. Eidsvornerevtenes Forhold til Statsforfatningen og det Kulturtrin, hvorpaa et Folk staaer	277.
F. Almindeligt Overblik	285.

Fjerde Afdeling.

Grundtræffene af en Retsorganisation	287.
--	------